ÉLŐ KÖNYVEK

*

MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK

★

MAGYAR KLASSZIKUSOK

VI. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET IRTÁK

Ambrus Zoltán
Baltazár Dezső
Berzeviczy Albert
Császár Elemér
Dézsi Lajos
Galamb Sándor
Hevesi Sándor
Kapi Béla
Kéky Lajos
Kozma Andor
Lányi József
Négyesy László
Pekár Gyula
Pintér Jenő
Voinovich Géza
Radó Antal
Rákosi Jenő
Ravasz László
Sajó Sándor
Szász Károly
Tordai Ányos
Vargha Gyula

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

KISFALUDY KÁROLY MUNKÁI

MÁSODIK KÖTET

SZÍNMŰVEK

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

IRENE

Szomorújáték öt felvonásban

1820

(Először adatott Székes-Fehérvártt 1821 jún. 25., azután Pécsett 1822 jan. 5. és 1824 május 25. Pesten)

Ezen tárgyat, valamint Kemény Simont már előttem egy lelkes hazafi kidolgozta. Én nem vetélkedésből, hanem egyedűl előadás végett, a nemzeti színjáték javára újra ezen formába önteni hasznosnak ítéltem. *K. K.*

AJÁNLÁS.

GAAL! kit szivünknek édes indulatja,
A szép barátság, öszvefűz velem,
Ki dísze ágait nékem osztogatja,
Kinél ujúlva önmagam lelem;
Múzsámnak itt áll gyenge áldozatja,
Hálám jeléül NÉKED szentelem!
Fogadd baráti kedvező szemekkel,
S mivem ragyoglik tiszta érdemekkel.

Amit teremtve sűlyedő titokban
Reám fuvalt a képzés, bájölén,
S felém derűlő égi lángzatokban
Imádva sejthetèk, oh földi én!
Kiéli lelkem rezgő hangzatokban
Az érzemények zajló tengerén.
S ha kik szavamra buzdulatba kelnek,
Jutalma nyílik e szorúlt kebelnek.

SZEMÉLYEK

II. MOHAMMED, török császár.
HALI BASA, nagyvezér.
ZAGÁN BASA, második vezér.
FEREZ BÉG jancsáraga.
TELEGDI, magyar nemes.
AGENOR, görög vitéz.
IRENE, annak leánya.
LEO, görög ifjú.
LUCAS NOTARAS, volt görög vezér.
IBRAHIM, Hali basa titkosa.
ABDUL, Zagán basa biztosa.
HASSZÁN, jancsár.
FATIME, görög rableány.
ZULIMA, rableány Irene mellett.
GERONT, görög katona.

Muftibasák, rableányok, jancsársereg.

A dolog történik Konstantinápolyban, 1453. esztendoben.

ELSŐ FELVONÁS.

Templom-romladék, hátul kereszt látszik. Lassanként világosodik.

AGENOR (bekötött szemmel egy kövön ül), GERONT (a földön fekszik).

AGENOR. Hogy áll az idő, Geront?
GERONT. Most kél fel a nap.
AGENOR. *Nekem* többé nem vet sugárt,
Elhúnyt örökre!
GERONT *(felkel)*. Jó öreg miként
Aludtál?
AGENOR. Ébren töltém éjjelem
A holtak társaságiban; sok ismert
Árnyékok megjelentek és
Körüllebegve éneklék az ott
Való lakás édességét.
GERONT. Kemény
Volt ágyad, nyughatatlan álmak
Gyötrének. Én sok szépet álmodám,
De elfelejtettem; nem is bánom,
Úgy is csak álom volt.
AGENOR. Az álom
Többször felmúlja a valót, Geront!
Ki most örökre nyughatik,
Az a boldog. Nemde Lázár templomában
Töltének az éjjelt?
GERONT. Itt, uram!
De már csak romladék, elégeték,
Kirablák a pogányok.

AGENOR. Látd barátom!
Ez alatt nyugodnak őseim —
Most romladék, bedőlt a boltozat,
Oh hát az én poromnak helyt nem ád,
Kizár hű csendiből.
GERONT. Békén, uram!
AGENOR. A béke itt alant vagyon.
GERONT. Minek.
Ez a komolyság? légy nyugodt!
AGENOR. Bár én is köztök nyughatnám, Geront!
Sötét az élet, ott szemem
Örök világosságra megnyílik.
GERONT. Álomtalanság szól belőled,
Agenor! félre ily komor
Képekkel.
AGENOR. Édesen mosolyg
Előmbe a halál reménye,
Érzem, soká immár nem szenvedek.
Sírhalmokon repült a gyász idő,
Az ífjuság díszét, hazám nemes
Bajvívóit meredve láttam,
Csak én szegény világtalan vagyok
Kihagyva a szerencsések közűl.
GERONT. Szüntesd keservidet! ne szaggasd
Önkényt szived vérző sebét.
AGENOR. Én sorsomat nem vádolom,
Agg életem bucsúzni kész; de
Leányom ügyét sínlem. Oh Irene!
Hová lettél? mely fertelem között
Élengsz — e gondolat dühös bosszúra
Forraszt.
GERONT. Szemednek árt e nagy hév,
Új gyúladásba jön.
AGENOR. Hadd égjen, úgy
Is életem már sepreire jutott.
Belső gyötrelmem a külsőt gunyolja.
Jer, jer, te hív kalauz, vezess
Be a városba, ott meghallom a valót.
Addig kiáltok ott, míg egy keresztény

Avagy pogány sorsáról értesít.
Jer, jer, siess!
GERONT. Ne tedd ki ősz fejed
Csúfjára a pogányoknak; maradj
Itt csendesen, talán hírt hallhatunk.
AGENOR. Tán rettegsz a veszélytől? éltedet
Félted? Menj, menj? hagyj el! találok én
Egy sírra mindenütt.
GERONT. Mit veszthetek még?
Habár ezer halál fenyít,
Nem hagylak el.
AGENOR. Te jó ember!
Hol vagy? hadd fogjam jobbodat *(kezét fogja)*.
Így! annyi fájdalom közé nemes
Feláldozásod enyhülést csöpögtet;
Oh mint hálálhatom?
GERONT. Rabod valék,
Nagylelküen szabadon bocsátál,
Most rajtam a sor tégedet segítni.
Agenor! hadd el ezen boldogtalan
Vidéket, jer velem Thessáliába,
Ott rokonim vagynak, elvonúlva ott
Minden világi zajtól csendesen
Élhetsz barátod gyámkezén.
AGENOR. Nem, innen el nem válhatok,
Lekötve tart Irene sorsa; mondd
Hogy ő *nem* él, s nyugodtan én is
Alunni mégyek. Bizonyost,
Valót kíván az, aki megszüne
Remélni.
GERONT. Légy hát várakozással, én
Kikémlelem az útat, sietni
Fogok, nyugosztald szívedet. *(El.)*
AGENOR *(egyedül)*. A lét után áhítozó keressen
Idegen földet, kolduljon szemtelen
Uj lakhelyet magának, én hazám
Határiból ki nem viszem fáradt
Csontjaimat; lelkemnek fogháza itt
Omoljon szerte, vesszen el

Az élet is, ha minden elveszett.
Mely boldogok vagytok ti, kik
E romladék alatt nyugosztok!
Nektek nem kellett fenmaradni és
Hirdetni a világnak estünket
S Görögország gyásznapját siratni.
Engem kerülT az óhajtott halál,
Hogy vérző szívvel e bús változásnak
Tanúja légyek. Boldog vagy te is,
Fiam! boldog, mert bajnokúl
Vesztél a falakon, minekelőtt
Azokon keresztűltörve a pogányok
Lerontanák szentségeinket.
S Irene! — Hah! távozz előlem,
Rettentő képzet! Én bízom
Lelkében, hogy halált választa inkább
Mint ocsmány életet. Nem! ő nem él,
Önkényt és tisztán ment egébe. —
Itt állok én gyökértelen törzs,
Szabad polgár előbb, bolyongó
Árnyék most, itt az omladék között.
Sötétség mindenütt körűlem,
Kietlen az élet, puszta partjain
Öröm többé soha sem virágzik;
Mit késem hát lerázni láncait?
Mind elvesztek, kiket szerettem,
Magam maradtam e sötét világban.
Sorsom mérges kelyhét fogytig kiittam,
Ez élet már a földre nem való.
Rablánc csörg, ősz fejem már görbedez,
Hull a kereszt, átkot kiált
Létemre minden percenet, s szivem
Minden verése elválásra késztet.
Rejtsétek el tehát, dicső
Oszlopok, ékes fejeiteket sürű
Bokrok közé! tövisek nőjenek
E nagy város helyén! sápadt kigyók
Lakozzanak a puszta paloták között
Mérges lehelettel a levegőt rontsák!

Hogy a vándor rettegve e helyet
Kerülje és ne számlálhassa vesztünk
Esztendeit, s Konstantinápoly
Gőz-lepte halmain az enyészet
Ülje diadalma ünnepét!
S örök éjjeledbe engem is temess el.

GERONT, LEO (jönnek).

LEO. Hol, hol találom őt?
GERONT. Itt áll előtted!
Szegény öreg! fehér haját
Ingatja a szellő; az ínség
Prédája.
LEO (*Agenor karjában*). Agenor! élsz? mely boldog óra,
Nem várt öröm! téged látlak megint!
AGENOR. Egy édes szózat szebb időkből!
Ki vagy? minő forrón ölelsz!
Oh hadd el azt; az ölelkedés szép
Idejének már örökre vége van,
Halál, gyilkosság, ínség s fertelem:
Ezek nálunk uralkodó hatalmak.
LEO. Nem ismersz? oly hamar elhangozott
Szavam szivedből?
AGENOR (*tapogatja*). A szemem sötét —
Elhúnyt világa.
GERONT. Oh ezt hallani!
LEO. Nem ismered Leót?
AGENOR. Leo! te vagy?
Te fekszel mellemen? Oh ifju! szólj,
Honnan jövél? Nem, azt nem kérdezem;
Az ég vezérle hozzám, hogy legyen
Egy szív, mely veszteségimet velem
Érezze s a szegény világtalant
Édes szülőföldében eltakarja.
Fiam! Leo! miért nem láthatom
Szelíd vonásidat, miért nem nézhetek
Könnyes szemedbe, hogy az enyém
Is arra olvadhatna. Oh fiam!
Mire jövél!

GERONT. Látd öreg, nem jártam hasztalan,
Az útban leltem őt.
AGENOR. Nézz csak körül
E pusztaságon, oh Leo!
Ez képe most hazádnak. A görög
Kiirtva már a nemzetek sorából,
Konstantinápoly kőhalom —
GERONT. Csoportosan, rabláncra fűzve
Hordják lakóit át a tengeren
Rút szolgaságra.
LEO. Oh haza!
AGENOR. Ily érc igába vettetett
Az elfajult görög nemzet!
Ez már nem a mi földünk, csak
Nagyságunk bús emlékjele.
LEO. Rettegve kérdem: hol maradt Irene?
Agenor, szólj! mi történt ővele!
AGENOR. Az úr házában hagytam őt, midőn
Harcolni költözék; utóbbi sorsát
Nem tudhatom; reménylem, ott — *(az égre mutat).*
LEO. Oh mondd, hogy vérét folyni, hogy szemét
Szakadni láttad, hogy hamvát ezen
Szellő viszi: csak azt ne mondd, hogy él —
S én új erőt nyerek.
GERONT. Boldogtalan
Idők! midőn az ember annak is
Vesztét kívánja, kit leginkább
Szeret.
LEO. Hahogy még élne, szabadítását
Véremmel eszközlöm. Barátim!
Minő rejtékeny a sors szövevénye,
Mely vakmerően játszik küzdő szivünk
Legszebb reményivel; hideg porát
Ölelni jöttem kedvesemnek és
Hol minden elhullott —
AGENOR. Nem, ő sem él,
Szabadságát felváltá életével.
LEO. Sorsát kell tudnom; e kivánat
Tartott életben.

AGENOR. Nem véltem, hogy lássalak
Többé, hallván Selymbria elestét.
LEO. Amint tudod, Konstantin császártól
Selymbriába küldetém azon
Erős várt védelmezni; én
Fentartására mindent elkövettem,
De győzött a nagyobb erő.
Én számtalan veszélyek közt ide
Vergődtem és hallom hazánk elestét.
Atyám! ha Irene már nem él,
Akkor mint egy fiat vesztett tigris
Berohanok a városba s egykori
Boldogságom helyén kiontom véremet.
Mit adhat már az élet? érdeme
Leszálla, sírba vágy a jobb görög.
Agenor! szólj! Konstantinápoly
Romlása mint történt?
AGENOR. Oh hol vegyek
Ecsetet leírni ezt a rettenetes
Órát! Hallgasd tehát. Szentháromság-
Vasárnap estve Konstantin
Nagylelkű császárunk végső tanácsra
Hivatta hőseit s azon végzését,
Hogy a várost utolsó csepp vérig
Kész védelmezni, tudtunkra bocsátá.
Vitéz halálra mindegyik
Elszánva, őt híven követni esküvénk.
Isidor cardinalis ezek után
Liturgiát tartván Sophia
Nagy templomában, lelkeinket
A hosszu útra elkészíté. Ez vala
Dicső megváltónk végső ünnepe
Azon felséges templomban.
LEO. Mi a világi birtok, hogyha oly
Könnyen tizenhét esztendők roppant
Építményét egy nap leronthatá?
Tovább, tovább!
AGENOR. Alig szürkült az ég,
Mohammed népével mindenfelől

Az ostromot kezdé; rengettek a falak
Az ágyúk mennydörgésitől, dühösen
Rohantak ők reánk s holttesteikkel
Tölték az árkokat. Mohammed
Személyesen vezette népeit
És fenhangzó szavakkal a csatát
Intézte. Konstantin mindenkor ott,
Hol legnagyobb volt a veszély,
Az ostromlókat kétszer visszaverte;
Harmadszor Karsia kaput
Ostromlá a szultán janicsárival,
Melyet Jusztinian olasz segéd-
Néppel védett; keményen harcolának
A mieink; míg Jusztinian, kezén
Könnyű sebet kapván, elhagyta a
Reábizott kaput; haszontalan
Kiáltja, kéri őt maradni
Konstantin, nem hall, elszalad,
Utána az olasz nép. Oda
Lett arra minden rend, a védelem
Megszűnt, lankadni kezdenek
A harcolók, és végre társaik
Tetemin keresztül a jancsárok
Falainkra mászván, kapukon által-
Törvén, elfoglalták ezen
Várost, kereszténység kulcsát.
Konstantin látván nemzete
Vesztét, magát halálnak szentelé,
Elvetve császári jeleit, mint
Közkatona harcol s ismeretlen
A csata zavarjában elesik.
LEO. Méltó szebb sorsra, boldogabb
Időkre; de nagy estében is
Mindenkor élni fog dicső neve.
AGENOR. Én mind addig Phenar kapunál
Harcoltam, míg az ellenség a belső
Város felé tódult; már égni kezde az,
Hogy visszafordulék leányomat
Megmenteni, vagy magammal együtt

A láng közé temetni. Oh de
Minő borzasztó rettenetre
Jövék! mindenfelől zavar,
Tolongás, gyilkolás; a harcolók
Véres csoportokban hevertek a
Földön s mérges dühvel, halál
Vonaglásai közt, már tünő erővel
Egymásnak testeit szaggatták;
Az asszonyok mezítelen kebellel,
Kétségbe esve, repkedő hajakkal,
Az utcákon, szét futkosának
S körmökkel védették gyermekeiket,
Kiket mellökről elragadva
A vad pogányok öldöztek.
Az ablakokról kisdedek repültek
Alá, s zúzott agyvelejök haldokló
Szüleikre freccsent és pirosra
Festé azoknak sárga képöket.
LEO. Rettentő rajzolat! legyen.
Elég, vérfagyba hozza a szívet.
AGENOR. Vad lárma közt rablák ki a vadak
Templomjainkat s a szent képeket,
Kereszteket lovakkal tipraták.
Ezer formában dolgozott
Mindenhol a halál, itt fegyver által
Hullott az ember, ott tüzomlás
Között százanként vesztenek; patak
Gyanánt, hömpölyögve folyt a vér
A nagy tengerbe és piros sugárt
Hagyott maga után. Jajgatás, sirás,
Ropogás, az ágyuk durranási,
Az öldöklő pogányok riadási, egy
Világ bomlását látszattanak
Hirdetni.
LEO. Oh Irene!
AGENOR. Én keresztül
A holtakon, vérben gázolva,
Sophia templomáig vergődém,
Irenét ott fellelni gondolám;

De töltve volt immár pogányokkal;
S amint nevét kiáltva, vagdalkozva be-
Felé tolongok, egy török
Kiütötte egy csapásra mind a két
Szememet. Mi történt aztán, nem tudom.
Mire feleszmélkedém, Geront
Karján valék

GERONT. Hogy a pogányok
Lecsendesűltek s a sok öldözésben
Elfáradtak, kimentem én is
Szegény atyámat felkeresni, kit
A harc között elveszték és Agenort
Vérében leltem; minthogy életet
Sejték benn', elvittem magammal —

AGENOR. És ápoló kezén új életet nyerék.
Most e romok között tartózkodánk
Leányom sorsa végett.

LEO. Agenor! én most a városba indulok
És még ma vagy megszűntem lenni,
Avagy leányodról igaz valót
Hozok. *(Hátul mozgás hallatik.)*
Mi ez?

GERONT. Mozgást hallok! talán
Török rablók; minduntalan
Másszák az omladékokat,
Elásott kincseket keresnek.
Vonúljunk félre, nem mulatnak ők soká.
(Félre vonúlnak.)

ABDUL, HASSZÁN, több törökök.

ABDUL *(a falon leugrik)*.
Már én alatt vagyok!

HASSZÁN. Jövök
Én is; gonosz járás esik
A romladék közt. *(Lejön.)*
Itt volnánk! *(Több törökök lejönnek és vizsgálódnak.*

ABDUL. Üres bolt, semmi sincs benn, hasztalan
Fáradtunk, már elhordták a javát.

HASSZÁN. Pedig templom volt, látod a keresztet?

ABDUL. Mi haszna, nincs körében semmi is.
Ma rosszul szolgál a szerencse,
Se drágaságokat, se embereket
Nem kaphatunk.
HASSZÁN. Habár lelnénk is,
Tudod Mohammed mely keményen
Megtiltá a rabfogdozást.
ADBUL. Azért
Hogy most szerelmes egy görög leányba!
Az semmi. A partnál találhatsz
Mindenkor rabkereskedőket,
Azok jó drágán megveszik
Az ifjakat.
HASSZÁN. Menjünk tovább,
Itt semmi sincs, ne töltsük hasztalan
Időnket.
ABDUL. Ott a kereszt fenáll,
Nem nézhetem, jer, döntsük el.
(A kereszthez mennek, akkor Leo és Geront kirohannak.)
LEO. Nem! inkább meghalok, de ezt szemem
Előtt ti nem cselekszitek!
GERONT. Alacsony latrok!
AGENOR *(elöltétováz)*. Leo! Geront!
ABDUL. Ragadjátok meg őket, rajta csak!
(Geront megsebesíttetik s megfogatik.)
GERONT. Hah! átkozott sors! öljetek meg!
HASSZÁN *(Leóhoz)*. Add meg magad!
ABDUL. Ne kíméld, szúrd keresztűl.
AGENOR. Oh égi irgalom!
LEO *(lenyomattatik)*. Hah ördögök!
ABDUL. Lassan! lassan! meg nem menekszel.
Még ifjú vagy, szolgálni fogsz nekünk.
HASSZÁN. Siessünk a tenger-
Parthoz velök.
AGENOR. Leo! Geront! Nagy isten!
Végy, végy magadhoz!
(Abdul néhány törökkel a keresztet ledönti, mely a földre esik.)
Hol vagyon

Villámod! oh miként engedheted
Tiporni így fiadnak szent jelét!

ABDUL *(Agenorra mutat)*. Ezt hagyjuk itt! öreg s
vak, úgy se adnak
Érette semmit is. Most hát siessünk.

LEO. Agenor, légy boldog!

AGENOR *(kifakadó fájdalommal)*. Leo fiam!
Irene! oh Irene!

ABDUL. Hah öreg!
Tudod, kit említél most? Szólj! kitől
Hallád ezt a *nevet?* valld meg nekünk.

AGENOR. Irene! oh az én boldogtalan
Leányom!

ABDUL. Mit szólasz, keresztény?
Irene, szultánunk kedveltje, a te
Leányod?

LEO. Átkozott legyen nyelved!

AGENOR *(nagy félelemben)*. Irene, mondád, szultán-
tok kezében?
Hah! rettentő végzés! ha ennyi kínt
Mértél reám, miért nem adtál érc szivet,
Viselni e fájdalmakat!

ABDUL. Allah! minő szerencse! *(Leóhoz.)* Ifju! most
Szabad vagy.

HASSZÁN *(Agenorhoz)*. Atyja szultánnénknak! ím
Fejet hajtunk, parancsolhatsz velünk.

LEO. Te szörnyű hírmondó! szólj! hol vagyon
Iren? hol találom őt?

ABDUL. Mohammed
Karjában; a nagyúr meghódolt
A ritka szépségnek s Irenét
Magának eljegyzé.

AGENOR. Halált öleljen
Őbenn', villám legyen tekintete,
Mirígy emésztő tűz lehellete,
Éles tőrt szúrjon teste minden
Mozgása a pogány mellébe;
A levegő, melyet szí körében,
Gyulasszon rothadást, s a merre lép,

Ott keljenek rút viperák
Fel a sötétből s orvosolhatatlan
Sebeket égessenek tüzes
Fulánkjokkal! Még ezt is! ősz
Fejem lángol, kétség kerülget.
ABDUL (*félre Hasszánhoz*). Kisérjük őket a basához,
Meg fogja ő szolgálatunkat
Köszönni s tán jutalmat is nyerünk.
Kövessetek bennünket a városba.
LEO. Megyek. — Tűzlángra lobban bennem az
Erő; vagy őt megmentem, vagy pirítsa
Szivemnek vére menyegzős nyoszolyáját.
AGENOR. Vezess! én is követlek. Átkom
Rengesse ébren a bosszú
Öldöklő angyalát, hogy a pogány
Fejére az ég kemény haragja
Dördűljön. Jer, vezess! (*El mindnyájan.*)

Császári palota.

ZAGÁN basa, FEREZ bég.

ZAGÁN. Így nem maradhat; a szultán mienk.
Vérünk által lett naggyá, élte minden
Napját ezren fizettük, ily
Méltatlan ő alá ne szálljon.
FEREZ. Képzelni nem tudom természete
Gyors fordulatját; ő lemondana
Most a jövendőről, ki annak élt,
S magas feltételei határtalan
Repkedtek? ő, kinek keskeny volt a világ.
Busongva most egy gyenge lánynak
Tekintetét lesné?
ZAGÁN. Azon magas
Lélek, mely őt előbb vezérlé, elhagyá.
Már nem hevűl a szép dicsőségért,
Vak érzetek lekötve tarják alkotó
Erejét, és vért özönlő karja
Elég erős megrázni egy világot,
Lankadva most ölelésre hajladoz.

FEREZ. Mit szól a nép e változáshoz?
ZAGÁN. Ez a fejetlen gyülevész csoport
Itéletében ingadoz, vakon
Függ a pillantaton; ki örül,
Hogy messze a veszély, ki csendes
Búval néz a lankadt császárra és —
Hallgat.
FEREZ. Nincs egy bátor, ki őt serkentené?
ZAGÁN. Haszontalan! nem hallgat már baráti
Szavára, elhúnytak vitéz tulajdoni,
És a köz élet szűk határiba
Vonúlt. Az erős bajvivó most szelíd
Bárányként irtózik, ha vért lát.
FEREZ. A trónus első őrjeit
Illeti hazánk szorgalma. Mit szól
Hali fővezér?
ZAGÁN. Irene pártfogója. Ő
Nemcsak nem oltaná tüzét,
Sőt táplálni látszatik; de nem
Soká tarthat csalárd játéka, mert
Egy tettének már nyomdokán vagyok,
Mely őt vesztébe dönti. Bizonyos
Tanúm vagyon, hogy ő Konstantinnal
Szövetségben vala; a jövő divánban
Nyilván fogom vádolni.
FEREZ. Allah
Segítsen és adjon sikert
Munkádnak.
ZAGÁN. Én legbelsőbb gerjedelmét
Megtámadom Mohammednek
S felébredt ösztönét nagyobb
Méreggel orvoslom; szerelmes vágyai
Önnön hevökben szűnjenek.
FEREZ. Az indulat keltét, a forró
Vér lángjait nehéz lesz oltani.
ZAGÁN. Azon bálványt, melyet buzgón imád,
A testesült valóság kényei
Lerontják. Hallgasd csak, mit végezék:
Albániából egy híres

Szépségű rableányt hozattam,
Annak keblén tompúljon éle
Küzdő szivének.
FEREZ. Hát ha még is első
Szerelmén elszakad hálód, mit akkor?
ZAGÁN. Akkor nem érdemes kormányt vezetni.
Düljön sírjába fénytelen, ha *önkényt*
Leszáll azon magas tetőről
És balgatag, mulandó kényekért
Eladja nemzete századit. Midőn
Rémülve a nép ellenzé az ostromot,
S ezen város bevételét
Feladni kényszerítették, *magam*
Valék, ki őt a pártosok dühétől
Oltalmazá s Konstantinápoly estét
Eszközlé. Most legelső én leszek,
Ki a lágy férfi ellen kardot ránt
S tehetetlen létének véget szakasztok.
Még arra juthatnánk, hogy a görög
Nép rajtunk büszkélkednék, és ezen
Nyert városban mi lennénk a rabok.
FEREZ. Reám számlálhatsz, kész vagyok
Mindenre.
ZAGÁN. Én a spáhikat
Frigyünkbe iktatom, jancsárokat
Reád bízom.
FEREZ. Munkálkodj csak *belül*,
A *külső* dolgokat magamra vállalom. *(El.)*
ZAGÁN *(egyedűl)*. Ha a kormányos csüggedez zajos
Habok között, más ül helyére, ki
A villámok között tovább evez
És a magas célnál ő nyer borostyánt.
Ha a dicsőség véradót kiván,
Az egyes életet sajnálni nem lehet.
Mohammed! nagy valál, léted korán
Magába éveket foglalt, erő
S tehetség a világ urává
Jegyeztek. *Most* fénykoronádat sötét
Homály fedi, s Omárnak nemzete

Bámúlva látja tűnni csillagát,
Mely ékesen fénylett egünkön.
Nagyságod szép emlékjelét
Ezen város halmán leraktad;
Acélozd szívedet szerelmed ellen,
Győzd meg magadat, és a világ csak egy
Uralkodót ismer. *(El.)*

Ékes szála a császári palotában.

IRENE, HALI basa, ZULÍMA, több rableányok.

HALI. Lépj a világosságra, a hatalmas
Karján derűlj nemesb életre!
Ezen fényes palotában, melynek küszöbit
Csak a választottak járják, veszed
Lakásodat; hol lábadhoz borúlva
Országok, nemzetek magasztalják
Benned Mohammed hölgyét s a próféta
Kedveltjét. Mint a nap magas
Égről alá terjeszti éltető
Sugárit és virítja földünket:
Oly tisztán állj magas tetődön
S bájolj szerencsét híveidre.
ZULÍMA *(minekután mindnyájan térdet hajtanak).*
A porban itt fekszünk előtted!
Tekints kegyelmesen rabszolgálóidra
És méltass megmutatnunk a mi
Örök hűségünket. Parancsolj!
IRENE *(félre)*. Oh én szegény! hol veszek erőt
Ezen szomorú nagyságra! *(A jelenvalókhoz.)*
Keljetek fel!
Ha éltem folytában szerencse és
Öröm virágzik, azt egyedül
Adhatja a ti boldogságtok és
Egyedül abban fogom keresni. *(Felkelnek.)*
Legelső tettem, melyet a nagyúr
Kegyelme által elkövetendek, az
Legyen, hogy nektek itt szabadságot

Adok; szabad lélek tud csak szeretni,
S a szerelem által csak derülhet
Boldogság. *(Int, a rableányok elmennek.)*
HALI. Oh Irene! szabj határt
Magadnak; nem minden szív érett,
Méltón becsülni a jótéteményeket.
IRENE. Engedd a szívnek kényén érzetét
Követni, egy tárgyon találjon
Legalább megnyugvást és egy tartalék
Legyen, melyhez ragaszkodjék. Oda
Belső világom, éltem hajnala,
Édes reményi; eltemetve,
Lerontva, eltiporva éltem sarkai.
Oh jó öreg! ne költsd fel a szivet,
Hogy a jótét leplébe beborúlva
Ne ébredjen fel e szomorú valóra.
HALI. Ne vádold sorsodat! Te egy világ
Gyámangyala állasz itt; imádd az
Örökkévalót, ki ide helyheztetett!
Ezer könnyes szemek reád tekintenek,
Ezer sebes keblek hozzád sohajtanak,
Enyhülést várva ölelnek tégedet.
Irene! oh mik a föld örömei
E szent érzethez? mely kény mulja fel
E szent malasztokat? De mégis
Ki ne ürítsd váltig a jóság tegzét,
Hogy mindenkor maradjon hátra
A próbált érdemesnek.
IRENE. Érzem e
Nagy igazságot, de a szokatlan elme,
Mely ekkorig csak házi dolgokat
Fontolt, szédelg ezen sikos tetőn.
Erőm van áldozatra; népem, édes
Hazám bal sorsa érdekel; de én
Egy gyenge lány! hogy állhatok meg
E kétes ösvényen? Magányos
Életre csendesen nevelve, a világ
Forgását, a nagyok szokásait
Ismerni nem tanultam: mint feleljek

Meg a buzgó akaratnak? az
Irígység ostromát miként fordítsam?
HALI. A *szépség* égi hatalma és
Az *erkölcs* nyugtató sugára:
Ezek gyengéden átvezetnek
Minden veszélyeken. Az erős
Bátran az erőssel harcra kél,
Éltet köt a diadalra és
Meghódol a szelídség karjain.
Ezen tulajdonok győztek Mohammed
Szivén, ki sasként ama tetőket
Kereste, melyeket halál emelt
Véres mezőkön. Most sajátod, a vad
Erő nemesb formára olvadoz
És kebleden nyájasb kedvet talál,
S hazádnak sorsa könnyül általad.
IRENE. Mit ősz fejed, bölcsességed, magas
Tiszted nem teljesíthetett, reám
Bizod? Én tartsam gyenge kézzel
Az éhező, vért szomjuzó oroszlánt?
HALI. Kit a dicsőség vágya meglepett,
Annál a férfiszó, a szolga
Kérése s a barát tanácsa
Sikeretlen elhangzik, mert nincs neki
Mit adni a borostyánért; de a
Szerelem elaltat minden vágyakat,
Magában él és a laurus helyett
Rózsát szakasztgat.
IRENE. Hitszegésemért
Miként találsz mentséget? Én keresztény —
Nem, inkább meghalok s megmentem lelkemet.
HALI. Az vagy s maradj! A jótét atyja egyiránt
Ápolja számtalan világait;
Éltesd belsődben, ott vagyon
Oltára, onnan szedj erőt
S türelmet életednek. Ím
Én is vallásodat tartom,
Immár husz évek óta isteneď
Imádom — ím szent képe mellemen —

(Kihúz egy feszületet.)
Egy jó és áldott lélek, mint te, egykor
Szerelme által véle meg-
Ismértetett.
IRENE. Alig hiszek szememnek!
Te, Hali, egy keresztény?
HALI. Az vagyok;
Hív tisztelője a keresztnek
És a szelíd megváltónak.
IRENE. Nem, nem! te istenünket elhagyád,
Mert hívei ellen dúlva a pogány
Népet vezetted s a félhold jelét
Konstantinápoly omladéki
Felett diadalmaskodni engedéd.
Nem, ősz fejed, felejtve a
Szerelem törvényét, árulóvá lett;
Keresztény nem vagy, a török Mohammed
Dölyfös vezére.
HALI. Öszvedőlt
Konstantinápoly; nem *mi* — egy
Felsőbb erő rontá le azt.
Uralkodói vétke és a nép
Vak bódultsága ily nehéz
Rabigába hozta elfajúlt lakóit;
Kik félre vetvén minden erkölcsöt,
A tiszta vallás első talpkövét,
Mohammed büntető ostora alá
Estek. Haszontalan küzdék
S iparkodám ezen veszélyen
Fordítni; megszegém hűségemet,
Kockára hánytam éltemet,
Hogy megmenthessem a kereszténység
Kulcsát — a végzet nem úgy akarta.
Irene! most te állsz az új trónus
S a nép között, melletted ím Mohammed
Szelídül és szebb eleményre
Fakad, s *te* néped áldásában végre
Nyugalmat, szent elégedést találsz.

ZULÍMA *(szerecsen gyermekekkel jön, kik mindenféle drágaságokat hoznak).*
Mohammed, a hatalmas, általam
E drágaságokat küldé s ezekkel
Téged felékesítni parancsolt;
Maga is tüstént meg fog jelenni.

(A drága ruhákat és gyöngyöket elejbe rakják, azután elmennek.)

HALI. Irene! most elhagylak. Légy erős!
Minden pillantat egy élet; zsarold
Rakásra a történet kincseit,
Fordítsd javadra és néped javára. *(El.)*
IRENE *(egyedül).* Itt állok hát egyedül ezen
Idegen világban, elhagyatva
A sok között. Uraság s hatalom mosolyg
Előmbe és bizonytalan
Létem még is szünetlen borzogat.
A mit szorgos dajkám ágyam felett
Mesélt, a tündérek gyémánt-
Hegyeiről, ím valónak látom én;
Ékes ragyogvány fog körűl,
A merre nézek, fényre száll szemem.
Én egy szegény haza-vesztett árva,
Szultánné, egy világrész asszonya!
Körűlem kincsek, ritka drágaságok —
Hah, félre, félre átkozott ragadmány!
Könnyek csillognak rajtatok,
Halál közt halmozott vad birtokostok!
Nem, nem! csalóka fény nem hat szivembe;
Előbbi sorsomat zokogva fájlalom —
Atyám! Leo! *(Nagy érzeménnyel.)* Leo! Hah!
Mellembe drága kép! vonúlj [vissza
A szív mélyébe; kedvesed nem él,
Ki él, azt könnyező hazád pogánynak
Keresztelé. — Mohammed, vedd tehát
Áldozatodat! s ha tettem által
Kedves hazám ügyén segíthetek,
Édes megnyugvás a célnál jutalmaz.

Mohammed (*hirtelen jön*). Itt vagy tehát! s Moham-
Hogy engedő tekinteted [med még reménylheti
Elé jöhet. Szólj, mit tegyek, hogy el-
Oszoljon e bús felleg? szólj! Mit egy
Halandó elme megfoghat, mit a
Hatalom tenyészthet, megszerzem
Kivánatidnak és kedvednek áldozom!
Irene. Bocsáss meg e gyenge leánynak, hogy a
Halál körét elhagyván, hirtelen
Legfényesebb életre nem szokhat.
Most is hallom szavad mennydörgő hangzatit,
S nem akarva a szív félve vissza-
Vonúl.
Mohammed. Azon sötét időnek vége már;
Szelíd tekinteted nyájasb világot
Gyujtott keblemben; miolta láttalak,
A harcoló halált kedvellő homloka
Simúl és a mord zivatar
Virágos partokon tanul
Együtt suttogni a csörgő patakkal.
Most virrad életem; zajos
Éjben borongtam én előbb,
Érc karral egy világot átölelni
Kivánván, s íme a világ, a rég
Keresett, te lettél.
Irene. Oh, Mohammed!
Ki a világról álmodott, nyugalmat az
Nem lelhet a szeretet szelíd ölében.
Szűk az élet a fellengző elmének.
Mohammed. Véres játék a föld birása,
Tünő árnyék, csalóka fény;
A szerelem csak maga éltünk csillaga.
Miolta érzek, élek — s a világ,
Előbb egy éktelen csata-
Piac, virágos Éden mot előttem,
S te egy istenné országlasz egemben.
Irene. Pirúlva nézek a sötétből
Magas tetődre, e gyors változást
Elmém megfogni nem képes; csak egy

Kivánatot táplál dagadt szivem,
Hogy fellegetlen lássam homlokod,
S a fegyverek zörgési szűnjenek.
MOHAMMED. Szavaidra megszelídűl a halál,
A szívtelen gyülölség érzeni
Tanul, s bámulva a vitéz
Elejti fegyverét. Irene!
Irtózva nézek vissza most
Előbbi életemre, amidőn
Halállal frigyben rettegés
És jajgatás volt éleményem.
De bármiként imádva a raboktól
Erővel állék nemzetek nyakán,
Szivemnek ürességében még is érzém
Kinossan emberi voltomat;
Most meggyőzetve tőled, isteni tűz
Lobog keblemben.
IRENE. Mint hálálhatom
Forró szerelmedet? hibáz erőm
Veled röpűlni, visszatart a félelem,
Hogy harcokhoz szokott lelked
Emésztő játékát próbálja újra.
Nézz csak körűl, bús romladék között
Jegyzél hölgyednek, és a templomok
Üregéből a mindenható súlyos
Átkot kiált frigyünkre — rettegek!
MOHAMMED. Felépülnek megint! miolta
Elnyertelek, szent a kereszt,
Szent istened, mert legszebb angyalát
Hozzám leküldé; ím tebenned őt is
Imádom. Készűlj, kedves! nem sokára
Mint szultánnét tiszteljen a világ. *(A kincsekre*
Irene! itt ezen csekélység; nem *[mutat.)*
Azért küldém, hogy ékedet
Emelhetnék; de hogy mind az, amit
Az ember méltat, egyesűlve lássa
Tebenned.
IRENE. Vajha azon hév, mely most
Kicsapongva árad, el ne zárja

A szív szelídebb érzetét!
Mohammed! Éltemet kezedbe
Adom, velem hazám sorsát. Oh engedj
Áldást tenyészni elnyert országunkra és
Én, egy gyenge virág forró kebleden
Örömmel hervadok.
MOHAMMED. *Szerelmem*
Legyen birája tetteimnek.
Enyém vagy! ezen szó szent békét lehel,
S a durva élet édesen mosolyog
Az égiek szinére. Mily szerencsés
Vagyok! Mi a világhódító élete
Ily üdvösséghez. Oh, Irene! *(Indulatosan átfogja.)*
Kérkedjék más elnyert országok hantjain:
Elnyert világom én karom között
Tartom, kivánatimnak ez határa.
Most érzem istened szent íhletését,
A lelkesült pornak felemelkedését.
Légy boldog! nem sokára látlak. *(El.)*
IRENE. Boldogtalan hölgy! ünnepi
Pompával ékesítnek áldozatra!
Az indulat vezet, fájló szivem
Jajdúl tövispályáján. Oh
Mennyei igazság, adj erőt!
Hadd győzzek e háborgó érzeten.
(Bús gondolatba merül, a kárpit lefordúl.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Császári palota.

MOHAMMED, HALI.

MOHAMMED. Szokatlan dolgokat csodál a nép,
A régiben szeret heverni;
Azért kárhoztatják el a basák
Szándékomat. Keresztény vagy török —

Kihez szivem szól, azt választom, és
Semmi hatalom nem gátolja azt.
HALI. A kedvező szerencse méltó
Szívhez csatolt s azt balgatag,
Idétlen véleményekért feladni
Gyarlóság lenne.
MOHAMMED. A szűk elme,
A gyenge lélek, mely szokás
Jármában vont útját elhagyni fél,
Az a szabad választót rettegi —
Én végezék. Irene a török
Trónusra lép. Az ég szülöttje szépség
A vak történeten bosszúlja meg magát
Mely őt rabbá tevé; hatalmam
Fényét hirdesse ő a bámuló
Világnak. A jövő divánba bé
Fogom vezetni, és azon
Szó, mely előbb ezreket a halált
Megvetni lángított, elszánt tökéletem
Célját most is fenn tudja tartani.
HALI. Ha szorgalmam szerencsédért meg nem
Előzi szolgádnak tehetségét, kivánt
Véget igérek.
MOHAMMED. Hív szolga! szólj!
Mint állnak külső dolgaink?
Lecsendesült-e a görög nép?
Mit mond az új kormányhoz?
HALI. Azt, uram,
Csak a következés mutatja.
A *félelem* most hallgatást
S megnyugvást szült bár, mégis a
Belső bú áttör a nedves szemen
S váltságért feltekint az égre.
Meghódítád ugyan, nagy szultán, őket,
De a sziveknek nem parancsolhatsz.
MOHAMMED. Ezentúl jóság légyen fegyverünk
S minden gyülölséget kegyelmünk öljön el.
Ezen város keblében nőtt Irene,
Ezen falak közt fejle ki

Szépsége, szivét igéző égi kelleme.
Azért kivánom, hogy lakóin
Segíttessék: hadd érezzék ők is
Urok szerelmét és hevüljenek
Lángomnak terjedő sugáritól.
A jótétel gondját reád bizom,
A szív és ősz fejed legyen vezérlőd.
HALI. Parancsaidat követnem édes
Kötelesség; számlálhatsz reám.
MOHAMMED. A külső országlás nehéz
Terhét kevés időre hív
Válladra fordítom; mutasd
Személyemet teljes hatalommal,
Végezz, itélj; de mindenek előtt
A háború komor jelét távoztasd;
Szerencsém hajnalát a béke csendes
Karjában hadd éljem s távol a lét
Zajos neszétől lelkem hadd legeljen
Megnyílt egem boldog vidékein.
Most hozzá, hozzá, a kedvest ölelni. *(El.)*

Zagán basa lakása.

ZAGÁN basa, FEREZ bég, NOTARAS.

ZAGÁN. Notaras! most is habzol? én
Tebenned férfilelket gondolék
S azért dicsőbb pályára szántalak.
Mohammed a görög trónust lerontá,
Hahogy sötétben nem kivánsz maradni,
Őt szolgáld, én utat nyitok.
NOTARAS. Köszönetem —
ZAGÁN. Félre ily avúlt
Szóval, nem illik egy bátor vitézhez,
Ki az esendőn magát fel tudja
Emelni: a félénk rebeg hálát,
Midőn a bátor férfiú cselekszik.
NOTARAS. Uram, szólj! mit tegyek? parancsolj!
ZAGÁN. Jövő divánban valld meg azt

Nyilván, hogy Hali nagyvezér Konstantin
Császároddal szövetségben vala.
NOTARAS. Uram!
ZAGÁN. Nincs mentség, életed forog
Fenn; mert tudd meg, Mohammed
Akaratját hirdetem, maga
Kivánja tőled e dolog mivoltát
Érteni. Válassz: vagy jutalom vagy
Halál.
NOTARAS. Nem, oh, uram! ne kényszeríts!
FEREZ. Amit kész nyelved kéretlen kiejtett,
Azt a község előtt is vallhatod.
ZAGÁN. És *kell;* mert tudd meg, élve a helyet
Többé el nem hagyod.
NOTARAS (*magában*). Hah! mit miveltem!
Elárulám jótévőmet.
ZAGÁN. Te hallgatsz?
Hé strázsa! (*Néhány török bejön.*)
NOTARAS (*megijedve*). Kíméld éltemet!
Mindenre kész vagyok.
ZAGÁN. Jól van tehát.
De míg kezdődik a diván,
Nálam maradsz.
NOTARAS. Kezedben sorsom!
Oh, vedd szivedre ügyemet
S felséges úradnál légy szószólóm. (*El a strázsával.*)
ZAGÁN. Menj! néked is kár volt születni, nem
Dicsőited teremtődet.
FEREZ. Barátom, a szerencse szolgál,
A nagyvezért ezen tanú elejti.
ZAGÁN. Őnéki esni kell, a nemzet ügye
S a trónus méltósága úgy kivánja.
Csalóka szinezéssel ő
Rontá meg a szultán fogékony
Szivét, ki elragadva most
Vak indulattól, asszonnyá leszen.
Vérem feszűl, ha látom, hogy Mohammed,
Kitől országok reszkettek, ha szórva
Villámit a mezőre lépett,

Hogy *az* a Mohammed most rabjának rabja
S egy gyenge lány gyarló játéka;
S hogy végre méltán kezdetét folytassa,
Keresztény rabnét óhajt a trónusra
Emelni.
FEREZ. A törvény ellen? Nem — azt
A mufti s a basák nem engedik.
ZAGÁN. Azokra nem lehet számlálni; kit
Arany, kit félelem meghódít.
Ezen dologban a sereg szava
Lesz a biró, ahhoz kell tartanunk.
FEREZ. Mienk a nép; a táborban nagy az
Elégtelenség, hogy Mohammed oly
Kegyelmes a görög rabokhoz és
Azokat szabott áron kiváltá.
A szikra már nő és előbb
Mint sem gondoljuk, lángba mén
És zendülést termeszt.
ZAGÁN. A zendülést
Mindaddig gátoljuk, míg más lehetséget
Találhatunk az elgyengült szultán
Orvoslására, mert kiütve, lángja
A jót, a rosszat egyaránt emészti
S határt nem lel vad terjedésiben; de
Ha semmi eszköz nem használ, tovább
A gyenge kormányt *akkor* nem lehet
Szenvedni, más uralkodót keressünk.
Erősebbet kivánok én felettem, hogy
Parancsoló kezén forogjon életem.
FEREZ. Ezen trónus, melyet vérünkkel itt ezen
Világ részén emeltünk, tartsa meg
Mivoltát; itt is mi törökök
Akarunk maradni. Én megyek,
S ha szükséged lesz rám, a táborban találsz. *(El.)*
ZAGÁN *(egyedül)*. A fergeteg kezdődik, dúlva indúl
Fejünk felett, az odvas törzsököt
Ledönti, hogy szebben virítson a
Felséges cédrus.

(Abdul jő.) Abdul, várva jösz!
Szólj! mely választ hozol, mit végezél?
ABDUL. Azt a három görög foglyot, kiket
A templomromladék között találtam,
Parancsodként elrejtém, most pedig
Ibrahimtól jövök.
ZAGÁN. Mit szóla? volt-
E haszna a küldött ajándéknak?
ABDUL. A félelem leginkább vallatá
Meg véle azt, hogy Hali nagyvezér
Általa izent Konstantin császárnak,
Kegyelmedért esdeklik és
Mindent igér, amit kivánsz.
ZAGÁN. Legyen gondod, hogy senkivel
Ne szóljon Ibrahim, kivált
A nagyvezér embereivel.
ABDUL. A szolgát is nálam tartom, ki őket
Elárulá; megbánta már tettét
S előbbi vallását tagadni
Akarja.
ZAGÁN. Késő bánatit
Fontolni nincs időm; tartsd zárva őt,
Míg titkának hasznát veszem.
Menj! s hadd reám méltó jutalmadat.
ABDUL. Elvégzem. *(El.)*
ZAGÁN *(egyedűl)*. Hali! élted csillaga
Elhúnyt! hol a nagy történet, ott alá
Száll fényes méltóságod. Érdemed
Ha volt, azt hívtelen tetted homályba
Dönté; ki földi birtokot keres,
Ne kérjen az tanácsot a megindúlt
Szívtől. Nem ellenséges indulat
Vezérel: a dicsőség és haza.
Azon falak közé, hol a
Belső országlás gondjai
Öszveseregelnek, ott helyén vagyon
Lassú bölcseséged s őszült fejednek
Tapasztalásai; de hol a magas
Lélek tökélve a világhoz

Nyúl, hátra kell ott állnod, egy
Erősb vas karja a sötétbe
Sodor. Leszáll napod, Hali!
Az újabb kor nem kölcsönöz világot,
Vagy *én* is ön-ásott örvénybe sűlyedek. *(El.)*

Császári kert, jobbra lugos, hátul ernyős utak.

IRENE, ZULÍMA.

IRENE. Végy fel, hüs ernyő! suttogó patak!
Csendes lugos! ti egykori drága
Helyek, kedvelt magányok! ím megint
Nyugalmat adtok az elhagyott
Árvának. Régi boldogságom édes
Tanúi, csendes örömim hajdani
Tanyái, bájos látványok! tenyészetek
Megint, mint létemnek legelső reggelén.
Te anyja mindeneknek, alkotó
Természet! oh vedd fel leányodat
Meleg karodba és engedd hevűlni
Tápláló melleden! fordítsd felém
A múlt idők bájos szövétnekét!
ZULÍMA. Irene! mint örvendek, hogy komor
Tekinteted, barátnéd aggodalma,
E szép helyen vidám kedvet lövell;
Remélhetem tehát, hogy az
A fojtott bú, titkos könnyek
Megszünnek, és ezentúl sorsodat
Szebb pontból szemléled.
IRENE. Szabadságom
Emlékét itt ünnepli most
A lélek. Oh Zulíma! a tavasz
Mosolygó fénye ífjuságom
Korába helyheztet is vígan
Elém rajzolja nyájas képeit.
A régi szellő lengedez,
Ékes virágok illatit szivom.
És a megtért fülemile bús
Panasszát hallom ismét zengeni

Ezen bokorban; itt lesém
A tarka lepkéket s pihenve
Ezen fák lombjai alatt hütözék;
Itt sétált ünneplő ruhában a
Nép s mindenféle játékkal
Tölté a nyúgalom napját;
Itt dolgozott az álmodó művész
S dagadt kebellel a költés
Honába fellengzett, vagy érzetét
Bájos hangokkal zengvén, édesen
Ingerlé a csudáló hallgatók
Szivét. Itt láttam őt először —
Leo — Hagyj el, csalóka képzelet!
ZULÍMA. Felejtsd a múltakat, szorítsd
Melledhez a jelenvalót
És nyerni fogsz, csak tudd használni. Im
Tied most az, miről előbb
Álmodni sem mertél; azon tetőre,
Hová ezren hiába fáradtak,
Te játszva eljutál, mi kell
Több?
IRENE. Nem volt választásom, sírokon
Épült szerencsém! Kincsek közt nyögő
Arany fogság a múltakért
Epeszti a szabad görögnét.
ZULÍMA. Irene! így jutalmazod Mohammed
Szerelmét?
IRENE. Érzem, hogy bünös vagyok;
De a bús áldozó méltó könnyét
Az ég sem kárhoztatja. Oh Zulíma!
Írt a szegény csak a múltban keres.
Tekints körűl a messzeségbe és
Irtózva elfordúl szemed.
Itt fekszik e város, mely dísztelen
Áll most, az enyészet lakhelye;
Soros házai rendetlen kőhalominá
Váltak, s a templomok magas
Oszlopi elszórva fekszenek;
A porba omlának sok évek művei;

A népes utcákon mély csendesség
Borong, s a tágas piacokon görög
Vér gőzölg még; megnémúlt a harang,
Mely a lakókat szent igékre inté,
Nem hangzik a chórus magányos
Atyáktól, és a szent tűz nem lobog
Az ékes oltáron. Félhold ragyog
A tornyokon, ledőlt a szent kereszt —
Ott állt házunk, ott gyermekeskedém;
Ott folydogált éltem szülőm
Hív karján — Oh gyönyörű emlékezet!
Ne hagyj el, ég csendes leánya!
Hogy mellemhez szorítva, mostani
Sorsom mélyét ne lássam. Oh Zulíma!
Engedj mulatnom itt; erőt tenyészt
Azon nap bennem itt, mely szüntelen
Romlásom árnyékát felém lebegteti.

ZULÍMA. Mulass bátran, ha kedvet ád az itt
Való létel, csak vond el szívedet
A hasztalan bútól s ne háborítsd
Urad szerencséjét, ki benned él
És hölgyétől hasonló érzetet
Kiván.

IRENE. Lassan, lassan! ne szólj tovább!
Ezen *szó* rabbá tesz, s minek
Az áldozandónak mutatni azt
A kést előre, mely elvágja életét.
Nem, nem, ne hallgass rám, Zulíma!
Elvesztém magam, ezen komor
Kilátás elmémet zavarba hozta.
Felejtsd el, oh felejtsd el, jó Zulíma,
Miket hallál, én a szultán igaz
Birtoka vagyok s kedvére élni
Legfőbb kivánságom. Hazám neki
Szentelt; ím eltökélve látsz.

*(*ZAGÁN *basa s* FATIME *jönnek és hátul megállnak.)*

Jer, jer! siessünk innen. A falak
Között megtompul a szív gerjedelme.

Ah mit használ a munkás képzelet,
Ha mindenhol csak sírba ütközik.
Te is hagyj el, hiú emlékezet!
Villámként csillogsz éjjelembe,
Menj! boldogot ringass lágy karjaid között,
A szenvedőnek jobb, ha tud felejteni.
(El Zulímával.)
ZAGÁN *(hirtelen előjön)*. Hah! Ő volt, ő Irene! most
Látám először, és bosszúm múlik,
Keblem dagad, karom gyengűl, erőm
Hanyatlik. Ez nem földi test,
Egy mennyei tünemény, az ég
Szívindító lehellete.
FATÍME. Uram!
ZAGÁN. Még is, nincs mentség, halnod kell.
Ragyogj egedben, itt *halált* kiáltok.
Reád.
FATÍME. Ezen szépség, mint látom, rajtad is
Erőt vett; engedj visszatérnem,
Kimélj meg ott eszköznek lennem, hol
Magad lángolsz és célod eltüne;
Vagy csak tanúnak kénytetél ide,
Irene rajtad vett diadalmát
Csudálni?
ZAGÁN. Én kedvellem a valót,
Ellenségemben is megvallom azt.
FATÍME. Irene *szép* —
ZAGÁN. Sokféle a szépség
S mind egy napnak testvérsugári.
Ki a szelíd violát kedveli, ki
A büszke liliomot csudálja:
Mind egy kertnek tündöklő ékei.
FATÍME. Ezen hasonlat, szólj, *kit* érdekel?
ZAGÁN. Esengő pásztorok mellére illik
A kis alacsony virág, mely a sötét
Árnyékban illatoz s hervad;
Egy trónust ékesít a büszke líliom.
FATÍME. Nem, oly magasra nem szédelge még
Elmém, bár hízelkedve engem arra

Szántál. Mohammed választott; ezen
Dologban, érzem, hátra kell
Állnom.
ZAGÁN. Mohammed a tied:
A mesterség bűbája egyesülve
Ily kellemekkel győzni fog.
Költsd fel háborgó ösztönét,
Hogy bálványának egyszinűségét
Ismerve, nálad édesb kényeket
Találjon; a következést reám
Bízd.
FATÍME. Kétes útra késztetsz, irtózom
Magamtól.
ZAGÁN. A világ legelső trónusa,
Egy bajnok és szép férfi, ily
Szeszélyes játékot talán
Csak érdemel; mosolyg az alkalom.
Szerencse szárnyat ád, tanúlj repülni.
FATÍME. Vezér! igen könnyűnek tartod a
Diadalt.
ZAGÁN. Bátorság s szépség tartja e
Földet, csak ezek határozzák
A földiek sorsát.
FATÍME. Ha megvetés —
ZAGÁN. A cél nagysága nagy próbát kiván.
Te a világod ismered, Fatíme!
Első tekinteted nyilván mutatta azt;
Az elvonúlt szeméremnek helye
Nincs ott, hol minden percenet
Titkát kémlelni kell s *használni*, mint
Lehet. Fatíme! gondold el magad
Azon magas tetőn, Mohammed
Karján, dicsőn ragyogni véle, ott
Azon fényes ponton, melynek sugári
A földnek két részére oszlanak;
Milliomoktól imádva ott
Éldelni s boldogítva, boldogúlva
Az élet álmait keresztülfutni
És a világ szépét, javát

Ölelni, a föld minden kincseit
Kényedre bírni: ott határa a
Halandóságnak.
FATÍME. Álnok rajzoló!
Éggel kinálsz; hogy elvetvén nememnek
Méltóságát, szerelmet kolduljak.
ZAGÁN. *Okát* tudod, s török vér foly eredben.
A szultán lássa, hogy közöttünk is terem
Oly szép virág, mint a görög földön.
Hah! itt közelít Mohammed! én
Most távozom. Fatíme! most terítsd
Hálódat, ím jó csillagod ragyog. *(Elvonúl.)*
FATÍME. Mint rettegem szemét! Ah mely kemény
Harc, küzdő indulat. — Nem, ily
Zavarban őt nem láthatom,
Enyhűlni félre kell vonúlnom. *(Be a lugosba.)*
MOHAMMED *(jön)*. Itt sincs! Irene! hol maradsz?
Téged kiált szivem minden verése.
Repűlj, lassú idő, ti gyorstalan
Órák, fussátok el pályátokat,
Hogy a vég alkonyat tenyéssze
Szerelmem csillagát. Jövel, kivánt
Nap, iktass bé a boldogok közé,
Hogy míg sebes lelkem csókolja láncait.
Emelje fel magát az égiek
Sorába! A dicsőség oszlopit
Feláldozám a lángoló
Szívnek, tüzes pályámat elhagyám
És a csaták halálos síkjain
Forró szerelmemnek virágait szedem.
Inkább boldog, mint halhatlan leszek!
Országok tűnnek, s bajnokok
Sírhalmán hervad a borostyán;
Egy fény leszáll, másik tenyészik,
Egy tengelyen forognak a napok,
Mint emberek mulandó tettei;
A sorsé minden, egyiránt hever
Sötét házában a félénk
Mint a bátor, ki a világot

Ostromlá — az egyedül mienk,
Mit a hevült sziv ád, mely kényeket
A szerelem áldó karja nyújt, midőn
Szikrát lop az ég örök tüzéből.
Végy fel hát szent öledbe, bájoló
Szerelem! hogy a világ árnyékai
Távozzanak, s létem tavassza, egy
Magas tűzláng, Irene kebléhez
Forrasztva az üdvösség kelyhét ürítse!

Fatíme *(benn a lugosban énekel).*

Amit a szív buzgón imád
Fenn lángoló hevében,
Amit a tűzképzelet ád,
És a szem oly magasnak lát
Az ifjúság évében,
Oh be hamar meghódítja,
Keskeny körébe szorítja
A valóság bilincse;
Hogy az embernek semmi más
Csak maga a tapasztalás
Marad legdrágább kincse.

Mohammed. Hah! mily szózat! minő komor jöven- [dölés!
Ki mer sötét fátyolt egemre vonni? Ki
Mer engemet köz sorsra itélni? Szólj!

Fatíme.

Nagy célodtól visszatértél
A lét szűk határába,
S ott új élelmet kerestél,
Ártatlanúl bele dőltél
A szerelem karjába;
Oh de szíved várt nyugalmát,
Szerelmednek szép jutalmát
Idegennél nem leled;
Sőt gondatlan eredete
Új sebeknek lesz kezdete,
S üres marad kebeled.
Ki érted ég, sajátod,
Közel van és nem látod.

MOHAMMED. Ki vagy? hadd nézzelek!
(A lugos felé megy.)
Hah mily jelenet!
FATÍME. Hatalmas szultán! térdemen köszöntlek.
Bocsásd meg a szerencsétlennek, hogy
Közel téged nem sejtvén, a magány
Kicsalta titkait.
MOHAMMED. Miként jövél ide?
Mi volt értelme rejtékeny szavadnak?
FATÍME. Mohammed! ím nagylelküségedet
Igényzem, kímélj a valótól!
Igaz vallást szorúltságom nem enged.
MOHAMMED. Szemed lángol —
FATÍME. S arcám pirúl,
Hogy azt hallád, amit magamnak is —
Nem, nem, tovább nem szólhatok;
Lábadnál esdeklek bocsánatot.
MOHAMMED. Mi a neved?
FATÍME. Fatíme!
MOHAMMED. Kelj fel!
FATÍME. Nem addig, míg egy kedvező pillantatot
Nem vetsz reám. Oh szállj alá
Magasságodról és igérd, hogy e magát
Epesztő szívnek érdemét és harcait
Tudod méltatni.
MOHAMMED. Hah! mi ez?
FATÍME. Hogy nem tulajdonítod véteknek
Eltévedésemet, habár reményt
Nem várhatok. Haragszik-e
A felleget hasító kőszál, hogy
Az alacsony moha lábára
Fonódik és menedekhelyet keres?
MOHAMMED. Fatíme! értelek —
FATÍME. Valóban? oh
Így hát az ég virányi nyílnak;
Ha értesz —
MOHAMMED *(megvetve)*. Menj! így csak *rab* tud sze-
Szemed villámai nem találnak engem. [retni;
A porba száll, mi a porból eredt. *(Elfordúl.)*

Irene! csak te vagy mindenható,
Te tartod életem javát, jutalmát. *(El.)*
FATÍME. *(nagy hallgatás után)*. Hah! ezt kellett [megérnem! így
Megszégyenítve, ily rútul gyalázva!
Fatíme! húnyj el, nap, ne süss
Szemembe, gyűlölöm világodat. *(Betakarja szemeit*
ZAGÁN *(hirtelen jő)*. Fatíme! így talállak? szólj, mi [történt?
Te hallgatsz? fájdalom a harag
Változnak képeden.
FATÍME. Csalárd incselkedő!
Örülj megvettetésemen. Bosszúra
Taníts, vagy mélyebben tiporj alá!
ZAGÁN *(kihúz egy tőrt)*. Vedd ezt, Irene mellének [vagyon
Készítve.
FATÍME. Hah! Mohammed! ezzel,
Ezzel talállak téged is; örömid
Nyiltában csapjon rád boszúm. *(El.)*
ZAGÁN *(mély gondolatban)*. Irene! sír a szépség [angyala
Feletted s visszaint egébe.
Távozz, tündér alak, rejtsd el virágidat,
A fegyverek között lehullnak ékei.
A csendes élet nyugtató ölébe vedd
Lakásodat, hol béke és öröm
Szép egyességben andalogva járnak.
Itt veszted még azt is kivánja,
Kinek birásodért kebele dagad.
Ha a dicsőség szól, a férfiszív
Megnémúl és úgy nézi kényeit,
Mint egy üres gyöngyházat a szerencsés
Buvár. Irene! lettél volna csak
Asszony, nem egy *engesztelő* s halált
Űző lény, élhetnél; így távoznod kell,
Ha mindjárt elviszed magaddal
Az ozmanok legelső emberét. *(El.)*
(A kárpit lefordúl.)

HARMADIK FELVONÁS.

Zagán basa lakása.

AGENOR *(egyedűl).* Mit bal történetek, mit a nehéz
Idők veszélyei hoznak, azt
Az ember kénytelen szenvedni; és
Megnyugszik a sorson, mely egyaránt
S örök végzés szerint lebeg fejünk
Felett s merész kezekkel életünkbe nyúl.
Oh de ha az erkölcs egy angyal
Keblét elhagyja, akkor méltán vérkönnyet
Hullajt szemünk és átokra vonúl
Az atyai szív. Irene! *önkényt,*
Önkényt dülél Mohammed — Hah! ezen
Szó, poklot zár magába, ez
Lerágja a természet láncait.
Te egy görögné — Hah! Leányom!
Buja vérnek szolgálsz, hogy mosolygva
Hazád sírját nézzed s annak halmán
Szégyenoszlop maradj az élők
Sorában.
LEO *(jön).* Ím Geront utolsó
Köszöntését hozom, most zártam bé szemét,
Meghalt kapott sebén; ő a szerencsés.
AGENOR. Az ég szerette őt, mi nem vagyunk
Oly kedvesek, vergődnünk kell tovább
E puszta földön, melynek sárga partjain
Csak a rosszak s az elvetettek
Állnak s nyomorúlt létök jelét
Csörgő láncokkal hirdetik.
Jó ifjú! ám te is csalatkozál;
Egy tiszta angyalt véltél egykor át-
Ölelni, hív szivet melledhez zárni és —
LEO. Ne szólj tovább, atyám! Irene
Ártatlan.
AGENOR. Az? midőn hazánk
Rablója karjában hever

S erkölcse veszteségével Mohammed
Győzelmét édesíti?
LEO. Nem, nem, az
Irene nem lehet; ha ő
Azzá lehetne, az ég maga
Felszaggatná hitünknek zárait
S legszebb remekjében gunyolná
Szent képét, melyet ön díszére alkotott.
Agenor! oh ne adj hitelt ama
Gőgös pogány szavának, amit az
Mondott, az ön lelkének rajzolatja volt.
De légyen bár, mit nem tehet az erő?
A durva kéz hány szép virágot tör,
Mely másképen nem tudja megboszúlni
Magát, mint hogy fej-hajtva hervadoz,
S szagatlan hullatja levelét.
AGENOR. Mit önkény és erő tehet,
Azt állapotunk nyilván mutatja!
Míg életünk külső mivolta jön
Kérdésbe, addig tűrni szép:
Békóban is szabad vagy, míg veled
Erkölcsöd; oh de ezt tagadni
A jobb lélek nem szokta, inkább
A sírba lép s fenhagyja jó nevét.
LEO. Őt hirtelen vádolni nem merem.
AGENOR. Minthogy jó szíved mentséget gondol.
LEO. Őt ismerem, számlálhatok reá.
AGENOR. Hiú ragyogvány erkölcsét eloltá.
LEO. Nagyságra nem vágyott szelíd természete.
AGENOR. Hogy halni nem tudott, azt fájlalom.
LEO. Élünk mi is, bár férfiak vagyunk.
AGENOR. Létem terhét csak érte hordozom.
LEO. Hogy kedves kéz ápoljon tégedet.
AGENOR. Pogánnyá lett! az ád végső sebet.
LEO. Korán itélsz, én áldom bízodalmamat.
AGENOR. Szerencsés vagy, ha még reményt találsz.
LEO. Hirdesse bár ezer nyelv őt bűnösnek, én
Nem tartom annak. Számtalan formák között
Szövődik életünk; ki tudja, mint

Kerűlt a szultánnak kezére és
Mely titkos bú rágódik életén.
Agenor! Oh miért vagy oly kemény
Saját véredhez és hallgatlan őt
Miként kárhoztatod? Nem! ő
Méltatlanságot elkövetni nem
Képes, különben öszvedűl
Az égi rendtartás s a mélység lelkei
Uralkodnak mennyország angyalain.
Atyám! szerelmem itt igaz *biró*
S az ártatlannak vallja őt, és egy pogány
Beszédje bizodalmamat meg nem
Szédíti. Oh atyám, atyám! sötét
Homályba dűlt előtted a világ,
Azért feketére fest mindent a képzelet.
AGENOR. Jó ifjú! hív szerelmed lángja át-
Világít éjjelembe, és
A régi érzetek malasztja ébredez.
Leo! semmit sem érzel? szólj, fiam!
E néma hely halálszagot lehell;
Körűlem annyi ismert testeket
Látok heverni öszvezúzva és
Roncsolva — oh miért nincs Irene is
Ezek között? miért nem nyúlhatok
Sebébe, hogy ha még élet mulatna
A testben, útat nyithatnék neki.
LEO. Agenor!
AGENOR. Nézd, mely szépen csörgedez
A vér, minő hamar siet
Az élet — és minő soká tart!
Némely csak egyet fordul s vége van;
Más számtalan kinok között
Él és nem tudja lerázni láncait,
Melyekkel a sors e földhöz kötözte. Vagy
Azért tartának a végzések,
Hogy szomorú emlékjelnek hátra
Maradjak itt hazám sírján,
Melynél számlálni kezdi a rabszolgaság
Jármat húzó komor századjait?

ABDUL *(jön)*. Nekem parancsom van titeket
Innen más helyre elkisérni.
Kövessetek.
LEO. Hová akarsz vezetni?
ABDUL. A nagy szultán elé.
AGENOR. Hah! ezt kivántam!
Lobbanj utolszor lángba, agg szivem!
Hogy minekelőtt széjjelszakadsz,
Villámidat rettegje a pogány,
S az a rabok bálványa egy szabad
Ember szaván pirúljon el,
S a szent igazság lánc alól
Ordítsa fel nagysága álmait.
Leo! hol van karod? jer, jer, vezess.
(El mindnyájan.)

Ékes szála a császári palotában, balra trónus.

ZAGÁN basa, FEREZ basa.

FEREZ. Mohammed a basák nagyobb felét
Részére vonta.
ZAGÁN. Hali estével
Sok változik, néhányan csak szokásból
Függnek szaván; ha megnémúl, tehát
Ők más támaszt keresnek. Az nagyobb
Újság, hogy a szultán mindenfelé
Békét köt; úgy látszik, hogy e falak
Közül kimenni már többé nem akar.
FEREZ. Irene fogva tartja őt.
ZAGÁN. Van eszközöm
Birását újra felzavarni.
Irene atyja, egy vak éltet-únt
Öreg, kezem között vagyon;
Ez dúl, fúl s mint szabad görög
Átkozza gyermekét, hogy ellensége
Karján éleng; ezt is ide rendelém,
Hogy ily hangokhoz nem szokott fülét
Csiklandja a részeg szerelmesnek.

FEREZ. Zúgást hallok! jönnek már a basák,
Kezdődik a diván.
ZAGÁN. Sorompóm megnyílik,
Hatalmasabb ellen kelek
Viadalra. Én vagy Hali, egyikünk ma
Kidűl helyéből. — Jönnek már!
(Hátravonúlnak, azután a többiekhez elegyednek.)

MOHAMMED, HALI, mufti, több basák jönnek, hátul jancsárok, ABDUL és HASSZÁN rendben felállnak. MOHAMMED a trónusra lép.

HALI. Mohammed üdvöz légy, dicső szultán!
Első az emberek között!
Im intésedre összegyűltenek
Hív szolgáid, végzésidet
Hallgatni s buzgón azokat teljesítni.
Erődet és nagyságodat
Nevelje mindenkor szerencse és
Hatalmadat rettegje a világ.
MOHAMMED. Híveim! Allah segédkeze
Ezen rég óhajtott városba
Vezérle, seregeim vitézkedése
Lerontá kérkedő falait,
Mely annyi évek óta őseimnek
Elzárta győzödelmi útjokat;
Dicső célunkat ím elértük;
Hitünk terjed, meghódolt a görög
Nép, és Konstantinápoly tornyain
Kérkedve a félhold tündöklik. Én
Ezen városban eltökélém
Lerakni trónusom s Stambul legyen
Ezután ozmán uralkodók lakóhelye,
Dicsőségünk emlékjele
És a török birodalom fényes
S legelső városa.
ZAGÁN. A hitetlenekre
Innen szórjad villámidat
És ékesítsd több koronákkal
Felséges székedet, hogy még ezen

Világrész is hatalmadat hirdesse és
Függjön kormányodtól.
MOHAMMED. Hány bajnokot
Veszték ezen falak körűl,
És mennyi vérbe telt elfoglalása,
Ti azt tudjátok, híveim!
Azért békességet köték
Szomszéd hatalmakkal, kik év szerint
Adót fizetnek s uraságomat
Azzal megismerik.
ZAGÁN *(elöllép)*. Megállj,
Szultán! a nemzet méltósága jön
Itt kérdésbe s azt hív szolgák előtt
Lehet csak fejteni: Köztünk áruló
Vagyon.
MOHAMMED. Ki az? nevezd őt! hadd vegye
Érdemlett büntetését.
ZAGÁN. Hali nagyvezér! *(Zúgás a basák között.)*
Én Zagán basa őt nyilván vádolom.
(Adbul kimegy.)
MOHAMMED *(hirtelen elhagyja trónusát)*.
Mi ez? szólj, vádoló, mivel tudod
A nagyvezér vétkét bizonyítani?
ZAGÁN. Ő titkos frigyben élt az ellenséggel! ím
Itt jönnek a tanúk, hallgasd magad.
HALI *(félre)*. Örökkévaló! te láttad szívemet!
Érted történt; az áldozatra kész vagyok.

ABDUL, NOTARAS és IBRAHIM jönnek.

ZAGÁN. Lucas Notaras! újítsd most azon
Vallást, melyet nekem tevél.
MOHAMMED. Igazságot felelj, ha éltedet
Kedvelled.
NOTARAS. Hali nagyvezér
Barátságban levén Konstantin
Császárral, minden mozdulásodról
Tudósítá őt és védelemre
Biztatván, azt igérte, hogy mindent

El fog követni városunk
Fentartására.
ZAGÁN. Ez vala
Az inditó ok, mely neked, nagyúr
Az ostromot mindenkor ellenzé.
Szólj, Ibrahim.
IBRAHIM. Bocsánatot,
Felséges szultán, én bünös vagyok;
De megtagadni nem merém —
MOHAMMED. Késő mentséged, szólj, parancsolom.
IBRAHIM. Midőn utolszor a várost
Feladásra kérted, Hali nagyvezér
Mint biztosát felküldött engem is
És általam tudósítá Konstantint
A végső ostromról és azt izente:
Hahogy bátran kiállja azt,
Mohammed el fog állni minden
További próbáktól.
HALI *(félre)*. Oh, ember! ember!
Ennek most oldozám fel láncait!
Ezt mellemen tápláltam, és elárúl.
MOHAMMED. Hah! erre vitt kegyelmem? Hali! mit
Felelsz ezen vádakra? Szólj! igaz,
Miről vádoltatol? mit a
Tanúk felőled vallanak?
HALI. Igaz! *(Zúgolódás a basák közt.)*
MOHAMMED. Hogy bizodalmamat
Ily rútul megcsalád, elengedem,
Minthogy csalárd munkálkodásid
Nem gátolhatták győzödelmimet,
Erőmben fekszik a következés;
De megszegvén az esküvést,
Melyhez magas tisztséged láncola,
Méltatlan árulásod büntetést
Kiván! Basák, itéljetek!
BASÁK. Halált! szégyenhalált neki!
MOHAMMED. Halált kiáltnak a basák, halált
Mond a törvény; én számkivetésbe
Fordítom azt. Ezentul Adrinápoly

Legyen lakásod, holtodig kizárva
Dicsőségünk sugáritól.
Vezessétek el! *(Hali elvezettetik.)*
NOTARAS. Nagy szultán Mohammed!
Kegyelmedet megnyerni óhajtván,
Igaz vallást tevék; vedd szívesen
Szolgádnak —
MOHAMMED. Vessetek neki
Aranyat, azt érdemlett.
NOTARAS. Nagylelkü szultán!
Mennyire jutalmazsz!
MOHAMMED. Távozz szemem
Elől! Menj a keresztényekhez és
Beszéld el, hogy Mohammed ily
Alacsony embert be nem fogad soha.
Szolgáljon bár neki.
NOTARAS. Uram!
MOHAMMED. Üzzétek
Ki őt a városból. *(Notaras el.)*
IBRAHIM. Kegyelmet,
Dicső szultán!
MOHAMMED. Vak eszköz, megvetlek,
Haragomra nem vagy érdemes.
Töröljétek ki bajnokim sorából.
Menj! *(Ibrahim el. Nagy hallgatás.)*
Hali elveszté magát,
Ezentul megszűnt nagyvezér
Lenni. Ki lesz érdemes tisztére?
Zagán basa, lépj elöl! ím *tégedet*
Választalak helyébe, vedd által
Azt a nagy hivatalt; legyen hűséged
Mindenkor oly erős mint a karod,
Úgy engem is kegyelmesen találsz.
ZAGÁN. Mohammed! dönthetetlen állok én
Fénytrónusod mellett és létemet
Egyedül dicsőségedre szentelem.
Nagyságod őrző angyalát tekintsd
E buzgó szívben.
MOHAMMED. Hali áruló,

Legyen felejtve; ámbár érzetem
Csalattását sínli, emberi
Sors, vélemény a földnek istene,
Annak bókoltam most az egyszer én is.
A szolgától miért vártam hűséget?
Amely ember szeret, csak az hív.
ZAGÁN. Nagyúr! felejtsd el azt az árulót!
Hiszen maradtak hátra még hivek,
Kik veszteségedet pótolni tudják, [bocsátom;
MOHAMMED *(büszkén)*. Amit veszték, panaszra nem
Saját *erőm* támassza életemnek. *(A trónusra lép.)*
Minthogy békét köték s a háborút
Kerűlni szándékom, tehát magam
Felől is illik gondoskodnom és azért
Létem belső mivoltát már meg is
Határozám. Halljátok híveim:
A nagy próféta s őseim
Példájokként, önnön érzésemet
Követvén, egy hölgyet választék,
Ki vélem oszsza fel fényes trónusomat,
És népeimnek egy lelkes
Uralkodót szüljön.
ZAGÁN. Szándékodat
Tiszteljük, ámbár még titok
Előttünk, mily boldog halandó
Indítá meg Mohammed nagy szívét?
MOHAMMED *(muftihoz)*. Főpap! tedd kötelességedet.

(Mufti el.)

Basák! a régi szokásként színetek
Elé hozattatom választott hölgyemet,
Kivánom, hogy felfátyolozván őt
Ismerjétek szultántok hitvesének
És törvényes császárnénak.
ZAGÁN. Nevét
Közöld velünk, örömkiáltás
Fogadja a szerencsést, szólj uram!
MOHAMMED. Irene, egy görög leány.
ZAGÁN. *Keresztény?* példátlan szövetség!

MOHAMMED. Az volt, ezentúl nem lesz. Hah! ki mer
Határ közé szorítni?
ZAGÁN *(bátran)*. A törvény.
MOHAMMED. Ti zúgolódtok? akaratom
Legyen törvénytek, és halált
Annak, ki azt gátolni merné.
A nemzet ereje bennem tükrözi
Magát, és balgatag szokások
Nem másítják feltett végzésemet.

IRENE gazdag török ruhában, mennyezet alatt a mufti által bévezettetik, rablányok, mindnyájan befátyolozva, jönnek utána és jobbra, balra megállnak.

IRENE *(amint elöllép, öszveborzad, bizonytalan)*.
Mily szívtelen képek, minő jeges
Tekintetek. Nagy isten! mit miveltem!
MOHAMMED. Irene! lépj fel a magasra, én
Mohammed, napkeletnek ura,
Önkényt ezen fényes trónusra
Emellek, melynek hathatós sugára
E föld tágas szinére terjed. Ím
Téged országom minden nagyjai
Előtt szultánnénak nevezlek,
Uralkodjál teljes hatalommal itt
És légy első az asszonyok között. *(Basákhoz.)*
Ti pedig, vitézek! érdemes basák,
Ismerjétek s magasztaljátok őt
Országaim s a nemzetek
Előtt.
(Irene a trónusra vezettetik, Mohammed fölemeli fátyolát.)
Itt áll Mohammed hitvese!
Itt áll szultánnétok!
BASÁK. Nagyasszony!
Üdvözlégy! Allah szép kedveltje!
ZAGÁN *(indulatosan magában)*.
Minő szépség! — húnyj el, húnyj el, szemem!
Nézd inkább a halál csikorgó
Fogát, vonagló sárga képeit,

Csak ezt a kísértő tekintetet
Kerüld, megszégyeníti férfivoltomat.
(Kívül lárma hallatik.)
MOHAMMED. Minő zaj ez? Strázsák!
ABDUL *(jön)*. Hatalmas úr! két
Görög fogoly erővel bé akar
Az ajtón törni és Irene
Nevét kiáltják szüntelen.
MOHAMMED. Vezesd őket szinünk elé. *(Abdul el.)*
Te rettegsz, kedves? Könnyben úszik
Szemed? halálszín festi képedet:
E fényes ünnepen mi háborít?
Oh nyugtasd szívedet, *Mohammed*
Emelt fel tégedet, ki egy világ
Ellen hölgyét meg tudja védeni.
ADBUL. *(Leót és Agenort bévezeti)*.
AGENOR. Mit látsz, Leo?
LEO. Hah! átkozott
Látvány! igaz tehát, igaz —
IRENE. Mit látok, Leo! Atyám!
Atyám!
AGENOR *(kifakadó érzéssel)*. Irene! édes gyermekem!
Hol vagy? jer karjaimba. — Oh egek!
IRENE *(atyja karjába szalad)*.
Atyám! oh boldog óra! Most végy
Magadhoz, ég!
AGENOR *(őt tapogatja)*. Te vagy, leányom —
Nem, nem *török* vagy. *(Eltaszítja.)*
Félre, elfajúlt
Vér, téged nem görög nemzett.
MOHAMMED. Hah vakmerő! hölgyemnek ezt?
Nyomorúlt! tudod, hol állsz?
AGENOR. Tudom.
Merítsd ki bár egész hatalmadat,
Én nem félek, szoríttasd láncodat
Nyakamra és vezesd szép hölgyedet
Keresztül roncsolt testemen, hogy átkom
Teljes legyen s végső lehelletem
Mérges tüzével oltsa lángodat.

IRENE. Atyám! atyám!
AGENOR. Nem, az már nem vagyok,
Kérkedj gyalázatod tetőin, én —
LEO. Elég, elég, Agenor! nem, tovább
Nem tűrhetem, kiméld leányodat.
Irene! oh Irene! mit miveltél?
IRENE. Atyám! atyám! én ártatlan vagyok. *(Elalél.)*
MOHAMMED. Segítség! meghal. Oh Irene! térj
Magadhoz, és te ősz ember, nincs-e
Érzet jégmelledben?
AGENOR. Hálát adok,
Te rettentő isten! vakságomért,
Hálát, hogy nem látom, mitől
Irtózik a szív, és ezen fene-
Vadak örömit szilaj fájdalmimon.
Leo! Fiam! jer, áss egy gödröt,
Temess el, szívem megreped. *(Elgyengül.)*
MOHAMMED. Ősz ember! én megengedek, tanuld
Mohammedet becsülni.
ZAGÁN. Törökök!
A trónu meggyaláztatott! halált
Nekik.
VALAMENNYIEN. Halált! *(Kardot húznak.)*
MOHAMMED. Megálljatok! *(Agenor elébe áll.)*
Én védem őt — *Irene atyja* —
Békét parancsolok. Ki mer Mohammed
Ellen kikelni?
(A basák visszavonulnak, rableányok Irenét ápolják, a kárpit lefordúl.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

Császári palota.

MOHAMMED, AGENOR, LEO, strázsa.

AGENOR. Hiába szólsz hozzám ily kedvező
Hangon, szeretni nem tudlak, nem is

Akarlak; ellenségem vagy s maradsz,
Megútált tárgya gyűlölségemnek.
MOHAMMED. Kemény szivű! fogytán van életed;
Alélt erődet gyengébb emberen
Mutasd, engem csodálkozásra nem
Bírsz, büszkeségedet mosolygva nézhetem.
Megfosztva a lét legdrágább javától,
Világtalan napod vígságra nem
Derülhet oly hamar, s azért
Irene atyjával kegyelmesen
Bánok. Te ifju! egykor *lángomat*
Osztád, azért kimélve léssz.
LEO. Veled nem osztok mást, egyéb az emberi
Sors változó játékát, mely ma tégedet
Emel, holnap szintúgy alá tipor.
Mutasd vértől eredt hatalmadat,
Verd által e szivet, mely úgy gyülöl,
Hogy inkább porrá lesz, mintsem neked
Baráti érzetet nyújtson. Te vagy
A *rab* közöttünk, mert esengve
Szivet koldulsz, csak átkokat találsz.
Szegény ember! hatalmadnál e lánc
Is többet ér.
MOHAMMED. Hah nékem ezt?
Nem, csillapodj, harag, magam veték
Okot, méltó kiállnom. — Menjetek!
AGENOR. Mohammed! a hódító élete
Sírhalmok közt mulat, ne várj azon
Ködös tanyán szebb éleményt.
A csontfejek mély üregéből öröm
Nem szikrázik.
LEO. Mohammed, aki
Meghalni nem fél, az szabad
S bátran gunyolja érckormányodat.
Ereszd le szárnyadat, kevély
Hódító, és nézd, mely kevés erőd
Vagyon rajtunk, habár szemünk közé
Villognak gyilkaid.
(Elvezeti Agenort s strázsa kiséri.)

MOHAMMED *(egyedűl).* Ha ily nehéz
Áron kell a szív birtokát
Megvenni, akkor a szerelem bilincs,
Mellünk köz célja ellenségeink
Nyilának, mely nagyobb sebet vág, hogysem
Egy kényórának édes balzsama
Megtudná orvosolni. — *Mégis* az,
Az éltünk szépe, melyet a nyiló
Tavaszkor nyújt, midőn vidám
Kedvvel szaggatjuk a szerelem virágit,
Habár tövisek közt kell azokat
Keresnünk, s a bátor kéz vérzik is.

ZAGÁN basa, TELEGDI jönnek.

ZAGÁN. Szultán Mohammed! itt jön egy magyar
Követ, királya küldé őt.
MOHAMMED. Mi jót
Hozol, magyar?
TELEGDI. Miként veszed.
Igen rövid követségem, csak egy
Szóból áll foglalatja: *háborút*
Hozok. *(Oda veti kesztyűit.)*
Vedd fel jelét s készülj a harcra!
MOHAMMED. Tinektek én szabad választást engedék
A békesség és háború között; mért
Nem kell a béke? arra vágyok én.
TELEGDI. Az *engedésről* itt szó sem lehet;
Mikor féltünk mi fegyveredtől,
Hogy azt említed? Hunyadi él
S erős karjával ő határt von
Hódításidnak és letépi
A győzhetetlenség gőz nimbusát
Kevély fejedről.
MOHAMMED. Hah! Mohammed is
Elég erős mérkőzni Hunyadival.
S ujítni a *várnai* napot.
TELEGDI. Nyolc fényes győzedelmi azt
A gyásznapot rég eltörölték;
Különben nem jövék veled

Villongni; jer, mi elvárunk!
Egyéb szólásom nincs veled,
Királyom szándékát tudod.
Légy boldog. *(El.)*
MOHAMMED. Hah vezér! küldd vissza őt,
Ily büszkeséget én nem szenvedek.
ZAGÁN. Engedd távozni; háború kell,
Hogy a nagy szultán lelke ismét
Ébredjen és magos reptét erővel
Folytassa. Vér, vér és veszélyek;
Azok megint új színt adnak létednek.
MOHAMMED. S minő csorbát találsz te bennem,
Hogy azt mered feszíteni? Szolga! jól
Vigyázz, hogy élét ten fejedre
Ne vonjad.
ZAGÁN. Az igazságnak tartozom
Ezzel, hallgasd szavát én általam,
Mely azt kiáltja, hogy Mohammed egy
Görög leányért váltig elhagyá
Országát, nemzetét s dicsőségét.
Az a Mohammed, aki egykor azt
Mondá: valamint a mennyben egy
Isten vagyon, szintúgy a földön is
Csak egy uralkodó legyen:
Az a Mohammed már nem él;
Sötét völgyben bolyong az álmodó
Sas, ki előbb bátran a naphoz sovárga.
MOHAMMED. Próbált hűséged elfelejteti
Velem, mit a gondtalan elme szült.
Bókolj pusztító istenednek, én
Szerencsém enyhítő forrásán vídulok.
Minek keressek én bizonytalan
Jót, melyet még a kétes idő takar,
A szép *valóért,* mely előttem
Oly édesen virít s boldogsággal kinál?
ZAGÁN. Hát egyedül a *jelenvalónak* élsz?
Nem, úgy csak köz sors cselekszik;
A nagy lépcső nagy lépteket kíván.
Édes csalódás — mit mivelsz, ha

Mosolygó zöldjétől reményed elvál?
Ha partra szállsz s eltévedésedet
Csudálni nem győzöd?
MOHAMMED. Mindenkor több marad,
Mint akinek száraz keblén soha
Az élet nem feküdt. Hahogy csalódás,
Akkor nem vágyok tisztulásra és
Kedvelt rabságom rózsakötelein
Nem irígylem senkinek szabadságát.
ZAGÁN. Mohammed! a természet *nagyra* alkotott,
Ne cáfold meg; különben rajtad is
Hibáza és egy asszony változó
Szinét adá.
MOHAMMED. Elég! ne szólj tovább,
Nehogy rajtad mutassa meg magát
A szunnyadó erő.
ZAGÁN. Kezedben életem,
Először nem most áll kitéve érted.
Mohammed! most idő, hitünk jelét
A rettegő világ halmára
Szegezni, most idő, avagy soha!
Ne engedd, hogy gunyoljon a sereg,
Mely csak nem rég előtted reszketett
S szavadra kész volt vérét ontani.
Ne engedd, hogy meggyőzött népeid
Szégyenlve azt mondják: Ez volt a nagy
Ember, kitől mi rettegénk! Ne
Hadd félben kezdett munkádat,
Folytasd tüzes futásodat; vezess
Bennünket! A magyar földön lehet
Borostyánt szedned, *ott* vár Hunyadi is,
Méltó vitéz, a legnagyobbnak ővele
Mérkőzni; és ha Hunnia elesik,
Fényesb út nyílik akkor, és ezen
Világrész is hódolva lábadhoz borúl.
Énbennem nem utolsó segédet
Találsz, veled szövetkezvén e föld
Minden népeit bátran sorompó

Közé hivom. Mohammed! jer, vezess,
Az örök dicsőség karja integet.
MOHAMMED. Amit halasztok, azt utóbb
Ujúlt erővel elvégzem; nyugodjék
Addig békében a föld, míg Mohammed
A tartozó adót megadja emberi
Létének. Halhatatlanságom itt
Tenyészik, mert halandók sorsain
Az érzemény felűl emelkedik.
A lét javát előbb kikóstolom,
Aztán a földre szállok szép egemből
És hódító kormányomat tovább
Terjesztem.
ZAGÁN. Aki *fenn* kezd, az *hamar*
Indúljon, míg védelmet nem talál
A meglepett erő. Most győzedelmi fény
Sugárzik ifju homlokod körűl,
A felhevűlt nép kész követni;
Használd a kedvező pillantatot,
Mert változó; miként jött, úgy el is
Illant.
MOHAMMED. A gyengének parancsol
A vak szerencse, attól kér sikert,
Annak kezén forog bizonytalan
Léte; az erős elég magának, és
Az égi szikra alkotó szava
Formálja a földet — s korát.
Szerezz egy kincset, mely felmúlja
Irene bírását, s veled megyek,
Törvényeket felforgatok,
Megrázom a föld minden sarkait;
De így, hozzá forrasztva, életem
Csak nála találja érdemét, becsét.
ZAGÁN. S homályba sülyed országod, magad,
Megszégyenítve emléked, dicső
Neved, s az érdemoszlopok helyett
Gunyolja a jövendő balgatag
Szerelmedet. Mohammed! Oh
Szakaszd el láncodat s kövesd

Eleidnek fényes nyomdokát!
Megáll-e a nap egy hizelkedő
Vidéken, elfelejtve, hogy
Az egész világé?
MOHAMMED. Menj! parancsolom!
Türelmem végre megy, talán azt gondolod,
Hogy oly könnyen játszhattok énvelem?
Hogy én feláldozván saját kivánatim'
Tinéktek éljek és prédát szerezzek?
A lét legszebb gyümölcsiről lemondván
Csak titeket gazdagítsalak? s magam
A forrás mellet szomjuhozzam? Nem,
Én végezék; szabad választás
Irányzá tettemet és állandóul
Azt folytatnom; ki mer gátolni engem?
ZAGÁN *(bátran)*. Mi — s *a sereg*.
MOHAMMED *(fellobban)*. Hah! még *fenyítni* mersz?
ZAGÁN. Tudd meg, hogy a békétlenség
A nép között igen nagy; vesztedet
Kiáltja a sereg, ha még tovább
Is visszaélsz szerencséddel s puha
Karok közt elfelejted nemzeted.
A zendülés terjed, s testvér öcsédet
Akarják szultánnak helyetted.
MOHAMMED. Előttem áll a pártütők vezére,
Te vagy! Hah! mint feszül karom!
Csak egy taszítás, és örökre meg-
Némúlsz. *(Kihúzza kardját.)*
Menj hát, nyomorúlt! előlem.
ZAGÁN *(bátran)*. Itt mellem, annyiszor paizsod —
Itt, szúrd keresztül és mutasd meg
Erődet. Hah! azért ne véld,
Hogy véremmel segítesz ügyeden.
Mit a megnémított igazságnak
El kell hallgatni, azt kimondja az
Idő s a történet a nagyok
Sírhalmain. Mit késel? nyitva áll
Mellem.
MOHAMMED. Menj, menj, távozz rettenetes ember!

Elhúnyt az égi tűz belsődben: szólj,
Mi szent előtted e sötét világban?
ZAGÁN. Az igazság! mely azt vallja, hogy Mohammed
Megszűnt már férfi lenni; csak sohajtni tud. *(El.)*
MOHAMMED *(egyedűl)*. Kiállhatatlan szégyen! Ez
Az érző szívnek? ilyen az [jutalma
Öröm, melyet szerelmünk ád?
Álmodva édest kér, és a valóság
Mérget nyújt. Hah Mohammed! ennyire
Lesujtva a magasról, így kitéve
Bosszúlatlan sebeknek, így tovább
Alantan élni, férfihoz nem illik.
Az üdvösség határos a pokollal és
A küszködő hatalmak közt zokog
Szerelmünk, mentséget keres
S azon habhoz ragaszkodik, mely
Alá sodorja. Oltsd el lángomat,
Hideg dicsőség! nyúlj jeges kezeddel
Belsőmbe, vagy távozz örökre és
Vonúlj sirok közé, hol más virág
Hervad, csak a borostyán zöldelik.
Mégis, *veszély* között *szeretni* szép,
Az ordító vihar közt kedvesét
Dagadt szivéhez zárni mennyei
Öröm, habár csattogva ránk szakad
A villám, s az örökkévalóság ajtaja
Nyilik. Nem, a rabok szaván nem indulok;
Zúzzanak ők láncaikkal porrá,
De kényszeríteni nem hagyom magam.
Irene! lánghabok csapkodják mellemet:
Vagy karjaid között égek, vagy egy
Világot elnyelő mélységbe sűlyedek.
IRENE *(jön)*. Mohammed!
MOHAMMED. Oh te vagy, kedves? te vagy!
Te jössz, megint világot gyújtani
Zajos éjjelemnek; a vadaktól
Üldözve, nálam mentséget keressz,
S midőn mélyen ható tekinteted

Rabbá teszen, szerencsém hajnalát
Érzem derűlni.
IRENE. Jóságod, nagyúr,
Kérésre bátorít. Szegény öreg
Atyám busong érettem; oh
Engedd ápolnom őtet, hogy leánya
Sorsában ő is részesűljön
Kegyelmed által.
MOHAMMED. Menj s tanítsd
Fagyos szivét érezni, zárd fel ismét
Az életnek, hogy megszünjön gyülölni;
S az ífjunak, ki egykor érted égett,
Nevemben vigy szabadságot.
IRENE *(elragadva)*. Mohammed!
MOHAMMED. Te lángolsz? ez nagyon *talált* —
IRENE. Jóvoltodért buzog szivem,
MOHAMMED. Irene! az *ifjú* sorsa érdekel?
Szereted még most is őt?
IRENE. *Szerettem.*
MOHAMMED. Irene! — nem, nem kétlem azt, amit
Vallál, rajtam mulat szemed te,
Szeretsz; oh mondd ki ezt a szót!
Olyan édesen hangzik fülembe, mint
Ha a végső nap hallanám az ég
Urát a jó lelkekhez szólani
S felzárni a paradicsom ajtait.
Mondd, hogy szeretsz, és létem egy öröm-
Sohajtásként az ég magas
Virányain szállong.
IRENE. Hazám neked
Szentelt, jóságodon megnyugszik a szív is.
MOHAMMED. Jóság, kegy: mely üres szavak!
Mondd, hogy *szeretsz!* ezen szóban fekszik
Egem, csak ebben egyesűl
Világom, mindenem. S valjon meg is
Érdemlem — Oh Irene! *drága* érzet az,
Mivel Mohammed néked áldozik.
Irene! oh mondd, hogy csak én magam
Élek szivedben, oh mondd, hogy nem félelem

A szultántól, hanem szabad
Választás késztetett karomba —
Mondd azt, és a koporsók éjjelét
Szerelmem életlángra változtatja.
IRENE. Tied vagyok, kettős lánccal hozzád
Csatolva. Engedj mennem, hadd vegyem le
Szegény aggott atyám szeméről
A harmatot, mely éjjelében értem
Hull.
MOHAMMED. Menj! s őrizd Mohammed szivét,
Hogy ön hevében váltig el ne égjen. *(El.)*

Sötét szoba.

AGENOR (pamlagon fekszik és alszik).

LEO *(gondolatba merűlve).*
Mit használ a kinos tünődés! vége már
Mindennek, a letört virág nem éled
Fel többé. Szíved legszentebb helyétől
Megválni kénytetel, ha megjelen
A sors eloltja szép világodat
S bús birodalmát könnyeiddel kegytelen
Hirdeti. Sokat veszték, sokat!
A tátott sír szélén meg kell tagadnom azt
A boldogító érzetet, mely édesen
Az élőkhöz csatolt: a hiedelem
Áldó malasztját. — Ő is! ő is! — így
Kiált a szív, rettegve megnémúl,
Erőt hullatva tétováz s örökre
Leszállt a megváltás arany napja!
Bús alkonyatba dűlt reménytelen
Létem. Halj meg, halj meg, kinos szív! ő
Is, ő is hivtelen elhagyott. *(Agenort szemléli.)*
Agenor! — alszik, jó öreg!
Aludj békén, az álom társa a
Halálnak, melyet oly buzgón kivánsz.
AGENOR *(álmában).* Irene!
LEO. Őtet látja álmában,
Kit ébren átkoz, hogy nagyobb vala

Az élet érdeme nála, mint
Az erkölcs s állandóság.
Agenor *(felijed)*. Hah! Leo! hol vagy?
Leo. Mi rettentett úgy fel?
Agenor. Leo! mit láttam én!
Ez több volt álomnál: leányomat
Láttam Mohammed karján, számtalan
Népek csodálták őt s dicséretét
Zengék, egészen színváltozva álla
A sokaság közt; fényes ruhában,
Sugárzó képpel megjelent előttem.
Alig hogy engem gyengéden íhletett,
Szemem világos lőn, s kimondhatatlan
Öröm között mellemhez zártam őt;
Egyszerre megrázkódott a szultán,
Vad állattá vált; a nép elszaladt.
Irene álla csak a békén magát
A fenevadnak veté, ki őt
Tajtékzó dühvel széjjelszaggatá.
A földre mennyei fény ereszkedék le, és
Leányom, egy ártatlan angyal,
Lángfelhőkön lebegve eltűnt
Mint egy édes hang, illatos lebel,
Eloszlott a levegőben. A vadállat
Ordítva elszágulda és mindenfelől
Zaj és zavar közt a föld tűzbe' lobbana.
Irene *(jön s atyja karjába szalad)*. Atyám! atyám!
Agenor. A földi ínség
Határa ez. Leányom! Édes gyermekem!
Ím karjaim közt tartalak mellemen,
Dobog szived. Te még *élsz?* én szerencsés
Vagyok.
Irene. S igaz tehát? nem hangzik átok
Már többé azon ajaktól, mely előbb
Áldásra nyílott csak; te még atyám
Vagy, nem zártál ki szívedből, atyám!
Agenor. Az atyai szív bosszút nem ismer, én
Megnyugszom a végzéseken, habár

Bűnös vagy is, szeretlek; egy örömsugár
Leszállt napomról.
LEO *(félre).* Csendesedj, szív!
Lemondás a szegény halandók
Szomorú törvénye.
AGENOR. Oh Irene!
A kérdést rettegem: miként jutál
Ez állapotra?
IRENE. Értelek. *(Leohoz.)*
Ne fordúlj el, Leo! méltó vagyok
Tekintetedre, méltó még azon
Érzetre, melyet egykor oly
Szépen viszonzál. Nem hiú
Vágyódás, nem mocskos kivánatok,
Sem alacsony félelem kötött
Mohammed szultánhoz; nem, egy nemesb
Ösztön: hazám kesergő angyala
Intézte tettemet.
AGENOR. Mért nem maradtál
Sophia templomában?
IRENE. Ott valék,
Elszánva bizonyos halálra; hogy
Mély tisztelettel a török szultán
A templomban jelent és istenének
Azt felszentelni megparancsolá.
Oltár elé borúlva, a gyilok
Kezemben, melyet adtál végső
Segélynek, már mellemnek volt szegezve,
Hogy a szultán megsejtse s illetődve
Egy ősz basának átadott: ez Hali volt,
A nagyvezér. Látván a nép Mohammed
Hozzám mutatott figyelmét, minden
Felől körűlfogott, és ily kiáltás
Hangzott ezer szájtól a láncok
Csörgése közt: *Segíts, segíts, Agenor*
Leánya! légy szószólónk a szultán előtt.
AGENOR. Irene! mily rejtékeny életünk!
IRENE. A nagyvezér titkon keresztény,
Vigasztaló szavakkal türelemre bírt

És egy ösvényt jelöl, melyen hazám
Ügyén segíthetek, hahogy *feláldozom*
Magam Mohammed szultánnak.
Én kész valék az áldozatra s annyi
Görög rabláncait feloldozám,
Ámbár magam szerencsés nem valék.
Könnyet töröltem, ámbár az enyéim
Szüntelen folytak.

LEO. Oh Irene!
Nagy lélek! én véthettem *ellened!*
Csudállak, ámbár éktelen kinok
Szaggatják belsőmet: pirúlva nézek
Reád: te addig jól tevél, *én* csak
Vádolni tudtalak.

AGENOR. Kedves leányom! Oh
Élet, szűnj meg most, ennél édesebb
Pillantatot nem lelsz. Irene!
De mégis — oh nyomorúlt kétség! csak egy
Örömkönny sem jöhet tisztán; Mohammed,
Avagy pokol szülöttje, vagy — valóban
Nagy ember!

IRENE. Ő nagy ember, egy kelő
Fény, a földet pusztító fergeteg
Után.

LEO. Ezzel hát én örökre
Megnémulok; maradj ösvényeden,
A jótét karján szentebb érzemény
Hálál! Az én szerelmem búcsuzik
Tőled; ha ezreket te boldogíthatsz,
Méltán szenvedjen *egy*, s az én leszek.
Felejts el; én mindenkor áldani fogom
Emlékedet s a múlt idők szépét
Éltetni mellemben; bár merre vet
A sors, szent képedet magamnál hordozom.

MOHAMMED (jön, hátul megáll).

IRENE. Leo! jó ifju! én most is szeretlek,
Oly tisztán mint a boldogok
Serege oda fenn az alkotó körűl

Szeret. Mi boldogok valánk:
Most szebb világokat keres szerelmünk;
Mi itt elválaszt, ott örökre öszveköt.
A tiszta érzemény birtokra nem vágy,
Forrása nyugtató malasztok kútfeje,
S létünk tolongó habjain
Bátran felül emelkedik.
Ezen romlékony test legyen
A szultáné, hazám javáért
Őneki áldozom; de e szív,
Míg ver, egyedül csak tégedet
Ismer. Légy boldog és nyugodj
Meg; légy erős, mint én, az áldozatra.

MOHAMMED *(félre, visszatartóztatott dühhel).*
Az áldozatra.

IRENE. Oh Mohammed!

MOHAMMED. Irene!

IRENE. Ím kegyelmednek megint
Egy szép órát köszönök. Mohammed!
Fogadd hát itt atyám előtt azon
Szent esküvést, mely létemet
Hozzád csatolja.

MOHAMMED. Hah! elég, elég;
Ezen görög karjába dűlj!
Itt egyesűljetek *(félre.)* a *halálban. (El.)*
(Irene Leo karjába dűl, a kárpit lefordúl.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

IRENE, FATÍME.

IRENE. Fatíme, megbocsátok.

FATÍME. Oh Irene!
Téged csak messziről lehet gyűlölni. *(Tőrt vesz elő.)*
Ezen halálos eszköz volt szelíd
Melledneк szánva és *nekem*
Volt adva ezt használni, nagy

Igéretek dijába'. — Most
Érzem, hogy oly mélyen nem estem;
Mert a jóság körében jobbulok
S előbbi vágyaim tünő
Füstjét mosolygva nézhetem.
IRENE. Menj hát s nyugodj pálmád csendes hüsében,
A házi élet édes karjában:
Ott élj és boldogabb leszel
Mint a világ kétes szélvészein,
Mely fel-felkap könnyű levélként
S egyszerre a mélységbe sujt,
Hol a sors minden terhei
Keresztülvágnak kinos élteden.
Menj! s légy szerencsés.
FATÍME. Oh Irene!
Nehéz az elválás.
IRENE. Nehezb
A maradás, hol nem tart szívünk.
FATÍME. Ellenségid között maradsz,
Irene! Ódd magad Zagán basától. *(El.)*
IRENE *(egyedűl)*. Kitől ójam magam? — Mit veszt-
Az ellenség tőrét nem rettegem [hetek?
Úgy, mint az indulat hizelkedő
Szavát, mely a lét durva részein
Függ s a poklot mennynek hazudja.
S hol egy igaz barát ezen hideg
Pusztán, hol csak feszűlt erek teszik
A sziv hevűltit? *Egy* van és az is
Szenved s a vég szabadítónak kinálja
Rab életét. El, el komor képzet! —
Szelíd remény! hová, hová tüntél,
Mely pályám kezdetén reám vetéd
A megnyugvás csendes malasztját?
Haszontalan sohajtlak: elhagyál,
S magam feláldozása egy hiú
Álom s csak ájtatos *kivánat*
Volt, csalfa vélemény szülöttje.
A földdúló villámok untalan
Dördűlnek békeszót nem hall a rettegő

Világ, és e rövid csend még nagyobb
Veszélyeket forral. Mohammed!
Azon láng, melyre gyuladál
Rabnéd iránt, nem volt az égi szikra,
Nem, nem; csak egy csalóka földi kény;
Szived mélyében más isten parancsol,
Ki az enyészettel frigyben romladék
Közűl a halhatatlanságra szólít,
S letiprott népek könnyein ragyog
Neved békóba vert bús századok közé.
ZULÍMA *(jön)*. Irene! a szultán kivánja,
Hogy megjelenj a nép előtt.
IRENE. A nép előtt?
ZULÍMA. Igen, te győzd meg őket
Szépséged által, hogy tudják méltánylani
Szultánjok választását.
IRENE. Csendes íhlet!
Te a halál követje vagy. —
Oh értelek; lefolyt az óra, menni kell.
Oszolj, sötétség, végy fel karjaidba
Mennyei atyám! azon világos
Országba vedd fel árva lányodat,
Hol az örökkévalóság szárnyain
Örök nappal virít. — Zulíma!
Az élet távozik. Ti édes
Helyek! most el kell válnom, egy titkos
Érzés bucsúzni kénytet tőletek.
Zulíma, jer! végezzük e rövid
Utat, tán ez lesz *végső* szolgálatod. *(El.)*

Más szoba.

MOHAMMED *(egyedül)*.
Mely embert mostohán a végzet
Köz sorsra szánt, annak számára nyílik
A szépség, az függhet mulandó kényeken;
Kit a dicsőség égi lángjai
Hevítnek és a halhatatlanság
Eljegyze, az ne kérjen földi éleményt.
Csalóka tünemény szerelmünk —

Mosolygó képe, bájos színei
Halandóság vázait takarják,
S az élet mécse félig sem tart,
Sötétbe' hagynak káprázó világi.
Így minden érzet gyöngeség,
Idétlen elme képzete,
Mely szűk létének mennyet álmod
S örömöt kohol. — Muló buborék!
El el mellemből! — Mégis, mit jelent
Ezen titkos szorongatás? Irene —
Hah félre, gyűlölt kép! távozz előlem!
Egyszer rántál le a magasról.
Édes reményekkel leszálltam én
Hozzád s te a hatalmasnak egyedül
Áldozni tudtál, amidőn
Esengve a koldus szerelmet
Esdeklett. Áldozat forró szerelmemért!
Én egy világot adtam, a
Föld első trónusát, s ő nekem
Elhamvadt birtokával áldoz,
Melyben lélek hibázik; épít
Szivemre, hogy kényén fordítsa azt.
Mohammed! ily mélységbe estél? Hol
A büszke férfiú? hol a hatalmas,
A dönthetetlen erő, ki ezreket
Szavával inditott? Irene! mély
Sebet vágál; te hidegen
Tudál áldozni, én téged viszont
Feláldozlak; hasonló bért vegyen
Nagylelküséged; meg kell halnod. — Hah!
Rettentő szó, kijött! szivem
Rázkódik — mégis meg kell lenni. El
Mellemből, érzet! hadd legyen hasonló
A vérmezőhöz, hol csak a halál
Tanyáz és érc karjával öszverázza
A földiek sorsát, s csak a dicsőség
Emlékjelét lerakva ékesűl.
Fogadj el ismét engemet, dicsőség!
Fogadj még egyszer, harcok istene!

Ragyogtasd csillagid között Mohammed
Jövendő tetteit! hogy a
Sírhalmok éjjelén keresztűl-
Virrasztva, még a vénülő idő is
Hirdesse nagy nevét. Szabad
Kivánok én ezentúl lenni; félre
Minden láncokkal! egyszer vágytam
Csak földi boldogság után,
És oly rutúl csalattaték. Magasb
Cél int, jövendőség nekem világom;
Ahoz tartok s kezdett pályámat folytatom,
S futásomban bátran vetélkedem
A múlt idők csudált vitézivel.

IRENE *(jön)*. Szultán, parancsolál.

MOHAMMED *(félre)*. Minő szelíd,
Lelkes tekintet! és még is csalárd!
Érzést hazud, midőn fagyos szive
Másért eped. *(Indulatosan kezét megragadja.)*
Te voltál a győző!
A föld urát hálóba vontad és
Rózsákat hintve minden lépteden,
Nem ismert bájos útakon vezettél.
Most karjaid közűl ki kell
Fejtőznöm; más ösvényre késztet az
A sűlyedő titok, mely még előbb
Birásodért hevíté keblemet.
Te áldozál nekem, kisebb Mohammed
Nem lesz; példád őt is lemondani
Tanítá.

IRENE. Értelek, Mohammed!
A csendes élet nem kecsegtet,
Csaták után vágyik szived.

MOHAMMED. Ne engedd visszagondolnom mit ön-
Magam felejtni óhajtok, s hahogy
Kiüt a láng, a pusztító lelket
Te költéd fel bennem, kinek
Karjába már szunnyadni kezde.
Oh bár az én világomon kivűl
Eshetnék sorsod! így hozzám csatolva,

Az indulat veszélyes tengerén
Együtt velem hánykódol, és azon
Kar forrón átölel, mely tégedet
Kegyetlen a világtól elszakaszt.
IRENE. Minő gyors változás! minő komor
Szózat; nem a szerelem hangzatja az.
MOHAMMED. Kimondád azt a szót, melyen szeren-
Léted s Mohammed boldogsága függött, [cséd,
Kimondád és mellemben visszahangzik
Szavad, habár értelmét jól tudom;
Tudom, miért lángolt szived, midőn
Eget mosolygva rám, szivemmel
Érzést szinezve könnyen játszadoztál.
IRENE. Balúl itélsz; játék az nem vala,
Sem nagyravágyás, mely neked
Mohammed, a szabad görögnét
Hazája omladékain
Bókolni kényteté. Minő
Érzet vezérle, azt ne kérdd;
Az áldozó szív titka véle
Enyészik.
MOHAMMED. Oh Irene! miért —
Nem, eddig a határ; a férfiú
Tovább nem megy; tündéri álmok
A gondatlan ifjuság körét
Szépítik. Én lemondok és azon
Firgyet feloldom, melyet szív-emelve
Köték; *de más se birja azt,* mit
Az élet tőlem megtagad.
Az álmodott boldog pillanatok
Helyett ragadjon a halál,
S a szerelem bájölén meredjen a
Lélek. Te nem tudtál szerelmet adni;
Így, szívtelen, szerencsét rontani
Üdvösségem leszen.
IRENE. Rabnéd valék;
A hatalom nem tenyészt szerelmet.
Mohammed! hogy szerettem, azt tudod,
Nem is tagadtam én soha,

Mert szent előttem első érzetem,
S ezer halál nem képes azt
Kiirtani mellemből. Tehozzád
Mély tisztelet s rajtam mutatott
Kegyelmedért igaz tartandó hála
Csatolt.
MOHAMMED. A környülállás szülte mind
Ezeket. Csak áldozat, nevek — hideg
Adomány, minden köz ember birtoka.
Hol éktelen láng a szivet hevíté,
S az indulat tolongó árjai
Zudúlva csapkodnak, dobzódnak — ott,
Ott hála s tisztelet. Hah! ez tehát
Bérem? hogy a végzések ellen
Szegzém magam s leesve a dicsőség
Egéből köz sorsot cseréltem!
IRENE. Azon duló, emésztő indulat,
Mely mindenkor kiván, de nem
Elégít, tőlem messze volt;
Ha tőlem azt vártad, Mohammed,
Akkor csalatkozál; nyugodtan
Éleng az én szerelmem s csendesen,
De híven óhajt az virágzani.
Te jót tevél rajtam, s előbbi
Érzésem elnémúlt; egy hajnali
Álomként leng körűl csak és erőt
Nyujt hátra lévő életemnek.
MOHAMMED. Irene! oh mért nem vagyok
Hasonló hozzád, egy tünő világi
Árnyék, egy kedvező sugára
Azon szelíd napnak, mely téged lelkesít.
A véghetetlen élet tengerét
Keresi szemem, szerelmem is
Csak arra vágy. *(Indulatosan átfogja.)* Mit a világ
Édest adhat, karom között
Tartom; de a nagyság többet kiván,
Az indulat többet sejt; az kevés,
Mivel kinálsz azzal nem töltheted
A háborgó szivet: nálad csak a

Szegény szerencsés, aki mindennel
Elégszik.
IRENE. Lődd belém fulánkidat:
Rabnéd vagyok, szenvedni rég tudok.
MOHAMMED. Irene!
IRENE. A gyors indulat,
Látom, bosszúra változott
S azon szomorú tapasztalásra
Bir, hogy szerelmed énirántam
Csak a hevűlt vérnek játéka volt;
Nem tiszta égi láng, a jobb
Lelkek nemes tulajdona,
Mely a szivet felemeli, amidőn
A sors alá tiporja azt.
MOHAMMED. Irene! Oh mily szépen rajzolod
A hív szerelmet, ámbár tenmagad
Szentsége ellen vétkezél.
Kettőnek bókolsz. Menj! menj! én nem osztok
Szerelmet senkivel; Mohammed
Elég magának, társat nem keres.
IRENE. Mohammed! nem jövék tőled szerelmet
Koldulni folytasd fényes útadat,
Maradj egedben; én is megtalálom
Azon boldog menedékhelyet,
Hol semmi erő, sem üldözés
Nem háborít; keress dicsőséget,
Repülj a fergeteg szélvészein
A rettegő világ felett;
A halhatatlanság legyen tiéd,
Nekem adj halált!
MOHAMMED. Hogy általa egyesülj
Hiveddel? Haha! engem nagylelküen
Öröklléttel kinálsz.
IRENE. Csak egy kérést teszek
Szivedhez; oh Mohammed, ezt ne
Tagadd meg attól, akit egykor
Szeretni gondolál, ki oly szerencsés
Volt szivedet szelídebb érzeményre
Ébresztni s lelkedet rövid

Időre a véres mezőkről
Elvonni —

MOHAMMED. Félre, félre tőlem!
Ne ilyen kedvező tekintetet!
Idétlen gyöngeségre olvadoz
Erőm.

IRENE. Ha már nem leszek, oh
Mohammed! teljesítsd azon
Igéretet, melyet tevél
Egykor: folytasd nemes munkádat és
Légy irgalmas, kegyes szegény görög
Néphez; légy atyjok, hogy kormányodat
Kettős súllyal ne érezzék, ha már
A végzet kezedbe adta sorsukat.
Irántam gerjedő szerelmed azt
Igérte, és magas lelkedtől
Valót reménylek. Légy malasztjok
Az elhagyottaknak s töröld le
Az ínség cseppjeit síró szemökről!
Ez végső kérésem, Mohammed! ez
Irene legutolsó szava. *(Lábához esik.)*
Nézd lábadnál azt, akit egykor
Melledre vontál és dagadt
Szivvel hölgyednek mondtál —

MOHAMMED. Oh Irene! mit
Mivelsz? miként játszol velem?
Irene! kelj fel, én —

IRENE. S ha létem
Emlékét egy jótéteménnyel
Ünnepled, érzi azt hidegült porom,
S árnyékom őrangyalként leng körűl.
Mohammed! nem kellő nekem
Ez élet már; engedd azon vigasztalást
Az elválónak, hogy nem hasztalan
Bizott lelkedben.

MOHAMMED *(kifakadó tűzzel)*. Mit tegyek? mit
Kerűljek? ez létemnek legsulyosb
Órája; lelketlen halandóvá
Tesznek háborgó érzetim,

Zúzz porrá, könnyező természet! oltsd
El lángomat! vagy adj ércből szivet,
Mely a koporsók éjjelébe
Vonúlva, csak halált ölelve,
Gunyolja a halandók érzeményeit.
Irene! Oh így vál el a lélek
A dermedő testtől —

FEREZ *(sietve jön)*. Mohammed!
A nép téged kiált, már zúgolódik,
Hogy oly soká nem jősz. Uram, siess!

MOHAMMED. Hah! így kell jönni, félre tettem
A láncot, s ím fölkelnek a rabok!
Ferez bég! mért adám tisztségedet?
Tüstént tedd kötelességedet!

FEREZ. Uram! már késő, a sereg
Immár nem ismer engedelmet,
Téged kiván; végső szándékodat
Akarja hallani. Hölgyed életét —

MOHAMMED. Hah! porba vélök.

ZAGÁN *(hirtelen jön)*. Szultán, a veszély
Fenyít! kevés pillantatod vagyon
Csak hátra, használd azt, ha éltedet
Kedvelled; a sereg dühösködik,
Már a palotádat ostromolni
Akarják.

MOHAMMED. Hát igaz! nincs már hiv emberem?

ZAGÁN. Azok vagyunk mindnyájan és azok
Maradunk s örök dicsedet eszközöljük,
Hahogy te is megint Mohammed
Leszesz.

MOHAMMED. Jól van hát! én megyek, s Irene
Velem jön; meglátom, ki mer
Megvívni hölgyemért.

IRENE. Örök
Isten! végy, végy magadhoz! adj erőt
Ezen végső utamra, hogy nyugodtan
Által költözhessem mennyei öledbe!

MOHAMMED. Kövess Irene! és ti, a komor
Enyészetnek lelketlen eszközi!

Ezen pillantatot füstölgő véretek
Hirdesse a világnak s írja bé
A dísztelen dicsőség könyvibe.
Jertek tehát! aztán készüljetek
A legdühösb zivatarral szembe szállni.
(El mindnyájan.)

Nagy piac.

ABDUL, HASSZÁN, török sereg.

ABDUL. A szultán jön, használt a zendülés;
Igaz marad, nincs oly erő,
Melyen végtére a sokaság ki
Ne fogna. Én alig hiszem, hogy így
Történhetett, ha gondolom, minő
Ember Mohammed.
HASSZÁN. Hasztalan,
A több főnek mindenkor enged
Az egyes ember; a sok kar sokat vág.

FEREZ bég és ZAGÁN basa jönnek.

FEREZ. Jancsárok! a szultán jön és vele
Irene; légyetek most férfiak.
ZAGÁN. Halált kiáltsatok neki,
Irene vesztével Mohammed ismét
Előbbi bajnok lesz s tinektek
Több prédát és szebb tartományokat szerez.
MOHAMMED *(a befátyolozott Irenet vezeti; nagy hall-*
Csodálkoztok, vitézeim, hogy én [*gatás).*
Szultántok, egy leánnyal lépek színetek
Elé, s hol fegyverek villognak, ott
A szépség és szelídség megjelen.
Itt áll a természet remekje és
Mohammed hölgye, melyet ön jutalmul
Választa. Itt állok most köztetek;
Ki mer birálni engem? lépjen az
Elő! s próbálja meg kardomnak élét.
MINDNYÁJAN. Irene haljon meg! halált neki!

MOHAMMED. Én, uratok, védelmezem
Őt, és ezen testen keresztül
Jöhettek véréhez, ti a sötétség
Fiai! kik zordon élethez kötözve
Csak a halál árnyékait
Ölelve lézengtek; borúljatok le
Lelketlen óriások, e szemek
Előtt, melyeknek gerjesztő sugári az
Égből szakadva, a mély sírok éjjelét
Általvirasztják és világosságra
Derítik. Ím nézzétek ezt
Az ég szülöttjét és imádjátok
Allah szent angyalát! *(Felemeli Irene fátyolát.)*
Ti hallgattok?
Távozni látom a mérges boszút,
Megnémul a halál szózatja, életért
Sohajt a dermedő sziv is. — *Zagán basa!*
Te gyújtottál tüzet először;
Te is rettegsz és némán állasz itt?
Hol feldörgő szavad? húzz kardot! és
Verd által e szivet! reád bizom
Hölgyemnek életét.
ZAGÁN *(kardot húz; amint Irenéhez közelít, visszatántorog).*
Hah! oda erőm,
Élj! élj! téged gyilkolni nem tudlak!
MOHAMMED. A szépség győz, győz! Én a boldog,
Ki azt karjára fűzheti. *(Nagy hallgatás.)*
Törökök! ti meghódoltatok.
Te lángoló nap, mely dicsőül
Aranypályádat folytatod!
Te légy tanúja s hirdetője
Mohammed szép diadalmának,
Melyet magán és népein veszen.
Vitézek! én önkényt lemondok
Hölgyemről; és a szerelem láncait
Örökre elszakasztom —
IRENE. Oh Mohammed!
Ne késsél! adj elégtételt népednek és
Boszúld meg rajtam megvetett szerelmedet.

MOHAMMED. Közel valék a föld legszebb javához;
De a magasra célzó férfinak
Lelkét sem az ifjúság nyiló virága,
Sem a szerelem csendes harmatja ne
Szédítse meg; csak úgy méltó örök
Koszorúra. Nézzétek tehát, miként
Vál meg Mohammed legszentebb érzésitől
És mint fejtőzik ő egy istenasszony
Kezéből, hogy futását újra kezdje
S nevét a csillagok közé függessze,
Hogy semmi gyöngeség magas tetőmet
Ne homályosítsa; hulljanak inkább éktelen
Mélységbe a teremtés legszebb
Virági és Mohammed végső könnyeit
Rejtsék bezárt kelyhökbe. Érdemes
Mohammed uralkodni rajtatok;
Mert nemcsak a világon győz, hanem
Önönmagán is. *(Kihúzza kardját.)* Gyűjtsd tehát
Karomba most, örökkévalóság! [erődet
Azon helyet hadd eltalálnom,
Hol földi álmaimnak sűlyedő
Titkai örökre nyugszanak! —
Hallgass, hallgass, sziv! nézz csak felfelé,
Egy csepp kín s tartandó dicsőség!
Irene! a *feláldozott*
Az áldozót örökre így magához
Köti. *(Irene mellébe döfi kardját.)*
IRENE. Oh egek! Mohammed! köszönöm.
Kiméld atyámat, légy kegyes,
Irgalmas nemzetemhez. — Oh Mohammed!
(Elgyengűl.)
MOHAMMED *(a földre ereszti)*.
Itt fekszik vérében, ki tőletek
Elvett! Ím a mindenhatónak
Szent véghetetlensége most karomból
Így omlik vissza. Most csudálj, világ!
Halandó ezt nem tette: ím, örök
Dicsőségért hamvába dült

A földi jónak minden foglalatja,
A szépség hódító hatalma.

LEO, AGENOR *(jönnek).*

LEO. Mi ez? nagy isten!
AGENOR. Hol leányom?
LEO. Irene! kedvesem! hát így, így végezél?
(Reá borúl.)
Irene! édes életem!
AGENOR *(leányához tétováz).* Hol van sebed?
Folyj! folyj, ártatlan vér! ez éktelen
Pusztán nem élhet a jó; csak repűlj,
Áldott lélek végső házad felé,
Itt úgy is a pogányé a világ.
IRENE *(szakadozó szóval).* Atyám! Leo! az ég nyilik —
Boldog vagyok — meglátlak bennetek —
Ott — ott — Leo! *(Meghal.)*
LEO *(mély fájdalommal).* Irene!
MOHAMMED. Vége már,
S ezen köny, mely szememben ég, legyen
Utolsó, fagylalt mellemen száradjon el.
Örvendj, halál! ezen pillantat ezreket
Taszít csontkarjaid közé.
AGENOR *(Mohammedhez).*
Kegyetlen ember! áldom tettedet,
Ez által mentve van leányom undok
Kezedből.
MOHAMMED. S én őtőle. Ím ezen kard
Nyitá meg keblét, még piros
Hölgyemnek vérétől. — Legyen tehát!
Ti, kik körűlem álltok s oly mohón
Rohantok a prédára, vér,
Vér írja be neveteket a történet
Könyvébe; és ezen karddal titeket
Halálnak szentellek. Kövessetek!
Így hal meg az, ki tőlem elmarad.
Mohammed már szabad —
AGENOR. Szabad
Vagy, hogy mindent rabbá tehess.

Menj hát, te a teremtésnek nyomorék
Csudája! menj! s gyilkolj mindent rakásra,
Hogy éktelen pusztádon csak magad maradj
Jajgatni emberi voltodat.
Rohanj szélvészként a világra és
Változtasd vissza dísztelen
S üres vadonná; menj! emelj csonthalmokat!
Vezesd reájok rettentő bálványodat,
A kegyetlen halált, bókolj neki
S az emberek nehéz panasszain
Örűlve, üljed rezgő ünnepét.
Az ínség szárnyain röpülj
Tetődre, érc jármat szoríts
A nemzetek nyakára s állj magad
Egyedűl, kevélyen, egy rabisten
A jajgató élők között,
Míg a halál hozzád nem nyúlt, s az ég
Haragja a mélység fenekére sujt
És mennydörögve tetteid
Súlyát elölszámlálja! Rettegj,
Kevély ember! te is porrá leszesz.
MOHAMMED. Szegény öreg! kimondád átkodat,
S Mohammed buzdulatlan áll;
Aludj el békén jajjaid között,
A föld lezárta már előtted kincseit.

(A sereghez fordúl.)

Törökök! fel most a harcra! félre,
Érzet! Mohammed ismét a világba lép
És a dicsőség lángösvényein
Folytatja fendörgő futását. *(El a sereggel.)*
ZAGÁN *(Irene tetemeit szemléli)*. Minő szép halva is! [habár
Elválva a lélek legékesebb
Lakásától, a földnek hátra
Hagyá mulandó részeit.
Irene! nagy feltételeknek
Bús áldozatja lettél, és én, hathatós
Eszköz, sajnálom vesztedet. *(El.)*

AGENOR. Oh égi irgalom! végy fel magadhoz!
Szivem szakad, megnyílnak karjaid —

(Irene mellé esik.)

LEO. Magam vagyok tehát! ti jó
Lelkek mind elköltöztetek.
A rab hordozza láncait.
Irene! ím Leo téged követ!

(Irenére borúl, a kárpit lefordúl.)

A KÉRŐK

Eredeti vígjáték három felvonásban

(Először adatott Pest városa színházában 1819 szept. 24.)

SZEMÉLYEK.

Hősváry, ezredes.
Baltafy, kapitány.
Máli, ennek leánya.
Károly, Lidi — fogadott gyermekei.
Báró Szélházy.
Perföldy, ügyész.
Margit, Baltafy testvérnénje.
Ferenc, öreg káplár.
Tamás, Perföldy inasa.
János, Baltafy inasa.
Vilhelm, Szélházy inasa.
Kertészek.

ELSŐ FELVONÁS.

Baltafy lakása.

ELSŐ JELENÉS.

MÁLI *(egyedül, az asztalnál ül, olvas).*

«Szerelem-e az, avagy nem,
Amit érzek keblemben?
Avagy ha az nem szerelem,
Hát mi lakik szívemben?
Ha jó, hát mért oly bánatos,
Annyi kínba mért tellő?
Ha rossz, mért oly kivánatos,
Mért oly édes és kellő?»

Én is így tünődöm magamban és nem tudom, mily titkos érzés játszik szívemmel, melyben hol kivánat, hol fájdalom dobzódnak. Félek, igen félek, hogy az a testvéri hajlandóság Károly iránt forró szerelemmé vál és annak mirigy tüze lángol keblemben. És ő — nem — ő nem szeret — nem — úgy látszik meghidegült szíve irántam, azért kerül.

MÁSODIK JELENÉS.

KÁROLY, az előbbi.

KÁROLY *(lassan belép, magában).* Hogy gondolkodik! ki lehet tárgya ezen csendes búsongásnak?

MÁLI *(Károlyt észreveszi).* Te vagy! nem is hallottalak jönni.

KÁROLY. Akit az ember nem óhajt, azt nem is látja.
MÁLI. Akit az ember megvet, azt kerülni szokta.
KÁROLY. Talán háborgatlak, inkább — *(El akar menni.)*
MÁLI *(hirtelen)*. Maradj! *(Félre.)* Szívtelen ember. *(Károlyhoz.)* Maradj, ha éppen jobbat nem tudnál cselekedni; úgy is csak elvétve láthatlak.
KÁROLY. Némelykor a kevés is sokká lesz.
MÁLI. Azt nyilván magadról tudod.
KÁROLY. Legalább érzem.
MÁLI. Miért van a legjobb ember is változás alá vetve?
KÁROLY. Miért kell a szegénynek mindig megvetést szenvedni?
MÁLI. Sokszor ellenkezőt mutat a képzelem.
KÁROLY. Többször a szív méltatlanért eped.
MÁLI. Károly! ez sok, ezt nem érdemlettem.
KÁROLY *(megilletődve)*. Bocsásd meg vad indulatomnak ezen megbántást. Máli, hallgasd, miért jöttem — én — én elhagylak.
MÁLI *(megijedve)*. Mit hallok! mi ösztönöz arra? tudja már atyám?
KÁROLY. Még senki sem tudja; te vagy az első, kinek megnyitom keblemet.
MÁLI. Ha szebb bizodalmat nem tudtál benne találni, inkább hagytad volna örökre bezárva.
KÁROLY. És érdeklene elválásom? Máli!
MÁLI. Ha szebb pályára vezet, akkor megnyugszom.
KÁROLY *(indulattal)*. Máli! Máli! *(Félre.)* Nem! félre csalárd remény! többé nem kecsegtetsz.
MÁLI. Mi ingerel barátom?
KÁROLY. Barátom! mely száraz szó!
MÁLI. Mi ád okot ezen sebes szándékra?
KÁROLY. A felébredt lélek és ama belső büszkeség, mely megvetést nem szenved.
MÁLI. Igazságtalan! nyúlj szivedhez és azt nem mondhatod!
KÁROLY. Nem akarok tovább visszaélni atyádnak jóvoltával. Ő eddig felnevelt, taníttatott, úgy mint

saját fiát, és csak azért, hogy atyámnak jó barátja volt.

MÁLI. Jótételének önmaga érzi jutalmát.

KÁROLY. Már kiléptem a gyermekség korából és magam eltartásáról illik gondoskodnom. Lidi még ezután is itt marad atyai oltalmában, én hálaadó szívvel tovább költözöm.

MÁLI. Érzéketlenségedet mely szép szavakba takarod. Károly! más a te vezérlőd.

KÁROLY. Mit gondolsz — nem —

HARMADIK JELENÉS.

LIDI, az előbbiek.

LIDI *(sietve)*. Az öreg úr megjött a városból. — Te itt, bátyám! a szobádban kerestelek. Mit látok? mi történt? Ez a szegletbe néz, ez az ujját számlálja — valóban szép társalkodás. *(A könyvet felveszi az asztalról.)* Himfy Szerelmei! most tudom már!

KÁROLY. Én —

MÁLI. Én éppen —

LIDI. Nehéz a szó! legyen tehát, elengedem.

MÁLI. Gondold csak! ő el akar menni.

LIDI. Vadászni?

MÁLI. Örökre — örökre.

LIDI. Úgy! már az más — és hová?

MÁLI. Messze — messze a világba.

LIDI. Nagy dolog! és mindjárt, ha merem kérdezni?

MÁLI. Már búcsúzni jött.

LIDI. És nekem, testvérhugának, nem is szól — ezt én méltán rossz néven vehetem.

KÁROLY. Lidi!

LIDI. És mikor lesz reményünk megint tisztelni?

KÁROLY. Soká nem — talán soha sem — én katona leszek.

MÁLI. Hallod! hallod!

LIDI. Megbocsáss, bátyám, de szemeid egészen mást

vallanak; alig hiszem, hogy el tudnál válni; erősebb azon lánc, mely lekötve tart, mint az akaratod.

KÁROLY. Ne gondold! az a lánc elszakadt és véle minden szerencsém!

LIDI. Az igaz szerelem lánca nem oly romlékony.

KÁROLY. Én is úgy véltem szép álmomban; de megnyiltak szemeim.

MÁLI. És tulajdon érzéketlen szívedet látják.

KÁROLY. Magáról szokott az ember mást is megítélni.

LIDI. Látom már, igazságot kell köztetek tennem — tehát én vagyok a bíró! Adjátok elő ügyeiteket.

KÁROLY. Hogy tudsz most enyelegni, midőn bátyád minden földi szerencséje kockán áll, midőn legszebb reményimet letiporva látod.

MÁLI. Midőn hidegen elhágy és magával viszi éltem nyugalmát; midőn engemet vádol és maga vétett; midőn ő haragszik és nékem volna méltó okom reá.

KÁROLY. Midőn már napok-számra sem szól velem.

MÁLI. Midőn ha meglát, elfordul, még rám sem tekint.

KÁROLY. Midőn — eh jobb elhallgatnom és megyek, amerre a lábam visz.

MÁLI. Midőn — nem szólok — mert úgy is hasztalan.

LIDI. Midőn — midőn nincs eszetek, egyik sem tudja mi a baja — utóbb még majd engem is bele kevernétek.

KÁROLY *(félre Lidihez)*. Nem hallottad tegnap estve bátyánkat — férjhez akarja adni.

MÁLI *(félre Lidihez)*. Nem hallottad, hogyan ellenkeztem az atyámmal, és ő mégis ellenem dúl.

KÁROLY. Én azt nem tűrhetem.

MÁLI. Az fáj!

LIDI. Most legyetek békével.

KÁROLY. Nehéz így megvettetni.

MÁLI. Ártatlan így szenvedni.

LIDI. Elég! *(Károlyhoz.)* Te itt maradsz — és bízzál mindaddig, míg több okod nem lesz a kétségre.

(Málihoz.) Te maradj az, ami addig voltál, és a béke fenmarad köztetek.

MÁLI. Lidi! kedves Lidi!

KÁROLY. Kedves édes hugom!

LIDI *(Károlyhoz)*. Nem kedves, mert velem lesz dolgod; csak készülj a viadalra. Mit irtál az asszonyok felől? *(Málihoz.)* Gondold el, mely rútul festé ő le szegény nemünket —

KÁROLY. Lidi! ez nem szép!

LIDI. Hiában mented magadat, hasztalan integetsz! megmutatom, mint itélsz mirólunk. Máli! csak hallgasd; előbb bemegyek szobájába és ezen töredék dal az asztalán fekszik. *(Elővesz egy papirost és olvas.)*

«Szép az asszony! de könnyen változik,
És egyedül kényének áldozik; —
A szíve ritkán jó.
Csalárd és kártékony,
Soha nem állandó;
Erkölcse botlékony,
Ereje romlékony» —

és a többi. Mely fekete leírás! Mit tudsz mentségedre szólni?

KÁROLY. Egy komor kedvnek szülöttje — ne figyelmezz reá.

LIDI. Máli! mit érdemel ily gonosztévő?

MÁLI. Minthogy bennem képzelte az egész asszonyi nemet, tehát — megbocsátok.

LIDI. Most az egyszer büntetlen szabadulsz; de reménylem, hogy ezen hibát helyre hozod és szebben fogod festeni nemünket.

KÁROLY. Máli! ha megbántottalak —

MÁLI. Nem — nem; mindent elfelejtek; csak vígabb lennél!

KÁROLY. Hogy lehetnék víg, midőn minden órában kell tartanom a legrosszabb, legutálatosabb, leggyűlöletesebb hírtől; nem, vidám nem lehetek, mert elégedetlen vagyok magammal, mással és az egész világ-

gal. Hogy legyek nyugodt szívvel, midőn látnom, hallanom kell az atyád szándékát?

MÁLI. Mit tegyek ellene?

KÁROLY. Az epeszt, hogy nem is akarsz ellene tenni —

MÁLI. Ismered atyámat; a régi katona-természet most is benne van és mindenen keresztül akar vágni. Légy békével, ez is elmúlik.

LIDI. Lassan! az öreg úr jön — Károly! mérsékeld tüzedet, mert ha a rántás megég, kozmás lesz az étel.

NEGYEDIK JELENÉS.

BALTAFY és az előbbiek.

MÁLI *(elébe megy, kezét megcsókolja)*. Hamar megjött, édes atyám.

BALTAFY. Meg is izzadtak a szürkék! de hála az Istennek, általestem legnagyobb gondomon. Máli! semmi ujságot se látsz rajtam?

KÁROLY. Háború lesz?

BALTAFY. Elég zavar volt a világban, már békesség legyen — aztán úgy is rossz a kezem —

LIDI. Szép paripát vett a bácsi?

BALTAFY. Azt magam nevelek — feljebb!

MÁLI. Karját jobban érzi?

BALTAFY. Igaz — azóta az sem fáj — megmondom tehát! lakodalom lesz! Mennydörgő-rázta! Menyasszony van a háznál.

LIDI. Kit vesz el édes bácsi?

BALTAFY. Van-e eszed? én —

LIDI. Igen —

BALTAFY. Én a hatvan esztendőmmel? mit gondolsz? *(Málira mutat.)* Itt áll a menyasszony!

KÁROLY *(magában tűzzel)*. Hah! ezt hallani! —

BALTAFY. Máli! te még nem is örülsz?

MÁLI. Örülök uramatyám jó kedvén!

BALTAFY. Igazán! nem tréfa, amit mondottam; te férjhez mégy.

MÁLI. Nekem is csak kellene arról tudnom.

BALTAFY. Megtudod nem sokára.

MÁLI. Egy kis időt mégis enged édes atyám?

BALTAFY. Egy pillantatot sem; mindig válogatni! egyik sem tetszik. Még utóbb úgy jársz, mint a mesében az ember, aki egy kertben pálcát akarván vágni, addig keresgélt és válogatott, míg egy görbe görcsös bottal meg kellett elégedni.

MÁLI. Talán csak nem fog kényszeríteni édes atyám!

BALTAFY. Ha már magad által nem látod szerencsédet, tehát köteles vagyok mint jó atya arra kényszeríteni.

MÁLI. De ha boldogtalan leszek az által?

BALTAFY. Eh! Minden a szokástól függ. Mikor én pipázni tanultam, eleinte émelygős és keserű volt a pipa, most már el sem lehetek nála nélkül.

LIDI. Szép hasonlítás.

MÁLI. És már annyira terhére volnék, kedves atyám, hogy erővel ki akarna rajtam adni?

BALTAFY. Egy szó annyi mint száz! férjhez kell menned; tovább veled nem bajlódom. Soha sincs nyugtom, a kérők szüntelen ostromolnak. Most is a városban minden ember azt kérdezte: «És a kisasszony férjhez ment-e már? és hogy kit választottál? Mennydörgő-rázta! pedig magam is csak annyit tudok mint más. Nem! többet nem engedek, férjhez kell menned.

MÁLI. Mégis — nemde azt fogadta édes atyám, hogy szabad választást enged?

BALTAFY. Válassz! de menj —

MÁLI *(hirtelen)*. Szabad hát szívemet követnem? oh édes drága kedves atyám!

BALTAFY. Válassz bátran, édes leányom, válassz a kettő közül.

MÁLI. Kettő közül? — nem értem.

BALTAFY. A kérők közül —

LIDI. De nekem csak soha sem hoz ujságot édes bácsi.

BALTAFY. Reád is jön a sor —

MÁLI. A kérők közül?

BALTAFY. Igen — minden órában vendégeket várok. Báró Szélházy úr felkeresett a városban és téged megkért, még ma eljön háztüzt nézni.

KÁROLY (*félre.*) Én őt porrá töröm — kihívom — öszvevágom.

LIDI. Lesz füst a konyhában.

MÁLI. És hogy jövök ily szerencséhez!

BALTAFY. Kérdezd magát — nekem csak azt mondotta, hogy el akar venni.

LIDI. Az nem sok — és bácsi mit felelt?

BALTAFY. Hogy vegyen bizvást.

MÁLI. Még nem is láttam.

BALTAFY. Meglátod most.

MÁLI. Nem is ismérem.

BALTAFY. Megismered, ha férjed lesz.

MÁLI. Akkor már késő! hátha öszve se illünk?

BALTAFY. Miért nem? a mértéket megüti — huszár is lehetne.

MÁLI. De ha nem tudom szeretni.

BALTAFY. Az legkevesebb; az megjön utóbb. Hány szegény legény fél a katonaságtól és utóbb még is örömmel szolgál.

LIDI. Az egyiket tudjuk — hát a másik?

BALTAFY. Igaz — mennydörgő-rázta! a másik még a zsebemben van. (*Zsebjét keresi.*)

LIDI. Mely könnyen hordozza bácsi a kérőket.

BALTAFY (*kihúz egy levelet*). Itt van! olvassátok.

LIDI (*elkapja*). Én, én olvasom! (*Olvas.*) «Minthogy házi circumstanclik — úgy hoz —

BALTAFY. Hohó! mint van az? Károly, olvasd te!

KÁROLY (*félre*). Még ezt is! (*Elveszi a levelet és olvas.*) «Spectabilis kapitány úr! Minthogy a házi circumstanciák úgy hozzák magokkal, hogy a házassági vinculumba lépjek, tehát voluntarie szemeimet a spectabilis úr kisasszonyára vetettem és véle az élet tengerén keresztül navigálni eltökélém. Azért humillime jelentem, hogy első septemberre præfigáltam a terminust, amelyben in persona udvarlására leszek az egész úri háznak; és legottan az oculátát elvégez-

vén, a matrimoniálás documentumokat mindjárt solemnisálni és authenticálni fogom. Különben úri fávoriba magamat recommendálván, vagyok Spectabilis úrnak alázatos szolgája Perföldy Tóbiás Jakab, Juris utriusque et Phoilosophiæ Doctor és felesküdt ügyész.»

Baltafy. Hallod, leány?

Lidi. Már ez bájos ömledező levél; mely heves, mely forró szerelem lehel ki belőle! Valóban, Máli, ezen meg kell indulnod.

Baltafy. Hányadik van ma?

Károly. Első szeptember.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! hát az is eljön — annál jobb — egyszerre mindent elvégzünk. *(Károlyhoz.)* Öcsém, mit gondolsz? nemde szerencse, ha ily okos ember jelenti magát?

Károly. Igen — én — én örvendek — de mégis úgy vélem, hogy sem tudomány, sem érték nem elegendő mindenkor a szerencsére — különben — én *(akadoz)*.

Lidi *(félre)*. Kisegítem — *(Baltafyhoz.)* Azt véli bátyám, hogy Máli mind erről legigazabb itéletet hozhat.

Máli. Úgy — úgy van, édes atyám!

Baltafy. Ily embert megvetni nem tanácsos — tudd meg, minálunk én egy pertől jobban félek, mint egy ágyúgolyóbistól — ez egyszerre öl, az lassanként emészt.

Lidi. A kosárért pert nem indít senki, azzal hallgatnak leginkább a férfiak.

Baltafy. Már a leányom férjhez megy; ha most nem — tehát soha — mert tudd meg, hogy az én udvaromba több kérő nem jön.

Károly *(hirtelen)*. Ne is jőjjön, csak reám bízza, bátyám, én mind eligazíton.

Lidi. De ha már benne is van —

Károly. Lidi!

Baltafy. Szeretném azt látni! hiszen az egész háznál csak hárman vagyunk férfiak, én, Ferkó és Károly. Mi ketten a Ferkóval, mennydörgő-rázta! már mi általestünk a határhalmon, már mi kosarat

kapnánk és ez *(Károlyra mutat)*, ez a levegőben keres magának hölgyet, könyveket forgat és verseket firkál.

LIDI. De némelykor a földre is leszáll.

KÁROLY. Lidi!

BALTAFY. Aztán szegény legény! pedig a legfelségesebb oda sem tartja ki a házat.

KÁROLY. Az igaz, szegény vagyok; szívemnél nincs egyéb értékem, mást nem hagytak szüleim; de van akaratom tanulni és dolgozni.

BALTAFY. Az mind szép — de még is csak jóakarat.

MÁLI. Minek ő neki — elég van minekünk.

KÁROLY *(indulattal)*. Máli! Máli!

BALTAFY. Jól van édes leányom — míg én élek, el nem felejtem, hogy ezeknek az atyjok leghívebb barátom volt, aki velem is jót tett és éltemet megmentette. Mennydörgő-rázta! gyermek! az volt ám a derék magyar ember! — Midőn kezemet ellőtték, és én tehetetlen a földön hevertem, már az ellenség körülvett, már vezetni akart — mikor ő mint egy nyíl felém vágtatott; rajta legények! — így kiáltá — ne hagyjuk pajtásunkat; és egy pillantat mulva hült helye volt az ellenségnek — azután tulajdon lován hátra vezetett és sebemre vigyázott. Nem, fiam, míg én élek, azt el nem felejtem.

KÁROLY *(megilletődve)*. Kedves bátyám! azt a szolgálatot már kétszerezve meghálálta rajtunk; fiúi szívvel azt megismerjük.

BALTAFY. Megelégszem veletek, édes gyermekeim — én szerencsés vagyok; csak az bosszant, hogy leányom nem akar férjhez menni —

MÁLI. Hiszen még reá érek.

BALTAFY. Ami ma meglehet, ne halaszd holnapra. Akarom tudni, kinek a kezére jutsz, ha én a más világra költözöm.

MÁLI. Mely gondolat!

BALTAFY. Hallod-e, öreg a legény! ma-holnap kiszólítnak, legalább a mars jó rendben találjon.

MÁLI. Atyai szorgalma arról gondoskodott, hogy utóbb is semmiben ne fogyatkozzam.

Baltafy. Mind nem elég — az igaz, van miből élned, szép jószágod; de a leánygazda aháznál olyan, mint a kard markolat nélkül. Aztán minő kifogásod lehet kérőid ellen? Szélházy szép ember, jó nemzetségből és világra való. Perföldy pedig egy érdemes, tudós és vagyonos úr.

Máli. Már úgy ismeri őket édes atyám?

Baltafy. Az egyiket híréről, nevéről; Szélházyt magát most a városban láttam.

Máli. És oly igen megtetszett?

Baltafy *(megszorulva)*. Hm! úgy — úgy — mennydörgő-rázta! biz én érette nem hazudok — nekem nem tetszik — azonban más a fiatalság ízlése.

Lidi. Éppen azért mi jobban megválogatjuk.

Károly. Újra lehellek — ez már nem félelmes.

Máli. De én egyiket sem láttam, sem ismerem, sem hallottam és mégis —

Baltafy. Meglátod, megismered, meghallod, férjhez mégy és punctum.

Lidi. Ebből semmi sem lesz, punctus.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Ferenc és az előbbiek.

Ferenc. Uram, kapitány uram! vendég jön!

Baltafy. Kicsoda?

Ferenc. Nem ismerem, soha sem láttam, ily ember nem szokott mihozzánk járni.

Baltafy. Hát miért nem kérdezted?

Ferenc. Egy embere sem tud magyarul.

Lidi. Hogy néz ki?

Ferenc. Tarkás, fején egy kis csúcsos kalap, az orrán egy pár téli ablak, kificamlott dereka és igen bő vászon nadrágja van.

Baltafy. Ez Szélházy! be nagyon sietett!

Ferenc. Siet is az, engem úgy segéljen! mert majd eldöntött, úgy forgolódott a kocsija körül. Sürgetős dolga lehet.

LIDI. Hol a férfiak pengőt éreznek, oda sietv tolongnak.
KÁROLY (*félre*). Kezdődik a fergeteg.
BALTAFY. Máli! tehát készülj.

HATODIK JELENÉS.

JÁNOS, TAMÁS és az előbbiek.

JÁNOS (*Baltafyra mutat*). Itt a mi urunk!
Tamás. Az én uram gráciát commandéroz — és —
BALTAFY. Mit commandéroz?
TAMÁS (*magában*). Nem tud ám deákul. (*Baltafyhoz.*) Az annyit tesz, mint az én uram magát az úr kegyelmébe ajánlja és udvarlására jött.
BALTAFY. Ki az urad?
TAMÁS. Tekintetes nemzetes Perföldy Tóbiás Jakab úr, több nemes vármegyéknek comitatussa és engem úgy se! porokátor.
BALTAFY. Minek esküszöl? elhisszük.
TAMÁS. Mert ő is felesküdt.
BALTAFY. Helyesen! hol van?
TAMÁS. Az utcán megállott.
BALTAFY. Mennydörgő-rázta! nem tudja az urad, hogy a magyarnál mindig nyitva a kapu; az annyit tesz, hogy szívesen lát vendéget. Jancsi, járasd be.

(*János, Tamás el.*)

LIDI. Lesz zürzavar a háznál!
BALTAFY. Most megyek. Máli! te is soká ne késsél — (*el akar menni, egyszerre visszafordul*) vagy csak maradj — ide vezetem őket. Ne búsulj, édes leányom, egyszer meg kell lennie, vagy előbb, vagy utóbb — de ne makacskodjál! hallod-e? ne makacskodjál. (*Elmegyen.*)
KÁROLY. Én kardomért megyek — (*Málihoz.*) Máli! hát csak el kell válnunk.
MÁLI. Légy nyugodtan!
KÁROLY. Ha éreznéd, mi (*szívére mutat*) itt szorongat, oly könnyen nem vennéd a dolgot.

Máli. Bízzál hív szerelmemben.

Lidi. Most menj.

Károly. Máli! Máli! tőled el nem állok — teljék bár életembe — és jaj annak, aki tőlem el akar ragadni. *(El.)*

Ferenc *(Málihoz)*. Hehehe! amint látom, a kisasszonyért jönnek! ej, ej nem is szólt.

Lidi. Ferenc! abból a jó somlyaiból hozok fel —

Ferenc. Csintalan! szinte meglátja, mi esik jól az embernek.

Lidi. Kérők vannak a háznál!

Ferenc. Hát lakzi lesz! tehát magam is eljárom — örvendek.

Lidi. De az a bökkenő — egyik sem tetszik.

Ferenc. Hát nem örvendek.

Lidi. Meg kell őket csalnunk — kend segítsen.

Ferenc. Hogy-hogy?

Lidi. Csak menjen kend bátyám szobájába, mindjárt én is eljövök és elvégezzük. Addig is, ha valaki kérdést tesz irántunk, csak azt mondja kend, hogy én vagyok a kapitány leánya.

Ferenc. Ej be hamis a kisasszony, maga akarna férjhez menni.

Lidi *(hizelkedve)*. Ferenc! ugy-e megteszi kend? dupla porciót hozok.

Ferenc. No no — csak a kapitány úr ne haragudjék.

Lidi. Nevetni fogja.

Ferenc. Ha úgy van! nem bánom — hehehe! az öreg Ferkó megteszi a magáét. *(El.)*

Lidi *(utána)*. Ferenc! számot tartok kendre —

Máli. Lidi! mit akarsz?

Lidi. Csak bízd reám — mindent magamra vállalok.

HETEDIK JELENÉS.

MARGIT, az előbbiek.

MARGIT *(sietve)*. Ah gyermekek! az Istenért! vendégek jönnek — pedig két kocsival — ah mit tegyek? mihez nyúljak? merre fordúljak? hová rejtsem magamat? így nem mutathatom magamat. Nagy Isten! mit míveljek? még a reggeli öltözetben vagyok, pedig majd mind rám néz, én vagyok a legöregebb a háznál, ah én meghalok —

LIDI. Hát menjen a szobájába, édes néném!

MARGIT. Nem — nem — én akarom őket látni, mit hoztak, miért jöttek, mit visznek, minő emberek —

MÁLI. Azt utóbb is megtudja asszonyom néném.

MARGIT. Az nem lehet, nekem kell velök szólnom — én tudom legjobban az egész ház állapotját. Istenem! mely nagy szorultságban vagyok! amerre tekintek, mindenhol rendetlenség — ezek a katona emberek! Isten bocsáj! mindent széjjel hánynak! Minek ez a könyv itt? vagy imádságos könyv? *(Felteszi pápaszemét.)* Mit? *(Olvas.)* Himfy Szerelmei! szörnyűség! Isten bocsáj! mely eretnek könyv! a tűzbe vele!

LIDI. Azért hoztam! mindjárt bevetem — *(Elrejti.)* Az agg szívben nem gyújt tüzet.

MARGIT. Mely romlott az ifjúság! Rózsás Kert való nektek! Isten bocsáj! Szerelmes könyvet olvasni! Mely undok, rettenetes vétek! Vegyetek tőlem példát, én böcsülettel megöregedtem és a Genovéva históriáján kívül semmit sem olvastam. Isten bocsáj! a sátán van a könyvekben, az kandikál ki minden betűből. — Már jönnek! *(Forgolódik.)* Nem tudom, mit tegyek — szaladni akarnék, de lábaim nem bírnak. Ah már itt vannak!

NYOLCADIK JELENÉS.

Szélházy, Perföldy, Baltafy és az előbbiek.

Szélházy, Perföldy, Baltafy *(az ajtón kívül megállnak és complimentiroznak)*.
Baltafy. Tessék!
Szélházy. Kérem —
Perföldy. Rogo humillime —
Baltafy. Menjenek az urak!
Szélházy *(keresztülfutva a szobán, vizsgálja mind őket)*. Bon jour! örvendek, hogy szerencsém vagyon tisztelni ezen úri familiát.
Perföldy. Különös szerencsémnek tartom megismerkedni ily érdemes úri házzal.
Baltafy *(Margitra mutat)*. Ez Margit, az öreg néném! *(Málira)* egyetlen leányom! *(Lidire)* kedves kis hugom.
Margiz *(magában)*. Öreg — öreg — mintha nálamnál nem volna öregebb. *(A vendégekhez.)* Alázatos szolgálója az uraknak! én boldogult tekintetes nemes nemzetes és vitézlő Kukoróczy úrnak, több nemes vármegyéknek az elsők közűl való táblabirájának hátra maradt özvegye vagyok. Tessék leülni, mindjárt elbeszélem egész életünket. Én születtem —
Baltafy *(titkon Margithoz)*. Afejkötőd félre áll — igazítsad helyre.
Margit *(megijedve)*. Mit szólasz! az Isten bocsáj! Kegyes urak! egy kis házi foglalatosság miatt el kell távoznom, mindjárt megjelenek — oh érdemes azt kihallgatni — valóban igen példás életet viseltünk mi szegény urammal — most megyek, de tüstént meg fogok jelenni — majd azt is elbeszélem, hogyan halt meg — hogyan sirattuk, ah! az volt a szomorúság —
Baltafy. Margit!
Margit. Megyek — hát eddig is alázatos szolgálója — mindjárt ezen pillanatban jövök. *(El.)*

Baltafy. Szegény öreg néném jó asszony, de kevéssé sokat beszél. Kedves uraim! Tessék házamat úgy tekinteni, mint önnön magukét és mindenben kényök szerint élni.

Perföldy. Agnoscálom gráciáját spectábilis úrnak és mindjárt is azután cselekszem.

Szélházy. Vous me pardonnez, monsieur!

Baltafy. Tessék velem magyarúl szólani, én eleget küzködtem a franciákkal, de nyelvöket nem tudom.

Szélházy. Sok nyelveket tudok, nem akarva is kiejtem az idegen szókat.

Lidi *(félre Málihoz)*. Ezen kiadunk.

Baltafy. Szép és dicséretes az idegen nyelvek tanulása, de tudja előbb az ember hazai nyelvét.

Perföldy. Azt én is affirmálom, mert mely ember az idegen nyelvet cultiválja és negligálja a magáét, az hasonló azon kertészhez, ki tulajdon gyümölcsét elrothasztja és az idegentől drága pénzen a rosszabbat megveszi.

Szélházy. Igaz! de a nagy világ úgy akarja.

Baltafy. A magyarnak világa a haza!

Szélházy. A bon ton úgy hozza magával — már magyarúl nem is szól az ember!

Perföldy. Nyelv teszi a nemzetet; ki usuálja szabad jussát, húzza termékeny földjének hasznát, az tudja honi nyelvét is — sat est — —

Baltafy. Nagy zűrzavar hányta vetette a világot; mi bátran néztük a veszélyeket, törvényünk, nemzetünk megmaradt jó királyunk alatt. Elég erről — ha tetszik, menjünk a kertbe —

Perföldy. Miként parancsolja —

Szélházy *(félre.)* Ach! mely hátra vagyunk!

(El mindnyájan.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Szoba.

ELSŐ JELENÉS.

FERENC, TAMÁS.

FERENC. Az a te urad hát csak híres ember?

TAMÁS. Nagyon, csak úgy nyeri a falukat és pusz-:ákat, tele van perekkel, még az ágy alatt is azok ıevernek.

FERENC. Kinek nyer annyit?

TAMÁS. A Princis Pálnak.

FERENC. Ki az a Princis Pál?

TAMÁS. Már azt én nem tudom, több testvéreknek <ell lenni; mert minden untalan más-más jön hozzá, <it annak nevez.

FERENC. Hát jól bírja magát?

TAMÁS. Hogy ne! midőn egy replicáért ötven ara-ıyat is fizetnek.

FERENC. Mi az a replica?

TAMÁS. A replica nálunk tudósoknál oly írás, me-yet zsinórral összvekötünk és a kuriaárkába teszünk.

FERENC. Nem romlik meg az árokban?

TAMÁS. Tudatlan ember! nem árok az, mint nála-:ok a Csürszárka, hanem egy nagy szála, mely tele ,an fiókokkal, melyekben a kauzsák tartatnak.

FERENC. Úgy! te mint látom deákul is tudsz, már :e a pappal is beszélhetnél.

TAMÁS. Az embernek csak van esze, csak tanul ,alamit, ha mindennap tudósokkal van dolga.

FERENC. És mi dolgod van?

TAMÁS. Sok — kimondhatatlan sok; én a proces-ısusokat hordozom, azokra vigyázok, leporozom és az ıramat a paróka torjába kisérem.

FERENC. Már parókát hordoz?

TAMÁS. Ej de keveset tud kend bátyám! paróka

torja magyarúl az a hely, hol ezek az urak öszvejönnek, pedig magyar köntösben. De hogy el ne felejtsem, tudja-e kend, miért jöttünk mi ide?

FERENC. Gondolom, per miatt.

TAMÁS (*fontosan*). Házasodni!

FERENC. Lehetetlen!

TAMÁS. Már otthon elgondoltam, mert az uram szokatlan gálába vetette magát, arany piksist tett zsebébe, aztán szent Mihály napra nagyobb szállást fogadott.

FERENC. Már így bizonyos.

TAMÁS. A kapitány hallom gazdag.

FERENC. Még a török háborúból vannak aranyai.

TAMÁS. Azért kacsingatott az én uram arra a barna kisasszonyra — nemde az a kapitány leánya?

FERENC. Nem, az a fogadott leánya.

TAMÁS. Hiszen uramtól hallám.

FERENC. Megcsalnak; a szőke az igazi — ej! elárultam, pedig meg volt tiltva. Földi, most tudod — de ne szólj! hallod tovább ne mondd! (*Félre*). Elsült —

TAMÁS. Én uramnak mindjárt referendálom. (*El.*)

MÁSODIK JELENÉS.

VILHELM, FERENC.

VILHELM. Huszár! háj kell —

FERENC. A kulcsárnétól kérj.

VILHELM. Mi rossz eszik —

FERENC. Ha rossz, nem tehetek róla,

VILHELM. Ah! nem érteni — szenet —

FERENC. Úgy! talán szénát — mindjárt megyek.

HARMADIK JELENÉS.

MARGIT, az előbbiek.

MARGIT. Jó, hogy találom kendet, Ferenc! mondja meg nekem —

Ferenc. Ha elvégeztem dolgomat. *(El.)*

Margit. Keserű ember! Nem is lehet vele szólani. Ez a vendég inasa. — Hej jó barátom! Mi ujság van a városban? Micsoda ember a kend ura? hogy bírja magát? mi a hivatala? mikor megy? hová megy?

Vilhelm *(vállat vonít)*. Nem tud —

Margit. Nem tudja kend? hát kend hová való? régen szolgálja urát? kik voltak szülei? micsoda vallást tart?

Vilhelm. Magyar peszít, nehez emper. *(El.)*

Margit *(egyedül)*. Minden oly titokban megyen ezen háznál, senki sem felel mint illik, már a lakodalomról kellene gondoskodni, sütni, főzni és semmi —

NEGYEDIK JELENÉS.

Máli, Károly, Margit.

Margit. Ti vagytok? mondd meg, édes leányom, hol vannak vendégeink? mint mulatják magokat? mint tetszik nekik szegény házunk?

Máli. Nem tudok semmit. *(Félre Károlyhoz.)* Itt nem szólhatunk.

Margit. Valld meg nekem, melyik tetszik inkább? az egyik igen fürgenc emberke; emlékezem, míg fiatalabb voltam, nekem is volt — Isten bocsáj! Ah! most is könnybe úszik szemem, szívem sóhajtoz, mindjárt elbeszélem —

Máli. Édes asszonyom néném! *(Félre.)* Be rosszkor jöttünk!

Károly. Kedves néném! én tudok valamit.

Margit. Mit? mit! szólj édes öcsém, hallom, siess!

Károly. A kérők most alkusznak az öreggel.

Margit. Lássa az ember — nem is hívnak! nem is szólnak! nem, ez égbe kiáltó, ily nagy dolgot nálam nélkül véghez vinni. Most sietek, szörnyűség, ha már végeztek volna! Máli! tudod? aztán sírj, érted? zokogj, mert szokás; ha mindjárt örülnél is, ne mutasd, érted? Mikor engem szegény boldogúlt uram

«elvitt, tizenkétszer elájultam, többször is elestem volna, de jó helyet nem találtam és a szép ruhámat féltettem; no most sietek. Máli, az volt ám a szép ruha, mindjárt elbeszélem — liliomszál — nefelejts — kék —

KÁROLY. Későn fog jönni.

MARGIT. Igaz, Isten bocsáj! az az én öcsém mindenben úgy siet. *(El.)*

KÁROLY. Máli! most állok éltemnek fő pontján, most esik kockája sorsomnak.

MÁLI. Mindent elkövetek, hogy a dolgot hátráltassam, hiszen önnön szerencsémre válik.

KÁROLY. Bízom szívedhez, bocsáss meg, hogy eddig is kételkedni tudtam és indulatosságom annyi szép óráktól megfosztott.

MÁLI. De az atyám! mit fog szólni szerelmünkhez? nem fog haragra lobbanni, ha magát megcsalattatva látja?

KÁROLY. Nem mérkőzhetem ugyan sokakban a kérőkkel, de érzem, nem vagyok méltatlan atyai áldására, és amitől a szerencse forgandó játéka megfosztott, kipótolja hív, tiszta szerelmem. Reménylem, atyádnál többet nyom a jobb érzés az arany mulandó fényénél.

MÁLI. Igaz, ő mindezekre nem sokat tart, de szereti az egyenes útat és ezért méltán fog neheztelni reánk.

KÁROLY. Nem titkolom tovább, bátran megvallom, hogy téged szeretlek, úgy is terhemre van titkos érzésem. Én mindjárt — *(El akar menni.)*

MÁLI. Megállj! hirtelen! most rosszkor esnék vallásod; hadd múljék el ez a fergeteg. Szélházy, mint látom, neki sem tetszik.

KÁROLY. Kinek is tetszhetnék?

MÁLI. De Perföldy!

KÁROLY. Én őt porrá zúzom! Máli! nem, más karjában nem gondolhatlak, én —

MÁLI. Megint égsz! lángolsz! mi végre? légy nyugodt; talán valami környülállás segít rajtunk.

KÁROLY. Szomorú vigasztalás!

MÁLI. Hol marad Lidi?

KÁROLY. A vendégeket mulatja a kertben.

MÁLI. Valamin mesterkél! előbb igen elmerűlve láttam őt Szélházyval beszélgetni, ki több ízben neki lábához borúlt.

KÁROLY. Itt jön, álljunk hátra. *(Visszavonúlnak.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

SZÉLHÁZY, az előbbiek.

SZÉLHÁZY *(magában)*. Hahaha! csak igaz! a szép embernek mindenkor kedvez a szerencse. Szegény szerelmes leány! atyjának titkát elárulja, hogy részesüljön szerelemben. Soha sem véltem, hogy ezen öreg katonába annyi finom érzés szorúlt, hogy a kérőket ily próbára tegye; ha leánya elragadtatva szívétől igaz vallást nem tesz, a másikat választom.

KÁROLY *(titkon Málihoz)*. Ez Lidi munkája.

SZÉLHÁZY. A másik jobban tetszik, de nekem pénz kell, sok pénz kell.

MÁLI. Mely szerencse!

SZÉLHÁZY. Haha! mely aventure! meglát, belém szeret és megvallja, hogy a kapitány leánya, de nem is csodálom. *(Kihúz egy tükröt zsebéből.)* Ah! hogy áll a hajam, mon Dieu! minden fürtök derangirozva vannak! he Vilhelm! Vilhelm! *(Ki akar menni, észreveszi Károlyt és Málit,* Kisasszony! örvendek. *(Félre.)* Mint sajnálom a szegényt!

MÁLI Örvendek, hogy szerencsém van!

SZÉLHÁZY. Részemről. Mint áll a szív környéke? sajnálom, hogy ily szomorúságot okozok a kisasszonynak, komor tekintete nyilván elárúlja csendes sérelmét, de ne tulajdonítsa nekem, oh ne az én jó szívemnek, én tisztelem, becsülöm, sőt szeretem is a kisasszonyt; hanem a sors! a környülállás! Ach!

MÁLI. Nem értem báró urat!

KÁROLY *(félre)*. Maga sem érti ez magát. Oh párducos Árpád! ha ilyen az unokád!

Szélházy. Ne is értsen, nem is akarom, oh szegény kisasszony, ne is értsen. Nem vagyok én barbár, nem tyrannus, még hagyok kis reményt egyszerre boldogtalanná nem teszem, nem ismerem én fájdalmit a megvetett szerelemnek. *(Félre.)* Lassanként tudja meg, hogy szememet másra vetettem. *(Málihoz.)* Hol a kapitány úr?

Máli. Az atyám? szobájában leszen.

Szélházy *(hirtelen)*. Az atyja! *(Félre.)* Szegény! erővel atyjának fogadja, hogy engemet elnyerjen. *(Málihoz.)* Ezen úrhoz ugyan volt már szerencsém, de nevét nem tudom.

Máli. Várhalmai Károly atyánkfia, jó barátunk, Lidi testvérbátyja.

Szélházy *(félre)*. Tulajdon bátyja! ezt is megtagadja. *(Károlyhoz.)* Hm, úgy! haha! örvendek. *(Csengetés hallik.)*

Máli. Az atyám csenget, nekem mennem kell. *(Mentében titkon Károlyhoz.)* Légy nyugodt! én változhatatlan maradok. *(El.)*

Szélházy. Ez is bizonyosan egyetért az öreggel.

Károly. Mely kevélyen tekint reám a képzelt magasságról.

Szélházy. Apropos! Én hasonló képet láttam valahol a világban.

Károly. Nem lehetetlen.

Szélházy. Nem volt az úr külföldön?

Károly. Nem, hazámat kívántam előbb megismerni.

Szélházy. Pauvre diable! kár, nagy kár; csak az utazás adja meg az embernek igaz érdemét.

Károly. Ki tudatlan kimegy, többnyire úgy is jön vissza, azzal a különbséggel, hogy a kevés jót is elhagyja, mit kivitt magával. Talán báró úr is sokat járt?

Szélházy. Igen. Összvejártam Olaszországot és Franciaországnak nagyobb részét.

Károly. Így szép tapasztalásokat tetszett hozni magával?

Szélházy. Mely kérdés!

KÁROLY. Ezáltal hazánkban a szépmesterségek új ápolót nyertek.

SZÉLHÁZY. Én kedvelem a szépet és értek is hozzá.

KÁROLY. Azt az első pillantat mutatja. Mely szerencse, annyi szép- s nagyot látni, csudálni. Nem lehetnék oly szerencsés valamit hallani?

SZÉLHÁZY. Ahoz napok kellenek. Ach! sok fátum ért engem; de a nagy lélek nem retteg.

KÁROLY Példának okáért?

SZÉLHÁZY. Gondolja az úr! Olaszország szélén . . . hah, rettentő eset!

KÁROLY. Megtámadtatott?

SZÉLHÁZY. Kocsim felfordúlt, eltörött és nekem egy egész félóráig gyalogolnom kellett.

KÁROLY. Ezt a tapasztalást magyar utakon is igen könnyű megtenni; különben mely városokban tetszett mulatni?

SZÉLHÁZY. Velencében, Rómában, Párizsban — sokat, sokat láttam.

KÁROLY. Mely ritkaság ébreszté leginkább figyelmét?

SZÉLHÁZY. Velencében egy gyönyörű leányt láttam! ach! egészen elbájolt; azután egy Pierrót a theatrumon, uram —

KÁROLY. Megelégszem. Hát Rómában? ott a régi nagyság és hatalom sírjában? hol a szép mesterségek örök dicsőségben kérkednek, ott, hol a bedűlt omladékok is a régi világ urát nyilván hirdetik, nemde égi gyönyörűség lehet az ott való lakás?

SZÉLHÁZY. Szép, szép! emlékezem, hogy igen jól mulattam magam, kivált igen édesen aludtam.

KÁROLY. Kár volt a költségért, aludni otthon is lehet. És Párizsban?

SZÉLHÁZA. Oly ebédet sehol sem ettem.

KÁROLY. A magyar élelemért nem megy külföldre.

SZÉLHÁZY. Mely vad gondolkodás! a jobb ízlés mindenkor az ebédnél kezdődik, az a világosodásnak legelső lépcsője; barátom! ott én oly étkeket láttam, melyekről mi szegények nem is álmodunk. Ach! mely hátra vagyunk még!

KÁROLY. Bár abban maradtunk volna hátra! de alig hiszem; a hívságban versenyt futunk minden nemzettel. Ki hasának él, ritkán él nemzetének.

SZÉLHÁZY. Szívesen tanítanám az urat, de mennem kell, egy lehajló ág minden fürteimet lerontá. Nem, nem, kedves úr! nem mulathatok tovább, azt maga általláthatja. He Vilhelm! Azonban jó barátok maradunk, ha mindjárt atyafiságos szövetségbe nem léphetünk is. Nekem az úr húga, Máli kisasszony, tetszik, felette tetszik, jobban, mint a kapitány leánya, de a sors — ach legyen elég. He Vilhelm, Vilhelm! *(Eltáncol.)*

KÁROLY *(egyedül.)* Ki érti ezt? és mégis ő a szerencsés! gondtalan éli világát, minden szavát arannyal fontolja, külsejét a község bámulja és a majmolásban számos követőket talál; nemesebb érzeményt nem ismer, az állatok életét éli csak. Valóban! ha a gazdagság ily útra vezet, akkor a józan ész azt méltán megveti. Nem, ettől nem rettegek! De az ügyész! igaz, az is egyetlen neméében, de tisztelni kell sok szép tulajdonit. Most megyek kikémlelni a dolgot; mire a nap leszáll, megtudom, mi zárja fel inkább az emberi szívet, az arany-e, vagy a hív szerelem. *(El.)*

HATODIK JELENÉS.

PERFÖLDY, LIDI.

PERFÖLDY. Assecurálom a kisasszonyt, hogy szívemet mindeddig conserváltam, egy kis kutyácskán kívül et sic porro, nem is emlékezem, hogy valamit sincere szerettem volna.

LIDI. Igen tetszetős! hát jövendő hölgyének azzal kell szívét felosztani.

PERFÖLDY. Rogo, nem úgy van, szegényt ellopták a szolgám negligenciája miatt.

LIDI. És így hát szíve üres?

PERFÖLDY. Nem; újra megtölt szerelemmel és annak egész masszája a kisasszonyra szálla, minthogy

ily bona fide mindent kivallott. Az felséges principium a kapitány úrtól, hogy csak a tiszta szerelem nyerje el leányát, és elváltoztatá ékes személyöket; mert igaz marad az, vett portékának nincs annyi érdeme, mint az ajándéknak.

Lidi. Nagyobb lelket gondoltam Perföldy úrban, mint hogy alacsony nyereség vezérelhetné; azért igaz vallást tettem.

Perföldy. Ez a motivum nekem tetszik! derogál is az igaz szívű embernek. Én már régen azt decidáltam magamban, hogy ebben a dologban egyedül szívemből procedálok, præmittálván azt, ha a meritumban megegyezhetek.

Lidi. De teszem azt: ha én szegény árva és nem a gazdag Baltafy leánya volnék?

Perföldy. Akkor is leobligálnám magamat azzal a kondicióval, ha a szegénységgel primo ennyi virtus, secundo ennyi szépség egyesülve volnának.

Lidi. Nemes érzés! szinte óhajtanám —

Perföldy. Nem is recedálnék, sőt recapitulálom azt, amit a kertben demonstráltam, hogy tudniillik a pénz nem mindenkor elegendő a házi boldogságra; de ha ez a punctum is existál, már akkor ugyan jobb.

Lidi. Én is úgy tartom; és nagyon örvendek, hogy oly férfiúra akadtam, ki egyenes szívvel s minden haszonkeresés nélkül lép a Hymen oltárához.

Perföldy. Én pedig gratulálok, hogy fortuito ily kincsre akadtam, melyre fundálhatom szerencsémet. Én ime duplicálván kérésemet, még egyszer submittálom szívemet a kisasszony kegyes judiciuma alá, reménylvén, hogy favorábilis szentenciát nyerek és elvégzem szívemnek involutus perét et sic porro —

Lidi. Tehát amennyit az egész dologból értek —

Perföldy. Örökre kívánnám lekötni magamat et sic porro —

Lidi. Tudom becsülni, de előbb meg kell fontolnom.

Perföldy. Optime! ily dolgokban sok dubium fordul elő; azért jókor præmonálom a kisasszonyt, nehogy egyik pars megcsalódjék; deliberálja a kisasszony

még egyszer a dolgot, confrontálja szívét az eszével, azután tessék velem közleni resultátumát, és én a competens forum előtt publicálni fogom, et sic porro.

HETEDIK JELENÉS.

TAMÁS, előbbiek.

TAMÁS *(borzasan besiet)*. Tekintetes uram! oda vagyunk!

LIDI. Mi történt?

TAMÁS. Tessék kijönni, legyen bíró közöttünk.

PERFÖLDY. Ki citáltat? minek ez a sietség?

TAMÁS. A vendég inast megvertem.

PERFÖLDY. Micsoda violentia! és az?

TAMÁS. Visszavert engem.

PERFÖLDY. Hát minek az arbiter?

TAMÁS. Mégis instálom, a másik úr is ott van.

PERFÖLDY. Mindjárt megvizsgálom a dolgot. Kisasszony, addig is recommendálom magamat, tüstént compareálok. *(El Tamással.)*

LIDI *(egyedül)*. Veszedelmes játékba kaptam! Málit akarám megmenteni, utóbb önnön szívemet kell őriznem; mást akartam csalni és magamat csaltam meg. Ez a Perföldy minden szegletessége mellett szerelemre méltó, mert ritka embersége s nemes tulajdoni elfelejtetik azon hiányosságokat, melyeket egy tárgyban való munkálódása reá bélyegzett. Különös! mást akartam kinevetni és majd engem nevetnek.

NYOLCADIK JELENÉS.

MÁLI, LIDI.

MÁLI. Mindenhol kereslek, szólj, segíts, tanácsolj, kérlek! az atyám most parancsolt reám, hogy kezemet Perföldynek nyújtsam. Szólj! mit tegyek?

LIDI. Engedelmeskedjél.

MÁLI. Én Károlyt szeretem, másé nem lehetek.

Lidi! beszéld le rólam valahogy kérőimet, mondj minden rosszat felőlem, gondolj ki ezer hibákat, csak hogy elálljanak tőlem.

Lidi. Ne félj! úgy sem kellesz nekik.

Máli *(örömmel)*. Hála Isten! Lidi! mely angyal szóla belőled? igaz? valóban igaz? nem kellek nekik? szólottál velök?

Lidi. Nem még, de a férfiak változók.

Máli. Ha nincsenek igazabb jeleid! menj! soha se szerettél. Ily szorúltságban elhágy barátságod.

Lidi. Ezért adózol! megmutatom, engemet kérnek meg.

KILENCEDIK JELENÉS.

Károly, az előbbiek.

Károly. Édes kedves húgom! mit végeztél?

Lidi. Édes kedves bátyám! én hallgatok.

Máli. Kedvesem, már csak magunkban bízhatunk, Lidi is ellenünkre dolgozik.

Károly. Mindenen keresztül török; míg karomat bírom, el nem ragadnak tőlem.

TIZEDIK JELENÉS.

Ferenc, az előbbiek.

Ferenc. Csak igaz marad, egy leány több zavart okoz a háznál, mint száz férfiú.

Károly. Úgy van, Ferenc! előbb csendesség, békesség volt a háznál.

Ferenc. Most az emberek nem is értik egymást, még is verekednek.

Lidi. És kik verekedtek?

Ferenc. A vendég inasok; azon vesztek öszve, hogy melyik visz haza menyasszonyt és öklökkel mutatták meg egymásnak jussaikat. Én tettem mankómmal igazságot köztök. *(Titkon Lidihez.)* Kisasszony, én elvégeztem.

Lidi. Köszönöm, lesz áldomás!
Ferenc. Szabad tehát igazságot szólnom? meguntam már hazudni.
Lidi. Csak rövid ideig hallgass.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Baltafy, az előbbiek.

Baltafy. Alig várom, hogy megmenekedjem. Máli! fogadom, nem lesz több kérőd.
Máli. Nem is óhajtok.
Baltafy. Tulajdon házában felforgatják az embert; olyan az udvarom, mint táborban a markotányos tanyája, hol a legények előre megisszák a nyerendő préda árát, aztán se pénz, se bor.
Ferenc. Kapitány uram! ha én kisasszony volnék mind a ketten kosarat kapnának; majd jön egy szép huszár —
Baltafy. Nem értesz ahhoz, agglegény vagy.
Ferenc. Semmi az, tudom én most is, mi a jó.
Baltafy *(Károlyhoz)*. Hát te min gondolkodol? talán menyekzős verseket csinálsz?
Károly. Azon gondolkodom, hogy mindnyájan széjjel megyünk. Máli, én —
Máli. Károly!
Károly. Valamely regementhez megyek.
Lidi. Elválik.
Baltafy. Menj! nem tartóztatlak; azt kívántam ugyan, hogy segédem maradnál végső napjaimban, de ha kedved van, menj! A magyar szereti hazáját szolgálni és tudja is miért. Mennydörgő-rázta! szép huszár lesz belőled.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

MARGIT, az előbbiek.

MARGIT. Az Istenért! tudjátok-e már? csata volt a háznál! emberhalál történt! az egész falu zendülésben van.

BALTAFY. Mit szólasz?

MARGIT. A vendégek duelláltak! Máli! ez igen nagy jele a szerelemnek. Értem is viaskodtak sokat a férfiak, ki pisztollyal, ki karddal, ki öklöllel harcolt; Isten bocsáj! egynek az orra hegyét lőtték el, egynek a fejét, mindjárt elbeszélem —

BALTAFY. Már ezzel is megelégszünk.

MARGIT. Az egyik kérő nem tetszik, igen sokat beszél, pedig én gyűlölöm a sok beszédű embert! Ah! már a másik, az kihallgatott; elbeszéltem neki egész életemet, és csak harminckétszer ásitozott; már az boldog —

BALTAFY *(szavába esik)*. Aki süket és téged nem kénytelen hallgatni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

SZÉLHÁZY, PERFÖLDY és az előbbiek.

PERFÖLDY *(Szélházyhoz)*. Amint mondám! a kölcsönös kék foltokat kell nekik büntetésül imputálni; mert ha a dologot megponderáljuk és investigáljuk, tehát azon fundamentomot találjuk benne, hogy a szolgák urokhoz való hűségöket demonstrálni akarván, egymást aggrediálták et sic porro.

SZÉLHÁZY Az én emberem hív, meghal értem, érzékeny jó lélek.

PERFÖLDY. Az enyém nagy asinus, de jó ember; minden esetre jó volt a dolgot complanálni. *(Baltafyhoz.)* Engedjen meg domine spectabilis, hogy a famulusok excessusok miatt úri házát turbálták, már conciliáltuk.

Baltafy. Semmi az.

Perföldy. Minthogy szándékommal præveniáltam a spectabilis urat, tehát most minden præfatio nélkül azon objectumra inviálom, mely engem úri házába hozott.

Szélházy (félre). Még szólani mer, holott tudja szándékomat. (Baltafyhoz.) Mon capitaine! tehát én is —

Baltafy. Tessék szobámba jönni, ott végezzünk; de azt előre bocsátom, hogy minekutána leányomat az urak közül csak egyik veheti el, és neki szabad választást engedtem, harag ne legyen közöttünk.

Perföldy. Sine dubio! egyik parsnak hátra kell állni, már azt a kisasszony decidálja; nekem már van securitásom et sic porro.

Szélházy. Nyugodtan várom.

Baltafy. Ha úgy tetszik. (Perföldyvel el.)

Szélházy (Lidihez). Nemsokára üt az óra, mely szerencsémet zengi. (Málihoz.) Sajnálom! vígasztalja magát. (El.)

Margit. Mennek, nem is szólnak, pedig jelen kell lennem! Máli, mondd meg szándékodat, majd én beszélek helyetted, tudod, majd én ékesen adom elő. (El.)

Károly. Máli, légy hát boldog!

Máli. Híved maradok, bármi történjék.

Ferenc. Mi lesz mind ebből? (El mindnyájan.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Lidi, Ferenc.

Lidi. Mindenre reá állott Károly?

Ferenc. Nagy nehezen vettem reá, majd hogy magam is nem pityeregtem, midőn elbúcsúzott a Máli kisasszonytól, de mégis kitett magán. És csak azon

bosszankodom, hogy előbb észre nem vettem szerelmöket, pedig meg szoktam én látni, ha valami történik a háznál.

Lidi. Senki sem látta, hogy elment Károly?

Ferenc. Senki, csak mi hárman, úgyszólván mi ketten, mert Máli azt gondolja, hogy örökre búcsut vett. Hehe! majd néz az öreg, elgondolom, miként mennydörgöttéz.

Lidi. Ferenc! ha jól végződik dolgunk, meghálál-juk a kend segítségét.

Ferenc. Szívesen cselekedtem, ha mindjárt orrot kapok is a kapitány úrtól.

MÁSODIK JELENÉS.

Máli, az előbbiek.

Máli *(magában)*. Mely szomorú a mi sorsunk, ha a durvább férfiúi ész intézi e földi pályánkat, ha hideg feltételek letiporják a szív édes gerjedelmét, nincs akkor támasza éltünknek, nincs semmi malasztja. Mit ér a magában élő asszonyi érzésnek a méltóság, mit a dicsőség, ha annak szíves rabjává nem lehetünk, kit igazán szeretünk. Atyám! megismerem jóakaratodat, de máskép rajzolja szememben magát a szerencse.

Lidi. Mely búsongás! Máli, mi bajod?

Máli. Kérdezheted? Lidi! te azon szép frigyet, melyet öszvehangzó szívünk mind eddig táplált, hidegen elszakasztád. Te tudtad Károly szándékát és titkoltad; te is, ő is megcsaltatok; kire bízhatnám ezután magamat? kinek hihetnék többé e földön? Csak egy nyomorúlt szót sem kérésemre! jég szívvel búcsuzott.

Ferenc *(félre)*. Én nem nézhetem, mint szomorog, mindent megvallok.

Lidi. Ferenc! férfiú kend?

Ferenc. Eh, megállom én a sarat, bátran benézek az ágyú torkába, de egy szép szemnek a könnyeit — *(Hirtelen Lidihez.)* Szabad szólanom? nem?

LIDI. Nem, nem, még nincs idő!
FERENC. Hát megyek. *(El.)*
MÁLI. Legalább azt mondd meg, mi vitte őt ily gyors eltökéltségre? nem hallád, hogy hívséget fogadtam neki?
LIDI. Atyádat nem akará felgerjeszteni, nem akart hálaadatlannak látszani szemében.
MÁLI. Az atyám jó, végtére engedett volna. Nem, ez nem mentség, ő nem is szóla atyámmal, nem, nem, ő nem szeretett.
LIDI. Légy nyugodt, jobb búval kezdeni s örömmel végezni.

HARMADIK JELENÉS.

MARGIT, az előbbiek.

MARGIT *(nagy bokrétával)*. Megvan, estvére kézfogás, öröm, vígság, tánc — mindent elintéztem. Máli, az atyád valamit akar, a kertbe zárta el magát; de én a kis ajtón beszöktem, meglesém, ah! nem szabad szólanom, nagy ünnep lesz. Ím! vedd ezt a szép bokrétát, tulajdon kezemmel szakasztám, nézd, menyasszonynak való! Mit? te szomorkodol? jól van, jól, ha a szív táncol, a szem sírjon. Oh édes leányom! hát én, én voltam alávetve, csak gondold el, három egész esztendeig sirattam pártámat, azon nap, hogy Kukorócziva1 megesküdtem, tizenkét kendőt sírtam tele. *(A bokrétát Málinak nyújtva.)* Ím tűzd melledre.
MÁLI. Köszönöm fáradtságát, édes néném, de nem használhatom, nem vagyok menyasszony.
MARGIT. Szinte úgy vagy mint én, magam is utolsó pillanatig tagadtam, már asszony voltam, mégis tagadtam; azonban nekem megvallhatod. Szólj édesem, melyiket választod?
MÁLI. Egyiket sem.
LIDI. Mi hajadon maradunk, valamennyi férfiaknak gyűlölséget esküdtünk.
MARGIT. Én is olyast érzek, senki többé ne kérkedjék szerelmemmel, nem, örökre bezárom melle-

met — de majd elfelejtem, Máli! még fel sem vagy öltözve, mint illik a menyasszonynak, Isten bocsáj! pedig az a legelső, jer, siess!

Máli *(félre)*. Sehol sincs nyugtom. *(Margithoz.)* Mindjárt megyek.

Margit. A szép ruha az embert ajánlja, kedvelteti, én arra sokat tartok.

NEGYEDIK JELENÉS.

Szélházy, az előbbiek.

Szélházy. Mely kellemetes társaság!

Margit. Alázatos szolgálója.

Máli *(félre)*. Így megmenekszem. *(El.)*

Szélházy. Én jövök —

Margit. Mint van báró úr? éppen most küszködöm hugommal *(hátra néz)*. Máli! elment — bocsánatot, kedves úr! de tovább nem lehet szerencsém, oh! annyi a bajom. Lidi! mulasd e drága urat, sajnálom — Máli! gonosz leány. *(El.)*

Szélházy. Tehát nemsokára a szerencse beszáll ezen házba.

Lidi *(ásítozva)*. Mely boldogság!

Szélházy. Ezen édes ajaktól kivánnám hallani á szív vallását. Ah kedves! az én szívem mint ver, mint rugdalódzik!

Lidi. Ach! *(félre)* az enyém hallgat.

Szélházy. Értem ezen kívánatos sóhajtást, oh! értem ezen bájos ömledezést, látom szép szemének égi mosolygását, mely engem az idvességre ragad. Ach! miért nem tud a kisasszony franciául, hogy forró szerelmemet jobban le tudnám festeni, előadni, magasztalni, emelni —

Lidi. Én hív szerelmet óhajtanék, nem üres szavakat.

Szélházy. Hívség, hívség, mely közönséges szó; én az vagyok, az leszek, még a síron túl sem nézek másra.

LIDI. Valóban, egészen el vagyok ragadtatva. *(Ásítozik.)*

SZÉLHÁZY. És méltán, mert kérkedés nélkül szólván, én nagy ember vagyok, személyemet nem is említem.

LIDI. Hogy érti azt, báró úr, mit tart nagynak?

SZÉLHÁZY. Mely kérdés, nem hiába nem ismeri a nagy világot. Kinek van szebb lova? kocsija —

LIDI. Akkor csak az erszény nagy.

SZÉLHÁZY. Nálam forr az ember; játék, öröm uralkodik házamban.

LIDI. Minden szép, de tudom szebb tulajdonságok ékesítik báró urat, nagylelkűség, hazafiúság —

SZÉLHÁZY. Megavult szó! tempi passati.

LIDI. Tudom, hogy egy részét annak, mit a szerencse adott, nemzete dicsőségére, méltóságára fordítja.

SZÉLHÁZY. Szóljunk szerelmünkről.

LIDI. Kivált én nagy mértékben érzem —

SZÉLHÁZY. Én az érzés tengerében úszom, melyben elmerűlnék, ha a kisasszony szívébe nem kapaszkodhatnám. Hah! mellem csatázik, fejem tétováz, elmém szaladgál. Hah! tőrt döfnék mellembe, ha nem szeretne és piros vérem ezt a helyet mosná — Íme! lábához borúlok — *(Lábához esik.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

PERFÖLDY, az előbbiek.

PERFÖLDY *(az ajtónál megáll)*. Mit látok! mit hallok! levátát tartanak —

SZÉLHÁZY. Alkalmatlan ember!

PERFÖLDY. Minő localitásban találtam a bárót, talán de causa sanguinis tractált! liquidálja nekem ezt a kisasszony!

LIDI. A báró nekem örök hívséget igért.

PERFÖLDY. Protestálok, vagy más törvényszékhez relegálom.

SZÉLHÁZY. Itt a kisasszony bíró; közöttünk, úgy vélem, a választás nem nehéz.

LIDI. Már az igaz.

PERFÖLDY. Ez læsio! azonban a kisasszony legyen mediator közöttünk, kénye szerint, de ne praecipitanter manipulálja a dolgot, úgy megelégszem. Reménylem, nem fogja revocálni az előbb igértet.

LIDI. Semmi esetre; az egész dolog állapotja csak egyben változik —

PERFÖLDY. Rogo! micsoda az?

LIDI. Még nincs idő, talán korán is fog jönni az igazság.

PERFÖLDY. Mely peremptoria exceptio! szívem perplexitásba jön.

SZÉLHÁZY *(félre)*. Nem érti: nem kell a leánynak. *(Perföldyhez.)* Ezen dologban talán —

PERFÖLDY. Instálom, itt nincs helye az ingessiónak.

LIDI. Minden esetre azt előre bocsátom, hogy nem magam dolgát viseltem.

SZÉLHÁZY. Már ez kosár, valóságos kosár!

PERFÖLDY. Inconsulte nem szoktam cselekedni, ha bővebben informálni fog a kisasszony, tehát elállok az institutumtól.

LIDI. Én pedig örülni fogok, ha szíves szándékomat átlátni s megismerni fogja.

HATODIK JELENÉS.

JÁNOS, az előbbiek.

JÁNOS. Kisasszony! kapitány úr a kertbe kéri a vendég urakat.

LIDI. Jövünk.

SZÉLHÁZY. Sietve jön már a szerencsés idő, szívem már azt mélyen érzi, hogy nem vagyok ember, hanem az ég lakosa, már fel-, fel-, felemelkedem.

LIDI. *(Perföldyhez)* Ha úgy tetszik.

PERFÖLDY. Méltóztassék. *(Elvezeti Lidit.)*

SZÉLHÁZY. Oh, mely édes az a gondolat! az ég

nyitva áll, hol a karja, kedves? *(Megfogja az inas karját.)* Ott, ott, látod? látod?

JÁNOS. Semmit sem látok.

SZÉLHÁZY. Hah! engem elragad, jer karjaimba! mely szép kezecske! *(Amint szájához viszi János kezét, megfordúl.)* Parbleu! mi volt ez? menjünk. *(El.)*

JÁNOS *(homlokára mutat)*. Itt hibázik! *(El.)*

HETEDIK JELENÉS.

Kert, egy lugosban három ülés.

BALTAFY, FERENC, kertészek.

BALTAFY *(a kertészekhez, kik a lugost virágokkal ékesítik)*. Így! kész minden, Ferkó! ládd, az embernek öreg napjaira is marad öröm hátra; én oly szerencsés vagyok, mint ha az ellenséget megszalasztottuk volna.

FERENC. Örülök, csak azért, hogy kapitány úrnak jó kedve van.

BALTAFY. Aztán, Ferkó, ha egyet rikkantok, süsd el a mozsarakat, érted? egy salve végezze ezen örömnapot.

FERENC. Már kész minden.

BALTAFY. Most csak török muzsika hibázik. Ej Ferkó! a nagy sietségben elfelejtettük Hősváry óbestert meghívni. Ej! be sajnálom! de az esküvés után mindjárt küldj lovas postát érted?

FERENC. Értem.

BALTAFY *(a kertészekhez)*. Ti most elmehettek. *(Kertészek el.)*

NYOLCADIK JELENÉS.

MARGIT, MÁLI, az előbbiek.

MARGIT. Én úgy bosszankodom Málira; semmiképp sem akar cifrán öltözni, pedig a menyasszony —

Baltafy. Hadd kedvére!

Máli. Édes atyám! fájdalom, de kívánságát betöltenem lehetetlen; én ezekhez a kérőkhöz nem mehetek.

Baltafy. Máli! mit mondottam? ne keserítsd öreg atyádat, ki tégedet úgy szeret.

Máli. Oh drága atyám! éltemet feláldozom, csak ezt ne kívánja.

Baltafy. És mi okból gyűlölöd őket? Ha Szélházy nem tetszik, választd Perföldyt, az egy talpig derék ember.

Máli. Mind igaz, de én már, *(akadoz)* én szeretek

Baltafy. Mit szólasz?

Margit. Az átkozott könyvek! úgy van, megmondottam — Isten bocsáj! ha a sátán nem tud máskép incselkedni, tehát szerelmes verset ír.

Baltafy. És kit szeretsz?

Máli. Károlyt, már ifjúságomtól fogva.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! annak magam vagyok oka, azért volt oly különös az a gyermek.

Margit. Lássa az ember! mi nem történik nálam nélkül a háznál.

Baltafy. Nem, abból semmi sem lesz. Ferkó! küldd hozzám Károlyt.

Ferenc. Lovára ült és elment.

Máli. Örökre elbúcsúzott.

Baltafy. Eh! megmosom, ha megjön, rossz gyermek!

Máli. Atyám! atyám!

Baltafy. Nem, már késő, kérők a háznál, kihiresítnek! már akár mit csinálsz, férjhez kell menned.

Margit. Úgy van, édes leányom! az a célja létünknek. Nézd, én már megérett asszony vagyok, mégis, ha valaki igen szépen kérne, feláldoznám magamat.

Máli. Atyám! kész vagyok mindenre, oh de ne tegye kockára földi szerencsémet.

Ferenc. Kapitány uram! én a jobb karomat teszem rá, hogy az egyik kérő pénzért jött hozzánk, különben alig ha messzebb nem keresett volna hölgyet, bocsánatot — de

Baltafy. Nincs gondod arra, meg kell lenni. Máli, szót fogadj.

Margit. Minek ezek az ülések?

Baltafy. Mi hárman fogunk leülni! rendet kell mindenben tartani.

Margit. Jönnek már!

Baltafy *(Ferenchez)*. Menj a mozsarakhoz.

Ferenc. Nem jól megy a dolog! Szegény kisasszony! *(Fejcsóválva el.)*

Baltafy *(Málihoz)*. Leány! még egyszer mondom, ne ingerelj.

KILENCEDIK JELENÉS.

Lidi, Szélházy, Perföldy, János, az előbbiek.

Baltafy. Köszöntöm az urakat.

Margit. Nagyon örvendek! tessék leülni.

Baltafy *(Margithoz)*. Hallgass! állva szokás kérni. *(Málihoz.)* Jer, Máli. *(Leülnek.)* Itt ül mellettem leányom! amint értém, az urak közül mindegyik óhajtja őt feleségül; én neki szabad választást engedtem, azért, ha egyik hátra marad, harag ne legyen köztünk.

Szélházy *(félre)*. Jól játszik az öreg, de okosabb emberekre talált.

Baltafy. Mi az értékemet illeti, mint látták uraságtok, annyi van, hogy bőségben táplálhat; nemesi jószágom minden készülettel halálom után egyetlen leányomra száll. Így tehát a kérőké az első szó, tessék kinyilatkoztatni magokat.

Szélházy. Megvallom, ez a kisasszony a tökéletesség remeke, de szívem máshoz vonszon. *(Lidire mutat.)* Itt áll, akit választék.

Baltafy. Jól van, jól, Lidi is az én leányom, örvendek.

Szélházy. Triumph!

Perföldy. Én a dolgot resummálván, úgy conveniáltam magammal, hogy csakugyan a házasság sze-

relem nélkül rózsákat nem terem, azért Lidi kisasszonynak nyujtom a kezemet.

MÁLI *(felugrik)*. Hála Isten!

BALTAFY *(hevesen)*. Hah! mely szégyen! Jól van, jól, találok én férjet leányomnak. Mennydörgő-rázta! mely megvetés! Jól van. Hé! Ferkó! Ferkó! — Még nagy a világ — még — *(Mozsár durran.)*

MARGIT. Ah! mint ijesztgetik az embert.

BALTAFY *(integet)*. Megállj! Jancsi! fuss, ne lőjenek többé! fordítsd fel a mozsarakat. *(Jancsi el.)* Mennydörgő-rázta! a méreg megemészt, minden visszára megy.

LIDI. Édes bácsi! urak! tessék meghallgatni.

FERENC *(eljön)*. Mi történt?

BALTAFY. Szegezd be a mozsarakat.

LIDI. Először is bátyámhoz fordulok, kit, mint atyámat tisztelek és megvallom, hogy ezeket az urakat megcsaltuk.

FERENC. Úgy van biz az, ezeket megcsaltuk.

LIDI. Nem tudom, haszonkeresés vagy tisztább akarat hozta-e ezen érdemes urakat házunkba, de azt tudtam, hogy bácsi Málit férjhez adni eltökélé, azt is tudtam, hogy Máli bátyámat szereti; azért bácsit késő bánattól, Málit szerencsétlen házasságtól megmenteni akarván, Baltafy gazdag leányának adtam ki magamat és ezen urakat azzal hitettem, hogy bácsi tudni óhajtaná, melyik szeret igazán.

PERFÖLDY. Jól allegál!

SZÉLHÁZY. Szörnyű fátum!

LIDI. Ferencet magát iktattam frigyembe és híven segített. Ím ez vala hálóm, az urak beakadtak.

MÁLI *(Lidi karjába)*. Lidi! kedves barátném!

BALTAFY *(megszorúlva)*. Hm, mennydörgő-rázta! mit tegyek! Ha meggondolom — valóban Lidi! jer mellemhez! több eszed volt mint nekem.

MÁLI. Édes atyám!

BALTAFY. Nem haragszom és hogy lásd — mely robajt hallok! a kertajtó nyílik, Jancsi nézd meg. *Jancsi el.)*

Szélházy. Könyörgök! kit mondottam én csak?
Baltafy. Lidi húgomat.
Szélházy. Hát igen rosszul mondottam. Máli kisasszonyt értettem.
Baltafy. Sajnálom! már késő; tessék máshol házasodni.
Szélházy *(félre)*. Hah! keserű sors!
Perföldy *(félre)*. Hogy consequens maradjak és collegáim ne vexáljanak — *(Lidire tekintget)* a leány szép, a nagyobb szállás megvan, ergo meg kell lenni. *(Baltafyhoz.)* Spectabilis! én szavamnak ura vagyok, Lidi kisasszonyt kérem házastársúl.
János. Hősváry óbester!
Baltafy. Az én barátom.

TIZEDIK JELENÉS.

Hősváry, az előbbiek.

Baltafy. Hozott Isten barátom!
Hősváry. Baltafy! van-e még leányod? tudd meg, én is kérő vagyok.
Margit. Különösen örvendek, hogy láthatom óbester urat, már régen nem volt szerencsém.
Hősváry. Jó napot, anyám! la! mint fel van virágozva.
Margit. Anyám! minő megbántás, ily öreg fiam még sem lehetne.
Hősváry. Barátom! hallom megint heveskedtél és leányodat erővel férjhez akartad adni.
Baltafy. Vége már; itt gondolom lesz egy pár! *(Perföldyre és Lidire mutat.)*
Perföldy. Ha nem prohibeálja spectabilis.
Baltafy. Legjobb áldásomat!
Hősváry. Most én szólok, de előbb is *(Málihoz.)* édes kisasszony! én szíveért esdeklek, egy szép huszár nevében megkérem.
Máli. Az atyám felel helyettem.
Hősváry. Oly hamar el nem állok. He öcsém!

Ferenc. Durrongás lesz ennek a vége. *(El.)*

Hősváry. Talán több sikere lesz, ha maga megjelen.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Károly. az előbbiek.

Károly *(huszár ruhában)*. Atyám!

Baltafy. Mennydörgő-rázta! gyermek! mi lett belőled?

Máli. Gonosz Károly, mely szorúltságba hoztál.

Hősváry. Hozzám jött, megvallott mindent; én visszahoztam és hív szerelmöknek szószólója vagyok.

Baltafy. Köszönöm, barátom! hogy többé el ne szökjék, tehát örökre leláncolom. *(Málit Károlyhoz vezeti.)* Legyetek szerencsések.

Perföldy. Öcsém uram, gratulálok!

Szélházy *(félre)*. Mely unalmas érzékenységek! *(Baltafyhoz.)* Magamat ajánlom, köszönöm barátságát.

Baltafy. Nincs mit.

Szélházy. Ach! mely hátra vagyunk. *(El.)*

Baltafy. Elhiszem; kiben a nemzetiség kihalt, az nem találja fel magát hazájában. *(Lidihez.)* Mint látom —

Lidi. Ha jobban megismerjük egymást —

Perföldy. Reménylem nem ellenzi szerencsémet et sic porro.

Baltafy. Barátim és ti kedvesim, ez a nap tehát gyönyörűen végződött. *(Mozsarak durrognak.)* Vegyétek egymást és éljetek a haza javára, díszére, dicsőségére. *(Károly s Máli az öreg mellére borúlnak; a kárpit lefordúl.)*

A PÁRTÜTŐK

Eredeti vígjáték három felvonásban

(Először adatott Székes-Fehérvártt, 1819. november 23)

SZEMÉLYEK.

HAJNALFI LÁSZLÓ, gazdag kereskedő.
ELEK, MILI, RÓZI } testvére gyermekei.
ELŐSDY, hadnagy.
TÓHÁZY KÁROLY.
KÖRMÖSDY, táblabíró.
ÖREGBÍRÓ.
BÍRÓNÉ.
NÓTÁRIUS.
PALKÓ, a fia.
KÁNTOR.
TÖRVÉNYBÍRÓ.
A helység KOVÁCSA.
JAKAB, Elősdy inasa.
HAJNALFI inasa.
HAJNALFI vendégei, tanácsbeliek, helység lakói.

A dolog történik egy szabad helységben.

ELSŐ FELVONÁS.

Hajnalfi lakása.

ELSŐ JELENÉS.

HAJNALFI *(egyedűl belép)*. Hát igaz mégis, hogy az ember teljes nyugalmat nem talál, bármely szegletébe vonuljon e földnek! Ezen helységben gondolám minden zavar nélkül folytatni éltemet és ím itt is háborgatnak szomszédim; rontják, rabolják értékemet; pedig azt sem tudják, mely szenvedély készteti őket. Valóban türelmemet igen megkisértik.

MÁSODIK JELENÉS.

INAS, az előbbi.

INAS *(leveleket hoz)*. A posta megérkezett, itt az újság több levelekkel. *(Átadja és elmegyen.)*

HAJNALFI *(egyedűl, a leveleket felbontja)*. Üdvözlő levelek nevem napjára, sok szerencs-kívánás. *(Félre teszi.)* Eh! elévűlt szokás, nem kapok rajta. A jóakaróm úgyis mindenkor jót kíván, a rossznak csak puszta szokás. *(Más irást vesz fel.)* Újság! valjon mi történik a világban? Mióta elvonúltam tőle, csak hazám érdekel. *(Olvas.)* «A nemzeti színjátszó társaság több helyeken már tartós lábra kapott és avval a reménnyel kecsegtet, hogy e hasznos igyekezet hazámban elterjedvén, ezen nemesebb részét a szépmesterségeknek nemzetünk is méltánylani fogja.» Hála az ég urának! Hát azt is megértem, hogy édes

honi nyelvünk újra feldíszlik s a magyar is szelídebb élményeknek helyt adván befogadja az örömet lehelő Helikon szüzeit. Ez a hír egészen felvidámít.

HARMADIK JELENÉS.

ELEK, az előbbi.

ELEK. Kedves bátyám! oly magányosan? Örvendek, hogy szeméből valami titkos öröm szikrázik.

HAJNALFI. Ki ne örülne, ha hazáját szereti, akiben ez a szent érzés még ki nem halt? Olvasd. *(Általadja az újságot Eleknek, ki azt általfutja.)* Nemde méltó ok az örömre?

ELEK. Kellemetes újság!

HAJNALFI. Öcsém! előmegyünk! akármit kiáltoznak ellenségeink, előmegyünk, ellenére a sok elfajúltaknak.

ELEK. A világosodásnak és a nyelv tisztulásának legelső lépése, hála azon jó hazafiaknak, kik fáradhatatlan dolgoznak.

HAJNALFI. Nem az unalom, nem az idő elölése végett örvendek ezen intézetnek, mert a lelkes ember úgyis mindenkor elég magának és az üres szívűt a legszebb theatrum sem mulatja; de a nemzetnek csinosodása, a nyelvnek pallérozása terjed el általa. Minden nemzet megörökíti hőseit és az utóbbi világnak tetteiket előadja, csak mi maradnánk hátra? Hány nagy királyokkal, hány világismerte vitézekkel bővelkedik történetünk és nem volna ecsetünk azokat festeni? nem volna elég erőnk azokat sírjokból felszólítani?

ELEK. Mint elragadtatik, édes bátyám.

HAJNALFI. A szív lángol és szemem vígan nézi a jövendőség idomjait, már bátran merem kiáltani: Előmegyünk. Öcsém! ma nevem napján szebb öröm nem érhetett volna; szinte elfelejtem, hogy hátra maradt ifjúságom és ezen napot már ötvenkétszer számlálom. Add ide az újságot, *(Elek néki adja)* így, ha rossz kedvem lesz, ha az irígység, rágalmazás neve-

met tapossa, akkor ezt olvasom és felvidulok. Oh, ha minden ember úgy tekintené azon intézetet, ha becsét, érdemét úgy általlátná, *(sóhajtozva)* eddig —

ELEK. Eddig nem kellene titkos irígységgel másokra néznünk és hátramaradásunkat pirúlva vallanunk. Én is majd a kettős öröm között elfelejtém, miért jöttem. Édes bátyám, én —

HAJNAFI. Elég fiam, tudom, mindenkor jót kívánsz.

ELEK. És igaz hálával vagyok annyi jótéteményeért.

HAJNALFI. Mind eddig érdemes voltál reá, sőt áldom a szerencsét, mely engemet azon karba helyheztetett, hogy jót tehettem veletek.

ELEK *(érzeménnyel)*. Jó bátyám!

NEGYEDIK JELENÉS.

MILI, Rózi és az előbbiek.

MILI. Édes bácsi! minthogy —

RÓZI. Neve napját szerencsésen elérte —

MILI. Tehát mi is hálaadó szívvel —

HAJNALFI. Jól van, kedves leányaim, köszönöm. Hát semmi kéréstek sincs?

ELEK. Atyai szorgalommal mindenről gondoskodott, ami csak szükséges.

HAJNALFI. A mai napot vígan szeretném tölteni; kit hozassak ki a városból? Ti hallgattok, leányok?

RÓZI. Akit tetszik.

HAJNALFI. Hát Mili?

MILI. Én? én nem tudom.

HAJNALFI. Az öreg majort?

MILI *(félre)*. Az öreget!

HAJNALFI. Vagy a doctort?

RÓZI *(félre)*. A doctort!

HAJNALFI. Látom, nem akartok szólni, tehát hozassatok ki, akit akartok.

MILI. Édes, kedves bácsi!

RÓZI. Mely felséges gondolat!

Hajnalfi. Most a kertbe megyek, hallom a szomszédok megint minden oltoványimat lerontották.

Mili. Azok a rossz emberek!

Elek. Én lesrè megyek és ha valamelyiket rajta kapom, tehát —

Hajnalfi. Legyünk békén, majd megúnják azt is, ha látják, hogy nem bosszankodom érte, majd megmásúlnak, ha egyszer megismernek.

Elek. Bátyám jóságával új fegyvert ád kezökbe.

Hajnalfi. Én a békét szeretem, gyűlölöm a perlekedést. Édes gyermekeim! a mai nap tehát egészen kényetekre van bízva — kiki úgy és azzal mulassa magát, akivel és hogyan tetszik. *(El.)*

Elek. Mely kegyes irántunk! én előre örvendek, hogy mi is neki ma kis váratlan örömet csinálhatunk. Mili! Rózi! tudjátok-e már rollétokat?

Mili. Én tudom.

Rózi. Minden hiba nélkül.

Elek. Az jó, de meg nem foghatom, hogy baráttim még most sem írtak.

Mili. Magok jönnek levél helyett.

Rózi. Okosabb is.

Elek. De némely okokra nézve szerettem volna tudni szándékokat, hogy ma estve fel ne akadnánk, a hadnagy —

Mili *(hirtelen)*. Az eljön, bizonyosan eljön, ha törik szakad.

Rózi. Károly el nem marad, ha mindjárt a világ felfordúl.

Elek. Úgy? látom, a szív igen kész a jövendölésre. Hát megnyughatom?

Mili. Teljesen.

Elek. Azt írtam nekik, hogy estve felé jőjenek és a kertfalon szökjenek házunkba, nehogy bátyánk őket megsejdítse. Ti várjátok őket és egyenesen a nagy szobába vezessétek.

Mili. Előre örülök, mint néz, mint mosolyog majd a bácsi.

ELEK *(enyelegve)*. Mili! mit gondolsz? a hadnagy igen természetesen játsza majd a szerelmest.

MILI *(elfordúl)*. Bátyám!

ELEK. Semmi az, mind szegény bűnösök vagyunk; de most jertek, készítsük a játékszínt, hogy utóbb ne kelljen bajlódni, de okosan, leányok! senki észre ne vegyen.

ÖTÖDIK JELENÉS.

HAJNALFI, az előbbiek.

HAJNALFI. Gyermekek! hol van a nagy szoba kulcsa? nem találom sehol, az ablaktáblák is be vannak zárva.

MILI *(félre)*. Szépen vagyunk.

ELEK *(félre)*. De rosszkor jött ez a kérdés. *(Hajnalfihoz.)* Nem tudom, én, nem láttam, nem hallottam —

HAJNALFI. A kertből akarnék némely virágokat más egyéb szerszámokkal együtt berakatni, nehogy azt is ellopják, hiszen a szoba üres —

MILI. Édes bátyám! megvallom, de ne haragudjék, én a kulcsot elvesztettem.

HAJNALFI. Semmi az, édes leányom! a lakatos majd felzárja.

MILI. Úgy, de a lakatos nincs itt.

HAJNALFI. Hová ment?

MILI *(megszorúlva)*. Meghalt.

HAJNALFI. Úgy? már akkor csakugyan nem jöhet, sajnálom a szegényt, jó ember volt.

ELEK. Talán a kertházban is elállhatnának a virágok egy-két napig, míg, míg —

MILI. Míg a lakatos megjön.

HAJNALFI. Előbb montad, hogy meghalt.

MILI. Ah! ha más lakatos jön, azt akarám mondani.

HAJNALFI. Nem bánom, tehát ott is elállhat.

MILI *(félre)*. Hála Istennek!

HAJNALFI. Jer, Elek, rakjuk el a virágokat.

ELEK. Szívesen. *(Elmennek.)*

MILI. Szükségből szabad hazudni.

RÓZI. Csak használjon és a lakatos addig fel ne támadjon. *(El mind a ketten.)*

HATODIK JELENÉS.

Az öregbíró háza előtt. Jobbra egy fekete tábla, melyre mindenféle cédulák vannak ragasztva, balra a kaloda áll.

KISBÍRÓ *(egyedül, egy cédulát ragaszt a táblára, kevéssé tántorog)*. Ez is megvan. Nehéz hivatal az a bíróság, magára sem tud az ember vigyázni és másra vigyázzon. Hehe! be jó bora van annak az öregbírónak! nem hiában, könnyen jut hozzá. Köztünk szólván, csak egy pintet ittam meg, kicsit mégis a fejembe ment.

HETEDIK JELENÉS.

KOVÁCS, az előbbi.

KOVÁCS. Jó napot, kisbíró.
KISBÍRÓ. Servus, komám!
KOVÁCS. Mit csinál kend itt?
KISBÍRÓ. Hivatalomba' járok el.
KOVÁCS. Látom az egyenes állásról. Komám! egészségére váljék.
KISBÍRÓ. Köszönöm, servus. De igazán, olvassa kend, ha nem hiszi, oda akasztottam a táblára.
KOVÁCS. Könnyű olvasni, ha az ember a betűket ismeri. Mi van benne?
KISBÍRÓ *(fontosan)*. Az egyik cédulán az van: a mai naptól fogva egy polgár se merje magát leinni.
KOVÁCS. Ki tilthatja azt meg?
KISBÍRÓ. Négy garas büntetés alatt.
KOVÁCS. Különös!
KISBÍRÓ. Komám! nincs pénz a helység kasszájában.
KOVÁCS. És arra kend fog vigyázni?
KISBÍRÓ. A másikon a limitatio van.
KOVÁCS. Mindig limitálnak kendtek és mindig drágább lesz.

Kisbíró. Nem is azért van az, hogy megtartsák, csak hogy ott függjön. Az ördög lenne bíró, ha mindent az írás után kellene cselekedni.

NYOLCADIK JELENÉS.

Bíróné, az előbbiek.

Bíróné *(a kisbíróhoz.)* Volt kend komám asszonynál?

Kisbíró. Most sietek.

Bíróné. Mely restség, mely tunyaság! Azért fizeti kendet a helység, hogy engemet szolgáljon; tüstént menjen kend s egyszersmind a kisebbik asszonyomat is tisztelem és egy kis lúdtorra szívesen látom.

Kisbíró. Sietek. *(Lassan el.)*

Bíróné. Sok baja van az embernek, mindig perelni kell; kendre is panaszom van, kovácsmester, már mióta kértem szenet és még most se küldött kend.

Kovács. Mikor magamnak sincs.

Bíróné. Semmi az, a becsülettudó ember mindig az előljárót tekinti először, azután magát, érti kend?

Kovács. Ha lesz, de most se szén, se munka, se pénz; olyan az erszényem mint a fúvóm, egyikbe sincs szusz. Isten kenddel. *(El.)*

Bíróné *(egyedül)*. Mint romlik a világ! ezelőtt ha az öregbíró valamire pillantott, már azzal megkínálták az emberek, most a kérésre is alig adnak.

KILENCEDIK JELENÉS.

Öregbíró, az előbbi.

Bíróné. Megjött kend? soká oda maradt.

Öregbíró. Az ember mulat, de végez.

Bíróné. Hát csak keresztülvitte kend a tanácsban, hogy a helység majorját bírhatjuk?

Öregbíró. Szerencsésen, a tanács úgy végezte: minthogy én a helység javára fáradhatatlan dolgoz-

tam és ezen veszélyes időkben az öregbíróságot okosan viseltem, tehát hálaadatosság jeléül a majort holtomig bírhatom és használhatom. De Sári! Más újság is van, bíró maradtam megint.

BÍRÓNÉ. Senki sem volt ellene?

ÖREGBÍRÓ. A templomatya sokat beszélt és amint mások mondották, igaza is volt; de lenyomtuk. Hanem a nótáriusnak is kell valamit adnunk, érted? mert — no, hiszen tudod, egyik kéz a másikat mossa.

BÍRÓNÉ. Hiszen neki is valamit majd csak találunk. No most megelégszem kenddel.

ÖREGBÍRÓ. Aztán, Sári lelkem, egynéhány tanácsbélinek áldomást igértem, talán csak meg kellene adni.

BÍRÓNÉ. Majd estvére, legalább ha valamelyik leissza magát, a köznép ne lássa; elkészítek én mindent. *(Be a házba.)*

ÖREGBÍRÓ *(egyedül)*. Akárki mit mond, ez az én feleségem derék egy asszony, csintalan ugyan, többször jól lehord, de esze van — majd több mint nekem. Mióta elvettem, mely jól megy bíróságom! azelőtt minden úntalan megkardlapoztak a katona urak.

TIZEDIK JELENÉS.

NÓTÁRIUS, az előbbi.

NÓTÁRIUS. Öregbíró uram! etiamque kedves komám uram, hogy van kend?

ÖREGBÍRÓ. Jól, jól, csak a sok gondok — tudja kend, a helység rajtam fekszik.

NÓTÁRIUS. Hát csak tűrhető, de nálam ad animam, a miseria beszállt.

ÖREGBÍRÓ. Hogyhogy?

NÓTÁRIUS. Az a rossz fiam ezer galibát okoz.

ÖREGBÍRÓ. Pedig tudós fiú, már verseket is csinált, aztán fél tucat iskolát eljárt.

NÓTÁRIUS. Feje jó van, csak az atyjára ütött! aztán a philosophia mellett ugrált, ma holnap doctor lett

volna; de korhely — gondolja el, komámuram, már szerelmes.

ÖREGBÍRÓ. Ne beszéljen.

NÓTÁRIUS. Ad animam, szerelmes.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

BÍRÓNÉ, az előbbiek.

BÍRÓNÉ *(már ezelőtt hallgatódzott, erre kiszalad)*. Kibe, kibe, komám?

NÓTÁRIUS. Szolgája az asszonynak, humillimus komámasszony.

BÍRÓNÉ. Kibe szerelmes?

NÓTÁRIUS. Instálom, én nem, hanem a fiam.

BÍRÓNÉ. Szóljon már komámuram, alig várom.

NÓTÁRIUS. Annak az úrnak abban a nagy kőházban a leányába — nem is — tudja Isten micsodájába.

BÍRÓNÉ. Mentsen Isten! azok rossz emberek.

ÖREGBÍRÓ. Ej, ej Sári, ládd ezt még nem tudtuk.

NÓTÁRIUS. Ad animam úgy van, mindennap a kert alá jár fütyülni és furulyázni; most kaptam rajta.

BÍRÓNÉ. Az nem jó, azt ne engedje, komámuram.

NÓTÁRIUS. Nem is szenvedem, most vettem a dolgot kérdésre és a gyermek mindent megvallott.

BÍRÓNÉ. És melyik tetszik neki?

NÓTÁRIUS. Maga se tudja, úgy tartom mindenik. De megmondtam neki, hogy ha még egyszer oda megy, tehát kitöröm a nyakát, aztán elűzöm házamból.

ÖREGBÍRÓ. Jól cselekszi, komámuram, az ifjúságot meg kell zabolázni.

BÍRÓNÉ. És szívesen látják, hallják őtet?

NÓTÁRIUS. Úgy vallja, hogy igen szeretik, mert ha meglátják, felette nevetnek; el is hiszem, az ifjú szép, hozzám hasonlít; de semmikép nem engedem — különben a Hajnalfi gazdag ember.

BÍRÓNÉ. Az ám, de hogy lett gazdag?

ÖREGBÍRÓ. Sári! ez nagy kérdés, valóban egy öregbíróhoz beillenék.

BÍRÓNÉ. Ő hirdeti ugyan, hogy a háborúban szerezte értékét, de nem igaz, mert más ember ott megszegényedik.

NÓTÁRIUS. Optime! jó argumentum!

ÖREGBÍRÓ. Aztán az a tiszt, aki nála meghalt, komám! abba' titok van.

BÍRÓNÉ. Az a sok vendég! nem ok nélkül járnak hozzá.

NÓTÁRIUS. Esznek, isznak, dobzódnak.

BÍRÓNÉ. Hogy fel ne ébredjen a lelkiisméret.

ÖREGBÍRÓ. Templomba nem jár.

BÍRÓNÉ. Fél az Istentől.

NÓTÁRIUS. A kalapját szemére húzza, senkire sem néz.

BÍRÓNÉ. Retteg az emberek szemétől.

ÖREGBÍRÓ. Aztán minden kárt elszenved, pedig az ember szól a magáéért.

BÍRÓNÉ. Rossz emberek.

ÖREGBÍRÓ. Gonosztévők.

NÓTÁRIUS. Ad animam! Vétekkel tölt, bűnökkel terhelt és gonoszsággal tetézett az egész házok.

ÖREGBÍRÓ. Bár csak valami titokra jöhetnénk.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

KÁNTOR, az előbbiek.

KÁNTOR. Áldás és szerencse szálljon kendtekre!

BÍRÓNÉ. Isten hozta kántor uramat!

ÖREGBÍRÓ. Megjött kend a városból?

KÁNTOR. Igen, most szállok le a kocsiról.

NÓTÁRIUS. Mi újság?

KÁNTOR. A collegámnak torka fáj, egy embert vesztettek el, a Dunán egy hajót láttam gőzből, aztán a szüretbe egy tüzes kígyót eresztettek a levegőbe, én kérdeztem, mi lehet az, hát az emberek azt Ráchelnek nevezték.

ÖREGBÍRÓ. Hm! hm! mi nem történik a világba'.

KÁNTOR. Aztán egy ember a városon kívül hordóba ült és elutazott a levegőbe.

NÓTÁRIUS. Mit mond kend? és merre ment?

KÁNTOR. Amerikába, puskaport vitt.

ÖREGBÍRÓ. Bizony messze lehet, a Kistükör szerint majd négyszázezer mérföldnyire van.

KÁNTOR. De én is hozok ám valamit.

NÓTÁRIUS. Új nótákat?

KÁNTOR. Levelet.

BÍRÓNÉ. Kinek, kinek?

KÁNTOR. Hajnalfi uramnak.

BÍRÓNÉ. Hadd lássam.

KÁNTOR *(egy levelet vesz elő és a bírónénak adja)*. Itt van. Már haza akartam jönni, hogy egy úr megszólít és azt kérdi, hogy hol lakom; én megmondtam és ő mindjárt ezt a levelet nyomta kezembe; adja be kend, úgymond, Hajnalfi úr házába. Igen örülni látszott. Ím elhoztam.

BÍRÓNÉ *(félre)*. Ebből valamit kitanulhatnánk. *(A levelet forgatja.)*

NÓTÁRIUS. Mi lehet ebbe' a levélbe ?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

KISBÍRÓ, az előbbiek.

KISBÍRÓ. Voltam a komáknál, itt lesznek mindnyájan.

BÍRÓNÉ *(a levelet vizsgálja)*. Azt szeretném csak tudni, mit írnak. *(Egy részét felnyitja.)*

ÖREGBÍRÓ *(kisbíróhoz)*. Te megint leittad magadat?

KISBÍRÓ. Engedelméből egy keveset.

ÖREGBÍRÓ. Nem tudod, hogy tiltva van?

KISBÍRÓ. Hehehe! minket nem illet — mi bírák vagyunk.

BÍRÓNÉ *(a levelet egészen felszakasztja és mintha megijedne, a földre ejti)*. Jaj nekem! A pecsét eltörött, nyitva a levél; mit csináljunk?

NÓTÁRIUS. Ne ijedjen meg, komámasszony, megcsinálom én azt.

ÖREGBÍRÓ. Már mondtam, hogy a levél tudós portéka, nem asszonykézbe való.

BÍRÓNÉ. Mit gondolnak kendtek, nem jó volna elolvasni? talán —

KÁNTOR. Mond valamit, öregbíróné asszonyom. Adja kend ide.

BÍRÓNÉ. Itt van, csak siessünk.

KÁNTOR *(a levelet az öregbírónak adja)*. Öregbíró uram tessék!

ÖREGBÍRÓ. Én bíró vagyok, csak ítélni szoktam, nem olvasni.

KISBÍRÓ. Ítélni szoktunk mi, a közönséges ember olvasson.

NÓTÁRIUS. Olvasom én. *(A levelet elveszi.)* No, vigyázzon kiki! *(Olvas.)* «Kedves barátom! vettem leveledet és nagyon örülök azon plánumnak, melyet vélem közlöttél, és szívesen abban segítlek. Mihelyest a nap hanyatlik, kocsira ülünk és hozzád sietünk, már én a járást tudván, társaimmal látatlan beszököm.»

BÍRÓNÉ. Hallják kendtek, már jön: szöknek.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Ha a dolog jól elsül, és a major Luizájával a mérget szerencsésen megitta, tehát —

BÍRÓNÉ. Nagy Isten! méreg! *(A jelenvalók mind közelebb mennek a nótáriushoz.)*

KÁNTOR. Valóban méreg.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Tehát vigan töltsük az estvét.»

BÍRÓNÉ. Sátánok! még vigadni is tudnak a gyilkosság után.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «A præsidenst megragadtam.»

BÍRÓNÉ. Oda vagyunk!

ÖREGBÍRÓ. Ez pártütés.

KÁNTOR. Rebellió!

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Nem akart ugyan oly későn jőni, de szép szavakkal mégis reá vettem; ő csak legyen közöttünk, majd elfelejti gondját.»

ÖREGBÍRÓ. Hallatlan, égbe kiáltó bűn!

KÁNTOR. A minisztert megölik.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «A marsall Kalb —»
ÖREGBÍRÓ. Megálljon kend komám! ezt nem értem.
NÓTÁRIUS. Biz én sem.
BÍRÓNÉ. Magam sem.
ÖREGBÍRÓ *(tűnődve)*. Kalb, Kalb, oly ismeretes szó. Sári lelkem! menj be a szobába, az almáriom felett van egy vastag könyv a Csízió mellett; hozd ki csak.
BÍRÓNÉ. Megyek, de tovább ne olvassák kendtek.
ÖREGBÍRÓ. Nem, nem, csak siess. *(Bíróné be a házba.)* No mit mondanak kendtek ezekhez? nem mondtam, hogy azok rossz emberek? Ez pártütés, valóságos pártütés.
NÓTÁRIUS. Rettentő merészség! itt helységünk közepén gyilkolni.
KÁNTOR. Az embert megétetni.
KISBÍRÓ. Megjártuk, nincs katona a helységben.
BÍRÓNÉ *(kijön a házból)*. Itt a könyv!
ÖREGBÍRÓ. Ebben, mint hallom, sok szavak vannak, egy útas deák hagyta nálam, kántor uram kend tudós, nézze meg.
KÁNTOR. Szótár, mindjárt felkeresem.
NÓTÁRIUS. Kalb — hallottam én azt sokszor a heti vásárban, de kiment az eszemből.
KÁNTOR. Ká, ká, megvan, tehát Kalb! bornyú —
VALAMENNYIEN. Bornyú!
ÖREGBÍRÓ. Mely gonoszság! egy főméltóságú marsallt bornyúnak nevezni.
NÓTÁRIUS. Blasphemia!
BÍRÓNÉ. Eretnekség!
KÁNTOR. Crimen læsæ! halál van reá téve.
NÓTÁRIUS. Halljuk! tovább olvasom, hogy az egész conjurátiót pontok szerint tudjuk. *(Olvas.)* «Marsall Kalb — alias bornyú — mediciníroz ugyan, de a pisztolyt még is mellének szegezem.»
BÍRÓNÉ. Pisztolyt, mentsen Isten!
KÁNTOR. Puska!
KISBÍRÓ. Ágyú.!
ÖREGBÍRÓ. Már bizonyos, rettentő dolog! mely hadi eszközökkel járnak!

NÓTÁRIUS. Silentium! *(Olvas.)* «Szegezem — az öreg muzsikusnak készíts jó bort, hogy elfelejtse leánya halálát.»

ÖREGBÍRÓ. Az igaz, sok rossz emberekhez volt szerencsém, mióta öregbíró vagyok, de ezekhez hasonlót nem láttam.

BÍRÓNÉ. Gyilkolni, ölni, rabolni! muzsikussal járnak.

KÁNTOR. Valami rossz cigány lesz.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Holnap tüzelünk.» *(Megijedve elejti a levelet.)* Incendium, gyújtogatás!

BÍRÓNÉ. Oda vagyunk! felgyújtanak, kirabolnak, megölnek, aztán még — oh ezek a rossz férfiak.

KÁNTOR. Be jó hogy magamnak nincs házam; a mesterház úgy is rossz.

KISBÍRÓ. No most bökje meg kend a homlokát, öregbíró uram! itt az ínség la!

NÓTÁRIUS. Háború.

KÁNTOR. Döghalál.

BÍRÓNÉ. Végső ítélet!

KISBÍRÓ. Én azt javaslom, hogy előre hordozkodjunk ki, nehogy utóbb későn lenne; mert ezek az emberek majd szelet is csinálnak, hogy a tűznek több ereje legyen.

BÍRÓNÉ. Nagy Isten, elveszünk!

NÓTÁRIUS. Ne pityeregjen, ne sopánkodjék kend, édes komámasszony, a tanács sok fejből áll és annyi cáputban csak némely eszecske is találtatik.

KÁNTOR. Nem kell mindjárt reszketni, ha az ember fél is; nótárius uram igen bölcsen beszél.

ÖREGBÍRÓ. Kisbíró, vedd fel a levelet. *(Kisbíró megteszi.)* Komámuram, nótárius uram! térjen magához, olvassa tovább.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Tisztelem Milit, azt üzenem, hogy ne féljen, jól fog menni.»

BÍRÓNÉ. Az a kedvese, már bizonyos!

KÁNTOR. Kérem szépen, ki van aláírva?

NÓTÁRIUS. N. N.

ÖREGBÍRÓ. Már a név sem jó!

NÓTÁRIUS. Instálom, a két N csak annyit tesz, hogy nincs név alatta.

ÖREGBÍRÓ. Az ország boldogsága mitőlünk függ, oda az egész uradalom, ha azt nem hátráltatjuk.

BÍRÓNÉ. Most jöttünk nagy nehezen a majorhoz s már elégjen.

ÖREGBÍRÓ. Mit dörmögsz, Sári.

BÍRÓNÉ. A major megég.

NÓTÁRIUS. Ej komámasszony! az a major nem ház, de az ember, ad animam, az ember!

KISBÍRÓ. Katonaember gyalog jár, de lovon ül.

ÖREGBÍRÓ. A dolog fontos.

NÓTÁRIUS. Nem oly fontos, mint sürgetős.

KÁNTOR. Nem oly sürgetős, mint veszedelmes.

ÖREGBÍRÓ. Ily nehéz állapotban egy okos emberre volna szükség. Magamtól, az igaz, sok kitelik, de mégis — no tudják kendtek, az ember nem mindentudó.

BÍRÓNÉ. Oh fájdalom! az egész helységben nincs egy okos ember.

NÓTÁRIUS. Instálom, tessék engemet excipiálni.

KÁNTOR. Én ex officio bölcs vagyok.

ÖREGBÍRÓ. Mint mondám, egy bölcs tanács sokat használna; mit gondol, nótárius uram?

NÓTÁRIUS. Én ha a dolgot megtekintem, megfontolom, negvizsgálonm: tehát először — semmit sem gondolok; másodszor — abba' maradjunk, öregbíró uram.

ÖREGBÍRÓ. Hej kisbíró!

KISBÍRÓ. Hallom, uram; megyek már. *(El akar menni.)*

ÖREGBÍRÓ. Megállj! nem is tudod, mit akarok.

KISBÍRÓ. Vagy úgy!

ÖREGBÍRÓ. A tanácsbélieket hajtsd öszve; mondd nekik, hogy pártütés van a helységben, a minisztert hozzák, siess, de titkon tartsd a dolgot, érted?

KISBÍRÓ. Értem, megyek, sietek. *(Lassan el.)*

BÍRÓNÉ. Én a tiszteletesnével addig tanácskozom. *(El.)*

Kisbíró *(visszajön)*. A bort rovásra hozzam? vagy pénzt ád öregbíró uram?

Öregbíró. Rovásra, csak siess —

Kisbíró. Szaladok. *(Lassan el.)*

Öregbíró. Akár hogy forgatom, hányom, vetem elmémet, tehát úgy rémlik, hogy valami tudós úrra még is szükségünk volna, mert szerencsétlenségünkre még helységünkbe' pártütés se volt.

Nótárius. Hiszen ha csak tudós ember szükséges én és kántor uram csakugyan olvastunk valamit.

Kántor. Kádár históriáját szó nélkül tudom.

Öregbíró. A járásbeli szolgabírák szederivárban vannak —

Nótárius. Instálom! Talán sedrián —

Öregbíró. Mindegy az, tehát azokért késő lesz menni, a város messze, mire kijöhetnek, egy követ sem találnak helyén —

Kántor. Én azt javaslom — más semmit —

Nótárius. Az nem sok, komámuram.

Öregbíró. Talán tekintetes Körmösdy táblabíró urat otthon találnók.

Nótárius. Igaz, ez a jó úr ért az ilyesekhez, a statáriumnál is assessor! őt kellene segítségűl meghivni.

Öregbíró. Hát nótárius uram! a helység lovain csak siessen — kit mondtam is csak?

Nótárius. Körmösdy táblabíró uramat.

Öregbíró. Ez a jó úr különös kegyességgel viseltetik hozzánk, őt kérje meg komám, hogy bölcs tanácsával mentse meg kedves hazáját.

Nótárius. A diurnum iránt mit —

Öregbíró. Megtesszük a magunkét, ily állapotba' nem lehet fösvénykedni.

Kántor. Helyesen! Csudálom öregbíró uram magaslelkü szívét.

Öregbíró. Kántor uram addig mellettem paradérozhat a tanácsba'. Most rajta a gyülésbe! *(El mindnyájan.)*

MÁSODIK FELVONÁS.

Tanácsszoba, közepén egy nagy asztal, körül padok, jobbra egy más asztalon boros korsók.

ELSŐ JELENES.

BÍRÓNÉ, KISBÍRÓ.

KISBÍRÓ *(rakosgat)*. Úgy! minden kész, jöhet a tanács. Bíróné asszonyom, kend nem férfi, ki a tanácsházból!

BÍRÓNÉ. Én az ablakhoz állok, onnan hallgatom.

KISBÍRÓ. Hm! meg van ám tiltva.

BÍRÓNÉ. Semmi az, az asszonyoknak, kivált a bírónéknak, a dolgokba több befolyása van, mint némely tanácsbélieknek.

KISBÍRÓ. Nem hiába, többször nem úgy történik, amint végezünk. *(Körülnéz.)* No nézze kend meg az asztalt, nemde értem hivatalomat? mely rend, itt ül öregbíró uram, itt nótárius uram és a többi.

BÍRÓNÉ. Hibázik valami, hol a tinta, penna, kalamáris?

KISBÍRÓ. Ej biz elfelejtettem, mindjárt hozok. *(El a mellékszobába.)*

BÍRÓNÉ *(egyedül)*. Pártütés! már ki gondolta volna azt! majd bámul az egész ország, ha megtudják, hogy egy asszony által jött ki, még pedig egy öregbíróné által. És úgy van; mert ha én fel nem töröm a levelet, a kántor beadja, és estvére megbomlik a világ. Akárki mit mond, de jó ha az ember mindent meg akar tudni, látni, hallani. Látom, mint fog irigykedni a tiszteletesné, hogy én oly nagy hírre, névre kapok. majd ő se lesz különb mint én.

MÁSODIK JELENÉS.

KISBÍRÓ, az előbbi.

KISBÍRÓ *(visszajön a kalamárissal)*. Itt vagyok. *(Amint az ajtón belép, megbotlik és a tintát kiönti.)* Ej! de pórul jártam.

BÍRÓNÉ. Semmi az, csak tedd oda üresen! úgy is csak formának áll ott. Úgy jár az ember, ha sokat iszik, elkábul a feje.

KISBÍRÓ. Én egy öreg katonával tartok: ő azt mondta, ha az ember iszik, legalább valami jön fejébe, sok ember úgy van — mit?

BÍRÓNÉ. Jönnek már, én helyemre megyek. *(El.)*

KISBÍRÓ *(a korsókhoz szalad iszik)*. Szeget szeggel! jó magyar közmondás. Majd meglátom, megáll-e tanácsom.

HARMADIK JELENÉS.

ÖREGBÍRÓ, KÁNTOR, TÖRVÉNYBÍRÓ, HAT TANÁCSBÉLI, az előbbi és a BÍRÓNÉ *(az ablakon fejét bedugja)*.

ÖREGBÍRÓ. Isten hozta kendteket barátim! *(A korsóhoz megy s a jelenvalókra köszön.)* Sok észt, bölcs tanácsot és friss egészséget kívánok.

BÍRÓNÉ *(az ablaknál)*. Az igaz, ez az én uram bírónak termett.

KÁNTOR. Egészségire bíró uramnak.

ÖREGBÍRÓ. Ha tetszik, hát fogjunk hozzá. *(Mindnyájan a székhez mennek.)* Egy kis hallgatást kérek.

VALAMENNYIEN. Halljuk! halljuk!

ÖREGBÍRÓ *(feláll)*. Érdemes tanács! erős kőoszlopi helységünknek! öszvejöttünk, itt vagyunk, tudják-e kendtek, miért?

TÖRVÉNYBÍRÓ. Nekem mindegy, csak pénzt ne kérjen öregbíró uram.

MÁS TANÁCSBÉLI. Vagy valami munkát.

ÖREGBÍRÓ. Se pénzt, se munkát, de jó tanácsot.

AZ EGÉSZ TANÁCS. Avval szolgálunk.

Öregbíró. Emlékeznek kendtek, hogy három esztendő előtt egy kereskedő nálunk földet, réteket vett és a szép egyenlőséget helységünkben elrontá, mert templomunknál nagyobb házat épített.

Kántor. Ki ne emlékeznék!

Öregbíró. Hogy azóta mindenféle emberek tapossák utcáinkat, melyeket előbb csak marháink, mi és gyermekeink nyomtunk.

Bíróné. Mely szépen adja elő, egészen felbuzdít.

Öregbíró. Hogy magának él, se hozzánk, se templomba nem jár.

Kántor. Eretnek!

Öregbíró. Hát azt tudják-e kendtek, hogy az az ember gyilkos?

Egy tanácsbéli. Gyilkos?

Öregbíró. Hogy pártütő?

Törvénybíró. Nem tréfál kend?

Öregbíró. Ma estvére eljönnek cinkosai, mérget, pisztolyt, puskát és más dörgő szerszámokat hoznak magokkal, holnap tüzelnek, holnapután meghalunk, aztán mind elűznek bennünket.

Törvénybíró. Ej! ej! soha se hallottam, és hogy tudja kend?

Öregbíró *(levelet mutat fel)*. Levél által: itt; ezt felfogtam.

Kántor. Kérem szépen, én hoztam.

Bíróné *(bekiált)*. Én, én nyitottam fel, nálam nélkül oda vesztünk volna.

Kántor. Könyörgök, én hoztam a városból, máskép nem tudta volna kend felnyitni.

Bíróné. Egy szóval, én vagyok kútfeje mindennek.

Kántor. Nem engedem, én vagyok.

Öregbíró. Lassan.

Bíróné. Azért se! én tudom, mit tettem.

Kántor. Nekem van igazságom.

Öregbíró *(feleségéhez)*. Sári lelkem! gondold meg, a gyűlésben vagyunk.

Bíróné. Nem bánom, az a kántor szólni sem tud és ő akarja a pártütőket felfedezni.

KÁNTOR *(hirtelen)*. Mordózom, azt nekem ne mondja senki. *(Valamennyien felkelnek.)*

ÖREGBÍRÓ. Sári! légy nyugodt.

TÖRVÉNYBÍRÓ. Kántor komám! az okos enged.

KÁNTOR. Nem, én nem akarok okos lenni.

TÖRVÉNYBÍRÓ. No, én teszek igazságot.

VALAMENNYIEN. Halljuk! halljuk!

TÖRVÉNYBÍRÓ. Minthogy kántor komám hozta a levelet, de öregbíróné asszonyom azt felnyitotta, tehát az igazság egyforma; de különbség mégis van közöttük, de mi — azt nem tudom.

BÍRÓNÉ. Kend is akart ám csak valamit mondani.

ÖREGBÍRÓ. Csendesség! én szólok.

VALAMENNYIEN. Halljuk! halljuk!

ÖREGBÍRÓ. Mind kántor uramnak, mind Sári feleségemnek igaza van, de különbség közöttök csakugyan mégis —

TÖRVÉNYBÍRÓ. Hiszen az volt az én beszédem is.

ÖREGBÍRÓ. Kérem, kérem — de ezt meghatározni nem tudom.

TÖRVÉNYBÍRÓ. Hát mit szóltam én?

ÖREGBÍRÓ. Kérem, kérem — hanem nem sokára egy tanult ember jön hozzánk, tekintetes Körmösdy úr, arra bízzuk a dolgot.

VALAMENNYIEN. Helyesen, okosan!

KÁNTOR. Jól van, én megelégszem, egyik tudós segít a másikon.

BÍRÓNÉ *(félre)*. Hozzánk száll, csak nekem tesz igazságot.

ÖREGBÍRÓ. No, menjünk tovább. Kisbíró! hol maradtunk?

KISBÍRÓ. A levélbe' vagyunk.

ÖREGBÍRÓ. Úgy, no nézzék kendtek, ez a levél mindent elárúlt, ma estve itt lesznek, mit miveljünk? *(Zúgás a tanács közt.)*

TÖRVÉNYBÍRÓ. Talán jó volna két ékesen szóló embert eleikbe küldeni és megkéretni hogy elmaradjanak.

KÁNTOR. Deputatiót?

KISBÍRÓ. Rossz embereknek a kérés nem használ; talán megalkudni velök, a helység fizessen —

TÖRVÉNYBÍRÓ. Vagy jelentést tenni.

ÖREGBÍRÓ. Legjobb lesz őket megfogni, de hogyan?

KÁNTOR. Hajnalfi uram házát megtámadni.

ÖREGBÍRÓ. Veszedelmes, az ablakon kilőnek, hanem kinn a szabadban váratlan reájok ütni —

VALAMENNYIEN. Helyesen, bölcsen!

ÖREGBÍRÓ. Ha volna közöttünk egy bátor szívű ember, akire a dolgot bízhatnánk. Én az igaz oly könnyen meg nem ijedek, de egy az, a fegyvertől elszoktam, más az, nekem mint öregbírónak a tanácsháznál kell maradnom és messziről a dolgot intéznem.

VALAMENNYIEN. Helyesen!

KISBÍRÓ. A kovács komám táborkocsis volt, vitézforma ember, már ő ágyú körül is forgott.

ÖREGBÍRÓ. Hozd ide színünk eleibe. *(Kisbíró el.)* De több ember is kell melléje, gyalog és lovas; a gyalogság ijessze meg őket, ha már szaladnak, a lovasság fogja el.

VALAMENNYIEN. Helyesen!

ÖREGBÍRÓ. Ha meg lesznek fogva, a harangot félre verjük, Hajnalfit is elfogjuk; de ki fogja a lovasságot vezérelni?

KÁNTOR. Ha lovam volna, magam is elszánnám magamat a közjóért.

VALAMENNYIEN. Éljen vitéz kántorunk!

ÖREGBÍRÓ. Lovat én adok, egy tapasztalt jószívű paripát, nem lát ugyan, de annál jobb, mert oly könnyen meg nem ijed a lövéstől.

KÁNTOR. Meg is ülöm én, csak tessék többeket mellém rendelni.

ÖREGBÍRÓ. Meglesz.

BÍRÓNÉ. Már haza mehetek. *(El az ablaktól.)*

ÖREGBÍRÓ. Így fog menni — és az egész világ csudálja a jó rendtartást és a bölcs tanácsot.

NEGYEDIK JELENÉS.

KOVÁCS, KISBÍRÓ és az előbbiek.

KISBÍRÓ *(előlép és a kovácsra mutat)*. Itt a kovácsmester.

ÖREGBÍRÓ. Köszöntöm kendet, bajnok ember.

KOVÁCS. Nagy becsület.

ÖREGBÍRÓ. Bizonyos embereket ma el akarunk fogni, kendbe van bizodalmunk. Kend vezesse embereinket teljes hatalommal, kend legyen vezérök; dicsőség vár kendre, mert ezáltal megmenti kend az egész országot végső romlástól.

KOVÁCS. Szívesen! ha csak ily csekélység, az meglehet; én tudom, hogy szokták.

ÖREGBÍRÓ. De otthon ne hagyja kend az eszét, mert azok furcsa emberek, fegyverrel járnak.

KOVÁCS. Megmutatom, ki vagyok; de miről ismerem meg őket?

ÖREGBÍRÓ. Azt magunk sem tudjuk, az nincs meg a levélbe; csak a kertek alatt vigyázzon kend, ott megfordúlnak.

KOVÁCS. Értem.

ÖREGBÍRÓ. Hogy bátor legyen kend, hát a helység rovására egy meszely pálinkát megihatik.

KÁNTOR. Aztán nem ártana a képét még feketébbre festeni, talán megijednek, azt gondolják, hogy valami kis diabolus.

KOVÁCS. Csak reám bízzák kendtek, tudom én, hogy kell.

ÖREGBÍRÓ. Vége a gyűlésnek, kiki elmehet dolgára. *(A tanács el akar menni.)* Hej! Hallják kendtek! estvére megint gyűlés lesz. *(A tanácsbeliek a kis asztalhoz mennek és rendjében isznak.)*

VALAMENNYIEN. Éljen a bíró!

ÖREGBÍRÓ. Az igaz volt és marad, az okos embert a világ tiszteli, szinte megindulok annyi becsületen. *(A tanácshoz.)* Isten kendtekkel. *(A tanács el.)*

KISBÍRÓ *(a kovácscsal a kis asztalhoz megy)*. A tanács jó torokkal jelent meg, a korsó kiürült.

KOVÁCS. Nem csudálom, a sok beszéd kiszárítja az embert.

ÖREGBÍRÓ *(magában)*. Már holnap ilyenkor az egész világ rólam beszél; majd ha a király meghallja, mely veszedelemben forgott az ország, és én mely okosan mellőztem el azt, magához hivat; én bagó süvegemben, rókaprémes mentémben és egy veres aranycsíkos puruszliban előtte megjelenek, bátran megállok. Ő környülvéve az ország nagyjaitól nékem kegyesen int, így szól hozzám: Öregbíró uram! tessék hozzám jönni, csak közelebb! — én lassú lépésekkel eleibe járulok és magamat térdre eresztem — *(Letérdel.)*

KOVÁCS. Nézd! nézd a bírót!

KISBÍRÓ. Talán imádkozik?

ÖREGBÍRÓ. Azután így szól: keljen kend fel, drága öregbíró uram! én felette meg vagyok kenddel elégedve. Én azzal felkelek .... *(Felkél.)*

KISBÍRÓ. Magába' beszél.

KOVÁCS. Úgy szoktak az okos emberek.

KISBÍRÓ. Uram! dolgunk van.

ÖREGBÍRÓ. Ki vagy? hah! hogy mersz háborgatni?

KISBÍRÓ. Menjünk embereket kiparancsolni.

ÖREGBÍRÓ. Úgy! hát jertek *(Kovácshoz.)* Kovácsmester! ha a dolog elsül, komája leszek kendnek.

KOVÁCS. Könyörgök, nincs feleségem. *(El mind a hárman.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Szabad táj, jobbra Hajnalfi kertfala végződik, hátul erdő látszik, a nap hanyatlik.

MILI és RÓZI *(a falon általnéznek)*.

MILI. Már alkonyodik, jönnek nem sokára.

RÓZI. Mely szép a napest! a szálló nap sugára mely szépen csillámlik a csermelye tükrében.

MILI. Bár elhúnyna már!

RÓZI. Máskor mindig örömmel vizsgálod a szép kilátást, miért éppen ma nem?

MILI. Más kilátás kecsegtet; talán az egyesülés égi boldogsága. Rózi! ma estvére bátyámnak megvallom szerelmemet.

RÓZI. Ő oly igen jó, nem fogja hátráltatni. Te szerencsés léssz; de én —

MILI. És te, miért ne lennél te is szerencsés?

RÓZI. A hadnagy gazdag, szabad magával, semmi bal környülállás nem ellenzi egyesülésteket; de én —

MILI. Bízzál jó bátyánkban.

RÓZI. Károly szegény, árva; jó szíve, szerelme minden értéke.

MILI. Oly gazdagság, melynél a szerető szív többet nem kívánhat. Légy nyugodt és reményld a jobbat. — Hallod! zörgés, lépések; talán jönnek már.

HATODIK JELENÉS.

PALKÓ, az előbbiek.

PALKÓ *(előlappang és vizsgálódik)*. Talán itt találom.

MILI. Ah! a nótárius fia; jer szálljunk le, hogy ne láthasson.

RÓZI. Mindig alkalmatlankodik. *(Visszavonúlnak.)*

PALKÓ *(egyedül)*. Ti bús sóhajtások! repüljetek ama szép kisasszonyokhoz és hirdessétek ügyefogyott szerelmemet. Te epesztő gyötrelem, zárd fel tömlöcödet és ereszd ki érzékeny szívemet, hogy számlálhasson már egyszer gyönyörű órákat.

Ragadj oda melléhez,
Kökény egy pár keméhez,
Hogy lássa Palkóját,
Szegény imádóját.

(Körülnéz.) Valjon hallják-e? ha már ezen meg nem indúlnak, hát kétségbe esem. *(A kertben nevetés hallik.)* Ah, megszólalsz! hallom ajakodnak isteni zengzetit,

a szív ugrándoz ily bájoló hangon. *(Elővesz egy sípot és egy keserves nótát fú.)*

Tekints ide, édes rózsám,
Csak még egyszer pillants reám!
Meghallgat szép angyalom,
Immár szavadat hallom.

(Nevetés a kertben.)

HETEDIK JELENÉS.

KOVÁCS, KISBÍRÓ *(több emberekkel előjönnek, kinek kasza, kinek villa, ásó van kezében)*, az előbbiek.

KOVÁCS. Vigyázz! itt az ellenség.
PALKÓ *(fel a falnak)*.

Csak még egy hangot, édes jó!
Mert elnyel a koporsó.

KOVÁCS *(megragadja)*. Ki vagy? add meg magadat!
KISBÍRÓ. Vigyázz, pisztoly van nála!
PALKÓ *(megijed)*. Hé! hé!
KOVÁCS. Meg nem szabadúlsz.
KISBÍRÓ. Készülj a halálra.
PALKÓ. Kend kisbíró? majd megijesztett kend!
KOVÁCS. Te vagy Palkó? mit keressz itt?
PALKÓ. Talán meg se mondom.
KISBÍRÓ. Szólj!
PALKÓ. Itt fújom el búmat.
KOVÁCS. Menj haza, mert itt csata lesz! a pártütőkkel itt megütközünk.
PALKÓ. Ha megengedi kend, itt maradok.
KOVÁCS. Jer tehát, húzzuk a falhoz magunkat. *(Elvonúlnak.)*

NYOLCADIK JELENÉS.

HADNAGY, KÁROLY.

HADNAGY. Eddig szerencsésen eljöttünk.
KÁROLY. Már talán várnak is bennünket.

HADNAGY. A kocsit haza küldöttem! egynehány nap itt fogunk mulatni.

KÁROLY. Ily szép társaságban szívesen. A pisztoly nálad van?

HADNAGY. Igen, de az inasom maradt el. Héj! Jakab! Jakab! Nem szól —

KILENCEDIK JELENÉS.

MILI, RÓZI, az előbbiek.

MILI *(a falon keresztül)*. Pszt! erre vagyunk!

HADNAGY. Mely szózat! Mili! Mili!

MILI. Erre tessék jönni, csak gyorsan, most hallottam a bíráktól, hogy itt csata lesz, valami rossz emberekre várnak.

KÁROLY. Minket ez nem illet.

RÓZI. Csak által a falon.

HADNAGY. Az inasom elmaradt, azt várom, mert majd mindent elárúl.

MILI. Inkább eleibe küldök valakit, csak jőjjenek.

HADNAGY. Megyünk már. *(A falhoz mennek, akkor kirohan.)*

TIZEDIK JELENÉS.

A KOVÁCS, KISBÍRÓ, PALKÓ, TÖBB EMBEREK és az előbbiek.

KOVÁCS. Megállj, pártütő!

KISBÍRÓ. Gonosztévő!

HADNAGY. Kik vagytok?

KISBÍRÓ A helység emberei.

KOVÁCS. Megfogunk ám!

HADNAGY. Uraim, gondolják meg! én —

MILI. Az Istenért! mi ez?

KOVÁCS. Rajta legények! kötözzük meg.

HADNAGY. Vissza! senki ne közelítsen.

KISBÍRÓ. Meg kell lenni.

PALKÓ. Mely rettentő csata!

KOVÁCS *(sürgeti az embereket)*. No, meglesz-e?
HADNAGY. Aki életét szereti —
KÁROLY. Uraim, mi nem vagyunk —
KISBÍRÓ *(hirtelen)*. Ismerünk!
HADNAGY. Sok lesz tréfának!
KOVÁCS. Akkor lesz tréfa, ha elütik nyakadat! Rajta legények!
HADNAGY. Én lövök! *(Kihúzza pisztolyát.)*
MILI. Segítség! segítség!
KOVÁCS. Fogjátok meg! — de ne tartsa erre a pisztolyt, itt emberek állnak.
HADNAGY. Félre! mondom.
KOVÁCS. Előre! mondom.
HADNAGY. Vessz tehát! *(A pisztolyát kilövi.)*
PALKÓ *(elesik)*. Jaj! engem megtalált!
KISBÍRÓ. Komám! menjünk! még itt emberhalál lesz. *(Elszaladnak mindnyájan.)*
KOVÁCS. Megálljatok. *(Elszalad.)*
HADNAGY. Hahaha! ezek ám a vitézek!
KÁROLY. Meglőttél valakit?
HADNAGY. Vak töltés volt csak.
KÁROLY. Itt fekszik egy.
HADNAGY. Megijedett.
MILI. Élnek még az urak? csak jőjjenek gyorsan.
HADNAGY. Csak az inasom jönne.
KÁROLY. Hallod, megint jönnek.
MILI. Erre! csak erre! *(Hadnagy és Károly a falon átugranak a kertbe.)*
PALKÓ *(egyedül)*. Héj! héj! kisbíró! Az embert itt hagyják halva! Mit tegyek? ha felkelek, még egyszer agyon lőnek.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

KOVÁCS, KISBÍRÓ, TÖBB EMBEREK és az előbbi.

KOVÁCS. Az igaz, ugyan fűzfa katonák kendtek, mindjárt szaladnak.
KISBÍRÓ. Nem is bolondság itt megállni! *(Palkóra*

mutat.) Lássa kend; ennek megadták. *(Palkóhoz megy.)* Szegény ember!

PALKÓ. Kegyelmet, édes uraim!

KOVÁCS. Palkó, te vagy? eltaláltak?

PALKÓ. Aligha nem!

KISBÍRÓ. Mid fáj, Palkó?

PALKÓ. Tudja Isten! hát kendtek élnek még? *(Felkel.)* Jaj, én már más világról jövök.

KISBÍRÓ. Palkó! szaladj haza, mondd öregbíró uramnak, hogy a csata foly, küldjön segítséget.

PALKÓ. Sietek. *(Elmegy.)*

KISBÍRÓ. Ez ugyan meleg nap, mióta kisbíró vagyok, ennyit nem izzadtam.

KOVÁCS *(fülel)*. Fülelj, megint jön valaki.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

JAKAB, az előbbiek.

JAKAB *(cifra libériában)*. Itt emberek vannak, talán látták az uramat.

KOVÁCS. Ragadjuk meg hirtelen.

JAKAB. Nem láttak kendtek két urat?

KOVÁCS *(megragadja)*. Kezembe van a gonosztévő.

JAKAB. Lassan, lassan, mit akarnak kendtek?

KISBÍRÓ. Majd meghallod!

JAKAB. Én, én — eresszenek kendtek, az uramat keresem.

KOVÁCS. A tömlöcbe vele.

JAKAB. Miért? én ártatlan vagyok, az urak rám parancsoltak.

KISBÍRÓ. Rád parancsoltak? *(A kovácshoz.)* Komám uram! ez a miniszter! engem úgy segéljen a miniszter; majd én szólok vele. *(Jakabhoz.)* Hát csakugyan erővel hurcolták ide?

JAKAB. Igen, rám parancsoltak, el kellett velök jönnöm, soha se voltam én itt.

KISBÍRÓ. A miniszter! szinte úgy volt a levélbe'; csak nézze kend, uniformis van rajta —

KOVÁCS *(az emberekhez)*. Eresszétek el.
KISBÍRÓ. Kegyelmes uram! engedjen meg, hogy ezen illetlenség érte, de a gonoszok fel vannak fedezve, meg akarták ölni.
JAKAB. Huh! engem megölni, mit mond kend?
KOVÁCS. Valóban nincs máskép, itt excellenciádat meggyilkolták volna.
KISBÍRÓ. Pedig méreggel ölték volna meg.
JAKAB. Hiszen ezek az urak —
KISBÍRÓ. Pártütők! gyilkosok!
KOVÁCS. Gyújtogatók! az országot fel akarják zavarni.
KISBÍRÓ. Tessék excellenciádnak velem a bíróhoz jönni, magát kinyugodni.
KOVÁCS. Itt veszedelmes.
JAKAB. De az urak —
KISBÍRÓ. Tessék! tessék! *(Elhúzza magával.)*
KOVÁCS *(az emberekhez)*. Látjátok emberek, mely álnok a világ! a nagy úr is többször mely kelepcébe eshetik. No, csak hogy ezt a jó urat megmenthettük, a többit csak elvégezzük. De ne fussatok mindjárt, tőlem vegyetek példát; megállok én, katona koromba tanultam; most is csak azért szaladtam, mert nem szokás egynek kettő ellen viaskodni. Aztán ha én elvesznék, ki vezetné kendteket? — Lassan! lassan! jönnek megint, tudják kendtek, mit? köpönyeget vessünk fejökre, hogy ne lássák, hová lőnek, értik kendtek?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

KÁNTOR, az előbbiek.

KÁNTOR *(höbögve)*. Jaj! jaj nekem!
KOVÁCS. Ez kántor uram!
KÁNTOR *(elősántikál)*. Jaj! oda vagyok!
KOVÁCS. Mi baja kendnek, kántor uram? hiszen lóháton volt kend?
KÁNTOR. Oh, mordózom a lovát! mikor levetett az ármányos.

KOVÁCS. Éj! éj! be rosszkor esett.

KÁNTOR. Az egész derekam ketté tört, ördögök azok a pártütők a bíró uram lovával együtt.

KOVÁCS. Hogy történt!

KÁNTOR. Mikor lőttek, megijedt és két ölnyire elvetett hátáról, aztán kirugott, haza szaladt.

KOVÁCS. Hát az emberei?

KÁNTOR. Azok azt gondolták, hogy golyóbis ért, mind a ló után szaladtak.

KOVÁCS. Én jobban viseltem magamat!

KÁNTOR. Hát megvannak?

KOVÁCS. A miniszter kezünkbe' van.

KÁNTOR. Lehetetlen! a miniszter? hogy néz ki? Szegény úr, tudom örül, hogy megszabadúlt.

KOVÁCS. Alig tudott szólni.

KÁNTOR. Én most kendnél maradok, de csak hátúl, mert a derekam nem enged vitézkednem.

KOVÁCS. Neszt hallok! no, legények, rejtőzzünk el, aztán egyszerre kirohanunk és elvisszük őket. *(Jobbra, balra el.)*

KÁNTOR. Csak kilátszik a katona ember. *(El.)*

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

KÖRMÖSDY, NÓTÁRIUS.

NÓTÁRIUS. Dignetur spectabilis! Itt a kertek alatt mindent meglátunk.

KÖRMÖSDY. Nótárius uram! én csodálkozom, azaz: alig jövök magamhoz ezen váratlan hírtől. Rebellio az országban! Amice! mely szerencse, hogy azt felfedezték!

NÓTÁRIUS. Az ember tudja kötelességét! de az utóbbi procedurát uram spectabilis uram intézze.

KÖRMÖSDY. A dolog sürgetős, azaz: criminalis, itt csak summarie vegyük fel a dolgot, azaz: inquisitiót tartsunk.

NÓTÁRIUS. A spectabilis próbált bölcseségében bízunk.

KÖRMÖSDY. Megteszem, azaz: szívesen, nótárius uram, sőt örvendek, azaz: szükséges is volt, hogy ily ponderosus dologban hozzám folyamodtak.

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

KOVÁCS, KÁNTOR, TÖBB EMBEREK és az előbbiek.

KOVÁCS *(kirohan)*. Ragadd meg őket!
KÁNTOR. Fogd meg!
KÖRMÖSDY. Mely violentia, azaz: szemtelenség! *(Mindenikre szűröket vetnek.)*
KOVÁCS. Csak el velök! fogd be a szájokat!
KÁNTOR. Győzödelem! *(Nótárius és Körmösdy elvezettetnek.)*

HARMADIK FELVONÁS.

Hajnalfi lakása.

ELSŐ JELENÉS.

ELEK, HADNAGY és KÁROLY.

ELEK. Mint mondám, kezemhez nem jött levél.
HADNAGY. Meg nem foghatom! pedig egy ide való embertől küldöttem.
ELEK. Rossz kézbe adtad, mert ezek az emberek mind gyűlölnek, ahol lehet ellenkeznek és károsítnak.
KÁROLY. És miért?
ELEK. Talán magok sem tudják. Ha én bátyám volnék, régen elköltöztem volna ezen helységből.
HADNAGY. Valakire vigyáznak, mert engem is megtámadtak, bizonyosan félre ismertek, alig tudtam megmenekedni.
KÁROLY. A lövés elijesztette őket.
ELEK. Lőttetek reájok? Lesz hát zenebona! csak még a többi barátink is beszökhetnének.

Hadnagy. Az inasomat aligha el nem fogták; kevéssé együgyű, majd nem is tud magán segíteni.

Elek. Sajnálnám, ha mulatságunk semmivé lenne.

Hadnagy. Nem reménylem.

Elek. És a sok tanulás, dolgozás hiába esnék! Én húgaimmal el vagyok készűlve.

Károly. Ha gyenge mesterségünk meg nem csal, a darab jól fog menni.

Hadnagy. Hiszem, a kritika nagyon kegyes lesz, minthogy első mutatványunk.

Elek. A bátyám örvendeni fog, mert nagy kedvelője a theátrumnak; mindig az volt kívánsága, hogy honi nyelven láthasson valamit.

Károly. Csak azok az emberek zürzavart ne tennének.

Hadnagy. Ha az inasomat elfogták, már csak nálok hagyom, míg elvégeztük a játékot, nehogy Hajnalfi megtudja ittlétünket.

MÁSODIK JELENÉS.

Mili, az előbbiek.

Mili. Örvendek, urak!

Hadnagy. Mili! im én szavamat megtartanám, most rajtad lesz a sor!

Mili. Bátyám engedelmével beteljesedik legszebb kívánságom, nem titkolom tovább szerelmemet.

Károly. Hol marad Rózi?

Mili. A bátyánkra vigyáz.

Hadnagy. Barátom Elek! ezen nap engem igen szerencséssé tehet, számot tartok barátságodra.

Elek. Húgom szerencséje az enyém is.

Mili. Kedves bátyám!

Károly. Szerencsés! bár én is ezt mondhatnám! én még messze vagyok célomtól.

HARMADIK JELENÉS.

Rózi, az előbbiek.

Rózi *(sietve)*. A bácsi jön.
Elek. Most menjetek a szobába, hogy itt ne találjon.
Hadnagy. Öltözködnünk is kell.
Elek. Minden készen áll, fél óra múlva kezdődik a játék.
Mili. Bátyánkat hallom; távozzatok.
Károly *(Milihez.)* Nyitva a szoba?
Mili. Itt a kulcs. *(Kulcsot ád neki.)*
Károly *(Rózihoz)*. Soká ne késsenek.
Rózi. Jövünk mindjárt.
Elek. Jön már; ezen szobán keresztűl siessetek a nagy szobába. *(Károly és a hadnagy el a mellékajtón.)*

NEGYEDIK JELENÉS.

Hajnalfi, Elek, Mili és Rózi.

Hajnalfi. Mely sokat vártam ezen naptól és senki sem jön! A mai estvét szíves barátok közt gondolám tölteni és magunk maradtunk. Gyermekek! Ti sem tudtatok hát szert tenni egy vendégre?
Elek. Még nekem van reményem.
Hajnalfi. Már nyolcra jár az óra, pedig még ebédre vártam barátimat. Általjában tik is ma nekem oly különösnek tetszetek, mintha valami titkot rejtenétek előttem.
Mili. Édes bátyám!
Hajnalfi. A bírák is egész nap gyüléskednek! a nép a helység házához tódul és már két órája hogy több emberek mindenfelé szerszámokkal kertem alatt lappanganak.
Elek. Talán valami haramiát üldöznek.
Hajnalfi. Előbb egy asszony jön udvaromba nagy

sietséggel, azt javasolja, hogy szökjem el, minthogy a pártütés kitudódott.

ELEK. Mit? pártütés?

HAJNALFI. Én eligazítottam; de valami van a dologban, mert előbb vittek két embert kötözve a tanácsházhoz. Kertem végébe fogták el őket.

ELEK *(félre)*. Ha barátink volnának! *(Hajnalfihoz.)* Nem hallotta őket beszélni bátyám?

HAJNALFI. Nem vehettem ki a sötétben kik lehettek, valami rossz emberek. De a többi között, Mili, adj számot, te előbb hazudtál; miért mondtad, hogy a lakatos meghalt? előbb láttam nagy kalapáccsal a haramiákra menni.

RÓZI *(félre)*. Megtudta!

MILI. Édes bácsi —

HAJNALFI. Mili! még azt nálad nem tapasztaltam.

MILI. Tudom meg fogja bocsátani azt az ártatlan hazugságot, ha okát megérti.

HAJNALFI. Nem elegendő semmi ok arra —

ELEK *(Milihez félre)*. Menj öltözni, mindjárt lesz jelenésed.

MILI *(titkon)*. Szököm mindjárt! *(El akar illantani.)*

HAJNALFI. Hová indúlsz, Mili?

MILI. Én? kinézek, igen, ha nem jön-e valaki?

HAJNALFI. Csak maradj! *(Az óra nyolcat üt.)*

MILI. Nyolc az óra, édes bácsi! a konyhában van dolgom.

HAJNALFI. Igazat szólasz? miért vagy oly nyughatatlan?

MILI *(szorúltságában)*. Oh édes bátyám! ne kérdezze, mert hazudnom kellene; inkább engedjen menni, mindjárt mindent megtud. *(El.)*

ELEK. Egy szép kérésünk van.

HAJNALFI. Szólj! Ha tehetségemben áll —

ELEK. Egy kis fertály óra múlva valamit fog látni uram bátyám, jó szívvel vegye.

MILI *(sietve visszajön, Elekhez titkon)*. Itt vannak a többiek, már a szobában öltözködnek!

ELEK. Hát siess. *(Mili el.)*

Hajnalfi. Mit jelent ez a suttogás?
Elek *(Hajnalfit megöleli örömmel)*. Kedves bátyám! mindjárt megtudja.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Inas, az előbbiek.

Inas. Uram, a bírák erővel be akarnak jönni, már a kaput feszegetik. *(Harangozás hallik.)*
Hajnalfi. Mi az? házamba erővel?
Rózi. Nagy Isten! a harangot félreverik, talán tűzvan.
Hajnalfi. Mindjárt megnézem. *(Ki akar menni.)*

HATODIK JELENÉS.

Kisbíró *(több emberekkel)*, az előbbiek.

Kisbíró. Megállj, pártütő! gonosztévő! gyilkos!
Hajnalfi. Uram!
Kisbíró. Jer velem a tömlöcbe, békóba, halálba.
Elek. Hogy mer kend az én bátyámnak —
Hajnalfi *(Elekhez)*. Légy békén, fiam. *(A kisbíróhoz.)* Mit akarnak kendtek?
Kisbíró. A vétkest büntetni.
Rózi. Az Istenért, mit vétett bátyánk?
Kisbíró. Ne mulassunk; a tanácsházba velem! tudunk ám mindent.
Hajnalfi. Mit tegyek?
Kisbíró. Csak minden halasztás nélkül, másképp erőszakoskodunk.
Hajnalfi. Menjünk tehát.
Kisbíró. Valamennyien.
Hajnalfi. Gondolja meg kend, én —
Kisbíró. Én nem szoktam gondolni, csak menjünk.
Hajnalfi. Sokat elnéztem már, de ezt nem szenvedem. Jertek kedvesim! — Ezért kendtek megadóznak azt fogadom.
Kisbíró. Én nem szoktam fogadni, csak menjünk.
(El mindnyájan.)

HETEDIK JELENÉS.

Tanácsszoba megvilágosítva.

KÖRMÖSDY, ÖREGBÍRÓ, NÓTÁRIUS, több tanácsbéliek.

ÖREGBÍRÓ. Ezerszer engedelmet kérek, tekintetes uram, ezen balesetért; de a setétség, a nagy tűz, csata, harc, hazaszeretet — aztán a tudatlan kovács —

KÖRMÖSDY. Nem haragszom, azaz: már megtörtént.

ÖREGBÍRÓ. De ha a kovács elvégezte kötelességét, tüstént kalodába záratom.

NÓTÁRIUS. Ad animam, az emberrel úgy bánni! minden csontom fáj.

ÖREGBÍRÓ. Véletlen történt; vígasztalja magát komám uram, nem az utolsó nótárius, akit megkötöztek: nemde tekintetes uram! derekabb embereken is megtörtént az már.

KÖRMÖSDY. Megbocsátok, azaz: nincs idő most ily gyermekségekről consultálni.

NÓTÁRIUS. Az mind igaz; de azért adott az Isten az embernek két fület, hogy lássa kit fog el! az embert így kínozni!

ÖREGBÍRÓ. Ej! ej! komám uram de engesztelhetetlen! ilyenkor az embernek sokat át kell nézni.

KÖRMÖSDY. Tehát minden rendben vagyon?

ÖREGBÍRÓ. Igen! kinn a kovácsmester hajhássza a pártütőket, Hajnalfi uramért pedig a kisbírót küldöttem.

KÖRMÖSDY. Nagy dicsőségére válik a helységnek, azaz: a tanácsnak, hogy vigyázások által megmentették országunkat a polgári háborútól.

ÖREGBÍRÓ. Már az igaz, nem szoktam dicsekedni, de sokat tettem.

KÖRMÖSDY. Mint értém, a miniszter is jelen van, azaz: megmentették?

ÖREGBÍRÓ. Szolgálatjára!

KÖRMÖSDY. Alig várom, hogy tisztelhessem ő excellenciáját, azaz: ővéle ilyen dologról értekezhessem.

ÖREGBÍRÓ. Házamban van, amint észrevettem, ő excellenciájának igen jó appetitusa vagyon, mert hamarjában tizenkét gombócot és ugyannyi pohár ó bort a hasába nyomott, azonfelül még egy kappant is emlegetni méltóztatott.

KÖRMÖSDY. Sine dubino megkoplaltatták, azaz: ijedtségében nem tudott enni.

ÖREGBÍRÓ. Bölcsen szól tekintetes uram! de ez a levél nálam — most mit tegyünk vele?

KÖRMÖSDY. Corpus delicti, azaz: a vallatásra szolgáló documentum.

NYOLCADIK JELENÉS.

KISBÍRÓ, az előbbiek.

KISBÍRÓ. Hozom őket, az eszterhaj alatt állanak!

ÖREGBÍRÓ. Jól van. *(Körmösdyhez.)* Tekintetes uram! ha tetszik, hát fogjunk hozzá. Kit parancsol először színe eleibe hozatni?

KÖRMÖSDY. Az orgazdát, azaz: Hajnalfi uramat.

ÖREGBÍRÓ. Hallja kend kisbíró! Hajnalfi uramat. *(Kisbíró el, Körmösdyhez.)* Tekintetes uram! tessék előülni, valami szépet mondani, mert a tanács hozzá van szokva az ékesszóláshoz. *(Leülnek mindnyájan.)*

KÖRMÖSDY. Országunk javára célzó gyülekezet, azaz: érdemes tanács!

ÖREGBÍRÓ. Kérem! kérem! egy szót csak. *(A tanácshoz.)* Aztán ha a tekintetes úr valami szépet szól, hát lármázzanak kendtek.

NÓTÁRIUS. A deák terminusokat majd én magyarázom.

ÖREGBÍRÓ. Most csendesség! hallgatás! vigyázás!

KÖRMÖSDY. Ezen hív helységben egy hallatlan gonoszság szövődött, azaz pártütés —

KILENCEDIK JELENÉS.

KÁNTOR, az előbbiek.

KÁNTOR *(sietve)*. A seregnek hía van, instálom, én is tanács vagyok.
KÖRMÖSDY. Az embert minden untalan interrumpálják.
NÓTÁRIUS. Ugy-e nem értik kendtek? interrumpálni annyit tesz, mint az embert turbálni.
KÁNTOR. Ki kérdezte kendet?
ÖREGBÍRÓ. Csitt! kántor uram! csendesség, tovább tessék tekintetes uram!
KÖRMÖSDY. De szerencsénkre ezen fertelmes igyekezet napvilágra jött, azaz: ezen levél mindent elárult, a pártütők megfogva, már csak az executió hibázik. De mindazáltal a törvényes formalitást —
VALAMENNYIEN. Éljen, éljen a formalitás!
NÓTÁRIUS. Lassan! most nem kellett volna kiáltozni.
KÖRMÖSDY. Megtartani szükséges, azaz: az exámenhez kapjuk.
ÖREGBÍRÓ. Helyesen!
KÖRMÖSDY. Hol az inquisitus? hol a caput conjurationis, azaz: Hajnalfi uram!
ÖREGBÍRÓ. Az eszterhaj alatt. *(Kiált.)* Héj kisbíró! be a pártütőkkel.
KÖRMÖSDY. Én fogom examinálni, meglássák kendtek, mindent kiveszek belőlük, azaz: megvallatom.

TIZEDIK JELENÉS.

HAJNALFI, KISBÍRÓ és az előbbiek.

KÖRMÖSDY. Hajnalfi uram! Tudja-e az úr! miért áll most mielőttünk?
HAJNALFI. Most akarom hallani, azon szándékkal, hogy ily méltatlan bánásért, törvénytelen erőszakoskodásért elégtételt kívánjak.
KÖRMÖSDY. Az úrnak felelni kell, azaz: nem pa-

naszt tenni. Először is kérdem: hogy híják Hajnalfi uramat? Megálljon az úr ne feleljen. *(Nótáriushoz.)* Nótárius uram! vegyen kalamárist kezébe és írjon. No most feleljen!

HAJNALFI. Mire feleljek?

KÖRMÖSDY. Neve?

HAJNALFI. Hajnalfi László.

KÖRMÖSDY. Hallom, gazdag?

HAJNALFI. Annyi van, hogy másra nem szorulok

KÖRMÖSDY. Miként szerezte?

HAJNALFI. Szerencsés kereskedés által.

KÖRMÖSDY. Micsoda leányokat tart házában?

HAJNALFI. Testvérem gyermekeit.

KÖRMÖSDY. Miért nem jár templomba?

HAJNALFI. Mert a höbögő kántort eluntam hallgatni, a szomszéd faluba járok.

KÁNTOR. Mordózom! ez megbántás! én híres kántor vagyok, itt a próba. *(Énekelni kezd. Öregbíró integet, hogy hallgasson.)* Szóljon öregbíró uram az egész tanáccsal, hányszor megríkattam szívreható énekeim által.

ÖREGBÍRÓ. Úgy van, zokogtunk, siránkoztunk.

KÖRMÖSDY. Miért nyomja kalapját szemébe?

HAJNALFI. Hogy a sok rossz embert ne lássam, kik ok nélkül károsítnak.

KÖRMÖSDY. Kit akart megölni? quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?

HAJNALFI. Uram! már elég!

KÖRMÖSDY. A levélben méregről szólanak, mely apothekában vette?

HAJNALFI. Nem méltó a feleletre.

KÖRMÖSDY. Miért csúfolták Kalbnak, azaz bornyúnak országunk főméltóságú marsallját? miért akarnak pisztolyt szegezni mellének?

HAJNALFI. Nem tudom, nevessek-e? vagy bosszankodjam.

KÖRMÖSDY. Hát ő excellenciáját a præsidialis minisztert miért kényszerítették magokkal eljönni?

HAJNALFI. Bocsássanak meg az urak, de ezen kér-

désekben józan észt nem találok; egy szóval megmondom, hogy semmit sem tudok.

KÖRMÖSDY. Contumácia, azaz: ne gondolja az úr, hogy oly könnyen kiszabadúl.

ÖREGBÍRÓ. Nem bizony, az egész helység vigyáz.

KÖRMÖSDY. Mindjárt confrontáljuk a többiekkel, azaz: szorosabb connexiót keresünk. A többi társait hozassa be bíró uram.

ÖREGBÍRÓ. Hej kisbíró! be a többiekkel.

(Kisbíró el.)

KÖRMÖSDY *(Hajnalfihoz)*. Amice! azaz: nem kívánom kárát, tegyen igaz vallást, az mitigálni fogja büntetését, mert e dolog fontos, azaz: életével játszik.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

ELEK, MILI, RÓZI, HADNAGY mint major öltözve, KÁROLY mint miniszter, első VENDÉG mint marsall Kalb, második mint muzsikus MÜLLER, KISBÍRÓ, KOVÁCS és az előbbiek.

HAJNALFI. Mit látok?

KOVÁCS. Érdemes gyülekezet! ezt a négy pártütőt én fogtam el, egy szobában öltöztek, hogy az ajtót reájok törtem. Védelmezték magokat és nagy viadal által, melyben embereim vitézkedtek, hozhattuk el őket.

HAJNALFI. Barátim! nem tudom, mit gondoljak —

KÖRMÖSDY. A védelem terheli bűnöket. Hallják, azaz: itt már hasztalan minden tagadás; ez a levél mindent elárult, a feltalált fegyverek, a méreg nyilván hirdetik vétkes szándékukat.

VALAMENNYIEN. Pártütők! Gyilkosok!

KÖRMÖSDY. Ki írta ezt a levelet?

HADNAGY. Haha! ez jól megy, hadd nézzem!

KÁROLY. Valóban ez a levél, haha! *(Nevet.)*

KÖRMÖSDY. Még nevetnek, azaz: megátalkodva vannak?

HADNAGY *(Elekhez)*. Barátom! ez a levél, melyet neked írtam játékunk végett *(körülnéz)* és ha jól

emlékezem, *(a kántorra mutat)* ennek a becsületes embernek —

KÁNTOR. Imstálom! én nem vagyok becsületes, hanem kántor.

HADNAGY. Tehát kántor uramnak adtam azon kéréssel, hogy kezedhez szolgáltassa. Amint látom — hahaha!

ELEK. Ez adott okot elfogatásunkra. Édes bátyám! érdemes gyülekezet! tehát én kifejtem a dolgot.

ÖREGBÍRÓ. Nem kell nekünk fejtés.

NÓTÁRIUS. Van általlátásunk.

KÁNTOR. Tanácsok vagyunk.

KÖRMÖSDY. Hadd szóljon, azaz: silentium!

ELEK. Minthogy ma bátyánknak nevenapja vagyon, tehát őneki kedveskedni és egy kis mulatságot szerezni akarván, megkértem barátimat, hogy azon halhatatlan Schiller —

KÖRMÖSDY. Rogo! azt a familiát nem ismerem, azaz: nem magyar.

ELEK. Nem, mert nálunk ily felséges elme ki nem fejlődhetik; már zsengéiben letiporja a komor élet és a honi nyelvét már nem kedvelő elődeinknek foganatlansága; ily ember nem teremhet — nem is kellő, mert érdemét méltánylani nem tudjuk.

HAJNALFI. Elég fiam, itt hasztalan beszélsz.

ELEK. Így tehát, urak, megkértem barátimat, hogy Schiller szomorújátékát azon nevezet alatt «Kabale und Liebe» melyet én magyarra fordítottam, előadjuk. Kedves bátyám, ezen okból a hátulsó szobát theátrumra fordítottuk.

HAJNALFI *(megilletődve)*. Kedves fiam!

MILI. Azért vesztettem el a szoba kulcsát.

ELEK. Hogy bátyánk őket meg ne sajdítsa, titkoltuk feltételünket.

HADNAGY. Ezen levelet, melyből a bölcs tanács pártütést gyanított, én írtam és a személyeket az előadandó játék szerint neveztem.

ELEK *(a hadnagyra mutat)*. Itt áll major Walter, *(Károlyra)* itt a præsidens, *(első vendégre)* itt mar-

sall Kalb, *(második vendégre)* itt a muzsikus Miller, *(Milire)* itt Luiza, annak leánya, *(Rózira)* itt Lady Milfort, magam a præsidens secretáriusa.

Öregbíró. De a méreg? a pisztoly?

Elek. A darabban fordulnak elő.

Körmösdy. Nem igaz! csak koholt az egész történet, tudják meg az urak, megdönthetetlen bizonyságunk vagyon ellenök. Ő Excellenciája, a præsidialis miniszter —

Öregbíró. Itt jön maga.

Körmösdy. Bámuljanak, azaz: rettegjenek.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Bíróné, Jakab és az előbbiek.

(Midőn Jakab belép, az egész tanács felkel.)

Körmösdy *(elibe megy)*. Kegyelmes uram! itt állnak szolgái, tekintsen ide és tegye semmivé ezen gonsztévőket.

Hadnagy. Haha Jakab! mely nagy polcra léptél, valóban szép miniszter — hol maradtál?

Jakab. Bocsásson meg hadnagy uram, ezek az emberek erővel a bíróhoz vezettek, eleget küszködtem.

Hadnagy. Az inasom! elmaradott tőlem.

Körmösdy. Mely szemtelenség! ő Excellenciájának —

Jakab. Valóban meg kell vallanom, egy szegény inas vagyok.

Bíróné. Ah! meghalok, még kezet is csókoltam neki.

Jakab. Bíróné asszonyom! köszönöm a jó tartást.

Körmösdy. Hát nincs máskép, azaz: inas kend?

Jakab *(a hadnagyra mutat)*. Itt áll uram.

Körmösdy. Hm! hm! azaz: nem tudom, mit tegyek azaz: a votum elfogyott.

Öregbíró. Tekintetes uram! csak beszélje le őket. *(Egymásra néznek bizonytalan.)*

Nótárius. Ad animam megjártuk!

Kántor. Úgy van, bakot lőttünk.

Bíróné. Így jár az ember, ha egy okos fej sincs a helységben.

Nótárius. Mely szégyen!

Kántor. Nem annyira szégyen, mint nevetség!

Nótárius. Nem annyira nevetség, mint bosszúság!

Öregbíró. Ej, ej! de már miért nem pártütők, hogy legalább az ember becsülettel végezhette volna dolgát.

Körmösdy. Öregbíró uram! mégis úgy hirtelenkedett, azaz: miért küldött értem —

Kántor. Bíróné asszonyom mind ennek az oka, miért nyitotta fel a levelet.

Bíróné. A becsületes ember átadja a reá bízott jószágot.

Törvénybíró. Soha, míg élek, ezt nem hallottam.

Öregbíró. A sok költség, gyertyák, bor, pálinka! Héj kovács mester, a pálinka árát megadja ám kend!

Kovács. Nem én, hiában nem fáradtam.

Kisbíró. Én valamit mondok: *(fontosan)*. Talán jó volna reájok parancsolni, hogy pártütést kezdjenek —

Körmösdy. Hallgasson kend, egy bírótól ilyen tanácsot hallani!

Kisbíró. Követem, csak kisbíró vagyok.

Körmösdy. Mindjárt sajdítottam, hogy vak lárma a dolog azaz: esztelenség, azért siettem, azaz: igazságot tettem, nehogy az ártatlan szenvedjen.

Nótárius. Komám uram! benmaradunk.

Öregbíró. Eh! majd csak valahogyan kivergődünk, minek ment el kend?

Nótárius. Miért parancsolta?

Öregbíró. Eh, nem szükséges azt mindjárt követni.

Nótárius. Oh mikor azok a lovak úgy szaladtak.

Körmösdy. Különösen örülök, hogy szerencsém van ily érdemes urakkal megismerkedni, azaz: Hajnalfi uramnak gratulálni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

PALKÓ, az előbbiek.

PALKÓ (*sírva bejön*). Oh fájdalom! mit hallok, az a szép kisasszony —

NÓTÁRIUS. Megállj, Palkó! ne szólj többet, úgy is rosszúl vagyunk.

HAJNALFI. Legyen tehát vége mindennek, én megbocsátok.

BÍRÓNÉ. Az igaz, egy áldott ember az a Hajnalfi uram.

KÁNTOR. Kegyelem néz ki a szeméből.

HAJNALFI. Ti kedves barátim! vegyétek köszönetemet.

MILI. Édes bátyám!

HAJNALFI (*Milihez*). A te szívedet keresztűllátom, ámbár nem szólottál, szép reményednek betöltését igérem. Táblabíró úr és ti szomszédok: jertek házamba, legyetek vendégeim; én mindent elfelejtek, ami köztünk történt; ím, békepohárral kinállak bennetek azzal a reménnyel, hogy jövendőben békességes, szíves szomszédok fogunk maradni; ami a költséget illeti, én azt magamra vállalom.

VALAMENNYIEN. Helyesen! bölcsen!

ELEK. Így tehát szomorújátékunk vígságra fordúla. (*A nézők felé.*) Ha egy nyájas pillanatot szerezhettünk, ha édes mosolygás jutalmaz bennünket, megelégszünk; mert a jó kedv legszebb virága e komor életnek.

MÁTYÁS DEÁK

Vígjáték egy felvonásban

(Először adatott Kassán 1830 február 5.

SZEMÉLYEK.

Upor László, főispán.
Turu Márton, öregbíró.
Örzsi, leánya.
Kántor.
Kisbíró.
Mátyás deák.
Több urak, vadászok és nép.

A dolog történik egy faluban a Bakony szélén.

Szoba.

TURU s KÁNTOR *az asztalnál ülnek;* ÖRZSI *rakosgat.*

TURU. Én mondom kendnek, amint ez a lúdmellcsont mutatja, száraz telet kapunk; ni! minő veres.

KÁNTOR. De ez a fehér folt, koma, ez havat jelent. Én okos ember vagyok, ritkán csalatkozom. Minap is az erdő szélén rókát láttam s mindjárt mondtam: emberek, fagy lesz! s íme ma, szent Márton napján, szokatlan hideg is van. *(Felkél s Örzsihez megy.)* De mit nekem a hideg! Örzsikém szemeiben megmelegszem. Nos, nem örülsz, Örzsi? kántorné léssz! Érted? kántorné.

ÖRZSI *(elvonva magát)*. Dehogy mennék én ily csunya emberhez.

TURU. Örzsi!

ÖRZSI. Édes apám!

TURU. Menj, édes leányom, hozd be a János-kulacsot. *(Örzsi el.)* Az ebédet megettük, aztán én a világ egészségére iszom.

KÁNTOR. S ma se szabad innom a János-kulacsból?

TURU. Már, koma, abból csak magam iszom.

KÁNTOR. Gyöngeség! teljék kedve. De bíró gazda, leányát nekem adja, még a télen elviszem.

TURU. Ha leányom akar, isten neki!

KÁNTOR. Akar? hehehe! A mostani idő és nősző és kántor! hehehe!

TURU. Bizony, koma, én tisztelem becsülöm kendet; de ha leány volnék, engem úgyse! — kend nem csípne pártámból.

KÁNTOR. De az érdem, koma, az érdem! Hány embert énekeltem már én ki a faluból és hogyan! —

E füleimmel hallám minap valakitől mondani, a tárogató semmi sem szavamhoz képest.

TURU. Igaz, kend tudja a módját; de haja őszült, s a vén legény a fiatal tüzes leányhoz olyan, mint a letűzött száraz karó a virág mellett. Ha Örzsikém akar, én nem vagyok ellene; ha kosarat kap kend, az is jó — azért nem veszünk öszve.

ÖRZSI *beszalad, a kulacsot az asztalra teszi.*

ÖRZSI. Édes apám, két lovas ugrat felénk az országútról.

TURU. Annál jobb, többen leszünk.

ÖRZSI. Oh, ha Matyim volna! Én eleikbe szaladok. *(El.)*

TURU. Azt rebesgetik: a király néhány napig a Bakonyba' fog vadászni. — Bár ezen jönne keresztűl, vagy legalább e környéket látogatná meg, szeretném látni. Bajnok vér, apjára ütött; ha az ellenséget derekasan megszalasztja, aztán a vadakat kergeti. Hej! csak megvolna jobb karom, lenne bíró akárki.

MÁTYÁS deák és ÖRZSI *jőnek.*

MÁTYÁS *(kiszól az ajtón)*. Vezesd lovamat addig az istállóba — de ne kantározd le.

ÖRZSI. Itt az apám.

MÁTYÁS. Jó napot! *(Körülnéz.)* Amint látom, jó tanyára leltem; itt meleg szoba, pecsenye, szép leány és jó bor van.

TURU. És szivesség.

MÁTYÁS. Mint éltek, fiaim?

KÁNTOR. Ej, ej! fiaim.

TURU. Egészségünk van, dolgunkat megtesszük; különben semmi baj.

MÁTYÁS. Kend a bíró?

TURU. Igen.

KÁNTOR. Én kántor, leghíresebb a tájban.

MÁTYÁS. Tehát híres ember! *(Mosolyogva végig nézi.)* Megengedem.

KÁNTOR. Be hegykén tesz. *(Turuhoz.)* Ez valami

közönséges ember, nézze kend csak ruháját. *(Mátyáshoz.)* Kit keresünk?

MÁTYÁS. Mely ház leginkább füstölög, oda száll az utas.

KÁNTOR. Hát ingyenélő, ki eszik, iszik, aztán odébb áll és a fizetést az istenre bízza. Mit?

MÁTYÁS. Se nem ingyen, se nem drágán, csak amint illik.

TURU. Mit pattog, komám! én mindenkit szívesen látok, ma kivált, nevem napján. Jőjön kegyelmed, egyék, igyék, amennyit elbír, aztán mondja el kivánságát.

ÖRZSI. Egyik lúdcomb még megmaradt; lásson kend hozzá, míg az a csúnya kántor újra neki nem esik.

MÁTYÁS. Az ebédet köszönöm, már elvégeztem; különös dologban sem járok, csak szeretek tétova beszólni s örülök, ha megelégedett embereket láthatok. Ez a kis sugár leányka lenézett lovamról s rövid pihenés után ismét megyek.

KÁNTOR. De valami mégis kegyelmed?

MÁTYÁS. Igen, igen. Mátyás deáknak hívnak.

KÁNTOR. Mentsen isten! tán csak nem garaboncás deák?

MÁTYÁS. Az éppen nem, ámbár, nem tagadom, néha kis fergeteget is csinálok; de most nem jöttem háborús szándékkal. Én a királyt szolgálom, irnokja vagyok.

KÁNTOR *(félre)*. Ez most füllent. Örzsi tetszik neki, azért akar valami nagynak látszani; de mindjárt az elevenire tapintok. *(Turuhoz.)* Koma, vigyázzon kend, azt mondja, deák — engem hajdan egy cseri barát deákul tanított — mindjárt meglássuk! *(Mátyáshoz.)* Scine latine, puer?

MÁTYÁS. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter.

KÁNTOR. Jó felelet. — Magam sem értem.

MÁTYÁS. Kend fogatlan sárkány, okos, ha nem szól.

KÁNTOR. De bezzeg az ének!

MÁTYÁS. Szent Mihály lovának nincs füle.

TURU. Koma, benn marad.
ŐRZSI. Jobban, jobban, Mátyás deák! beszélje kend az asztal alá.
TURU. Ha kegyelmed a király embere, megmondhatja, mikor jön erre a király?
MÁTYÁS. Még ma keresztűl jön határtokon.
TURU. Mátyás deák, erre a hírre ihatik a János kulacsból. Őrzsi, add ide.
ŐRZSI *(oda nyújtja a kulacsot)*. Én töltém meg, magunk termése.
TURU. De öcsém, törüld meg a szádat, ebből a kulacsból nem minden ember iszik ám.
MÁTYÁS. Éljen kend, bíró gazda!
TURU. Mit csinálsz? töröm a zuzádat! Hunyadi János éljen!
MÁTYÁS *(illetődve)*. Ő már nyugszik.
TURU. Éljen! mondom, neki a sírban is élni kell, míg én élek.
MÁTYÁS *(felbuzdulva)*. Élni fog!
TURU. Most éljen Mátyás király! igyál, mert megszidlak.
MÁTYÁS. Éljen kedves népe javára!
TURU. Most nem bánom, köszönts reám!
MÁTYÁS *(megrázza kezét)*. Élj, derék ember és veled a hív magyar nép!
TURU. Büszke lehet kegyelmed, mert ebből a kulacsból Hunyadi János fővezérünk is ivott Belgrádnál.
MÁTYÁS. Belgrádnál?
TURU. Én is ott voltam, pedig dicsekedés nélkül mondva, nem utolsó vitéz. Hallja kegyelmed. Minekutána János apánk a csatát elrendelte, eltikkadva tért őrtüzünkhöz s pihenni leszállt lováról; lecsatoltatván nehéz sisakját, ősz haja az esti szélben lengett, s a tisztelt ősz látása mindnyájunkat, kik ott voltunk, lelkesített. Vitézek, van-e víz? kérdé; én elébe ugrottam és ezt — ezt a kulacsot tele borral nyujtottam neki. Ő elvette, keveset ivott, s én örömemben majd elpattantam, látván, hogy jól esett neki. Mosolyogva adá vissza ezt a kulacsot s egyik kisérője

által néhány ezüst pénzt adatott. Én elszomorodtam; ő mondá kegyesen: ezt emlékezetül adtam, ne gondold, hogy enyhülésemet ezáltal meg akarnám fizetni.

Örzsi *(Mátyáshoz)*. Kegyelmed szemei égnek! Én is eleget sírtam ám, ha édes apám elbeszélte harcait; kár, hogy azt az öreg Hunyadit nem ismertem — az isten nyugossza!

Turu. Másnap csatába mentünk — kegyelmed deák létére tudja, hogy győztünk.

Mátyás *(tűzzel)*. Tudom, jó öreg, tudom; még most is lelkesít.

Turu. De én is tudom, mert jobb karom ott maradt — látja kend ezt a csutakot kar helyett? Mikor az ellenséget üldöztük, neki tüzesedtem s három pogánynak rohantam, egyike lepördült, a másik eltalált — töröm a zuzáját, látod öcsém.

Mátyás. Vitézséged jele.

Turu. Sok vért vesztve, holt gyanánt feküdtem a téren. Az emlékpénzt elszedték tőlem, de hála istennek! első tekintetem, mikor feleszméltem, a kulacsra szállott. Kigyógyulván, haza jöttem, még fél kézzel is kaptam egy derék feleséget, s noha meghalt már a jó lélek, de kedves gyermeket hagyott maga után. Most bíró vagyok, van ami kell és vége. Igyék kegyelmed!

Örzsi. Úgy van, Mátyás deák; apám az országot őrzötte, én pedig a kulacsot őrzöm.

Mátyás. Szerencsédre váljék! Köszönöm a történetet; most csak leányának szerezzen kend derék férjet, én kitartom a menyegzőt.

Kántor. Itt áll a derék férj! Nos Mátyás deák, nem jól választottam-e? Örzsike szép, fiatal s karcsú, mint az őz.

Mátyás. És kend szarvas lesz, ha elveszi.

Örzsi. Ne higyje kegyelmed, nem leszek én kántorné. *(Elsóhajtja magát.)*

Mátyás. Te fohászkodol? tán más ül szivedben?

Örzsi. Más bizony, Mátyás deák! ah de messze, messze van az innen!

TURU. Szomszédom fia, Balta Matyi! együtt nevelkedtek, s mindig arról álmodoz. Eleget sajnálom, de biz én máshoz nem is kényszerítem, ámbár szeretném, ha derék vőm felváltana házi gondjaimtól.

MÁTYÁS. Balta Matyi? a fekete seregnél szolgál; ismerem, derék fi.

ÖRZSI. Úgy-e derék! Oh Mátyás deák, ezért meg tudnám kegyelmedet csókolni.

MÁTYÁS. Szívesen elfogadom.

KÁNTOR. Én protestálok! Balta Matyi ma holnap oda vész, s Örzsi reám száll.

ÖRZSI. Soha sem, soha sem.

TURU. Lódobogás az udvaron. Örzsi, nézz ki.

(Örzsi ki akar menni.)

UPOR LÁSZLÓ *(belép)*.

UPOR. Bíró, nem látta kend —

MÁTYÁS *(hirtelen elébe megy, meghajtván magát)*. Bocsánatot, főispán uram, hogy kitértem az útból; itt igen jó szállásra leltem. Tán a király közelít?

UPOR. Parancsolatit várjuk.

MÁTYÁS. Amint hallám, kevéssé itt mulatni fog.

TURU. Nagy uram! tán valami rendelést méltóztatik —

UPOR. Semmit, semmit.

MÁTYÁS. Tüstént nyomában leszek főispán uramnak. *(Titkon valamit mond neki.)*

UPOR *(parancsolóképen)*. Soká ne késs, deák! *(El.)*

TURU *(Mátyáshoz)*. Kend most orrot kap.

MÁTYÁS. A király megbocsátja, ha megtudja, mily társaságban valék.

TURU *(biztosan)*. Mátyás deák, kend ismeri a királyt — micsoda ember?

MÁTYÁS. Él-hal népéért.

TURU. László bátyját ismertem: igaz vitéz volt; mikor ősz atyja mellett nyargalt, mindig azt gondoltam: az öreg sas most tanítja fiát az ég felé szállani. Hej de szomorkodtam, midőn méltatlan halálát hal-

lám — őt megbosszúlni bal kézzel is kiálltam volna; de van igaz isten! Mátyásban fentartá még a bajnok vért. Ez csintalan, fúrt fejű gyermek volt, még a táborban hallottam, de az alamuszi gyerekből úgy is ritkán válik jó. — No most ne dőzsöljünk többet, siessünk az országútra megnézni a királyt!

MÁTYÁS. Eljösz te is, Örzsi?

ÖRZSI. El bizony. Ej csak ne volna a király olyan nagy úr, megkérném, eressze haza Matyimat.

MÁTYÁS. Én megyek, bíró gazda! köszönöm a jótartást, még látjuk egymást.

TURU. Isten kegyelmeddel, Mátyás deák! Ha ismét erre jár, szóljon be kend hozzám.

MÁTYÁS *(magában)*. Hol szivesség, emberség és hazai szeretet lakik, ott érzi a király felséges tisztét és édes lesz terhe, mellyel az erő újúlva nő — ezerek áldása mi szépen hálálja meg nyugtalan óráit. *(Turuhoz.)* Isten kenddel!

ÖRZSI. Ha meglátja kend Matyimat, köszöntse nevemben. *(Mátyás el.)*

TURU. Örzsi, add reám mentémet.

ÖRZSI. Itt, édes apám! én is kenddel megyek. *(Ráadja mentéjét.)*

KÁNTOR. A plébános nincs itthon — nekem kellene valamit szólnom. Hm! tán így: Boldog országút — oh szemek — oh szerencse — oh kántor — oh vidék —

TURU. Koma, menjünk! Mit sopánkodik kend?

KÁNTOR. Oh jeles nap, áldást hoz sugárod — Örülj, örvendezz, szív, nem lesz a te károd.

KISBÍRÓ *(sietve jön)*. Bíró gazda, szaporán! sok, sok urak jönnek falunkba. *(El.)*

MÁS PARASZT *(fuldosva berohan)*. A király! a király! *(El.)*

TURU. Jertek! töröm a zuzáját, de meglepett. *(El Örzsivel.)*

KÁNTOR *(mentében)*. Oh boldog falu, oh dicsőség — *(El.)*

Széles falusi utca. MÁTYÁS király, UPOR, VADÁSZOK; a nép «éljen» kiáltással mindenfelől kitódul.

MÁTYÁS *(kisérőihez)*. Mily boldogító a nép szeretete, mely tiszta hévvel a hazát bennem átkarolja. Híveim! az igaz érdem nem halandó, ha mindjárt az irígység azt lealázni törekszik is. A legnagyobb elme fellengző szavai nem dicsőíthették inkább elhúnyt atyám emlékezetét, mint egy jámbor szív ártatlan kiömlése, melynek véletlen most tanúja levék.

TURU, ÖRZSI, KÁNTOR *(jönnek)*.

ÖRZSI. Nézze csak apám, ott elül áll Mátyás deák!

KÁNTOR *(a király előtt álló aranyos mentéjü úr előtt)*. Napok napja! nincs itthon a plébános — én — én — oh boldog óra — Alleluja!

UPOR. Itt felséges urunk! *(A kántornak szava eláll.)*

MÁTYÁS. Bíró gazda! Ím Mátyás deák mint király megtartja szavát. Nézd meg jól Hunyadi fiát. Én vagyok a csintalan gyermek.

TURU. Nagyságos uram! *(Le akar térdelni.)* Légy kegyelmes — csak úgy kiszökött belőlem — az az ármányos deák — be megjártam!

MÁTYÁS. Légy nyugodt, jó öreg; te nekem rég nem érzett örömet szereztél. Mint ismeretlen vándor kezemet nyújtám, most királyi jobbom nemességre emel. *(Örzsihez, ki kötényével szemét eltakarja.)* És te semmit sem kérsz királyodtól? — Vedd ezt a gyűrűt és képzeld: Balta Matyi küldi; ezzel véle eljegyezlek. *(Örzsi meg akarja kezét csókolni.)* Te is igértél ugyan valamit, de annak teljesítését vitézemre bízom, kit nem sokára hozzád küldök.

TURU. Uram királyom! ennyi kegyelmet!

MÁTYÁS. Hogy a János-kulacsa ki ne ürüljön, arról én gondoskodom.

KÁNTOR *(félre)*. Oh én szegény kántor! az ingyenélő most fejembe kerül! *(Mátyás elébe térdel.)* Le vagyok sújtva, uram! de nagyságod gyöngesége s az én nagylelkűségem —

Turu. Koma, hiszen visszásan beszél kend!

Mátyás. Megbocsátok, kántor, de máskor légy ura nyelvednek és tanuld meg: hogy a ruha nem teszi az embert. Most fel, barátim! a mai történet fűszerezze holnapi mulatságunkat. Jó népem, isten veled!

Turu. János apánk! ez a te méltó fiad!

(A nép örömkiáltással kíséri a királyt. A kárpit lefordúl.)

HŰSÉG PRÓBÁJA

Vígjáték egy felvonásban

(Először 1834 január 13.)

SZEMÉLYEK.

Mátyás király.
Upor László, főispán.
Vidor, udvari bolond.
Sáfár.
Márta, ennek leánya.
Bartók, ménesmester.
Endre, ennek fia.
Szolga.
Királyi kíséret. Cselédek.

A dolog történik egy koronajószágon.

Szabad vidék.

Király, Upor, Vidor és a kíséret.

Upor. Amit itten lát, felséges uram! fel ama sötét ormig, mind a korona jószága.

Király. Ez szép magyar földünknek egyik tája, melyet nem láttam még; valóban kies vidék! mily erdős hegyek övedzik körül, mintha védenék a hullámzó vetéseket.

Upor. Oly kellemes, mint hasznos.

Vidor. Csak egy hía —

Upor. S mi lenne az?

Vidor. Hogy nem enyém, azért úgy nézem mint a szép leányt, ki rám mosolyog és mást csókol meg.

Szolga *(jő)*.

Király. Hová, földi?

Szolga. Völgyesre, oda, honnan az első torony fehérlik előnkbe; itt voltam a szomszéd faluban számvevő uramnál, különféle csemegét vittem neki.

Király. Kit szolgálsz?

Szolga. Igazság szerint a királyt kellene szolgálnom, de itt a sáfár az úr.

Király. Ő csak felvigyáz. s általa a királyt szolgálod.

Szolga. Mindegy biz énnekem, soká úgy se győzöm, mert a sok lótás futásnak koplalás a bére.

Király. Hogyhogy? tehát hiányt szenvedtek? azt nem kívánja az uraság. Mért nem folyamodtok hozzája?

Szolga. A szegény ember, mintsem hasztalan költekezzék Budára, inkább máshová szegődik; itt pe-

dig a sáfár mindenes, ő mondja: minden rendén van, s a mi rendetlen, ahoz senkinek semmi köze.

Király. Mondd a sáfárnak, maradna otthon, két utas szól be hozzá, és készíttessen az uraság költségére mentől előbb ebédet.

Szolga. Jól van. *(Mentiben.)* Ezek is olyan cimborák lesznek. *(El.)*

Király. Ezen vád útamat késleti, önmagam vizsgálom meg a dolog mivoltát, de adjatok közönséges köntöst, hogy ismeretlen maradhassak. *(Int, egyik a kíséretéből más köntöst ad reá.)* Upor főispánom! kíséretemet telepítse le a közel erdőben, várjanak ott további üzenetig, kegyedet pedig a harangszóra elvárom a sáfárháznál. *(Upor el a kísérettel.)*

Vidor. Hát én, komám?

Király. Te a kíséretnél maradsz.

Vidor. Hát az ebéd, komám?

Király. Hagyj magamra. — Minő szép ménest terelnek erre! nemes lovak. Hah! két csikó száguldoz előre, gyönyörű állatok! egy öreg nyargal a ménes közt, most erre tart — leszáll *(int kifelé)*. Úgy tetszik megértett.

Vidor. Én az ebéd miatt mindig a választ lesem —

Király. Csak te menj a kísérethez, majd ott meghallod.

Vidor *(magában)*. Az annyit tesz: a nap lesz szakácsod, a levegő ételed. Jó fogás nyúlánkká húzni a köpcös termetet; de azért is mint bolond megbosszulom magamat s mint okos megeszem a rendelt ebédet. Nem bánom, ha kalodába zárat is, inkább jól lakva búsúlni, mint éhesen táncolni. Lóra Vidor! s egyenest a toronynak. *(El.)*

Bartók *(jő)*.

Bartók. Ha jól láttam, intett kegyelmed?

Király. Titkos szólásom volna kenddel: kié az a ménes, melyet imént zavart?

Bartók. A királyé. Én vagyok a ménesmester. Még dicső fővezérünk Hunyadi János rendelt ide; ő

jól ismerte ezt a ménest s többször is választott innen paripákat.

KIRÁLY. Katona volt kend? ez a kardbélyeg homlokán gyaníttatja velem.

BARTÓK. Az bíz, uram, pedig lovas; Erdélyben vagdaltak meg; most itt élek lovaimmal s a kardforgatást ily fiatalokra bízom mint kegyelmed.

KIRÁLY. Csapjunk fel! a lovat én is szeretem s ha szépet, jót szerezhetek, attól se költséget, se fáradságot nem sajnálok, értek is hozzá; messziről láttam két pej csikót —

BARTÓK. Úgy-e? szépek is azok! de majd csak esztendő múlva látná kegyelmed; engem úgyse! sugár vitézt rájok s kicsúfolják rajtok a villámot.

KIRÁLY. Kenddel én jó alkut tennék, azért is híttam félre; nem adná el nekem azt a pár csikót?

BARTÓK. Ej farkas-rúgta! nem hallotta kegyelmed, hogy a ménes a királyé?

KIRÁLY. Azért még nem szegényűl; az okos onnan vesz, hol sok van.

BARTÓK. Minek tartasz fiú? gazság nem okosság, érted?

KIRÁLY. Hisz egy pár ló nem mind a világ; én messzeföldre hajtom őket, s kend nyugodt lehet minden bal következés iránt.

BARTÓK. Jobban megnyugszom én becsületemben, mint hamis nyereségben, mely úgy is a gonoszé.

KIRÁLY. Lássa kend, a sáfár egészen más ember, én úgy hallom —

BARTÓK. Semmi gondom rá: ki mint vet, úgy arat; én kötelességemet tudom, máséba nem avatkozom s vége! most tágúlj.

KIRÁLY. Én jól megfizetem kendet — tán csak van annyi esze —

BARTÓK. Ej, farkas-rúgta fia, most lódúlj! mert engem úgy se! fokosommal égszinűvé döngetem hátadat.

KIRÁLY *(félre)*. Durva, de hív! — Csak ne haragudjék kend!

BARTÓK. Nem mégysz? — *(Fokosát veszi.)*

KIRÁLY. Ha így van, kényteleníttetem a csatamezőt elhagyni. Jó öreg, hogy híják kendet?

BARTÓK. Semmi közöd hozzá.

KIRÁLY. Úgy! hát isten velünk, még látjuk egymás. — Tiszta arany vasba foglalva. *(El.)*

BARTÓK *(egyedül)*. Bosszúság! meg mindig boszszúság. Fiam is megbódúlt, szerelmes, untalan méláz, semmi hasznát nem vehetem. Hisz igaz! most ideje, s a leány szép, jó, csak atyja volna derekabb; azonban mégis szólok vele. *(El.)*

Sáfár szobája, közép s két mellék ajtóval.

SÁFÁR *(rovásokat tartva kezében)*. Öt, tíz, tizenöt — úgy, tizenöt verem tavali tiszta búza, egy romlott; árpa, zab fogytán. — Előre számolok, tán a jószágot nézik: miattam jöhetnek, én vagyok a tükör s azt látják, amit mutatok. *(A bal ajtót kinyitja.)* Hej, Márta! csak süss, főzz! Márta, nem hallasz?

MÁRTA *(kívül)*. Ah, istenem! istenem!

SÁFÁR. Mi baj?

MÁRTA. Majd minden levesem kifutott.

SÁFÁR. Megint másutt jár az eszed! a drága étel! köszönd, hogy az uraság fizeti; mit ácsorogtál ismét az ablaknál? tán Bartók fiára —

MÁRTA. Be eltalálja, édes apám! valóban most nyargalt erre szilaj paripán; csak látta volna, hogy ült rajta! a ló mindig ágaskodott, ugrált, de ő mégis szemeivel mindig rajtam csüggött.

SÁFÁR. Már mondám, azzal semmi sem lesz; most nem bánom, adhatsz neki egy kis reményt, mert atyjával alkudni akarok; de szívedet neki ne merészeld adni; én azt számvevő uramnak igértem.

MÁRTA. Mentsen isten attól! csúnya ember az s azonfelül öreg.

SÁFÁR. De bezzeg asszonnyá tesz ám, minden ember süvegelni fog —

MÁRTA. És sajnálni.

SÁFÁR. Te gyermek vagy, nem érted, azért bízz

reám mindent. Most kinézek, nem jőnek-e a vendégek? te addig sürögj itt benn, végezd dolgodat, nógasd a cselédet. *(El.)*

MÁRTA *(egyedül)*. Ah, mennyi gond! az a kopasz számvevő, dehogy mennék hozzá! aztán a leves, meg az az Endre; dél is közelget, teríteni is kellene! *(Asztalt terít s énekel.)*

Minap a kertben jártam
S egy szép rózsát találtam;
A szép rózsa könnyezett,
Kérdem: mi bút érezett?
Őt a hajnal rászedte,
Bimbóbul kifejtette;
Délben jöttek a lepkék,
De csak szagát keresték:
Végre az est ráakadt,
S attól csak könnye maradt.
Hej, szép rózsa! szívedbe
Több csapodárt ne végy be!

ENDRE *(jő a bal ajtón)*.

ENDRE. Márta! édes kedves fülemilém!

MÁRTA. Be megijedtem! honnan így egyszerre?

ENDRE. Atyád kiment, én meg beszöktem, pedig az ablakon.

MÁRTA. Istentelen! ha meglátott valaki.

ENDRE. Azt véli, hogy szeretjük egymást, s az igaz. Márta! én apámmal szóltam, ő is szólni fog.

MÁRTA. Mi haszna! apám nem tart velünk.

ENDRE. Oh, csak ő, apád ne volna! azt mondanám, hogy kapzsi, fösvény ember —

MÁRTA. Huh! mindig csak a csúnya számvevőt emlegeti, pedig útálom mint a halált; már alig tipeg, mégis szerelmes.

ENDRE. Képe olyan, mint az aszalt szilva, tagjai pedig úgy állnak, mintha hozzá lennének fércelve, inkább illenék ő seregélyijesztő váznak a szőlőbe, mint leány ölébe; de ahoz mi is szólunk ám.

MÁRTA. Már én eleget szóltam; de apám azzal vígasztal, hogy nem soká él s én gazdag özvegy maradok.

ENDRE. Nem — abból semmi se lesz, s ha máskép nem ejthetem módját, a fekete sereg közé állok; úgy is hallom, megint háború lesz: majd levágok néhány törököt, aztán jövök s elveszlek.

MÁRTA. Abból se lesz semmi! hátha oda maradsz, akkor én itt holtra epekedjem? Azért legjobb lesz tűrni és várni. Endre! tudod, hogy idegen vendégeket jelentettek?

ENDRE. Épen jól! lásd Márta, míg azok itt mulatoznak, kicsúszhatnál a ligetbe, tudod már hová —

MÁRTA. Úgy ám, ha nem lennél csintalan.

ENDRE. Megelégszem, ha egyebet nem mondasz is, csak hogy szeretsz.

MÁRTA. Mást semmit? hisz azt untalan mondom. Halld! kívülről szó hangzik! jer, jer! *(El bal felől.)*

SÁFÁR *jő* BARTÓKKAL.

SÁFÁR. Valóban újság! mi hozta ma kelmedet hozzám? már alig tudom idejét, hogy ennyire megalázta magát.

BARTÓK. Hallja kegyelmed! én mint öreg katona nem szeretek sokat oltározni, egyenesen kimondom: fiam szereti kegyelmed leányát, a fiú ép, jó, egészséges, egyetlenem, van háza, lova; azért ha kegyelmed nem ellenzi, hadd bírják egymást.

SÁFÁR. Nagy becsület — részemről nincs is kifogás, de leányom aligha fog akarni.

BARTÓK. Ej, galamb-hordta leány! ha nem akarna, nem bokrétázná úgy fel süvegét, nem égne össze szemök, mintha két csillag kapna egybe; én mondom kegyelmednek, elmegy.

SÁFÁR. De mikor én ellenkezőt tudok —

MÁRTA *(bedugja fejét a bal ajtón)*. Követem, édes apám! Bartók szomszéd igen igen bölcsen szólott.

SÁFÁR. Ki kérdezett? nincs más dolgod mint hallgatózni?

BARTÓK. Lássa kegyelmed! hamar bölccsé lesz az ember, ha eltalálja a dolog bibéjét.

Sáfár. Az ifjúság gyarló; kegyed fia se híres a hűségben, úgy hallom mindenütt csapja a levet.

Endre *(kidugja fejét a bal ajtón)*. Követem, sáfár uramat! ez irtóztató hazugság! *(Kijő. Márta tartóztatja.)* Eh! mi! nekem ezt senki ne mondja.

Sáfár. Hát ti mit csináltok együtt? el egymástól! én ezt nem szenvedem.

Bartók. Hehe! én úgy látom: idő lesz az áldásra.

Sáfár. Márta, takarodj! *(Márta el.)* Te is, Endre! még csak ez hibázott.

Endre. Megyek, uram, de bezzeg nem illik ám valakit háta megett rágalmazni; de nem csoda, ki egy töpörödött vén zsugorinak jó leányát elharácsolni kész, attól minden kitelik; érti kegyelmed! *(El.)*

Bartók. Láncos lobogós! ugyan neki vág a fiú; de úgy kell! *(Mellét veregeti.)* Itt verjen igazán, különben az egész férfi nem ér egy fakardot. Nos, sáfár! mi szándéka kegyelmednek, igen vagy nem?

Sáfár. Hisz nem oly sürgetős, különben is, előbb hogysem végkép a dologba ereszkedném, kelmedtől is áldozatot várok.

Bartók. Ha kitelik tőlem, szívesen.

Sáfár. Lovaim elvénhedtek —

Bartók. Csekélység, van nékem néhány jó lovam.

Sáfár. Nem kívánom kelmedét; de minap, hogy a ménes körül jártam, két pej csikó tűnt szemembe —

Bartók. Hagyjuk azokat, úgyis elébb már valami lócsiszár annyira felboszantott miattok.

Sáfár. Ha azokat beköttetné hozzám kelmed.

Bartók. Mint érti kegyelmed?

Sáfár. Vagy ha gondolja kegyelmed, tovább küldeném, míg felnőnek; kelmednek ezer módja van azt minden lárma nélkül végbe hajtani; a lovak elvesztek, ellopattak s így kimaradtak a számadásból, én mint becsületes ember hallgatok s még a számvevő szemét is magamra vállalom. Oh, barátom! szemesé a játék, vaké az alamizsna; kelmed ménesmester, én sáfár; ha egyet értünk: miénk a tejfel, az uraságé a savó.

Bartók. Kend rosszabb az éjjeli rablóknál s ha derék leányát nem tekinteném —

Sáfár. Azt tekintheti kelmed, mert nem visz üres ládát — tekintse kelmed fiát is.

Bartók. De becsületemet értök nem kockáztatom.

Sáfár. Becsület! arany füst, hiú csöngés az éhséget elűzni.

Bartók. Kend alacsony vérnadály! szót se többet, mert engem úgyse — megpántolom a kend emberségét — nekem ilyen ajánlást —

Sáfár *(félre)*. Tökfejű! *(Színlelt egykedvűséggel.)* Ne oly tüzesen, Bartók szomszéd, csak hűségét akartam próbálni, de látom kelmed szinte oly hív, mint én.

Bartók. Ej, ej, próbálni! kend hív, mint az ördög a jó lélekhez. Tartsa meg kend leányát! szánom, hogy kendé; s ha máskor hűséget akar kend próbálni, mossa előbb tisztára magát. Úgy la! megmondtam, amit mondtam. *(El.)*

Sáfár. Istállói bölcseség! bánom, hogy megnyiltam; de semmi, úgy is csak négyszem közt történt. *(Márta jő, szemeit kötényével eltakarva.)* Hát mi baj megint? tán a konyha füstölög?

Márta. Füstölög biz az én fejem — ugyan lehordták édes apámat.

Sáfár. Megint hallgatóztál? de ha tetted, tudd ezentúl mihez tartani magadat. Te nem lész Endréné. Ha mégis gazdag volna, az ember sokat elnézne; de hozzám képest szegény, mint a bőjti dudás.

Márta. Becsületes ember.

Sáfár. Hallottál valamit? pimasz! mit tudsz te hozzá? nem hiába anyádra ütöttél, az is csupa erkölcs mellett, ha én nem ellenzem, üres koldus táskát szerzett volna. De ilyen a leány! ha viszik is baj, ha nem viszik, még nagyobb s így mindig bajt hoz s pénzt visz ki a házból.

Vidor *(jő)*.

Vidor. Jó napot, vagy inkább hűs napot! mert ott künn a nap annyira süt, hogy akinek sütni valója

van, árnyékot keres. Szép leány s terített asztal, ha meg nem elégszem, tele vagyok dicsőséggel. Kend a sáfár?

Sáfár. Igen is.

Márta. Édes apám! ez valami nagy, nagy úr, ugyan cifra.

Sáfár. Csak egyedül méltóztatott érkezni?

Vidor. Én és lovam; jó állat! csak hogy nem tud maga abrakot kérni, különben kihívná kendet.

Sáfár. Értem uram! mindjárt teszek rendelést. *(El.)*

Vidor. Üdvözlégy, violám! érzem, a konyhából illatozol felém. Jer közelebb, ne higyj, ha hízelkedem, de hogy csinos vagy, az igaz; jer, kis húgom! ha néném volnál, úgy se hívnálak.

Márta. Ej, ha nekem ilyen bátyám volna!

Vidor. Ne kívánd, osztoznod kellene, pedig minden osztály szívbe vagy pénzbe kerül. Valld meg: van-e szeretőd? ha nincs, álmosak itt az ifjak; ha te nem szeretsz, feküdjél le, hogy más ember békén alhassék.

Márta. Ah, én tudom azt leginkább!

Vidor. Elhiszem, ti birtok oly titkos tudományt, mely előbb érkezik az észnél; ne sóhajtozz, mert a tapasztalás ásít utána. Tudod, mi a háztartás? s mi az élet fejdelme? a gyomor: ennek a jelen hitvese, a fej szolgája s a szív udvari bolondja, légy te papnéja.

Sáfár *(jő)*.

Sáfár. A lóról gondoskodtam.

Márta. Az edéd kész, akár mindjárt tálaljak —

Vidor. Jól beszélsz húgom, csak adj lábat szavadnak.

Sáfár. Mind jól lenne uram; de az ebéd két úrra volt parancsolva, tán várnunk kellene.

Vidor. Minek várni? ezzel csak magunkat lopjuk meg; csak a halál várjon és a hitelező. Siess, húgom, én mint előljáró, előlevő is leszek. *(Márta el.)*

Sáfár. Szabad tudnom, kit tisztelek házamban?

Vidor. Én a király embere vagyok s a király az

én emberem, névre magam vagyok az udvarnál, de társaimtól pözsög a világ. Kend szemfüles, vagy füles vak; nem látja kend, mily sötét az asztal? hol a bor? én inkább vízbe fulnék, mint bort ne igyam! de pogány legyen ám, ne keresztelt.

SÁFÁR. Tüstént szolgálok. *(Magában.)* Előljáró, királyi ember! hm — hm — *(El.)*

VIDOR *(egyedűl)*. Ez a sáfár kótyavetyén szedte fel képét, vonásai úgy összevissza állnak, mint a cigánytanya; ha ez igaz ember, úgy az én emberismeretem se jobb képénél.

MÁRTA *(ételt hoz)*.

MÁRTA. Tessék!

VIDOR *(leűl)*. Kis tündér! nézz reám! Tékozló vagy, ha estére mécset gyújtasz, mert ki szemeidnél nem lát, nem érdemel világot. Csak te főzz — ha férjed lesz, hasznát veszed, mert hidd el, az örömhét után minden érzés gyomorba megy által.

MÁRTA. A leves miatt bocsánatot kérek.

VIDOR. Semmi az, kevéssé ritka, de kozmás; csak hordj ételt, én az evésnél s a szerelemben gyűlölöm a sok szót. *(Márta el.)* Szegény a nyelv, hacsak ruha nem segíti, mint ezt magamról tapasztalom; okos bolond volt ki először uraságát köntösére tűzte, mert egy fogással szívnek, hitnek s lábnak parancsol. *(Márta ételt hoz.)* Áldás reád, húgom! oly férjet kívánok, ki ne füllentsen, ha azt mondja: hogy nem ismér bánatot; állhatatos legyen és mindig a te szemeddel lásson tégedet. *(Eszik.)*

MÁRTA. Kegyelmed bizonyosan nem szerelmes, mert oly vidám s oly jó ízűt eszik.

VIDOR. Ne hidd, angyalom! az én érzésem olyan mint a sas, de csak akkor felleng, mikor jól lakott. Oh, tudok én érzeni, teszem: ha szíved oly kemény, mint az a kappan, sajnálom azt, aki éretted lágyúl. De hol marad apád? ha kötelességében is oly serény, mint a borhozásban, a haszonnak is ón lába lesz.

MÁRTA. Jő már.

SÁFÁR. Itt a bor.

VIDOR *(iszik.)* Még vizes a fürdőtűl, azért vélte kend: mentől később, annál kellőbb; de azt az ivó s szépeink nem hiszik.

SÁFÁR. Ha nem elég erős az lehet oka, hogy szüretkor igen nagy felhőszakadás volt.

VIDOR. Kend a felhőkből szedi okait; én azt javallom: tanítsa kend a lemondás erkölcsét; de egy pohár csak kostoló. *(Iszik.)*

MÁRTA. Egészségére váljék.

VIDOR. Ha közel hozzád beteg nem leszek, nincs egészségem; gyújts rám szemeddel, reád köszöntök; élj hosszú életet és rövid éjeket, ne kiméld a bort, de szeress vízivót! *(Iszik.)* Úgy! a sültnek most csak ára van még hátra.

SÁFÁR. Hisz az uraság költségére tetszett parancsolni —

VIDOR. Igen! kend okos, ha nem gondolkodik; azonban ha én ezt a napot meg nem fizetem, a király szeszélye jobb, mint a kend hűsége.

SÁFÁR *(félre.)* Király — hűség — ez feszeget valamit.

MÁRTA. Hát ismeri kegyelmed a királyt?

VIDOR. Ő engem szeret, mint az igazságot, én őt komázom, s ha vasba nem búvik, velem rostálja udvarát.

SÁFÁR. Szabad tudnom, mi vezette nagyságodat e tájra?

VIDOR. A budai szél s elszegődött akaratom. Miért? az kitetszik azon okból, ami ide hozott, az pedig azért titok, mivel itt vagyok.

MÁRTA. Édes apám, ha ebből nálamnál többet nem értett, nem sokat tud. *(Vidorhoz.)* Ugyan beszéljen kegyelmed —

SÁFÁR *(titkosan)*. Nagyságold! nem hallád, hogy a királyt komázza.

MÁRTA. Beszéljen nagyságod valamit a királyról.

VIDOR. Mondd meg nekem: benézhetsz-e a napba?

MÁRTA. Elvész szemem fénye.

VIDOR. Hát különben mit tudsz felőle?

MÁRTA. Amit minden ember, tudniillik, kel, világít és lenyugszik.

VIDOR. Ilyen a király, hold a királyné — te pedig gyönyörű mákvirág! ki soha sincs egyedűl, ha tükre nála van s társai közt mindig egyetlennek véli magát. Ha épen kiváncsi vagy, titkot mondok.

MÁRTA. Titkot! hallom már.

VIDOR. Alhatnám; mutassatok nyoszolyát, nehogy az éj megcsaljon; mert az álmatlanság hideget hoz, s az én természetem se bőjti, se téli.

SÁFÁR *(a jobb ajtóra mutat)*. Itt egy csendes kamara.

MÁRTA. Hol én szoktam hálni.

VIDOR. De álmaidat nem használhatom.

MÁRTA. Vezesse, édes apám, én átallok bemenni.

SÁFÁR. Csak menj! *(titkosan)* ő a királyt komázza, különben is az álmos elől járót nem lehet eléggé becsűlni.

VIDOR. Vezess, húgom! *(El jobbra Mártával.)*

SÁFÁR *(egyedűl)*. Valjon mit akar ez a budai szél? tán besúgtak neki valamit? de úgy látszik a dolog nem igen érdekli. Akármint van, ez nem veszedelmes! ezt kijátszom, mert délben éhes, délután rest, este szomjas, éjjel alszik s így nem lát hasán túl.

SZOLGA *(nagy robajjal berohan)*.

SZOLGA. Csak ide tessék jőni, itt a sáfár.

SÁFÁR. Lassan! ne kiálts.

SZOLGA. Ide, ide, uram!

SÁFÁR. Ne lármázz, mert kifúrom tüdődet.

UPOR *(jő.)*

UPOR. Lovamnak viseld gondját, de nyeregben hagyd.

SZOLGA. Értem, uram. *(El.)*

UPOR. Nem érkezett még ide egy úr?

SÁFÁR. Itt alszik a kamrában, azért kérem, lassacskán tessék szólani.

UPOR. Alszik?

SÁFÁR. Igen, jól evett, ivott, aztán lepihent; egy áldott vidám kedvű úr.

UPOR. Vidám kedvű? így hát tiszta az ég.

SÁFÁR. Tán kegyelmed a másik bejelentett vendég?

UPOR. Eltalálta kend.

MÁRTA *(a kamrából jő.)*

MÁRTA *(magában)*. Be haragszom én arra az emberre! eleintén oly nyájasan cirógatott, de mikor felbátorodva megvallám szerelmemet s pártfogását kértem, szörnyűt ásított és elaludt.

SÁFÁR. Nos, édes leányom! nyugszik vendégünk?

MÁRTA. Ott szuszog, akár ide hallja édes apám.

UPOR. Te vigyáztál reá, szép leányka? azt jól cselekedted, tudom meg is jutalmaz.

MÁRTA. Az? kötve hiszem; mindig ő beszél, s ha más valamit szól, egyet ásít. *(Magában.)* Endrém eddig vár — hozzá szököm, bezzeg nem alszik ő — *(ellappang.)*

SÁFÁR. Nem is tudom, minek köszönjem ezen szerencsét, hogy ma ily úri látogatókat nyerék; a másik úr ugyan magát királyi embernek vallá, de szándékát az ebéden kívűl nem közlé.

UPOR. Jele, hogy oka van célját halasztani; azért várjuk be tetszését.

SÁFÁR. Én örömest vártam volna az ebéddel, de az az úr unszolt.

UPOR. Jól történt.

SÁFÁR. De újra teszek rendelést — *(félre)* csupa titkolódás! Hé Márta! hol az a rossz leány? Engedelmet! mindjárt szolgálok. *(El.)*

UPOR *(egyedűl)*. A király pihenni dőlt, nagyon el kellett fáradnia, mert különben nem szokása; bizonyosan semmit se lelt figyelmére méltót, különben tüzes lelke ébren tartaná. Magam is hát neki ülök a maradéknak — az éhség csak úgy veszi, mint éri. *(Az asztalhoz ül s eszik.)*

KIRÁLY *(jő.)*

KIRÁLY. Már a munkában, főispán?

UPOR (*felugrik*). Ezerszer bocsánatot, felséges uram! nem vettem észre kijöttét.

KIRÁLY. Tán nekem is lett volna jussom e mai ebédhez? ily türetlenséget csak a legnagyobb éhség menthet.

UPOR. Tán szavam ébreszté fel királyomat?

KIRÁLY. Mi nem értjük egymást, én ebédre jöttem —

UPOR. Igen, hisz elvégezte már felséged — váljék javára!

KIRÁLY. Ily kivánat a maradékhoz —

UPOR. Kérem alázatosan, én ültem a maradékhoz, míg felséged ott a kamrában nyugodott; maga mondá a sáfár.

KIRÁLY. Én ott a kamrában? itt tehát idegen lakozott helyettünk. — Lássuk, ki orzá el ebédünket! (*Benéz a jobb ajtón.*) Valóban! itt fekszik elterülve — Vidor a zsákmányló. — Mit tegyünk? a bolond megelőzött, én úgy tartom, legjobb lesz az okos türelméhez folyamodnunk, míg újra főznek. A szerencsétlenség nem nagy, de azért adózik — úgy! már fellelém a módot — most hadd nyugodjék. (*Beteszi az ajtót.*)

UPOR. Ha felséged derültségét szabad magyaráznom, titkos vizsgálata nem volt sikeretlen.

KIRÁLY. Sok irtani való gazt lelék, de ritka gyöngyöt is s az szép tulajdona a jónak, hogy a kelletlen benyomást eltörli. Szerelmet is lelék s mint futólag láthatám, tiszta alakban, de nem boldogan.

SÁFÁR (*jő*).

SÁFÁR. Márta! hol kószál az a leány, sehol se lelem.

KIRÁLY (*titkon Uporhoz*). Ezzel magam akarok szólni — e mai napot itt töltjük, azért kiséretem is ide szállhat. (*Upor el.*)

SÁFÁR. Hát ez micsoda megint? külseje nem sokat mutat.

Király. Kend a sáfár?

Sáfár. Igen! nyughatatlanságomról is megismerheti kegyelmed tisztemet, mert alig tudom, hol áll fejem.

Király. Az tűrhető, csak a szív legyen tiszta.

Sáfár. Abban nincs hiány. *(Félre.)* Hogy rám mered, mintha lelkemet akarná kinézni. — Mit néz kigyelmed oly élesen?

Király. Mert az imént mondott iránt sokan ellenkezőt vitatnak.

Sáfár. Rágalmazás uram, irígység!

Király. Most idő lesz megmutatni. Tudja kend, ki fekszik ott a kamrában!

Sáfár. Nos? tán csak nem lesz valami csoda.

Király. A Király!

Sáfár. Nagy isten! a Király?

Király. Igen, igen, a király!

Sáfár. Lehetetlen, hisz ő felségét karcsúnak hallottam híreszteltetni — ez pedig nehéz, vastag —

Király. Én biztosa vagyok, kit szerteküld vizsgálódni: rendén van-e minden; de amit kend iránt jelentenem kell uramnak, nem igen kellemes.

Sáfár. Csalfa vádolás! minő meglepés — mikor mondom, én kész vagyok számadásra — oh nálam az uraság minden jószága pontig feljegyezve áll.

Király. De az itt a bökkenő, ami nincs feljegyezve. Kend a cselédeket csalja, fizetésöket elhúzza s ezen igazságtalan tettét a felsőségre hárítja. Kend az uraság vermeit olcsón összevett dohos eleséggel tölti s a jót mint sajátját elsikkasztja.

Sáfár. Hamis vád, uram! az emberek irígységből árulkodnak, mivel az isten szorgalmamat megáldá; mind hamis vád.

Király. Vannak hiteles tanúim —

Sáfár. S azt mind jelenteni fogja, nagy uram? mind?

Király. Kötelességem.

Sáfár. Úgy, tehát biztos; tudom, ily meghitt emberét a király jól fizeti.

Király. Jövedelmem volna, de mégis minduntalan

kifogyok a pénzből, mert nem nyughatom, ha nem foly a nép közé.

SÁFÁR. Szép tulajdon! áldott szív! hát most, ha merem kérdezni, hogy áll az erszény?

KIRÁLY. Középszerűen; ha több volna, nem ártana.

SÁFÁR. Kár! ily derék úrnak mindig bőségben kellene ragyogni. Szabad alázatosan kegyedhez folyamodnom? Az ember gyarló, de koránt sem oly nagyon, mint a hír csevegi. Oh én ártatlan vagyok; de mégis egyedül béke miatt a kelletlen nyomozást örömest elkerülném — tudok én áldozni, ahol szükséges.

KIRÁLY. Értem kendet; de a vádat egészen elnyomni nem lenne tanácsos, mert a király szeme jó; tán más valakire lehetne hárítani.

SÁFÁR. Oh könnyen, uram! az urodalmi számvevő előbbkelő; neki kellene mindenre ügyelni, számot venni; de csak önhasznát vadássza; higyje el, jó uram! ha van is bennem valami kisded hiba, az is tőle ragadt rám.

KIRÁLY. Tudom, a rossz példa — hát ő osztozik a ragadományban?

SÁFÁR. Mindent magának tart, a levegőt is eldugná mástól; azonban nagy szorgalommal néhány körmöcit mégis félre tettem — köteles tiszteletből ha merném ajánlani — majd ha ő felsége felébred, előhozom a kamrából.

UPOR *(jő)*.

UPOR. Minden megtörtént. *(A kamrában nagy zörrenés.)*

SÁFÁR. Nagy isten! mi történt? *(Kinyitja a kamraajtót.)* Jaj nékünk! szörnyűség! ő felsége összedűlt az ággyal.

VIDOR *(kijő)*.

VIDOR. Hogy a bíró temesse el azt, aki egy szűznek ily gyönge ágyat csinált; ha földön akarunk hálni, nem kell mesterember; azután méhkas ez, nem ház —

KIRÁLY. Felséges uram!

VIDOR. Úgy tehát még homályban a nap.

SÁFÁR (*Vidor elé térdel*). Bocsánatot, felséges uram! hogy eleintén mindjárt elmulasztám a köteles tiszteletet; elzúzva borulok kegyes színe elébe; hol volt szemem, hogy e dicső arcban s felséges termetben a nagy királyt meg nem ismértem?

VIDOR. Helyesen, földi! kölcsönözd szemedet egy szép leánynak, te pedig légy udvarnokká, s ha az asszonyok mézes nyelvedért polcra nem ültetnek, megtért a világ és te léssz bolonddá. Kelj fel, sáfár! mi azt parancsoljuk! Mint vagytok, híveim? mi nagyon örvendünk látástokon s azt óhajtjuk, ti is örültek.

KIRÁLY. Távozzék kend, sáfár, tán ő felsége szólni akar velünk.

SÁFÁR (*félre*). Alig várja az igért aranyokat — ez az én emberem!

VIDOR. Szólásunk nincs, de méltán neheztelünk, hogy azt a derék jó Vidort ridegen a gyepen hagytátok a természet édes ölében sanyarú éhséggel küszködni s ott versenyt sóhajtozni a déli haranggal. (*Int, a sáfár a kamrába megy.*) Nos komám! nem dicsérsz?

KIRÁLY. Halld, Vidor, én nyolc napra börtönbe záratlak.

VIDOR. Jól teszed, komám! legalább unalmamban meghízom, a sok lézengés úgy is elsorvaszt.

KIRÁLY. Vízre, kenyérre ítéllek.

VIDOR. Ne tedd, komám, dicsőségeddel játszol.

KIRÁLY. Szeretném tudni miért?

VIDOR. Lásd, majd melancholia lep meg s én bús versekben nyögöm el történetemet s a késő ivadék a helyett hogy téged magasztalna, majd engem sirat.

KIRÁLY. Azonban egy dolgot bízok rád, ha azt elvégzed, ment léssz minden büntetéstől.

VIDOR (*Uporhoz*). Te okos ember vagy, szólj: mi az én hivatalom?

UPOR. Mulattatás hivatalod, fizetésed nevetség.

VIDOR. Fizesd ki komámat, mert engem mulat;

dolgot bíz reám, én pedig azt tartom: inkább lyukba, mint jégre.

KIRÁLY. Hozzád illő dolgot bízok reád. Itt a kert melletti ligetben egy pár szerelmest lelék; szedd össze magadat s próbáld meg a leány hűségét.

VIDOR. Tehát vásárt üssek szívemből? jól van, komám, én oda állok, s ha a leány képemet holdnak nem nézi, jobb a szeme, mint a te feltételes kegyelmed.

KIRÁLY. Aztán vedd körűl a ménesmestert s alkudjál ki tőle két pej csikót.

VIDOR. Ha mégis aranyszájú volnék, de nincs nagyobb bolond, mint a szegény kísértő, mert üres szavára bottal felelnek.

KIRÁLY. Itt egy teli erszény.

VIDOR. Úgy komám! sok ilyest és zsebembe teszem fél országodat. Tudod-e mi a rokonság és különbség az asszony és pénz között?

KIRÁLY. Mondd el.

VIDOR. Mindenik ad ékességet; mindenik szerez barátokat; mindenikre tolvajszem néz; mindenik eldugva legjobb; csak az a különbség: hogy a pénz kiadva használ, az asszony megnyerve kínoz; az akkor csöng ha elveted, emez ha tartod akkor lármáz; amaz kemény, mégis segít, emez lágy, mégis megcsal; amaz régi bár, mégis kellő; ez ha nem friss, kettős kereszt. *(El.)*

UPOR. Rakoncátlan fickó! ma szeszélyes tágas mezőt nyere.

KIRÁLY. Boldog ember, derűlten nézi a világot; sokszor igazat szól, de bolondúl.

SÁFÁR *(jő)*.

SÁFÁR. Elment ő felsége?

UPOR. A tájat szemlélni.

SÁFÁR *(félre vonja a királyt)*. Itt uram egy pár arany — de hallgatást kérek; mi csak a számvevőt nyomjuk, és ha őt a király elcsapja, engem ajánljon kegyelmed helyébe — csak okosan.

KIRÁLY. Meglássuk. *(Uporhoz.)* Ezt kegyed figyelmére bízom; jutalom s büntetés követendi jelenlétünket: de ítélőszék derűlt kedvünket ne rontsa. Most menjünk Vidor után. *(El.)*

Pázsint a ligetben.

ENDRE s MÁRTA hárs alatt ülnek.

MÁRTA. Hasztalan vígasztalsz, reményem búcsút vesz. Most a két öreg összezendűlt s apám még inkább gátolja frigyünket.

ENDRE. Csak te maradj hív, én katona leszek, a vitéz ember átugor minden gátot.

MÁRTA. Nézd az erdőt, mennél beljebb tekint az ember, annál sötétebb lesz; a te célod is csak oly szomorú kilátást nyújt.

ENDRE. De felettünk mosolyog a tiszta ég. Ne félj, kedves! a hívnek ügyét jó isten vezérli.

MÁRTA. Lépteket hallok! a mi vendégünk — vonulj a sűrűbe.

ENDRE. Ha sétálni jött, utasítsd más felé. *(El.)*

VIDOR *(jő)*.

VIDOR. Hát te turbékolsz itt, szép gerlicém? vad otthon, szelíd a sűrűben.

MÁRTA. Ah kegyelmed? vagy nem — nagyságos uram!

VIDOR. Pillants fel, húgom, ne légy szomorú fűz, mely mindig magát szemléli: nézz szemembe s mondd meg, mit látsz benne? s ha elismered azt, olyat sóhajtok, hogy minden szarka és rigó elröppen fészkéből.

MÁRTA. Mit lássak oly piciny szemben? legfeljebb oly bizonyos mámort, mely borálom után szokott mutatkozni.

VIDOR. Ha szememmel nem boldogulok, te vagy oka, mert szívemet húztad oda, az pedig mócsing, nem világít.

Márta. Endrémnek is ott ül szíve, de más lánggal is ég az felém.

Király és Upor jőnek s félre megállnak.

Vidor. Ne hidd, az is csak olyan tűz, mint a rókáé, midőn a csirkét lesi. Én mondom neked: imént álmomban megjelentél; azóta ha rád gondolok, azt sóhajtom: ments meg uram az asszonytól! de ha így rád nézek, azt gondolom: asszony nélkül medvetánc az élet, az ember duzzog, mozog, a szerelem mégis veri, mint engem most a sors te veled kínoz — pedig hidd el, reám nézve a szerelem nem kis vesződség; én mondom neked! hűségedről is leteszek, csak szeress!

Márta. Én is imént vallám meg, hogy szeretek egy derék jó ifjút.

Vidor. Gyermeksíp, mindig egy nótát fújsz, több hangja van az életnek, tán csak nem akarnál az ifjúnak felesége lenni?

Márta. Akarnék biz én tiszta szívemből.

Vidor. Tehát nem szereted, mert így kötelességre készted, mely hidegít s az nem szerelem; gonddal terheled, mely fáraszt s az nem szerelem; bilincsbe szorítod, mely úntat s az nem szerelem; rossz szíved van.

Márta. Csak nagy uramé volna jó; ahelyett hogy így beszélne, inkább segítene rajtunk.

Vidor. Jó szívből nem segítek — te az örvényt nem ismered, melyben kerengsz; lásd a szerelem létra, mely piros felleghez van támasztva; alant rózsás, felfelé mindég nőnek a tüskék; a lépcsők így váltják egymást: látás — kívánat — figyelem — fortély — kéjözön — lomhaság — utálat — per — gyűlölség — megvetés — a létra lezuhan s itt a feledékenység — ez így megy fel le s így a szerelem csak örökös cigánykerék. De én kivétel vagyok s mivel ezt magam mondom, azért elhiheted, ha akarod.

Márta. Én mind ennek felét se értem, hadd menjek haza. *(Menni akar.)*

VIDOR. Maradj húgom s légy nyájas ebben áll a ti fő eredetiségtek. Adj foglalót érzetemre; tudod-e, mi a csók?

MÁRTA. Még zavarba hoz — én nem felelek.

VIDOR. Lásd, a csók első szülöttje a szerelemnek s anyjával együtt öregszik el, jámbor vendég gyanánt kocog, de csakhamar elfoglalja az egész házat. Szeress, gyöngyalak! s minthogy nehéz legény vagyok, ments meg a leomlástól; de egy csókot! ajkaid szépek, mintha egy tündérvölgyet két pipacsdomb őrzene —

ENDRE *(előrohan)*. De már nem tűrhetem! ily élemedett ember s még így dévajkodik, nem szégyenli magát kegyelmed?

VIDOR. Nem biz én fiam, inkább hozzád illik, mert te bolond vagy, ha félted szeretődet; én csupa ártatlanság, mivel hiszek neki — ki érdemesb reá? De jó fiú vagy, ne szúrj meg szemeddel, inkább tanuld megismérni az életet — csupa alku s csere az, mindenik akar nyerni, s ha ki mit veszt, az másnak ráadásul szolgál — s így én is szeretődet elviszem s nyugalmat adok helyette.

ENDRE. Én Mártámat tartom meg, kegyelmed pedig, ha el nem lábol, azt nyeri, amit nem szeret.

VIDOR. Ej te bodzatörzsök, fejetlen fokosnyél, nem rettegsz haragomtól.

ENDRE. Nem biz én, potrohos gyapjuzsák! de mindjárt meg is szalasztom kegyelmedet egész becsülettel.

VIDOR. Azt ne tedd, fiam! lásd rég hős volnék már, ha szaladni tudnék; de ne gondold, hogy félek, mert nagy szívem van, kár hogy a békét szereti —

SÁFÁR *(kívül)*. Márta! Márta!

MÁRTA. Jaj! édes apám jő.

VIDOR. Jer szívemhez; én elég széles vagyok téged elrejthetni.

ENDRE. Ne oda, Márta! én állok melletted. *(Márta Endréhez megy.)*

SÁFÁR *(jő)*.

Sáfár. Ah felséges uram!

Vidor. Kend is itt van, megtestesült halálos bűn? Nos húgom, most tudod ki vagyok; kinek van bájolóbb szeme, nekem-e vagy Endrének?

Márta. Endrének, alázatosan követem.

Sáfár. Gyáva leány! mit beszélsz? hisz ő felsége szemfényéhez még a nap is szennyes.

Vidor *(a király- és Uporhoz.)* Híveim! jertek elő! megúntuk már a szerelmet! Mi kegyelmesen megpróbáltuk a leány hűségét, de mi ilyetén diadaltól már elszoktunk. *(Királyhoz.)* Komám! ha szeretsz, ily dolgot többé ne bízz rám, úgy álltam itt, mint kappan a jérce mellett — aztán nincs hűbb teremtmény az asszonynál, míg szüksége van reá.

Márta *(Endréhez)*. Oda vagyunk! ki hitte volna hogy ez a király? te őt gyapjuzsáknak híttad, most lakolsz.

Endre. Felséges uram! én megbántottam —

Vidor. Ami áldott szívünk inkább felejt, mint büntet. Most odább megyünk. Mostoha idők járnak, egy ebédért kétszer kell fáradni. *(El.)*

Sáfár. Márta! ez uraknak köszönd, hogy kemény kérdőre nem veszlek.

Király. S mért ellenzi kend leánya szerelmét?

Sáfár. Csak — mivel — tudja, nagy uram: az atya mindig nagyobb szerencsét vár, a leány meg mindig menne.

Endre. Mit hímez-hámoz kegyelmed? uram! megmondom én őszintén: nekem nem akarja adni, mivel apámra, az öreg ménesmesterre haragszik; de a vén számvevőnek szánta, mivel az egy húron pendül vele.

Király. És helyben hagyja apád szerelmedet?

Endre. Mért ne? édes apám tudja, mily jó leány Márta.

Király. És te Márta?

Márta. Ne pirítson rám kegyelmed! hisz ha nem szeretném Endrét, nem volnék itt — ugyan kérem, adjon kelmed szép szót apámnak — lássa minő durcásan néz.

Upor. Boldog egyszerűség! ha ide nem tér a szerencse, nincs is e földön.

Szolga *(jő)*.

Szolga. Sok úr és lándzsás érkezett hozzánk, a királyt keresik.

Király. Vezesd ide őket. *(Szolga el.)*

Sáfár. Megjelentsem ő felségének?

Király. Nem szükség. Márta! ha én neked egy fiatal sáfárt adnék férjül, azonfelül kitartanám menyegződet, lemondanál-e Endréről?

Márta. Én nem akarok jobb szerencsét Endrénél.

Sáfár *(magában)*. Mit nem tesz egy pár arany! ezt ugyan lekenyereztem, még leányomra is árasztja jóvoltát. *(Titkon Mártához.)* Megöllek, ha igent nem felelsz!

Márta. Nem — lehetetlen!

Király. Hát kend, sáfár, mit szól ehhez?

Sáfár. Oh én mindig kész vagyok az áldásra.

Upor. Itt jön a kíséret. *(A kíséret fellép.)*

Király. Endre! téged e jószágságban sáfárságra emel királyod, kövesd atyádat hűségben s boldogítsd Mártát, kit reménylem atyja tőled meg nem tagad.

Sáfár *(magában)*. Ezer menykő! ha most el tudnék illanni!

Király. Jókor érkeztetek, híveim! éppen most jutalmúl a hűségnek boldog frigyet kötök.

Sáfár. Oh — oh! alázatosan követem — *(Félre.)* Oh én világ szamara — mint nyakamra szóltam!

Király. Kend sáfár, engem biztosává tett — az adott díj legyen Mártáé.

Márta *(a király elé térdel)*. Kegyelmet apámnak, felséges uram!

Király. Őt mi cinkosaival együtt szoros vizsgálat alá vesszük s ha őt a megérdemlett tömlöctől felmenti kegyelmünk, azt Márta egyedül jobb lelkednek köszönheti. *(Int, Márta felkel, kívül nagy zaj.)*

Upor. Minő zsibongás!

Bartók több cseléddel Vidort kötve hozza.

Bartók. Nos! mutasd meg hát, melyik a király? farkasrúgta fia! azt véled, pénzzel kiszúrhatod szememet? ha hazudtál, engem úgy se! gúzsba köttetlek, tudom másszor nem kíséried a becsületes embert.

Vidor. Komám! ezt tedd tárnokoddá! ez majd fokossal írja a számvetést. Lelekemre mondom, egy erkölcse van, de ugyan rá is veri az emberre.

Bartók. Papolj bízvást — éppen jó kedvemben leltél —

Király. Mi baj, öreg bajtárs?

Bartók. Te is itt vagy, jó madár — lám követed —

Upor. Ő felsége a király!

Endre. Az, az, apám! én sáfár vagyok immár s Márta is enyém.

Bartók *(hűledezve lekapja süvegét)*. Tehát a kis Mátyás — ej farkasrúgta! mit szóljak? bakot lőttem, még pedig nagyot — hát csakugyan — a király! no hát bocsánatot *(elébe térdel)* — ej ej, bocsánatot!

Király. Meg van bocsátva, jó ember! te, ki a sok romlott között magad tisztán szeplőtelenűl megálltál, im hűségednek jutalma is legyen. Kelj fel mint szabad nemes, kard és szív álljon címeredben, mely a késő időnek hirdesse érdemed. *(Bartók felkel.)*

Vidor. A sok ceremónia közt kezem fáj, oldjátok fel! *(Feloldoztatik.)* Komám! kedvem volna búsulni.

Király. A jó ebéd után ez legyen ozsonnád, de vígasztaljon a teli erszény.

Vidor. Komám! arany pillantásod van. Most a pünkösdi királyból ismét bolond lesz — de *(a sáfárra mutat)* a hosszú kép mellett mosolyogva áll a jámbor vídámság! Szép a világ, ha zajlik is, éljen az élet.

(A kárpit lefordúl.)

CSALÓDÁSOK

Vígjáték négy felvonásban

(Először adatott Kassán, 1829. december 30.)

SZEMÉLYEK.

GRÓF ELEMIR.
BÁRÓ KÉNYESI.
KÖRÖNDY LINA, fiatal özvegy.
LOMBAI, urodalmi inspector.
ELEK, ennek fia, hadnagy.
LIDI, rokona.
LUCA kisasszony.
MOKÁNY, földesúr.
VILMA, Lina társalkodója.
TAMÁS, urodalmi kertész.
ANTAL, Elemir inasa.
PÉTER, Lina inasa.

A dolog történik Elemir s Lina közös jószágán.

ELSŐ FELVONÁS.

Kert.

LOMBAI, MOKÁNY.

LOMBAI. Jól teszed, barátom, ha megházasodol; a szabad életnek is vannak láncai, kivált ha elöregszik az ember.

MOKÁNY. Az örökös dínom-dánom is utóbb csak bánommá lesz. Taval télen úgy elunatkoztam, hogy az öreg gazdasszonyomnak kellett előttem csevegnie; aztán a familiára is kell ügyelnem, úgy is vakarcs vagyok — aztán házi becsület is kell.

LOMBAI. Okosan! én szeretem, ha a szívek úgy össze-vissza fonódnak. Tudom, uraságaim is nem sokára összekelnek.

MOKÁNY. Úgy?

LOMBAI. Össze is illenek ám. Az özvegy még férje életekor ismerte a grófot; az öreg Köröndy meghalván, ezen reá maradt fél uradalmat commasszálta a gróffal s együtt költöztek a városba; azóta én vagyok itt az úr.

MOKÁNY. Ugyan soká halasztják a menyegzőt, hisz az öreg Köröndy tanácsos már két esztendeje, hogy meghalt.

LOMBAI. Tudja, mit gondolnak — de hogy szeretik egymást, az bizonyos, az oly bizonyos, mint hogy téged Lidi szeret. Barátom! nem azért mondom, hogy én neveltem, de a leány jó, fürge, eszes és, hidd el, szeret.

MOKÁNY. Mint van hát a manóba, hogy mióta cé-

lomat tudja, olyan rendes; előbb csak enyelgett velem, de most ha rá kacsintok, elfordúl.

LOMBAI. Tettetés! a leány mindig mást mutat, mást érez. Minap is mondá: ez a Mokány valóságos angyal.

MOKÁNY. Angyal! eszem a szívét! már azt ugyan magam se hiszem, de lássa, ha azzá tesz.

LOMBAI. Plánumom szerint jövő héten kézfogást tartunk, két hónap múlva esküszünk, s te feleséget kapsz, de olyant — azonban hadd dicsérje magamagát.

MOKÁNY. Jobb is lesz, mert neked úgy se hiszek.

LOMBAI. Csak a jegyajándék iránt végezzünk előre; légy derék úriember, írj neki olyan summát, hogy magam is elhűljek bele.

MOKÁNY. Ej, te macskapára! hát te húgodra is alkudni akarsz, mint zsidó a gyapjúra? abból semmi sem lesz: ha megbecsűl, mindenem övé — különben isten hozzád kapufa! Aztán tőle szeretném ám én azt hallani: eljön-e hozzám?

LOMBAI. Éppen itt jő. Hej, Lidi! Lidi!

LIDI *(jő)*.

LIDI. Mit parancsol, édes bácsikám?

LOMBAI. Szólj igazat; *(titkosan)* mondd, amit én akarok.

MOKÁNY. Kis lelkem, nem csuklott? épen magát rostáltuk. Hallja csak, ez a bátyja azt mondta, hogy engem szeret, igaz?

LOMBAI. Nézz fel, kis húgom, a fű nem kérő — *(titkosan)* mondj igent mert jaj lesz — *(ismét lágyan)*, úgy-e szereted ezt a jó urat?

LIDI. Igen! úgy — úgy —

MOKÁNY. Úgy, amúgy — ne neked! elsülyedt a szekér.

LOMBAI. Hát több kell még, te boldog vőlegény? nem látod, hogy meg van lepve? Lidi, szólj!

LIDI. Mit szóljak, édes bátyám?

MOKÁNY. Rövid emlékezete van, galambom. Ha

szerelme sem hosszabb, fogjunk kezet és menjünk szét.

Lidi. Én szeretem, mint felebarátomat, igen, úgy —

Lombai. Hallod, Mokány! az annyit tesz: feled akar lenni, te meg az ő fele; a barátság ráadás.

Mokány. Úgy értette?

Lidi. Bátyám értette úgy, én nem szoktam oly mélyen gondolkodni, — én minden embert szeretek.

Mokány. Azt kikérném, ha feleségem lenne. No, csak ne süsse le szemét, majd megegyezünk.

Lidi. Úgy is dolgom van most. *(Elszalad.)*

Lombai. Mit mondasz?

Mokány. Te sokat látsz, én meg semmit; ennek a következése ismét semmi.

Lombai Eh! te nem ismered az embert, csak bízd reám a dolgot. De szó ami szó, a jegypénz iránt értekezzünk, ily szép és jó leányért kár volna fösvénykedni. *(El Mokánnyal.)*

Lidi *(jő)*.

Lidi. Elmentek! Én agyon sírnám magamat, ha ez nem volna puszta feltétel bátyámtól. Huh! ez a vad ember lenne enyém? inkább — isten bocsáss! majd klastromot szalasztottam ki.

Elek *(jő)*.

Elek. Lidi! kedves, édes Lidim!

Lidi. Én szomorú vagyok, atyád igen rám ijesztett —

Elek. Mokánnyal? ne búsulj! semmi sem lesz abból; tudod, az öreg úr mindig tele van plánummal s egyet se végez. Ő akarja, ne szeressük egymást, nekem pedig lehetetlen szót fogadnom.

Lidi. Én meg egy hajszállal sem vagyok jobb náladnál.

Elek. Keményen megtiltá együtt létünket.

Lidi. Én pedig száz ember közt is egyedül veled vagyok.

Elek. Én pedig el nem hagylak.

LOMBAI *(jő)*.

LOMBAI. Megint együtt vagytok? ej, szedte-vedte gyermekei: mit parancsoltam? tüstént el egymástól! Lidi! te menyasszony vagy s vége — most menj! *(Lidi el.)* Halld, Elek! a te szívedhez nagy szólásom van, te Lidit szereted, de én haragszom.

ELEK. Szeretem, mint kedves testvéremet.

LOMBAI. A testvéri szeretetnek nem szükség összebujkálni, sugdozni, egymásra bámulni, oly melegen, oly tüzesen. — Én mondom neked, vesd ki fejedből.

ELEK. Mind jó lenne, csak kivethetném a szívből is.

LOMBAI. Hagyj békét a szívnek, én nem szenvedhetem azt a szívkiáltást.

ELEK. Én nem bántanám, csak ő hagyna békét. Aztán, édes atyám! mért akarja szerencsétlenné tenni azt a szegény Lidit?

LOMBAI. Gazdag nősző és szerencsétlenség? lásd mily keveset ismered a világot. Te Lucánál maradj!

ELEK. Jaj nekem!

LOMBAI. Mid fáj, édes fiam?

ELEK. Megbetegszem, ha Lucára gondolok is.

LOMBAI. Meggyógyulsz, ha jószágát megismered.

ELEK. Agyon beszélne.

LOMBAI. Életre hoz aranya.

ELEK. Anyám lehetne.

LOMBAI. Annál jobb, nem kell féltened. Édes fiam! most hallgass, mert én úgy akarom. Ha tovább élsz, meglátod, hogy a gazdag redő jobb a szegény síma képnél. Én gyűlölök minden érzelgést; azonfelül írtam is már Lucának, hogy eljövök háztűz-nézni.

ELEK. Ha meg kell lenni nem tehetek róla, de időt csak enged édes atyám gondolkodásra.

LOMBAI. Mennyit?

ELEK. Legalább harminc esztendőt. *(El.)*

LOMBAI. Ej, gonosz fiú! ugyan rám ütött. Én is, míg fiatal voltam, a szél hátán jártam házasodni, de most egy okos plánum! oh, az mindent felülmúl.

ANTAL *(jő)*.

ANTAL. Inspector úr!
LOMBAI. Honnan, Antal?
ANTAL. A városból jöttünk, én és uram!
LOMBAI. A gróf! és menydörgettét! honnan e meglepés?
ANTAL. Mi haragosan jöttünk.
LOMBAI. Ha te haragszol nem bánom, de szólj röviden: mi hozta a grófot? itt marad?
ANTAL. Tegnapelőtt nagy mérgesen hazajött, néhányat sóhajtott, leült, írt s engem az asszonysághoz küldött, ki szinte komoran nézett a levélre; tegnap felültünk s ma itt vagyunk. Tessék a grófhoz menni.
LOMBAI. Mindjárt! mindjárt! de, Antal, mondd meg csak, összezendűltek az uraságok? mért, mikor és hogyan?
ANTAL. Azt susogták, hogy az asszonyság naponként jobban megízlelte a városi mulatságot, az én uram meg naponként inkább elvonatkozott. Én úgy vélem, keményen összezendűltek s elváltak.
LOMBAI. Értem, értem! olyan kis szakadás; semmi semmi! tehát megyek. — Te, Antal! az asszonyság semmit sem üzent?
ANTAL. Semmit, de láttam, az ő házánál is nagy volt a zűrzavar.
LOMBAI. Hm! hm! míg a dolgot pontig kitanulom, neutralis maradok. Jer a grófhoz. *(El Antallal.)*

LIDI *(jő)*.

LIDI. Ugyan okosan tette a gróf, hogy eljött, legalább bátyám el lesz foglalva s nem vesződik velünk. Ah, istenem! *(szívére mutat)* ez a piciny jószág mennyi galibát okoz, mennél inkább nyugtatom, annál inkább háborog; kivált Eleknél úgy fészkelődik, mint a csintalan gyermek, ha a tanulást megúnta. Elekkel sem szabad szólnom — jól van, virágokat szedek, szobájába teszem s azok által beszélek vele. *(El.)*

Lombai *jő* Elemirrel.

Lombai. Nagyon örülök, nagyságos uram! Rég nem volt már szerencsénk!

Elemir. Ezentúl többet mulatok itt.

Lombai. Az asszonyság egészséges?

Elemir. Igen, úgy hiszem.

Lombai. Tán eljön s udvarunk is zajosabb lesz?

Elemir. Nem tudom — lehet — zajosabb igen.

Lombai *(félre)*. Fergeteg, háború, szaladás. *(Elemirhez.)* Tán a javításokat méltóztatik megszemlélni, oh, mi nem valánk restek; azonkívül sok gazdaságbeli plánum várja nagyságodat: teszem —

Elemir. Majd máskor, még ráérünk, fejem most egyéb dolgokkal van tele. Szállásom rendén van?

Lombai. Minden, minden!

Elemir. Igen jól van, én itt szintén könnyűnek, szabadnak érzem magamat, itt olvasom a természet szentírását, mely nyugalomra tanít.

Lombai. Szentírást? úgy? tán eszmélkedni akar nagysád — én nem alkalmatlankodom, úgy is vendégem érkezett.

Elemir. Vendége?

Lombai. Mokány, egyik szomszéd földesúr.

Elemir. Nem emlékezem reá.

Lombai. Ő többször beköszönt hozzám, vagyis leányomhoz.

Elemir. Tehát leánya is van? azt nem is tudtam.

Lombai. Csak nevelt leányom, különben távol rokonom, még boldogúlt feleségem vette örökbe. Mikor nagysád itt volt, még nem tünt szembe, csak most serdült fel.

Elemir. És Mokány úr a szerencsés imádó?

Lombai. Amint az ember veszi; ha meg lesznek kötve, majd összeillenek.

Elemir. És szeretik egymást? Vigyázzon az úr? kétes örvény az emberi szív, soká kell az észnek búvárkodnia, míg azt kitanúlhatja. A szerelem sokszor

csak buborék s a hiúság színezi — én mondom az úrnak: ritka érzés való.

LOMBAI. Házamban minden érzésnek eszem után kell indulni. Mokány úrnak szép birtoka van, húgomnak egyedül helyes képe.

ELEMIR. Ismértessen meg Mokány úrral, én mélyen szoktam az emberbe nézni s lelkem sugallatin ritkán csalódom.

LOMBAI. Oh, nem kétlem. *(Elmentében.)* Ez elbízza magát szemében, meglássuk, kié jobb. *(El.)*

ELEMIR. Derék, őszinte ember! — Valjon mit szól Lina gyors eltökéletemhez. Tán magába tér s lemond a zajos életről. Így kellett tennem, megmutatnom erőmet, mely nem hágy magával gyermekbábként játszani. Oh, Lina! Lina! be más valál, míg a nagy világ tömjéne el nem kábított!

LIDI *(jő)*.

LIDI *(utána Tamás dörmögve)*. Csak ne dörmögjön kend, Tamás.

TAMÁS. Azért is lármázok és bevádolom inspector uramnak.

ELEMIR. E lesz a leány. Nem elragadó szépség ugyan, de kellemes.

LIDI. Menjen kend, Tamás!

TAMÁS. Nem! sok ami sok!

LIDI. A gróf! — Tamás, édes Tamásom, angyali Tamásom, távozzék kend, adok borravalót.

TAMÁS. Hát mit ád a kisasszony?

ELEMIR. Minő vita ez? mi baj!

TAMÁS. Az úrnak semmi köze hozzá.

LIDI. Tamás! mit beszél kend? ő nagysága a gróf.

TAMÁS. Megkövetem szépen! alig látok bosszúságomban.

LIDI. Örvendek, nagyságos uram, hogy tisztelhetem; én Lidi vagyok, az inspector húga.

ELEMIR. S ismer engem, szép Lidi?

LIDI. Igen is, van szerencsém; midőn nagysád

utólszor itt volt, még kicsiny voltam s csak messziről néztem —

Elemir. S mi baja volt az öreggel?

Tamás. Lássa, nagyságos uram, ez a kisasszony minden virágimat letépi, ni, a szegfűt, violát — s amit le nem tör, azt letiporja.

Elemir. Ily gyöngéd nyomok nem ölhetik el a virágokat.

Tamás. Dehogy nem! elcsüggednek biz azok.

Elemir. És szabad tudnom, mit akar annyi virággal?

Lidi. Ah, gróf úr!

Elemir. Tán Mokány úrnak szánta? most mondá bátyja —

Lidi. Oh, annak csak dohányfüst kell; én szebb célra szántam — de

Elemir. Még titok?

Lidi *(félre)*. Már nem tehetek róla, hazudnom kell. *(Elemirhez.)* Ha megmondom: majd együgyűnek tart nagysád — én — én *(félre)* ah, istenem! mit is mondjak —

Elemir. Minő zavar? mitől tart, ha szép célra szánta?

Lidi. Én nagysád szobáit akartam édes illattal tölteni — engedelmet kérek —

Elemir. Valóban — édes, jó, Lidim! első ismeretségünkre mindjárt kedves testvéreivel akará fűszerezni — vegye hálámat szíves figyelmiért. Tamás! kend többé ne merészelje így megtámadni a kisasszonyt, az is tudtára legyen, hogy ezentúl minden virágimat a kisasszony tetszésire bízom. Elmehet kend.

Tamás. De kár —

Elemir. El, mondom! kend durva, mogorva ember!

Tamás *(elmentiben)*. Bár csak mérget szívna illat helyett; még rám támadnak. *(El.)*

Lidi. Ezerszer bocsánatot kérek, nagyságos uram, ha miattam bosszankodott.

Elemir. Oh, éppen nem, csak tiszteltetni kivánom jó szívét.

Lidi. Most elhiszem, hogy a lélek tulajdona szemben lakik; nagysád oly kegyes.

Elemir. Örülök, ha jót gondol felőlem, én is azt hiszem, hogy előttem egy jó tiszta lélek áll.

Lidi. Oh, nem vagyok én jó, gróf úr! lássa, bátyám mindig perel velem s csintalannak nevez, kivált ha Mokány úron valami csínyt teszek; de csak akkor, ha incselkedik. — Oh, hamis ember ám az a Mokány! akkor néz az égre, ha iszik — úgy bizony!

Elemir *(félre)*. Oh, égi ártatlanság.

Lidi. Bátyám mindig azt javalja: szeressem azt a Mokányt — azt mondja, a szegény leánynak szíve ne legyen — nekem pedig van ám egy — de mit is csevegek ily úr előtt —

Elemir. Szóljon bátran! magam sem tudom, mint óhajtom úgy bizodalmát — részvétem gyorsabb, mint a szokás lassú lépése.

Lidi. Részvét! mily édesen hangzik e szó. *(Félre.)* Ezt meg kell nyernem, tán segíthet ügyemen.

Elemir. A szót tett is kövesse — itt jő bátyja.

Lidi. Ajánlom magamat.

Lombai, Mokány, Elek *(jőnek)*.

Lombai *(Lidihez)*. Hollá, forgószél, hová? itt maradsz.

Mokány. Eszem a szívit, hogyan ugrál, mint a mókus.

Lombai. Szerencsém van Mokány urat præsentálni.

Elemir. Hallja, Lombai! nem szokásom a hízelkedés, de meg kell vallanom, nevendéke becsületére válik.

Lombai. Alázatos szolgája. Ím, Mokány úr!

Elemir. A jövendő bizonyosan megjutalmazza szorgalmát, én ismerem az asszonyi szívet s mondhatom, szép virágot nevelt.

Lombai. Alázatos szolgája. Mokány úr!

Mokány. Engem úgy se! már a derekam is fáj a sok hajladozástól — isten hozta, gróf urat.

Elemir. Igen örülök.

Lombai. Fiamat már tetszik ismerni.

Elemir. Már a városban találkozánk.

Elek. Köröndy asszonyságnál.

Elemir. Igen — igen. — E körben vidám órákat remény lek. Nemes szomszédaimat is felkeresem, úgy hiszem jó barátságban élünk.

Mokány. Jól teszi, gróf úr! ha itt marad; szebb élet is van itt, mint a városi hegyes köveken. Ott az embert az a sok jött-ment suhanc csak úgy komázza: itt egész kis király, ha van valamie.

Elemir. S azt is lel, amit zajgó palotákban hasztalan keres.

Mokány. Szép juhokat —

Elemir. Ártatlanságot, őszinteséget, az üres órákat —

Mokány. Vadászattal töltsük, rókákra menjünk a nyíresbe, vagy jó paripán a nyulakat hajhásszuk —

Elemir. Kérem! én könyveket értettem.

Mokány. Azokkal nem sokat vesződöm, apám se olvasott, még is tekintetes úr volt. *(Kívül muzsika hallik.)*

Elemir. Kit illet ez?

Lombai. Az új polgárok. Tán nagysád érkeztét hallák s a faluvégről ide siettek üdvözlésére.

Mokány. Mit beszélsz? én rendeltem őket ide — Csicsó az — van-e gróf úrnak nótája?

Elemir. Nem tudnám — azonban csak tessék mulatozni. *(Félre Lombaihoz.)* Barátom, Lombai! kellemes húgát ily embernek fel ne áldozza ennél jobb szerencsét érdemel.

Lombai *(magát elfeledve)*. Megfogta biz ezt! ejnye szedte-vedte! be jó lenne —

Elemir. Mit mond az úr? mi lenne jó?

Lombai. Semmi! vagy nem — igen jó lenne, azaz bölcsen szólt nagysád.

Elemir. Szép Lidi, szabad bekísérnem? örömest látnám, mint ékesgeti fel szobámat.

Lidi. Kérem nagyságodat, ily csekélység szót sem érdemel.

Elemir. Sőt inkább, ily csekélységek fűszerezik az életet — ha tetszik — *(elvezeti Lidit.)*

Lombai *(tüzesen fel s alá jár)*. Ki hitte volna! új plánum nyílik előttem, új élet, új világ —

Mokány *(Lombaihoz)*. Pajtás! ez a te grófod feszes úriember.

Lombai. Nem bánom, ha kőből van is, csak —

Mokány. Szárcsavérű biz ő: nótája sincs.

Lombai. Nem bánom, ha vére nincs is.

Mokány. Te, megint a plánum országában jársz — Hej, Csicsó! húzd rá nótámat! Hejje Rózsám, hujja Rózsám! egy csókot adj, csiklandik szám! *(El.)*

Elek. Édes atyám, mivel ékesíti fel Lidi a gróf szobáját?

Lombai. Nem bánom, akármivel; maga legszebb ékesség.

Elek. Maga parancsolta neki?

Lombai. Azzal te ne gondolj, tied Luca s punctum.

Elek. Ott kérdőjel van és nem punctum. *(El.)*

Lombai. Csekélység, fűszerszám, Lidi más szerencsét érdemelt — hahaha! már bizonyos: Lidi megtetszett neki. Ő most összezendűlt kedvesével, ilyenkor az ember bosszúságból is mást szeret — úgy van — most csak lassan, okosan induljunk s plánumom el nem dőlhet. *(El.)*

(A kárpit lefordul.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Kert lugossal.

Lombai, Mokány.

Mokány. Nos, mit akarsz, te eleven szerencsefazék?

Lombai. Én, most azt akarom megmutatni, hogy barátod vagyok, pedig igaz.

Mokány. Tettel vagy szóval?

Lombai. A szó vezet tettre, a tett boldogságra et cætera! lásd, húgomat nem adom neked, nem illik hozzád.

Mokány. Ej, cinegefajta, miért nem? hisz magad ajánlottad.

Lombai. Mind igaz, de a leány nem szeret, az még tűrhető; hanem elgondoltam, a leány hozzád képest csakugyan fiatal.

Mokány. Nem is kell nekem olyan nyámmogó dajna, ki hébe-hóba egyet lép és kétszer nyög.

Lombai. Tamás vagyok benne, fog-e boldogíthatni; igen sajnálom, mert szeretlek — persze, ha Lidi az én szememmel nézne —

Mokány. S mind ez csak most jutott eszedbe?

Lombai. Az ember minden áldott nap tanul. Lásd, neked élemedett leány kellene, ki a fejkötőért sokat eltűrne, mert egy az: te, már elrúgtad az ifjúságot; más az, köztünk szólván nagy bolond vagy.

Mokány. E pontban összeillünk.

Lombai. A leány pedig fiatal, hm! kétes játék — sok példát tudok: a fiatalság lepkeszárnyú; elég szomorú, de úgy van.

Mokány. Mondasz valamit — magam is tanakodtam már s nem is verem falba fejemet, ha semmi se lesz a dologból.

Lombai. Hanem egyet mondok. Köröndy asszonyság elérkezett, vele jött Vilma társalkodója; szegény, de jó házból való; azonkívül híres gazdasszony; nem olyan szép ugyan, hogy processiót vonna maga után, hanem mégis szép; én azt tanácslom, nyúlj ahoz — majd elintézem én a dolgot.

Mokány. Megnézzük, aztán szóljunk felőle.

Lombai. Majd én bejelentelek — azután csicsomáld fel magadat; tudod, mai időben a szép ruha többet nyom az embernél.

Mokány. Minek a pipere? nekem négyszáz holdam van, nincs rajta sem infrascritus sem intabulatio, és olyan szőlőm, hogy hat vármegyében sincs szebb —

Lombai. Tudom, tudom — tégy amit akarsz, csak annál maradj.

Mokány. De ne légy megint puszta harangláb; ha már házasodásba kaptam, rákon nem akarok nyargalni. *(El.)*

LOMBAI. Ennek van már keresztje, s Vilma hálából is segíti majd plánumomat. Az asszonyság is, amint láttam, örömest van fiam társaságában s miért ne? a fiú csinos, fürgenc, tüzesen néz! hahaha! felséges gondolat! Ha ezt keresztűl vihetném, én lennék itt az universális atya.

LIDI *(jő)*.

LIDI. Édes bácsikám! most találkoztam Mokány úrral; hála isten! nem kellünk egymásnak.

LOMBAI. Úgy-e, te —

LIDI. Bocsásson meg, ha csak egy pillanatig is tudtam kételkedni jó szívéről; bácsi minden jóság kútfeje, minden öröm forrása.

LOMBAI. A forrás tengerré lesz, ha szót fogadsz. Lidi! nem láttad a gróf minő gondolkodó? tudod-e, ha szól is, mindig téged említ — érted, mi az?

LIDI. Nem biz én, édes bácsim.

LOMBAI. Megmondom hát én: a gróf téged szeret. Boldog Lidi! édes leányom! én kérlek, parancsolom, forgolódjál a gróf körűl; mutasd meg, hogy bármi nagy úrhoz is beillenél, mutasd meg eszedet; ő szinte nyeldekel szemeivel, hagyd magadat elnyeletni; ha keres, hagyd magadat feltaláltatni; ha szívéről szól, dőlj reá. — Én mondom neked: hat lovon jársz, azért szedd össze magadat, különben gyalog mégy.

LIDI. Édes bácsi —

LOMBAI. Szót se! te ismersz, mily keményen veszem, ha felteszek valamit — állhatatos legyen az ember.

LIDI. Én vagyok; de bácsi minduntalan változik — előbb Mokány —

LOMBAI. Mostról van a szó, én úgy akarom s vége. *(El.)*

LIDI. Megint új zavar. Elekkel sem szólhatok, mindig az asszonyság körűl van. Lássa legalább, hogy én gondolkodom róla. *(El.)*

ELEMIR *(jő olvasva)*.

ELEMIR. «Az igaz szerelem zajtalan, mint a valódi

erkölcs.» Bölcsen! Oh, Lina! Lina! te csak a világot szereted. *(Olvas.)* «Mily szegény teremtmény az oly asszony, mely a kívánattal egyszersmind tiszteletet nem képes ébreszteni.» Igen bölcsen. Oh, Lina! Lina! te zajos hódolatban leléd a tiszteltetést. *(A lugosba ül.)*

LIDI *(jön)*.

LIDI. Úgy, itt álljon a nyilvános titok. Most Elek nevét e fába vésem s nefelejtstsel megkoszorúzom, tudom, örömmel akad meg rajta szeme. *(Egy fához megy s E betűt vés bele.)*

ELEMIR *(a lugasban)*. Én őt szerettem, emberismé-retem is soká elvakúlt mellette, mert vígnak tartám, de nem könnyelműnek. Mi más az ártatlan Lidi! úgy sejtem, titkon vonzódik hozzám — még nála a szerelem ismeretlen vendég — azért nem is költöm fel.

LIDI. Oh, jaj! megmetszettem kezemet! Csakhogy a betű kész, most koszorút reája.

ELEMIR. Mit hallok! *(Kijő a lugosból.)* Lidi! mit mível? keze vérzik! az istenért!

LIDI *(zavartan a betű elé áll)*. Semmi, gróf úr, véletlen egy szálka sértett meg — oh én szerencsétlen! mindig háborgatom nagyságodat.

ELEMIR. Mutassa kezét, kérem —

LIDI. Semmi — csak méltóztassék olvasni — igen szép könyv lehet — én tüstént távozom.

ELEMIR. Nem, nem! hadd kössem be kezét. Miért vonakodik annyira? engedje kérem. *(Amint kezét fogja, a betű szemébe tűnik.)* Mi ez? Valóban E betű! Lidi! ezen dologban szúrta meg gyöngéd ujját?

LIDI. Ah, nagyságos uram! én — szörnyű meglepés — nem tudom, megmondjam-e.

ELEMIR. Aki ily gyöngéd jelben tud beszélni, annak a szó szükségtelen. Szegény Lidi! értem e néma bájos nyelvet, melyet az ég csak a — *(magában)*. Nem, a szerelmet ki nem ejtem, mert óvnom kell őt az indulattól. *(Lidihez.)* Igen, így csak az ártatlan beszél.

LIDI. Magam se tudom, mi jutott eszembe — csak játék volt —

ELEMIR. Értem, félig játék, félig a legmélyebb való.

LIDI. Nekem ez oly kedves betűm, mindenütt szeretném látni — de tán kárt tettem? akkor engedelmet kérek, többé nem cselekszem.

ELEMIR. Tegye bátran, kedves! minden fáim tetszésére vannak. *(Lombai egyik felől, más oldalról Elek jőnek.)* Megvallom, igen örvendetes hallanom, hogy nevem első betűje oly kedves.

ELEK *(magában)*. Valóban nagy divatba jött az ismeretség!

LOMBAI *(magában)*. Hahaha! már közelednek.

ELEMIR. Ezen kendőt sokért nem adnám — maradjon ereklyéje e szép órának —

LOMBAI. Szép óra! pedig tőlem származott.

ELEK. Szép óra! tehát így vagyunk?

ELEMIR. Jőjön, szép Lidi! a forráshoz, a hideg víz igen fog használni — kérem, semmi mentséget. *(Elvezeti Lidit.)*

ELEK. Úgy! átkozott látvány! a gróf nevének első betűjét említé — itt van —

LOMBAI. Ott van! hahaha? fiam! láttad? hallottad? ezt előbb megmondhattam volna; Lidi megvallá —

ELEK. Mit vallott Lidi? mit?

LOMBAI. Csak ne nézz olyan mordúl — az igen természetes — a gróf gazdag; tud érzeni; Lidinek észt adtam, de neked is telik.

ELEK. Oh, asszonyi szív! más nap, más imádó. Csak most ismerte meg!

LOMBAI. Ne bánd, fiam! jer szívemhez, te szép hadnagy! sírd ki magadat, ha nem szégyenled, aztán figyelmezz rám — jobbat szerzek én.

ELEK. Mi jót hallhatok, ha Lidit elvesztém.

LOMBAI. Fiam! nézz szemembe! derék fiú vagy, csak hogy pénzed nincsen! Elek! azért is bosszuld meg magadat, üss tábort a szép özvegy körül s vívd meg mind azon fortéllyal, mellyel ti katonák az asszonyokat rontjátok.

ELEK. Hogy tréfálhat most, édes atyám, midőn tudja, mi bosszant.

Lombai. Úgy jó, az özvegy is bosszankodik, indulatban van, ilyenkor a legokosabb asszony is gyermek. Vedd körűl, vígasztald, hizelkedjél neki, tűrd el szeszélyeit, s ha rést lelsz, röpűlj szívébe; képed jó instantia, ifjúságod beszél helyetted. Fiam! szép fiam! tudod mi az? fél uradalom! he! nem ugrál szíved?

Elek. De hogy gondolhat ilyest, édes atyám?

Lombai. Hát miért volnék atyád, ha nem ügyelnék szerencsédre? Nem vagy vérem, ha ellenkezel; az özvegy szép, fiatal — és kész pénz!

Elek. Édes atyám örökké új meg új plánumot kohol, csak engem ne venne tárgyúl s eszközűl.

Lombai. Mindenemből kitagadlak, ha akaratom ellen cselekszel. Légy nyugodt, majd alattomban én is dolgozom — *(Luca jő.)* Ezer mennykő! itt jő Luca, — hm! hm! mit mondjak ennek?

Luca *(jő)*.

Luca. Kedves szomszéd uram! a tanácsosné mulatságra hivatott, különben is a levél, melyet nem régen írt —

Lombai. Igen, igen! *(Félre.)* Átkozott dolog! — Tessék leülni!

Luca. Leülni a gyepre? ej, ej, szomszéd uram, levele engem zavarba ejtett és maga is szinte félre beszél —

Lombai. Igen, én kívántam, én akartam — hogy van édes kisasszony? úgy-e szép időnk jár? mint foly a gazdaság? sok báránya van már?

Luca. Tűrhető — de csintalan szomszéd, kit értett levelében?

Lombai. Elek fiam itthon van szabadságon. *(Titkon Elekhez.)* Ne ijedj meg, ettől felmentelek.

Elek. Örvendek édes kisasszony! hogy egészségben láthatom.

Luca. Részemről én is, édes hadnagy úr! Hogy felserdűlt, megizmosodott! alig ismertem volna meg, pedig együtt nevelkedtünk.

LOMBAI. Kérem, mi nevekedtünk együtt, de semmi, hisz csak atyja vagyok.
LUCA. Én nem foghatom meg inspector urat —
LOMBAI. Volt már az asszonyságnál? Fiam! vezesd be ezt a szép kisasszonyt, ezt a jó kisasszonyt.
LUCA. Csintalan szomszéd maga!
ELEK. Ha tetszik, bekísérem a kisasszonyt.
LUCA. Már voltam nála, elébb úti ruhámtól kell megválnom. Szomszéd uram! összekel-e most Köröndyné a gróffal? Mi ujság van? szóljon.
LOMBAI. Nem szolgálhatok — ez úti köntös terhére van — fiam! vezesd fel ezt a szép kisasszonyt a kastélyba.
LUCA. Hát dolgunk iránt mikor lesz szerencsém?
LOMBAI. Majd később.
LUCA. Elvárom! Kedves hadnagy úr! legyen vitézem. *(El Elekkel.)*
LOMBAI. Ezzel ugyan hirtelenkedtem — már csak valakit találnék ennek is! *(El.)*

KÉNYESI *jő* ELEMIRREL.

KÉNYESI. Hát ez volt a hirtelen útnak oka? ily mezei virág vonzott — hahaha! a zúgó forrás, a gömbölyű pásztorné —
ELEMIR. Magadról ítélsz.
KÉNYESI. Légy nyugodt! én nem leszek veszedelmes. Szebb cél hozott engem ide, tudod-e, hogy boldogúlt kedvesed nekem feltámadt?
ELEMIR. Sok szerencsét.
KÉNYESI. A ligetben találkozám vele, s ő igen nyájasan maga hítt meg ide a falura, több vendég is jön, mint mondá, de irántam különös kegyességét tapasztaltam.
ELEMIR. Oly hirtelen!
KÉNYESI. Oh én, mióta én megismertem, hódoltam neki. Vígasztald magadat, barátom, Lina inkább illik hozzám; mert ő víg, én mulatságos; neki kellemes férj kell, nekem pénz.

Elemir. S már annyira vagytok, hogy ily gondolatok ébredhetnek?

Kényesi. Annyira jövünk — már előbb is tettem volna lépést, csak irántad való barátságom tartóztatott.

Elemir. Én részemről rég felmentettelek volna ily nagylelkűségtől.

Kényesi. Te rendben vagy, könnyen lebegsz az életben, de nekem magamnak kell kereskednem, házasodnom kell; különféle tapasztalás értékemet elnyelé s nincs gonoszabb állapot, mint mikor az embert méltóságolják, nagy úrnak hívják, regálist kap s nincs jövedelme. De most mulatozz jól; baráti üdvözletemet megtettem s most egy órát tükrömnek, aztán szerelemnek. *(El.)*

Elemir. Balgatag én, hogy ily könnyű szívnek hódoltam. Ily embert is magához édesget! Nem! nem — de miért nem? piperés alak, cifra üres szavak s rab hódolat — ím fogva az asszony.

Antal *(jő)*.

Antal. Nagyságodat keresem, az asszonyság ma estére mulatságod ád. Nagyságod is meg van híva.

Elemir. Jól van. Te Antal mondd meg az inspectornak, hogy én a kerti házba költözöm a kastélyból — nekem csendesség kell, menj. *(Antal el.)* Tegnap jött s már egy sereg vendéget gyűjt, csak bosszú hozta utánam, de bennem is leljen erőt. *(El.)*

Lina szobája.

Lina, Vilma.

Lina. Mi jobb a feledékenységnél! Mióta Elemirről nem is gondolkodom, szinte nyugodtabb vagyok.

Vilma. Én pedig azt hiszem, hogy az emlékezetnek köszönjük ittlétünket.

Lina. Tán csak nem véled, hogy miatta utaztam ide. A természet oly vidám, szinte jól esik ismét szabadon lennem a szorító várostól. De a hitetlenért egy lépést se többé!

VILMA. Te büszke valál kérelmét teljesíteni, ő pedig kevély, mellékes szeretőt játszani.

LINA. Én őt forrón szerettem; de vádolhat-e, ha szíve mellett az ismeretlen világ is vonzott? Klastromból kijövén, szüleim ide, még nagyobb magányba adtak egy éltes férfi mellé, ki atyám vala inkább, mint férjem. Ő volt első, ki e szívet szerelemre bírta, s mivel akaratja ellen víg társaságba menék, távozott

VILMA. Féltékenység a szerelem árnyéka.

LINA. A féltékenység dúl-fúl, de marad; csak hűlt szív távozik. Egy szó, egy tekintet elég lett volna tisztább derületre; de nem! titkosan illan, mint rabló az ember legdrágább kincsével. Azonban ne véld, hogy érte bánkódnám — oh nem —

VILMA. Te neheztelsz reá, itt pedig újra összeütközöl vele; birtokod miatt sem kerülheted el.

LINA. S miért kerülném őt? sőt akarom, hogy lássa, mily keveset érdekel a felbontott frigy; reám csattant nyila saját gőgét sértse, ha itt is víg társaságban bennem a legvígabbra talál; ne véld ám, hogy ez bosszú legyen, oh nem.

VILMA. Édes Lina! nekem kedvem volna őt mentegetni.

LINA. Vesztenél, mert tudd meg, Lombai igen hív emberem s megsúgta, mily szívesen látja húgát; azért költözik a kerti házba, hogy csalárd játékát annál biztosabban űzhesse. Ah, Vilma! nem hittem, hogy e falakat ily érzéssel lássam valaha.

PÉTER *(jő)*.

PÉTER. Mokány úr!

LINA. Szívesen látom. *(Péter el.)* Az inspector már bejelenté. Vilma, fejem tele van, magam akarnék lenni, fogadd te őt. *(El.)*

VILMA. Nehéz állapot szerelmesek közt biróskodni; minden gyanú, minden vélemény való nálok, s ami való, azt nem látják.

MOKÁNY *(jő)*.

MOKÁNY. Jó napot! Hallottam nagysád érkezését s mint jó szomszéd magam is beköszöntök. Míg az öreg tanácsos élt, a fiatalabb szomszédok előtt dugva volt nagysád; nemde jobb az özvegység? Eszem a szívét! most öreg kérő ne kocogjon.

VILMA *(félre)*. Csupa őszinteség! Tessék leülni, Mokány úr.

MOKÁNY. Nem vagyok fáradt; de ha egész nap a mezőn járok, vagy jól kiagarászom magamat, aztán haza jövök: akkor esik jól az ülés, akkor nekivetkőzöm egy kancsó bor mellé! — eh!

VILMA. Hallom, nagy gazda Mokány úr.

MOKÁNY. Ha nem verem is élire a pénzt, legalább könyökig se kell vájkálnom zsebemben, hogy valamit lelhessek. De tudja-e nagysád. miért jöttem?

VILMA. Ha megmondja Mokány úr.

MOKÁNY. Nagysád inspectora nagy kópé.

VILMA. Hogyhogy?

MOKÁNY. Lássa, nagysád, csinos húga van, velem el akarta vétetni, mert kedvem pattant házasodni; de tudja a patvar, ismét lebeszélt. Igaz, a leánynak sem igen kellettem; azonban egy más élemedtebb leányt ajánlott, kinek már benőtt feje lágya —

VILMA. És Mokány úr oly hamar kész volt a cserére?

MOKÁNY. Isten neki! már csak megnézem ezt is.

VILMA. Hát csak úgy elszánásból házasodik?

MOKÁNY. Biz én nem is sokat turbékolok, nekem az asszony segédnek kell s nem sóhajtozónak.

VILMA. Igen bölcsen, de ábrándozás nélkül is lehet szeretni.

MOKÁNY. Úgy is akarjuk, pedig az az ajánlott oldalborda itt van a kastélyban; Vilma nagysád társalkodója.

VILMA. Hahaha!

MOKÁNY. Miért nevet nagysád, tán igen rút?

VILMA. Kérem a választól mentsen fel.

MOKÁNY. De a kontyot csak elbírja?

VILMA. Kérem! kérem! igen furcsán kezd gyóntatni.

Mokány. Mondja meg, igaz-e, hogy derék leány? mert annak a Lombainak nem hiszek, sokszor hátat fordít az igazságnak; mondja meg, jó leány-e az a Vilma?

Vilma. Ajánlom magamat! Mokány úr igen sokat akar tudni.

Mokány. Csak ne fusson, nagysád, ha rossz, ott hagyjuk a faképnél.

Vilma. Én pedig ilyes kérdésekkel a faképhez utasítom. *(El.)*

Mokány. Beszélj vele, ha tudsz. Ármányos had az a fehércseléd, összetart, ha nincs mit félteni egymástól.

Lina *(jő)*.

Lina *(félre)*. De ezt az embert ismernem kell.

Mokány. Ej, be helyes! minő gömbölyű, eszem a szívét! szája olyan, mint a csutoraszopóka. — Maga Vilma, kökényszemű angyalom?

Lina. Isten hozta Mokány urat!

Mokány. Ej! ej! ez a bohó inspector be eltalálta, ez már ugyan csak helyre öti. — Engem úgyse! mentől tovább nézem, annál inkább szurdalja szívemet.

Lina *(félre)*. Ennyi szépségre büszke lehetnék.

Mokány. Jer, nézzük egymást. Halld, kincsem, ha kell szerető, itt áll egy, tudod-e, hogy nekem tetszel? Úgy, úgy! csak süsd rám azt a két álomkergetőt, te tajték, te!

Lina. Beszéljünk egyebet, Mokány úr.

Mokány. De csak ebben maradjunk. Szeretsz, ha szépen kérlek?

Lina. Mokány úr csalódik —

Mokány. Ha te meg nem csalsz, én nem értek ahoz. Halld, én földesúr vagyok, jószágom szebb magamnál, ha menyecském akarsz lenni, itt kezem! csak rajta szaporán! csapj fel — jer!

Lina. Csak távoldad tessék maradni.

Mokány. De a levegőt is kiszorítanám közülünk, én mindjárt is mátkámmá avatlak.

LINA. Vissza, uram! minő erőszakoskodás.
MOKÁNY. Csak ne kacérkodjál, úgy is tudom, nem megy szívedből — jer!
LINA. Vissza! mondom! Hej, Péter! Vilma!

LOMBAI jön ELEKKEL.

LOMBAI. Mit parancsol nagysád, minő zavarban lelem?
LINA. Ennek az úrnak különös módja van ismeretséget kezdeni.
LOMBAI. Nagy Isten! nem reménylem, hogy megbántotta nagyságodat?
MOKÁNY. Mit veritek félre a harangot? no bizony! mintha oly vétek volna, ha az ember arra való leányt úgy igazán megkér.
LOMBAI. Minő ronda beszéd ez már megint?
ELEK. Mokány úr eltévedt, ez az asszonyság Köröndy tanácsosné.
LOMBAI. Ah, te füles bagoly, hol volt szemed?
MOKÁNY. Ej be kár, hogy tanácsosné — de maga az oka, miért olyan szép. Lelkemre mondom — nem! semmit se szólok, mert ismét ferdén ütne ki, azért ajánlom magamat. *(El.)*
LOMBAI. Engedelmet, nagyságos asszony! ennek én voltam ártatlan oka; Vilmát ajánlottam neki. Különben nagyságod parancsolatját teljesítém, az egész vidéket összehíttam. Addig is, ha társaságot parancsol nagysád, fiam rendelkezésére áll.
LINA. Szívesen veszem, a katona urak sokat láttak, hallottak, ami a keskeny körbe szorúlt asszony részvétét megnyerheti; mindenesetre míg itt leszek, szívesen látom ebédre.

TAMÁS *(jő)*.

TAMÁS. Nagyságos asszony!
LINA. Mi jó hír, Tamás?
TAMÁS. Zöldséget hoztam, panaszom is van.
LINA. Panasz?
TAMÁS. Lidi kisasszony a kertet dúlja, a virágokat

összetépi, de a gróf ő nagysága azt megengedte neki, már most a fáknak esik, tudja isten, minő figurákat metél rájok.

Elek. A csalfa! nem átalja az emberek szemét.

Tamás. Tudom, nagysádnak is van szólása a kerthez, a gróf —

Lina. Hallgasson kend, én nem szeretem az árulkodó cselédet.

Tamás. De a kár —

Lina. Nem a kend gondja, ha a gróf úr megengedte. Távozzék kend.

Tamás *(mentiben)*. A manó érti ezeket! a helyett hogy megdicsérnék az embert, még lehordják. *(El.)*

Lina. Minő könnyelműség, már a pórnak nyelve is megakad bennök; ezen balfoglalatosság lehet oka, hogy a leány még nálam nem is mutatta magát. Lombai! miért enged ily rendetlenséget?

Lombai. Én örömest haragudnám, de a gróf — mindjárt is szoros examenre veszem. *(Félre.)* Szívemhez szorítom azt a rossz leányt. *(El.)*

Lina. Hallatlan gyöngeség!

Elek. Kárhozatos merészség!

Lina. Mire vetemedik a véletlen fiatalság! Magam kimegyek.

Elek. Valóban jót tesz nagysád! ily szem előtt elpirúl az illetlenség.

Lina. Kiragadom a csábító karjából.

Elek. Nagysád erkölcsén újra felépűl az eltévedett.

Lina. Ha tetszik, legyen kísérőm. *(Elmennek.)*

Kert, mint az első scénában.

Elemir, Lombai.

Elemir. Tehát az asszonyság vidám, jó kedvű — mit mondott, hogy a kerti házba vonultam a zaj elől?

Lombai. Igen egykedvűn vette; általjában az asszonyság igen sokat változott, én gyanítom —

Elemir. Mit? mit?

LOMBAI. Saját fejemre szólok, de hűségem —

ELEMIR. Megismerem! de mit gyanít? csak újság kedvéért kérdém.

LOMBAI. Úgy rémlik előttem, hogy őt fiam érdekli.

ELEMIR. Hah!

LOMBAI. Sajnálnám, ha őszinteségem nagysádat nyugtalanítaná.

ELEMIR. Oh nem! éppen nem! ő szabad, szintúgy az ifjú — igen, reám csak annyiban hat, mivel ismerem.

LOMBAI. De nekem gondot ád, mert Lidi is egészen változott, a szegény leány egészen oda van, semmi kedve sincs, úgy él, mintha mindig álmodnék s megint felrettenne.

ELEMIR. Valóban? *(Félre)*. Ah, ha Lina ily szivet bírna.

LIDI *(jő)*.

LIDI. Édes bácsi! a reám bízott dolgot elvégeztem, a kerti ház legjobb rendben van.

ELEMIR. Kedves Lidim! Én annyi hálával tartozom szíves szorgalmáért!

LIDI. Bátyám érdeme, én csak eszköze valék.

LOMBAI. Jól van kedves húgom, de a szerénységnek is van határa; azonban örülhetsz, mert gróf úr megelégszik veled. Mit látok! az asszonyság jön erre fiammal! *(Titkon Lidihez.)* Most higyj saját szemednek.

LIDI. Még én nem is udvaroltam nála, azért elmegyek, nehogy itt lelien először.

ELEMIR. Csak maradjon, szép Lidi! mi oka volna kerülni az asszonyságot? *(Magában.)* Hah! mily begyesen ballag új imádója karján — Bevárjam őtet? igen! itt emésze el tekintetem.

LIDI. Várj, te rossz, rossz Elek! azért adózol.

LINA, ELEK jönnek, utóbb TAMÁS.

ELEK *(félre.)* Oh, leányhűség! a hab állandóbb nálad.

ELEMIR *(Linához)*. Nem reménylett szerencse nagyságodat itt látom.

LINA. Változás, úgy tapasztalom, az életnek új színt ád; a szép természet engem kicsalt a városból, de csak a szép természet.

ELEMIR. Oh, nem kétlem; ez oly türelmes szó, mely mindent szárnya alá fogad.

LINA. De a könnyen érző szív sokszor azt egy alakban felleli.

ELEMIR *(félre)*. Ezzel az ifjút érti. *(Linához.)* Igen bölcsen! Könnyű ott a választás, hol a szem mindennek csak a külsején csügg.

LOMBAI *(félre)*. Forr a keverék! most csak olajt a tűzre. *(Lidit Linához vezeti.)* Lidi húgom, nagyságos asszony!

LINA. Csinosan nőtt fel, mióta nem láttam.

LIDI. Hogy eddig köteles tiszteletemet elmulasztottam — bátyám —

LINA. Semmi mentség, édes leányom! ily tüzes szemek ellenségi a hideg udvariasságnak. Nem a kertész dolgozik ott? — Tamás! — Ez az öreg szánja fáit.

TAMÁS *(jő)*.

LINA. Melyik az a boldog fa, melyet előbb említett kend?

TAMÁS. Itt áll, nagyságos asszonyom! ha elszárad, én nem vagyok oka.

LINA. Valóban, E betű! s nefelejtskoszorú! Hahaha! a régi aranykor, arkádiai érzelges, együgyű, de tetszetős. Hadnagy úr, mint mulattatja e történet?

ELEK. Oh, kérem nagyságodat. *(Félre.)* A méreg dúlja ereimet.

LINA. Lidi, édes gyermekem, miattam játszhatol, de óvd magadat kettős kártól.

ELEMIR. Nem tudom ugyan, mily ötlés e játék szerzője, de mindenesetre csekélysége miatt kimélést érdemel.

LINA. Kár is volna, ha ily pásztori élet csonkulást szenvedne, azért nem is ellenzem, sőt megvallom, magamnak is mulatságul szolgál.

ELEMIR. Ki a mulatságot úgy kedveli, mint nagysád, az bizonyosan minden tárgyban is felleli azt.

LINA. De mástól sem irigylem, sőt mindenkinek oly nyugodt elmét s megelégedést óhajtok, mint a milyennel magam bírok.

LOMBAI *(elfeledve magát)*. Oh, arany plánum — hahaha!

LINA. Mi lelte inspector urat?

LOMBAI. Oh, semmi, csak a részvét tört ki belőlem nagysád jó kedvén; valóban az.

LIDI. Nagysád neheztel reám; igaz, gondolatlanság volt tőlem.

LINA. Csendesedjél. kedves! ha nem szólsz is, tudom, mily nehéz a gondolkodás a te éveidben, azért elég a tárgyról! az idő majd megtanít. Ajánlom magamat, gróf úr! *(Félre)*. Már mindent tudok. *(El Elekkel.)*

ELEMIR. Kedves Lidi! most értem pirult, de édes gondom lesz e sérelmet örömmé változtatni. *(Tamáshoz.)* Kend most is itt áll, jó kedvem volna kendet nyomban elűzni. Takarodjék kend. *(Tamás el.)* Lombai! ezentúl a jószág igazgatása ketté szakad, azért mentől előbb számadásra intse a tiszteket, maga pedig határozza el, melyik részt követendi.

LOMBAI. Én mindenesetre nagyságodé vagyok.

ELEMIR. Én pedig alkalmat keresek hűségét megszolgálni. *(El.)*

LOMBAI. Hohó! nem úgy verik a cigányt — Lidi! jer szívemhez! *(Megöleli.)* Most menj a gróthoz s ügyelj reája, te kis nagyságos asszony te! *(El.)*

LIDI. Nem bosszúság ez? Elek hitetlen, az asszonyság haragszik, a gróf mindent magára vesz; már most ha az igazat megvallom is, csak új tüzet gyújtok. Ah! bánom, hogy szívem van. *(El.)*

(A kárpit lefordúl.)

HARMADIK FELVONÁS.

Lina szobája.

LINA, ELEK.

LINA. Meg vagyok győződve, hogy atyja hív emberem, azért hadnagy úrral is őszintén bánom.

ELEK. Parancsoljon nagysád, bármit kíván, készségemet fel nem múlja.

LINA. Előre bocsátom: nem kíváncsiság, hanem tiszta részvét szól belőlem. Lássa hadnagy úr! én szeretem a víg embert, tán azért, mivel magam is az vagyok —

ELEK. Bocsánatot, de én éppen az ellenkezőt hiszem; legalább mióta elhagyta nagysád a várost, többször oly komor, gondolkodó.

LINA. Igen — néha — csak úgy — csak asszonyi szeszély, melytől sokat el kell szenvedni: azon felül, nem saját ügyemet szándékom kutatni, hanem hadnagy úrét. Én úgy veszem észre, hogy maga oly tépelődő, szomorú.

ELEK. Én — csak néha, igen — olykor, engedelmet.

LINA. Ha tetszik szíves tanácsomat követni, hagyjon fel a képtelen búsongással, mert a szép jelen csak a vígat koszorúzza.

ELEK. Az én jelenem örömtelen mint belsőm; ah nagyságos asszony, ha tudná —

LINA. Eleget tudok, azért a barátság, érti! a barátság mondatja velem: váljon meg oly ábrándozó gondolatoktól, melyek soha nem valósúlhatnak.

ELEK. Kegyes szóval nyújtja nagysád a mérget, de ha bajomat már sejti nagysád, tehát nem is titkolom tovább. Igaz, én szeretek.

LINA. Elég! elég! ne tovább! és ha kérésemet méltatja, egy szót se többet a szerelemről.

ELEK. Lehetetlen, hogy nagysád érzetemet kárhoztatná.

LINA. Azt nem tehetem, de a bajnok előbb győz magán, aztán ellenségén. Lássa, hadnagy úr! a barátság nemes érzés, tartósabb örömet nyújt, mint az indulat, mely a szív hamván üli csak ünnepét s hogy én barátnéja vagyok, itt kezem. *(Lombai ajtót nyit.)*

ELEK. S én ezen kezet tiszta szívvel zárom ajkaimhoz.

LOMBAI *(az ajtónál)*. Örülj, örvendezz, szívem, kész a pactum, kézfogás és a többi. *(Belép.)* Kedves nagyságos asszony! én úgy el vagyok telve érzéssel —

LINA. Mi történt?

LOMBAI. Igen sok jó — a vendégek már érkeznek.

LINA. Csak menjenek előre, tüstént jövök. *(Lombai, Elek el)*. Jó ifjú! mért nincs Elemirnek ily szíve! *(A tükörhöz megy és nézi magát.)* Csalfa tükör! hízelkedve sugallod, hogy nem vagyok rút, szemeimet tüzesen sugárzod vissza s mégis — nem! te is csalfa vagy, csak enszeretetemnek majma! nem hiszek többé.

VILMA *(jő)*.

VILMA. Helyesen, Lina! a legjobb társaságban vagy.

LINA. Perben vagyok.

VILMA. De nem a tüköröddel, míg költemény nélkül bele nézhetsz.

LINA. Vilma! nézz meg asszonyi szemmel, szebb-e Lidi nálamnál? Ne véld, hogy az igaz elrettentsen, már a tapasztalás érzeté velem —

VILMA. Ha igaz bírák szemeim, neked adnám az arany almát.

LINA. S Elemir nem; de az vigasztal, hogy még fiatalabb szemek is ellenkeztek vele.

VILMA. De mi vitt erre a gondolatra? én gyűlölök minden hasonlítást.

LINA. Elemir új választása és — és egy szív, mely itt is titkon értem hevűl.

VILMA. Egy szív —

LINA. Mely csendes bú s elfojtott indulattal kivánja érzetét eltaláltatni; Elek, az inspector fia, mióta itt

vagyok, sokat van körülem és némely akaratja ellen kitört sóhajtás elárulá belsejét.

VILMA. Ládd minő nyugodtan nézek az életbe, én észre sem vettem.

LINA. Reményét elfojtám ugyan, de váltig nem távolítom magamtól, mert ártatlan eszköznek tartom: de tudniillik minden illendőséggel.

VILMA. Nemde Elemir miatt? jól tudod, hogy szépség s fortélyból áll mindenhatóságunk.

LINA. Ha régi szerelméből csak egy szikra maradt még szívében, a féltékenység felheviti; de ne véld, hogy újra elfogadjam őt! Oh nem! majd ha megtér, esdekel, ostromol, dühödik — majd akkor én hidegen mondom fel a szövetséget, melyet oly forróan köték. Ezen kis bosszúval nemem méltóságának tartozom; én vettem észre, hogy az ifjúra kancsal szemmel néz; gőgét sérti, hogy lemondásom helyett a világról új díszben tűnök fel.

VILMA. És Kényesi — minek híttad azt?

LINA. Szeszélyből hívtam; ő mindig érzeleg s az engem mulat; ha egyebet gondol, sajnálom; ő vendégem s nem egyéb. Most jer! *(El.)*

LOMBAI *(jő)*.

LOMBAI. Forr már a palota; játék, beszéd mindenütt. Hogy nézett a gróf, midőn Lidit megpillantá! Reá is aggattam boldogúlt feleségemnek minden gyöngyét, gyűrűit, tűit. Vilmát egy szóra kértem, őt meg kell nyernem; az asszonyság őt szereti, ő biztosa némely gyönge órának s egy jókor ejtett szó mennyit tesz, tudom magamról. Ha másképp nem lehet, magam veszem, el, hozzám csak eljön; mért is ne? *(A tükörhöz megy.)* Oh az inspector még derék fi — hehehe! tud ő még csintalankodni is! Csak ezek az átkozott kaszák ne volnának képemen, a félszázad rí ki belőlök, azért sokat kell mosolyognom, hogy az idő bélyegét eltakarjam.

VILMA *(jő)*.

Vilma. Itt lelem inspector urat és a tükörnél? Minő hiúság ez!

Lombai. Nem hiúság, hanem gondosság. Leányszemnek néztem e tükröt, hogy láthassam, mit mutat.

Vilma. És megelégedett vele?

Lombai. Félig meddig. *(Fejére mutat.)* Itt a férfi szépsége, *(szívére mutat)* itt ereje, *(zsebjére vág)* itt dicsősége! A kisasszony ott felül van.

Vilma. Csak nem valami plánumban?

Lombai. De ott van, mert Mokány úr szép kezét áhítja. Mint tetszik az a jó úr, nemde derék ember?

Vilma. Legálább súlyos, mert éppen most valami szépet akart mondani s amint meghajtá magát, majd beütötte fejemet.

Lombai. Azt a hajadonság teszi, fejkötőben ilyes nem történik, azért csak lásson hozzá. Ad-e reményt a kisasszony?

Vilma. Csak valóságot ne kérjen.

Lombai. Tehát kosárral ereszt el?

Vilma. Amint tetszik.

Lombai. Én megyek, nem hí vissza?

Vilma. Nem, nem, nem!

Lombai. Tehát visszajövök. Ha Mokány úr nem tetszik, van más emberem is, nemsokára lábához fekszik, hogy karjába mehessen — addig is csak határozza el magát. *(Megy, ismét visszatér.)* Mondja meg, édes kisasszony, mit akar az a szagos báró?

Vilma. Azt nem tudom, tán önmaga sem tudja.

Lombai. Máskép micsoda ember?

Vilma. Olyan úr, kinek minden tetszik, de leginkább maga; minden nemzethez tart s még sincs nemzete; nagy vallása, de nem hiteles.

Lombai. Vivat! jó lesz Lucának. Servus, kis menyasszony. *(El.)*

Vilma. Szörnyű ember ez, mindent összeadna a kit előtalál — de bár ki mit mond, az a Mokány nem megvetendő férfi; kivévén, hogy rossz udvari mestere volt, tiszta arany.

LINA *(hirtelen jő)*.

LINA. Ah Vilma! Vilma! jó hogy talállak! minden mesterségem szégyent vallott.

VILMA. Mi háborít annyira?

LINA. Ha láttad volna a grófot! mint enyelgett Lidivel, mint csüggött rajta, mintha szemén túl elmúlna a világ! rám csak oldalast pillantott. Vilma! Vilma! ha láttad volna! nem tűrhetém, távoznom kellett.

VILMA. Sőt imént azt vettem észre, hogy lopva mindig kisér szemeivel.

LINA. Oh nem! ha tette is, csak gúnyból tette, ha szólt is, fagyos volt. Vilma! Vilma! ő tőlem örökre elszakadt, s szívem utána szakad, mert mit tagadjam, őt most is szeretem.

VILMA. Így jár az ember, midőn hős akar lenni és fegyverét elejti.

LINA. De én lemondok róla; gyűlölöm őt, úgy gyűlölöm, mint ember nem gyűlöltetett. Lássa, mi a megbántott szerelem! én víg leszek, víg mint a boldog menyasszony. — Vilma! én megbetegszem.

VILMA. Lásd, te elmentél hamis játékot űzni s magad levél féltékeny. Győzd meg magadat.

LINA. Hideg teremtmény! Nem! én nem akarom meggyőzni magamat! inkább szenvedek, mert a szerelemnek még fájdalma is édes; de nyugodt leszek, nyugodt mint a sír. — Nem is tudom, mint jöhetek ily indulatba.

VILMA. Én javallom, maradj szobádban, majd én kimentelek.

LINA. Nem! ő sejthetné, mért és csak örülne diadalmán. Csak az első harc félelmes, én visszamegyek. csak jer! Csodálni fogod nyugalmamat, de egy szót se többet vele. Oh én is tudok erős lenni — vissza! vissza! acélozott szívvel. *(El Vilmával.)*

Kert, hátul kastély látszik, elől egy lugos.

LOMBAI *(jő)*.

LOMBAI. Nincs nyugtom oda benn, Luca mindig kérdez; itt a szabadban jobban lehet gondolkodni, plánumaimat szerkeszteni.

MOKÁNY *(jő fejcsóválva)*.

MOKÁNY. Hm! hm! nem jól van.

LOMBAI. Te vagy, Mokány! mit csóválod fejedet, mi nincs ínyedre?

MOKÁNY. Pajtás! oda benn Bábel tornya készül, minden pár más nyelvet papol s a hazait némelyik csak úgy töri, mint a csorba kasza a szecskát.

LOMBAI. Az úgy szokott lenni nálunk, sok azt véli, ha más nyelvet rosszúl beszél, okosabb, mintha magyarúl jól szólna.

MOKÁNY. Aztán száraz mulatság az; bort se láttam, pedig engem a herbaté fel nem melegít; aztán dohányozni sem szabad; kukkot ér az olyan dinomdánom.

LOMBAI. Te pusztai virág! nem mindenik szereti a füstöt. Tudod-e, dolgod rosszúl áll; Vilmát megöklelted.

MOKÁNY. Biz a reverentia rosszúl ütött ki, de nem is értek én ahoz.

LOMBAI. Kosarat kapsz, azért nekem új plánumom van Vilmával.

MOKÁNY. Te testesült mese, tele vagy titkokkal, mint a pap húga. Hát nekem kosarat adna?

LOMBAI. Töltsd meg huszassal s menj máshoz és vigasztald magadat, amint tudod. *(El.)*

MOKÁNY. Pipámért megyek, aztán búsuljon, aki akar. *(El.)*

ELEMIR *(kirohan a kastélyból)*.

ELEMIR. Oh asszony! asszony! örök titka a teremtésnek! az ég leng rajtatok s belül az árulás lángja

ég. Mint égett szeme az ifjúra, jele, csak hódolót akar. Hogy még szeretem, forró vérem vallja, de indulatomhoz hasonló legyen győzödelmem.

LIDI *(jő)*.

LIDI. Oh férfi! férfi! remeke a csalfaságnak, gyönge nád érc alakban! egy mosolygás rabbá teszi. Hányszor ütköztem Elekbe, vélvén szól velem, de nem, számomra szeme sem volt.

ELEMIR. Ah szép Lidi! a részvét hozza utánam, tán észre vette nyugtalanságomat?

LIDI. Igen — a levegő oly friss itt —

ELEMIR. Ahol asszony lehel, ott a levegő is elromlik — de nem magát értem! Maga jó, szelíd, ismerem szívét, ah! ha az enyém beteg nem volna, mily örömest osztana érzetet; de így csak arra kérem, óvja magát az indulattól, rossz vendég ez, mert magára gyújtja házát.

LIDI. Nem értem gróf urat!

ELEMIR. Boldog, míg nem ért, míg édes csalódások ringatják; én kinőttem ezen boldogságból, mert higyje el! több kár mint nyereség felhőtlen látni a valót.

LIDI. Azt magam is egy időtől fogva kezdem érzeni.

ELEMIR. Értem — maga szeret és nem úgy szerettetik, amint érdemli.

LIDI. Ah gróf úr!

ELEMIR. Értem! kelletlen itt a sok szó, de higyje meg, hű barátja vagyok s bármi áldozattal eszközlöm javát.

LINA és ELEK *(jőnek)*.

ELEK. Hah! köd borúl szememre!

ELEMIR. Higyje el Lidi, édes örömmel táplál kedves ismeretsége.

LOMBAI *(másfelől)*.

LOMBAI. Mint andalganak! mily jól esik ezt hallani.

LINA. Méltatlan látvány! *(Megvető tekintettel megy*

el Elemir mellett, aztán Lombaihoz fordúl.) Az úr itt áll s ezt eltűri? Nem elég leányt felnevelni, de erkölcsöt is szükség önteni lelkébe.

Lombai. Már is készülök haragudni —

Lina. Nem becsülök többé férfit. *(El.)*

Elemir *(magában)*. Minő tekintet volt ez, megvető büszkeség égett benne. Tán még ő akarja a megbántottat játszani! De így van! ily képtelenségre vezet a csapodár szív. Szép Lidi! jó éjszakát! Lombai úr! egy szóra! *(Elvonulva beszél Lombaival.)*

Lidi. Elek! te oly durcásan nézsz, nekem több okom volna a haragra.

Elek. Elhiszem, mert éppen rosszkor esett jövetelem. Ami engem illet, én eleget láttam, hallottam s ezentúl legalább a kétkedéstől ment vagyok.

Lidi. Ha szemeim nem oly igézők is, mint a gazdag özvegyé, legalább szinte jól látnak s meggyőztek arról, hogy a szegény leány hűségre számot ne tartson.

Elek. Nem szükség lepleznéd érzésedet, én tudom, hogy a gazdag gróffal nem mérkőzhetem.

Lombai. Pontosan eljárok, nagyságos uram.

Elemir. Számot tartok. *(El.)*

Lidi. Elek! később itt lelsz a lugosban, ha még szeretsz, jőjj el.

Elek. Nem jövök.

Lombai. Mit susogtok, gyermekek? Lidi! nincs egyéb dolgod?

Lidi *(titkon Elekhez)*. Elvárlak. *(El.)*

Lombai. Te Elek, jer az asszonyokhoz, mulasd őket! Be boldog ember vagy! maholnap ural a vidék, menj! *(Elek el.)* Hát a jószágot vissza akarja váltani — abból semmi sem lesz; most leányomat keresem fel. *(El.)*

Luca *jő* Vilmával.

Luca. Mondja meg, aranyom, mért zendűltek össze a gróf és Lina? csak ne tetesse magát, azt a vak is észre vette.

VILMA. Úgy hát többet tud mint én. Tehát összezendűltek?

LUCA. Csintalan maga! ki tudhatná inkább? Oh nekem bízvást megmondhatja, én titoktartó vagyok. Oh sok fekszik itt már eltemetve, az egész vidék titka nálam van lerakva.

VILMA. Csak tessék az inspectort megkérdezni, ez mindent tud.

LUCA. Én azt az embert mai napig keresem, mint egy gombostűt s nem akadhatok reá, ő hozzám úgy írá, eljön háztűz-nézni s most hallgat.

VILMA. Ott a tónál látok embereket, bizonyosan ott lesz, csak tessék hozzá folyamodni.

LUCA. Megyek is! *(Elindúl, ismét visszajő.)* Tudja, aranyom, nekem minden vendég közül az a báró leginkább tetszik, oly szépen beszél, oly finom módja van — de még lesz szerencsém. *(El.)*

VILMA. Örökös kérdőjel! — Ki jön itt?

MOKÁNY *(jő)*.

MOKÁNY. Ily páratlan a kisasszony? magam is úgy jártam itt, mint egy árva holló — ej, ej! tudja-e a kisasszony, hogy az embereknek nem jó egyedül lenni.

VILMA. De mégis jobb mint nehéz igát húzni.

MOKÁNY. Kivált ha egyik tűled, a másik hozzád tart. *(Magában.)* Most kitanulom, mit tart felőlem. *(Vilmához.)* De mégis p. o. milyen férjet kívánna magának?

VILMA. Hallja, Mokány úr! először is jó szíve legyen.

MOKÁNY. Hát az enyém jó-e?

VILMA. Legalább tettetést alig ismer — azonban arról maga feleljen.

MOKÁNY. Szívem jó, mint a csendes eső, de az embernek nem illik magát dicsérni; én sokat elbeszélhetnék, de nem szólok.

VILMA. Ne legyen pajkos.

MOKÁNY. Eszem a szívét, hát olyan golyhó legyen, aki csak a sült galambra bámul, akkor ugrik, ha

megugratják s akkor üti össze a bokáját, ha hideg leli: ez nem áll meg.

Vilma. Ne legyen káromkodó.

Mokány. Ej láncos lobogós — *(bekapja száját.)* Csitt! nem illik, az igaz, de ha az ember bosszúságában valamit kiszalaszt, azért nem rossz —

Vilma. Ne legyen iszákos.

Mokány. Engem úgyse! én megiszom a bort s ha jó kedvem duzzad, jó barátok közt én bizony neki ülök; de a részeg ember csúnya. Piha! magam is utálom.

Vilma. Ne esküdjék minden szóra.

Mokány. Engem úgy' — *(bekapja száját.)* Csitt! nem szabad; rossz szokás isten bizony! Édes lelkem, mi rosszúl állunk, mert köztünk mondva, én bennem vajmi sok van ám, amit a kisasszony nem szeret.

Vilma. Az legjobb, hogy elismeri, Mokány úr.

Mokány. Én pedig őszintén megvallom, én a kisasszonyt meg akartam kérni, de most csak arra kérem, adasson ennem, mert otthon ilyenkor én, cselédjeim s marháim mind a vacsoránál ülünk.

Vilma. Szívesen! tessék követni.

Mokány. Én most haragszom magamra, pedig ha a jövő hét esztendőre nem változom, már nem igen lesz más ember belőlem. *(Elmennek.)*

Kényesi *jő* Lombaival.

Kényesi. Tehát az egész uradalom fele az asszonyságé?

Lombai. Ez úgy történt: az öreg gróf Elemirnek két fia volt, az öregebb hamar élvén, mindenét elkölté s végre adósságai miatt örökjét elzálogosítá Köröndy tanácsosnak; ez későn házasodott meg s halála után minden vagyona a szép özvegyre maradt. Ez gróf Elemirrel, mint közös birtokos, szívbeli frigybe lépett s csak a jövedelem felét húzza.

Kényesi. De ezen frigy elszakadt ismét? én azt tudom.

LOMBAI. Igen! de más szövődött; még titok ugyan, de nemsokára nyilvános lesz.

KÉNYESI. Más frigy a szép özveggyel? csodálva hallom.

LOMBAI. Ha jól láttam, nagysád is az én asszonyságom után indúlt.

KÉNYESI. Eltalálta inspector úr.

LOMBAI. Már késő, tessék elhinni — hanem őszintén egyet kérdek: pénz kell-e nagyságodnak vagy asszony?

KÉNYESI. Pénz! jó ember, pénz! pénz!

LOMBAI. Én szerzek; látta nagysád Luca kisasszonyt?

KÉNYESI. Azt az ó szűzet új ruhában?

LOMBAI. Banya ugyan, de bánya is, pénzbánya és ami legjobb, mindjárt hoz mindent, úgy is mindig nagy úr forgott eszében, azért maradt hátra; zárja be szemét nagysád és nyúljon hozzá.

KÉNYESI. És mennyire becsüli, kedvesem?

LOMBAI. Tízezerre évenként, azon felül heverő pénze is van.

KÉNYESI. Valóban! nem bánom, tegyünk próbát.

LOMBAI. Épen erre jön! tessék elvonúlni, majd én capitulálok vele, aztán tudtára adom báró úrnak; a holdvilágnál meg is egyezhet vele.

KÉNYESI. Állapotom sürget! legyen tehát, én mint egy heros neki megyek a szörnyetegnek. *(El.)*

LOMBAI. Szinte könnyebben lélekzem! most mind rendbe szerkesztettem őket, csak magam vagyok hátra.

LUCA *(jő.)*

LUCA. Ki ez itt? oh szomszéd uram! mondja meg, mért kerűl? pedig minő fontos dolgot jelentett.

LOMBAI. Egy titkom van.

LUCA. Titok? titok? kedves szomszéd úr!

LOMBAI. Kisasszony! tekintse bennem kérőjét.

LUCA. Menjen, szomszéd úr, ne pirítson az ártatlanságra.

Lombai. Báró Kényesi —

Luca. Báró! ah aranyom! báró Kényesi? az a finom, udvarias, elmés, szép, kellemes, bájos, mulatságos fiatal ember? És báró! Ki mondta? ő mondta? mit mondott? hogyan mondta? mikor mondta? Ah kedves szomszéd! ha füllent, a más világon is süssék érte. Hüh! be elgyújtott!

Lombai. Röviden, ő szép keze után áhít.

Luca. Hisz Lina körül lebegett.

Lombai. Míg magát pillantá meg.

Luca. Mért nem szól? — szólni kell az embernek, hogy megértsék.

Lombai. Én voltam az előszó, a többi cikkelyt maga adja elő, csak üljön oda a lugosba, édes kisasszony, mindjárt elküldöm.

Luca. Röpüljön, kedves! *(Lombai el.)* Ilyen a sors játéka, amit soká megtagadott, egyszerre adja meg. A lugosba hát! *(Bemegy a lugosba.)*

Elek *(jő)*.

Elek. Ide rendelt —

Luca. Jő már.

Elek. Itt vagy? nos mit akarsz? Sóhajtozol! van is okod reá! Oh Lidi! Lidi! ilyen a te hűséged; de jól teszed, csak vésd be a gróf nevét — koszorúzd meg —

Luca. Hihihi!

Elek. Te nevetsz, oh csak rajta, majd én is nevetek, ha megcsalatva sírsz.

Luca. Hihihi!

Elek. Oh csak nevess! ez igazi alakod — legalább megismerem! Szólj, mit akarsz tőlem?

Luca *(kijön a lugosból)*. Aha! úgy állunk ifjú uram?

Elek. Luca kisasszony! Ördög pokol!

Luca. Hát féltékeny valaki? ide rendelik egymást?

Elek. Csak tréfa volt, édes kisasszony! alázatosan követem, mindjárt is megbüntetem magamat és tovább megyek. *(Elmentiben.)* Átkozott csalódás! *(El.)*

Luca. Hát így énekel a madár? most véletlen

nyomára akadtam! Istenem! minő romlott a fiatalság, ide rendelik egymást, ily későn! ez pirongatást érdemel. Lépteket hallok — tán ő — *(bemegy a lugosba).*

MOKÁNY *(jő).*

MOKÁNY. Engem úgy se! az a Vilma derék leány! elváltunkkor megszorítá kezemet, de én is derekasan visszanyomtam. Hehe! ezt el nem szalasztom! Most ettem, ittam, aludni megyek.

LUCA Ah! ah!

MOKÁNY. Ki prüsszög itt? aha, ott fehérlik valaki a lugosban! *(Odamegy.)* Ki vagy? ki után sopánkodol oly hangosan?

LUCA. Mit rángigálja az embert?

MOKÁNY. Luca kisasszony! eszem a szívét, úgy ült itten, mint egy elátkozott szűz, ki az operenciás tengeren által szabadítót vár.

LUCA. Kérem Mokány urat, ilyen expressusokkal tessék mgekimélni — én nem várok szabadítót, s ha várnék is, mást várnék.

MOKÁNY. Uccu! megeredt a zápor.

LUCA. Aztán ha megeredt is! Szörnyűség, ide vonulok az incselkedést kerülni s itt sincs nyugtom.

MOKÁNY. Én nem zavartam volna, de akkorát sóhajtott, mint a trombita.

LUCA. Hát az én torkom trombita? hallja az ember a fülemilét. Szinte bosszankodnám, ha más ember mondta volna; trombita! mintha bizony — látom, más helyre kell mennem, mert itt nincs béke! Trombita! Hüh! be elgyújtott. *(El.)*

MOKÁNY. Ennek a nyelve igazán legdrágább hús, tud is magának igazságot szerezni. *(El.)*

LIDI *(jő).*

LIDI. Csendes minden, szinte rettegek, ha valaki meglát; de nem tűrhetem tovább a kínzó bizonytalanságot.

ELEK *(jő)*.

ELEK. Kémlelnem kell.

LIDI. Elek! Elek! mégis igen szép, hogy eljöttél.

ELEK. Amint a dolog áll, közöttünk ez utolsó titok legyen. Mi szólásod van?

LIDI. Magadtól óhajtanám hallani, igaz-e, hogy Linát szereted. Rég kérdeztem volna, de többnyire a kastélyban valál, engem pedig atyád őrzött s a grófot bízta reám.

ELEK. Igen a grófot — kinek a nevét vésegetted a fákba.

LIDI. Én a te nevedet véstem be, nem tehetek róla, hogy a gróf magára vette. Úgy van, úgy, míg én érted epedtem, te szerelmet űztél! Atyád mindent megsúgott.

ELEK. Nekem is ő mondá és megvallom, szívemből bosszankodtam.

LIDI. Ha úgy van, tehát mind a ketten csalódtunk. Elek! állj szem közt, nem voltál hamis?

ELEK. Én az asszonyságot tisztelem, becsülöm, de téged szeretlek: ő azt sejti és barátságát ajánlotta.

LIDI. Úgy vagyok én szinte a gróffal.

ELEK. Így hát szent a békesség. Te ismét enyém vagy.

LIDI. Atyád szavát hallom; majd pattog.

ELEK. Jer a lugosba, míg odább megy.

LIDI. De aztán megyek. *(Bemennek a lugosba.)*

LOMBAI *jő* LINÁVAL.

LOMBAI. Csak egy pillanatra méltóztassék nagysádnak — mulatni fogja, amit lát — egy új szerelmes pár! az én munkám, hahaha! itt a lugosban vannak, megnézem *(Odamegy.)*

ELEK. Én vagyok, édes atyám!

LIDI. És én!

LOMBAI. Ej szedte vette! hogy mertek itt ülni? *(Linához szalad.)* Semmi nincs, nagyságos asszony! semmi! *(Visszaszalad.)* Meg ne moccanjatok, mert

megöllek benneteket. *(Ismét Linához megy.)* Elröpültek már -- ha tetszik, menjünk vissza.

LINA. Minek e játék? hisz suttogást hallok.

LOMBAI. Igen! igen — de nézzen oda nagysád – ilyenkor legjobb távozni.

LINA. Mért oly nyugtalan az úr? hisz maga hítt ide.

LOMBAI. Igen! igen! tehát megmondom, Luca és báró Kényesi.

LINA. Hahaha! ezeket látnom kell.

LOMBAI. Nem úgy, nem! rosszúl mondtam — az én hugom — igen, Lidi.

LINA *(meghökkenve)*. Lidi — és —

LOMBAI. Igen, Lidi — nem tetszik távozni?

LINA. Lidi — és —

LOMBAI *(félre)*. Mit tegyek? — Igen, és gróf Elemir.

LINA. Így hát nem háborgatom őket. *(Elmentiben.)* Most vége mindennek. *(El.)*

LOMBAI. Jertek elő, ti sáskák! itt összeülni, ily világos estve, nem, ily sötét nappal! nem, nem! a méreg elkábít; ördög pokol! majd füstbe ment plánumom! el egymástól! Élek, te velem jössz; téged, Lidi, a pincébe zárlak — el el egymástól, ti plánumrontók! *(Szétűzi őket.)*

(A kárpit lefordúl.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

Kert.

LOMBAI és VILMA.

LOMBAI. Már édes kisasszony, a dolognak elébb-utóbb végződni kell. Mondja meg igazán, nem sejt valamit?

VILMA. Inspector úrnál az ember soha sem jönne ki a sejtésből, mert feje olyan, mint a mágusi lámpa, minduntalan változnak benne a gondolatok.

LOMBAI. Oh de némelyek állandók: teszem, ami most van eszembe s ezt pedig egyszer már érintém, most el akarnám végezni. Ismer engem a kisasszony?

VILMA. Úgy hiszem.

LOMBAI. Nem vagyok oly fiatal, hogy a göncöl szekerén járnék leány után, de öregebb ember is van nálam.

VILMA. Az való.

LOMBAI. Van példa, hogy öregebb ember is megházasodott és boldog volt.

VILMA. Az is igaz.

LOMBAI. Valamicskét szereztem is.

VILMA. Azt is elhiszem.

LOMBAI. Tehát csak egyenesen kimondom: mivel Mokány urat nem szeretheti a kisasszony, legyen az én feleségem.

VILMA. Ej ej, kedves inspector úr, mint jövök én e szerencséhez?

LOMBAI *(félre)*. Már kedves inspector. *(Vilmához.)* Lássa, édes kisasszony, gróf Elemir szereti húgomat —

VILMA. Azt többször állítá már uraságod, de mi ok az reám nézve?

LOMBAI. Fiam az asszonyságért eped, a fiú valóban csinos, jó reménységű —

VILMA. Akkor legjobb lenne, inspector úr, ha innen elküldené, hogy meggyógyulna.

LOMBAI. Mentsen isten, inkább itthon tartom; hadd legyen még betegebb, az asszonyságnak csak lesz szíve! Lássa, édes kisasszony, maga e dologban sokat tehetne, az asszonyság szereti, egy magányos órában maga szólhatna, s nem kétlem, az asszonyság is hajlandó lesz. Mi egy boldog nemzetséget tennénk, úgy élnénk mint a kis angyalok.

VILMA. Mind ezt meg kell fontolnom.

LOMBAI. Most tudja célomat, számolhatok a kisasszonyra?

VILMA. Most erre választ nem adok, majd később! addig is, édes vőlegény! magamat ajánlom. *(El.)*

LOMBAI. Mit tesz a fejkötő! Most egész új familiát fundálok, én leszek a törzsök.

Luca *(jő)*.

Luca. Mit ábrándozik, inspector úr? magam is tele vagyok mindenféle gondolattal, otthon is dolgom volna, de ez a ház oly kellemes.

Lombai. És a báró, mint áll édes kisasszony?

Luca. Valóban! meglepetve hallám édes szavait, de azt meg kell neki adni, ő különös szép ízlésű mágnás; vizsga szemmel felleli mindjárt a legkisebb kellemet. Tudja szomszéd uram, én nem tartom magamat szépnek, de ő ezt a kis gödröt arcomon mindjárt észre vette s annyi édeset tudott felőle mondani, hogy hinnem kell.

Lombai *(félre)*. Pedig onnan nem Ámor néz ki, a nem Saturnus.

Luca. Mit mondott, szomszéd úr?

Lombai. A gödörben voltam magam is.

Luca. Hízelkedő maga; de mi haszna, mégis bajos állapot.

Lombai. Hasztalan aggódás, ő ugyan elkölté a magáét, de a kisasszonynak fösvény úratyja eleget hagyott; aztán báró, ő címert ád, a kisasszony aranyozza meg. *(El.)*

Luca. Mit tegyek? hinnem kell szavának, mert a báró úgy ömledezett! itt fogta meg a karomat a holdvilágnál, oly gyöngén, mintha szunyog szállt volna rá. *(Könyvet vesz elő.)* Ezt a zsebkönyvet Linától hoztam, itt forgatom, tán erre sétál. *(A könyvet forgatja.)* Minő cédula ez! *(Olvas.)*

Hiában rejted el forró szerelmedet,
Ha lángja tiszta volt, többé el nem múlhat,
Azért bizton tüntesd ki ismét szívedet,
S hű érzetem viszont édes jutalmat ad.

Derék találás! egy felséges ötletem van! Ezt a cédulát egy rózsába dugom és én elvonúlok; ez majd felment a nehéz vallástól. A báró meglátja, elolvassa, elérti, megindúl, eljön, megkér, elvesz s én célomnál leszek. Ah istenem! csak szemüvege meg ne csalná,

pedig amint mondá, angol üveg. *(A rózsába tűzi a cédulát.)* Így! bár csak jőne már. *(El.)*

VILMA, LINA *(jőnek).*

VILMA. Amint mondám, Lombai elvesz, ha téged rá beszéllek, hogy fiát válasszad.

LINA. Oh azok a férfiak! önség és változás az ő elemök. De Vilma, én csalódtam Elekben, balra magyaráztam komor tünődéseit; gondold el, nem engem szeret, hanem Lidit. Oh ez az élet örökös csalódás.

VILMA. Hahaha! az legjobb benne, hogy ott nincs veszteség, ahol nem bírtál.

LINA. Előbb maga vallá meg: azért szomorkodott, mivel a gróf táborozta körül kedvesét, és atyja — engem akart menyének.

VILMA. A gondolat épen nem volt rossz.

LINA. De Vilma! én nem szoktam más kárán örűlni, de a hitetlen Elemir is e dologban szörnyen csalódott; ezen csapással az ég neki tartozott, én most azon leszek, hogy a két szerelmes összekeljen. De nem bosszúból, oh nem!

TAMÁS *(jő.)*

TAMÁS. Ismét panaszom van. *(Félre).* Tán most meg jutalmaz.

LINA. Mi baj ismét?

TAMÁS. Lidi kisasszony ma reggel az üvegházba' volt a hadnagy úrfival és ott az úrfi megölelte.

LINA. Hallod, Vilma! ez nekem gyönyörű mulatságot ád.

VILMA *(félre).* Eltaláljuk, mért.

TAMÁS. Mikor én jöttem, megijedett és amint félre szökött tőle, egy egész ablakot összetört.

LINA. Szegény Lidi! Vilma, nem képzelheted, mint szeretem azt a leányt.

TAMÁS. Aztán az E betű mellé most L betűt is vágnak.

LINA. Elek, Lidi! hahaha! ez felséges!

TAMÁS. Kérem, tiltsa meg, nagyságos asszonyom!

LINA. Csak menjen kend — mit áll kend — elmehet.

TAMÁS. Mind ezt úgy eltűri nagyságod?

LINA. Kend dolgára ügyeljen s ne arra, mit tegyek. Érti kend? elmehet!

TAMÁS *(félre)*. Ne neked, mondj igazat s igyál vizet. *(El.)*

LINA. Vilma! Vilma! ez a történet oly vígan hatott rám.

KÉNYESI *(jő)*.

KÉNYESI. Nagysád itt? mit vétettek ezen nyíló rózsák, hogy rájok is homályt akar nagysád vonni?

LINA. Jó hogy emlékeztet rájok báró úr, majd elmentem volna anélkül, hogy kedves illatjokban részesülnék. *(Rózsás bokorhoz megy.)*

VILMA. Nem sínli még báró úr városi mulatságait?

KÉNYESI. Koránt sem, ahol a természet ily virágokat tenyészt, ott a mesterséges varázs holt tetemmé válik.

VILMA. Valóban! báró úr zsoldjában tartja a szépségeket.

LINA *(visszajő)*.

LINA. Nem hiában, rózsa a szerelem képe, édes, de tüskés s azt tanítja: ódd magadat hirtelen hozzá kapni.

KÉNYESI. Aki már ily boldog mint nagysád, annak csak illatját nyújtja.

LINA. Ah báró úr! de mit mondjak, itt hagyom báró urat e szép társaságban; meglátja báró úr, hogy a rózsa keble is sokszor olyast rejt magában, amit nem képzelünk. *(Elmentiben Vilmához.)* Egyet letörtem s féreg volt benne, ezt rejt a szerelem is. *(El Vilmával.)*

KÉNYESI *(a rózsákhoz megy)*. Ez annyit tesz, hogy kezemből akarja fogadni a rózsákat. — Mi ez? cédula! *(Olvassa.)* Higyjek-e szememnek, ez belém szerelmes, ez valóságos szerelmi vallás! «Hiában rejted el forró szerelmedet»: Még a városban forogtam kö-

rüle, én voltam a titkos imádó. «Ha lángja tiszta volt, többé el nem múlhat»: Hogy a pénz oly szükséges, azt csak nem is sejti. «Azért bizton tüntesd ki ismét szívedet»; Azt megtesszük. «Hű érzetem viszont édes jutalmat ad» — bravo bravissimo!

Elemir és Lombai *(jőnek)*.

Lombai. Ah nagyságos uram! én eleget törtem fejemet, de a zálogpénz, mely harmincezer aranyra megyen, a jószág jövedelméből ki nem kerül.

Elemir. Tehát addig kölcsön vegyünk pénzt, én őseim birtokát magam akarom bírni.

Lombai. De kiadja-e az asszonyság?

Elemir. Még csak egy esztendő van hátra, én mindent rá kötök.

Kényesi. Édes kedves barátom! örülj, örvendezz, én boldog vagyok.

Lombai. Későbben szolgálatjára leszek. *(El.)*

Elemir. Mit jelent ez? öröm ég szemedben.

Kényesi. Csak egyet kérdek, nem Lina írása ez?

Elemir. Igen!

Kényesi *(karjába dűl)*. Oh én háromszor szerencsés! nem, nem háromszor, hanem háromezerszer, nemde annyi fekszik a jószágon?

Elemir. Nem értelek.

Kényesi. Olvasd és bámulj! előbb itt lelém Linát, ő a rózsákhoz utasított édes sóhajtással, s ezt ott lelém; ő maga dugta oda s azt mondá, megtanít szeretni.

Elemir. Oh emberismeretem! most tűnik ki, hogy mindig igazam volt. *(Fel s alá jár.)*

Kényesi *(szinte úgy)*. Oh én szerencsés báró! mint élem majd világomat! egy sereg szelindeket tartok, par force vadászatot adok, angol leszek —

Elemir. Oh csalfa szív! neki mindegy, csak hódoló legyen.

Kényesi. Éljen a házasság! Hahaha! most nem kell betegnek lennem, ha valahol pénzt gyüjtenek mulatságra. Francia szakácsot tartok, angol lovászt, olasz

énekesnét, mindenféle nemzetet, a magyar föld csak pénzt adjon.

ELEMIR. Félre tehát, szerelem! megvetés, foglald el helyét! Ha már az ifjat választotta volna — de ehez csak a gőg csatolja.

KÉNYESI. Ne szomorkodjál, barátom!

ELEMIR. Oh nem! ha valakit, téged kivánlak neki.

KÉNYESI. Édes kedves barátom! minő részvét!

ELEMIR. Igen téged, hadd büntesse meg magát veled.

KÉNYESI. Téged büntet, mért voltál oly pedant; most compossessorod leszek, de az én gazdaságomat máskép intézem, külföldről hozok tiszteket, azonban csak jó barátok maradunk.

ELEMIR. Ez sok! a világ megfordult és minden javával a bolondhoz szegődött. *(El.)*

KÉNYESI. Bezzeg most bánja.

LUCA *(jő)*.

LUCA. Egyszer maga van, már megtalálta a cédulát! azért oly vidám — Kedves báró úr!

KÉNYESI. Luca kisasszony!

LUCA. Minő szépen áll báró úrnak az öröm, én is úgy örülök, hogy majd kibúvok bőrömbűl.

KÉNYESI. Azt tegye, kedves, mert a mostani úgy is sorvadni kezd.

LUCA. Micsoda?

KÉNYESI. Én mondom, lelkecském, ne higyje, amit előbb szóltam, tudniillik hogy szép.

LUCA. Báró úr! én nem tudom, mi érte így egyszerre.

KÉNYESI. Csalódott bennem, kedvesem. Én azt javallom, máskor mindig tükrét hordja magával, s ha valami férfi hizelkednék, tüstént kacsintson bele.

LUCA. Minő gorombaság ez?

KÉNYESI. Genialitás, kedvesem, s ez mindig őszinte. Jó egészséget, lelkecském, lakomámba majd elhivom. *(El.)*

LUCA. Ej te vékony lábú szörnyeteg! De úgy van,

mikor az ember oly szelíd! Hüh! be elgyújtott! de ezentúl a sorsot kiesküszöm, hogy többé férfit se mutasson.

MOKÁNY *(jő)*.

MOKÁNY. Ej be piros a kisasszony!

LUCA. Mokány úr derék ember! tud-e duellálni? hívja ki azt a bárót, vágja le legalább a fejét.

MOKÁNY. Az mesterség lenne; hát ha nincs neki?

LUCA. Engem megsértett! s maga nem is haragszik?

MOKÁNY. Mi közöm hozzá?

LUCA. Sziklák vagytok! Oh de ezentúl epekedhetik valaki — de jól van, ezt ugyan szó nélkül nem hagyom, oh a galambnak is van epéje. *(El.)*

MOKÁNY. Ez pórúl járt. Prosit a lecke.

LOMBAI *(nagy örömmel keresztülsiet a kerten)*.

LOMBAI. Hahaha!

MOKÁNY. Hová oly szaporán?

LOMBAI. Victoria! jer szívemhez, barátom, én az egész világot oda szorítanám! minden plánumom szerint történt. Most hallám a grófot magával beszélni, csodálkozott, hogy Lina kezét oly hamar másnak adta, de mindjárt is Lidivel vigasztalá magát — most én is szólok.

MOKÁNY. Szólj, de értelmesen.

LOMBAI. Már nincs okom titkolni, halld: fiam elveszi Linát, a gróf Lidit, Kényesi Lucát.

MOKÁNY. Hohohó!

LOMBAI. Én pediglen ezt oly okosan intéztem el — hahaha! Csak mondd a szépnek: elveszlek! tüstént mozog akkor s mindent elkövet. Mind ezt is bizonyosan Vilma eszközlé.

MOKÁNY. Mit? Vilma? őt én veszem el.

LOMBAI. Te? hahaha! de ne busúlj, majd ha megint ráérek, szerzek én neked is egyet.

MOKÁNY. Mit csevegsz?

LOMBAI. Vilmát én veszem el.

MOKÁNY. Meglássuk! Most azért is elveszem. Magától akarom hallani. Megesnék biz az. Jer.

LOMBAI. Menj csak előre a kosárért, én csak egy gyűrűt keresek ki s mindjárt megjelenek. *(Elmennek.)*

ELEK *jő* LIDIVEL.

ELEK. Már most se baj! Az asszonyság mindent magára vállalt, ezentúl nem kell bujkálnunk, ha szólni akarunk egymással.

LIDI. Engem is biztatott az asszonyság, ő oly kegyes!

ELEK. Majd néznek pajtásaim, ha ily szép feleséget hozok. Lidi! Lidi! te enyém; ezen csókkal *(megcsókolja)* mátkámmá avatlak.

LIDI. Még nem szabad. Lásd, te csintalan Elek, hogyan megcáfolod a gróf emberismeretét; ő azt véli, nem is tudom mi a csók, s hány ég itt már. Itt jő maga.

ELEK. Itt hagylak vele, bízd reá, hogy ő is szóljon atyámmal. *(El.)*

LIDI. Mint égnek szemei! az én állapotomban nem csodálnám.

ELEMIR *(jő)*.

ELEMIR. Lidi! kedves Lidim! éppen keresve lelem. Magában nem csalódtam, én láttam —

LIDI. Ah tehát meglátta nagysád, hogy most —

ELEMIR. A szerelem olyan mint a nap, még a vak is érzi.

LIDI. Tudom nagysád nem kárhoztat.

ELEMIR. Ki tehetné azt! ez oly érzés, mely gúnyolja akaratunkat.

LIDI. Lássa nagysád, együtt neveltetének s mint gyermekek már szerettük egymást.

ELEMIR. Mit beszél, édesem? mi nem neveltetének együtt.

LIDI. Elekről szólok — Mi lepi úgy meg gróf urat? hisz annyiszor mondá, hogy szívembe nézett!

ELEMIR. Tehát Elek! Jól van, jól, igen, tudom már E, Elek! *(Magában.)* Rettentő csalódás! szégyenlem, hogy fejem van.

LIDI. Nem reménylem, hogy megbántottam gróf urat.

ELEMIR. Mért nem szólt mindjárt — midőn — Ördög pokol! hogy megjártam.

LIDI. Nagysád pártfogását óhajtám megnyerni, de látom —

ELEMIR. Oh szívesen! minden jót kívánok, jó egészséget, édes Lidim! *(Magában.)* Szép ártatlanság! oh téged egy buta nevezett először.

LIDI. Sajnálom! ha —

ELEMIR. Oh nem szükség! nem vágyom sajnálatra, ajánlom magamat!

LIDI *(félre)*. Szomorú dolog, úgy látom, mi egymást visszásan értettük. *(El.)*

ELEMIR. Nem! tovább itt nem maradok! minden szem egy poklot lövell reám! el innen! mindjárt el! *(El.)*

Lina szobája.

LINA, VILMA.

VILMA. A vendégek nagy része búcsút vett, nemsokára magunkba maradunk.

LINA. S őszintén szólván, óhajtom is már a csendet.

TAMÁS *(jő)*.

TAMÁS. Nagyságos asszony! újságot hozok.

LINA. Csak röviden.

TAMÁS. Gróf Elemir ő nagysága útra készül; épen most hordott le, hogy sajnálni akartam távozását.

LINA. Útra?

TAMÁS. S mindjárt; cselédjei hanyatt-homlok futkosnak.

VILMA. Kendnek mindig oly különös újságjai vannak.

LINA. Nem is tudom, mi gondja kendnek arra, mit az uraság cselekszik.

TAMÁS. Csak jelenteni akartam.

LINA. Kend a kert után lásson — takarodjék kend! és többé ne mutassa magát szemem előtt.

TAMÁS. Ugyan mit cselekedtem nagysád, hogy engem mindig szidnak?

LINA. Kend még pattog? tüstént ki szobámból, házamból —

TAMÁS. Hej! ilyen a szegény legény élete. *(El.)*

VILMA. Téged ez az út rossz kedvbe hozott.

LINA. Igen! — nem! csak meglepettem. — Vilma! már egy levegőt sem akar velem szívni; lehet-e az, hogy a forró szerelem így elhidegűljön — ah! mégis hibáztam, midőn mások hódolataival akartam fényleni. Vilma! most érzem, a szerelem csak egyben lehet boldog.

KÉNYESI *berohan s* LINA *lábához omlik.*

KÉNYESI. Lina! ím lábainál fekszik a legboldogabb halandó! a rózsa kiadta titkát! lángom tiszta volt, forró és örökös, csak jutalma van még hátra. Ím kedves, saját írása.

LINA. Az én írásom! de kérem báró urat, ily játéktól tessék megkímélni.

KÉNYESI. Ne tagadja, kedves! én szívét elnyerém.

LINA. Mit akar báró úr tőlem?

ELEMIR *az ajtót rájok nyitja s meghökkenve megáll.*

KÉNYESI. Örök frigyet! boldogságot! üdvösséget!

ELEMIR. Hah!

LINA. Elemir!

ELEMIR. Engedelmet kérek, ha egy pillanatra zavarom! én búcsúzni jöttem és utolsó szavam boldogságkívánás ezen új frigyhez.

LINA. Csalódik a gróf! valamint a báró is.

KÉNYESI *(felugrik)*. Ki látta ilyenkor zavarni az embert, az okos ilyenkor behúnyja szemét és távozik.

LINA. Csak maradjon, gróf úr; én vagyok itt magam az idegen. Amint értém, zálogos birtokát viszszakívánja, és viszálkodás nélkül idő előtt kiadom, csak a tőkepénznek kamatját kérem, mely, tudom, jó kezekben van. Ezzel én búcsúzom! *(Be a mellékszobába.)*

ELEMIR. Lina! Lina! *(Lina után el.)*

Vilma. Hála Isten! tán most megegyeznek, ideje is már.

Kényesi. De mi történik itt? mit jelent ez? *(A cédulát mutatja.)* Hisz itt írva van —

Vilma. Hahaha! már tudom a tévedés okát. Luca egy zsebkönyvet vitt el asszonyomtól, ott lelé ezen verset, melyet ez szokása szerint kiírdogál; ez bizonyosan Luca ötlete volt, ő dugta a rózsába.

Kényesi. Ezer villám! hát vígasztalnom kell. *(Amint kifut, Mokányba ütközik.)* Pardon! *(El.)*

Mokány. Dejszen engem bizony el nem ejt. Édes kisasszony! úgy hallom, Lombai veszi el, pedig engem úgyse! magamnak szerettem volna, hisz úgy is tudja már.

Vilma. Én, Mokány úr?

Mokány. Legyen őszinte, melyikünket választja?

Vilma. Lombai iránt soha szándékom sem volt.

Mokány. Eszem a szívét! tehát az enyém lesz? Azt ne mondja: nem! különben nőtlenségem lelkére marad.

Vilma. Se nem! de igen — se mindjárt.

Mokány. Mindjárt nem, hanem aztán? Ej te kis pipiske, hisz szemeidből látom, hogy feleségem lészsz. *(Átöleli.)* Uccu! most lesz még a gyöngy élet.

Lina *jő* Elemirrel.

Lina. Feledve tehát minden! gyöngék valánk, adóztunk is érte.

Elemir. S ezentúl bizodalommal kerüljük a csalódást.

Mokány. Helyesen! Jobb is ha az ember kimondja mondókáját. Nagyságos asszony! én Vilmát viszem.

Lina. Mit hallok? te is —

Vilma *(titkon Linához)*. Nincs mit várnom, nincs mit válogatnom; először a fej beszélte rá a szívet s most a szív is igen megelégszik.

Elemir. Mokány úr! mi baráti szomszédok maradunk; egy nap boldogítson mindnyájunkat.

TAMÁS *(jő a podgyásszal)*.

TAMÁS. Nagyságos uram! már be van fogva.
ELEMIR. Ki bízta kendre?
TAMÁS. Csak jelenteni jöttem.
LINA. Ez az öreg mindenbe belé avatkozik; a gróf úr nem utaz.
TAMÁS. De hát én megyek; csak búcsúzni jöttem, úgyse tehetek semmit nagyságtok kedvére.
ELEMIR. Mit akar kend? mit alkalmatlankodik kend?
TAMÁS. Hisz nagyságos asszony a házból elparancsolt.
LINA. Igen, előbb megharagított, ő hozta az út hírét.
ELEMIR. Kend olyan öreg s mégis oly gyermekes.
LINA. Csak menjen kend dolgára s ezentúl ne hordjon híreket — érti kend?
TAMÁS. Tehát itt maradjak?
ELEMIR. Igen, igen — de csevegés nélkül.
TAMÁS *(magában)*. Már csak néma leszek, mert itt szóval nem boldogúl az ember. *(El.)*
LINA. Jó öreg, de kiállhatatlan újságaival. Ím! itt is közelít egy hű pár.

ELEK *jő* LIDIVEL.

ELEK. Nagyságos asszony! kegyességében bízván —
LIDI. Én is oly bátor vagyok —
ELEMIR *(Lidit magához inti)*. Lidi! Én magában csalódtam, de azért szívbeli frigyét eszközlöm.
LINA *(Elekhez)*. Hadnagy úr! Én ezentúl is megmutatom, hogy barátnéja vagyok.

LOMBAI *(jő)*.

LOMBAI *(magában)*. Összeálltak már. — Kedves gyermekeim!
ELEMIR. Lombai!
LOMBAI. Oh tessék!
ELEMIR. Ím én Lidi kezét kérem.
LOMBAI. Oh igen, igen szívesen, nagyságos fiam uram.

LINA. Lombai!
LOMBAI. Csak méltóztassék!
LINA. Én pedig Elek fiának kérek áldást.
LOMBAI. Oh adok, tiszta örömmel adok, nagyságos leányom asszony. Hahaha! mi boldog nap, magam zárom be. *(Elővesz egy gyűrüt.)* Vilma kisasszony, tudja mit jelent ez?
ELEMIR. Így tehát minden zavar szerencsésen fejlett ki. Hallja inspector! én Linával e naptól fogva jegyben vagyok.
MOKÁNY. Én meg Vilmával, azért keress más újjat gyűrüdnek.
LOMBAI. Elhalok! hisz előbb tetszett —
ELEMIR. De hogy e nap teljes boldogságot árasszon, Elek fiának egy szép curiát inscribálok, kétszáz hold földdel, hol ha kivitézkedte magát, nyugodtan élhet; de Lidit kívánom neki feleségűl.
LINA. Én meg házassági költségét vállalom magamra.
MOKÁNY. Én meg komának hívlak, de plánum nélkül.
LOMBAI. Oh plánum! itt most kétségbe esném, ha az inscriptio nem volna, ez vígasztal. *(Elek és Lidihez.)* Vegyétek egymást, rossz gyermekek!
ELEMIR. Különben tudom már az úr fortélyait, de legyenek felejtve.

LUCA *jő* KÉNYESIVEL.

LUCA. Tehát csakugyan szeret, báró úr?
KÉNYESI. Igen! valóban — már ott kinn mondám.
LUCA. Kedvesim! engem ez a báró úr megkért, én azért is mostani bőrömben maradok és kosarat adok neki.
KÉNYESI. Oh kérem, szép kisasszony!
LUCA. Nem! engem meg nem indít, én fogatok.
KÉNYESI. Én is, hisz csak játék volt — hahaha!
LOMBAI. Báró úr! Luca kisasszony! megálljanak; mi benn maradtunk, de egy plánumom van: tegyük ezt a történetet vígjátékká! legalább ha némelyeket mulatunk, lesz jutalmunk annyi csalódásért.

(A kárpit lefordúl.)

TARTALOM.